В.І. Гагін

Спасибі всім, хто зберігає память про Геніїв, хто цінує творчість! Історія -це фундамент майбутнього, історію творять щодня, щохвилини...

Нариси історії землі Буринської

Видавництво «Ярославна»
2014

УДК 94 (477.52)
ББК 63.3 (4 Укр – 4 Сум)
Г 12

Гагін В.І.
Г 12 **Нариси історії землі Буринської.**
Документально-історичний нарис. – Суми: видавництво «Ярославна». 2014. - 246 с.

ISBN 978-966-7538-89-2

У книзі вперше представлені документальні матеріали про історію, духовне і культурне життя Буринщини від давнини до сьогодення.

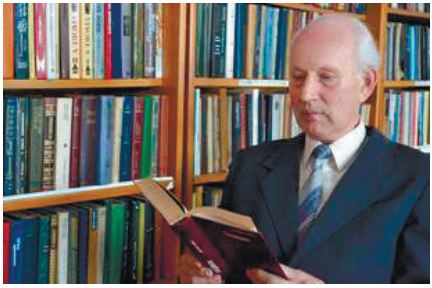
Просто відкрийте книгу і Ви не відірветесь від неї до самої останньої сторінки. Буду вдячний всім, хто повідомить автора про сильні та слабі сторони книги.

УДК 94 (477.52)
ББК 63.3 (4 Укр – 4 Сум)

©Гагін В.І., 2014
©Видавництво «Ярославна», 2014

ISBN 978-966-7538-89-2

ПРО АВТОРА



Гагіна Віктора Івановича - відомого не лише у районі, а й за його межами, фахівця в галузі культури, філолога, краєзнавця, людини високого інтелекту, всебічної освіченості, внесок якої у розвиток краєзнавства нашого краю є неоцінимим, за вагомі дослідження в найрізноманітніших сферах краєзнавства, пов`язаних з історією міста Буринь та району прийнято в члени Національної спілки краєзнавців України.

У житті йому випало крокувати непростим шляхом. Були у ньому радості й успіхи, було чимало бід та випробувань. Та певно з роками і приходить розуміння, що то все досвід, який допоміг стати тим, ким він є сьогодні. А нині він не лише поважний ветеран праці, а й відомий краєзнавець. До слова – справжній патріот рідного краю, яким для нього вже давно стала Буринщина. Приємно, що краєзнавство стало частиною його життя навіть після виходу на заслужений відпочинок.

Тому колеги, вихованці, жителі і гості краю часто могли зустріти на сторінках газет його публікації, особливо, дослідження з історії Буринщини. Про багатогранність таланту Віктора Івановича свідчить і його значна творча спадщина у вигляді трьох книг: «Духовний світ Буринщини від давнини до сьогодення», «Буринщина з глибини віків», «Буринь: воєнне лихоліття і відродження», більш ніж 100 досліджень, присвячених історії рідного краю та його окремим особистостям.

Останнім часом зростає інтерес до вивчення етнічної специфіки людності, що заселяла буринський край, його

історії та культури. З'являється ряд його публікацій, де досліджуються традиції і побут населення Буринщини. Опубліковані ряд досліджень з цього питання: «Народна топоніміка Буринщини», »У географічних назвах Буринщини- подих історії», »Етнографічна своєрідність Буринщини», «Буринська минувшина. Ремесла й промисли», «Народні дитячі ігри на Буринщині», «Національно-культурне і духовне становище селянства Буринщини на початку XX ст.», «З народної криниці», «Черепівка- село етнічне», «Освітянське життя Буринщини» і інші. Працює з центральними архівами України, Росії.

Друкується в наукових журналах, газеті «Свобода», в інтернет-виданнях. Заснував власний сайт в інтернеті Gagin.in.ua, на якому розміщуються дослідження з історії рідного краю.

У історичному нарисі «Де розташований літописний Бирин?» досліджено давню історію літописного поселення Бирин та його роль і значення, як можливого попередника сучасного міста Буринь.

У документально-історичному нарисі « Буринь: воєнне лихоліття і відродження» на основі розсекречених документів досліджено життя буринців в роки гітлерівської окупації 1941-1943 років.

Книга «Нариси істрії землі Буринської» охоплює період від XIV ст. і понині. Йдеться про сьогодення та малодосліджені періоди історії Буринщини, особливо про історію районного центру нинішнього міста Буринь. Мета автора цих нарисів– звернути увагу на ті аспекти минулого, які ні для народницької, ні для державницької історіографій не мали ваги, а тим часом без їх витлумачення годі сподіватися, що хтось»скаже» правду про себе нашому сучасникові. Вона буде цікава і простому читачеві, й фахівцям.

Іван Житник – журналіст, письменник, поет

ПЕРЕДМОВА

Пізнай свій край... себе, свій рід, свій нарід,
свою землю - і ти побачиш свій шлях у життя.
Шлях, на якому найповніше розкриваються твої з дібності.
Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушатимуть у життя твої нащадки.
І то також будеш ти. (Григорій Сковорода)


Центральна площа м. Буринь

Історичне краєзнавство - це сфера наукової, культурно-просвітницької та пам'ятко-охоронної діяльності певної проблематики: минуле і сьогодення якого-небудь «краю» (найчастіше рідної чи місця проживання), а також сфера суспільної діяльності тієї ж спрямованості, до якої причетні не тільки вчені-фахівці, але і значно більш широке коло осіб (переважно місцевих жителів). Саме краєзнавство найбільше підживлює регіонознавства.

Історію Бурині необхідно ретельно й планомірно вивчати - збирати, воістину, крихти інформації. По - сучасному складати картинку з пазлів.

Виявляється - цікава історія міста Буринь, яка переплітається з історєю України і Росії. Адже після 1500 року Путивль разом з повітом, в складі якого була і Буринь, відійшов до Москви, а з 1918 року сіверські землі були розділені між Українською РСР та Російською РФСР…

Згідно історичних джерел його попередник - літописний Бирин, бере свій початок з 1362 року. В літописах, починаючи з XIV століття, у документах періоду литовського панування на українських землях воно багаторазово згадується як Бирин Путивльського повіту, а от сьогодні про нього знають лише деякі. Про давню історію Бурині в цій книзі є окреме дослідження.

У квітні 1926 року село Буринь увійшло до складу Української СРР як районний центр Конотопського округу Чернігівської області, з 1939 р. - Сумської області.

Місто районного підпорядкування, центр району. Надано статус міста 31 липня 1964 року.

Чисельність населення 12,0 тис. чол. (перепис 2002р.)

З року в рік м.Буринь стає все красивішим, впорядкованішим. Це визнають всі, хто приїздить до нашого міста. Та не всім доводиться бувати на Буринщині, тому в книзі подано трохи історії міста Буринь, яке належить до найстаріших поселень краю.

Буринці збираються всі разом на свято Дня міста 6 вересня, яке співпадає з днем звільнення від німецько-фащистських загарбників та 9 травня біля Меморіалу загиблим землякам в роки Великої Вітчизняної війни, щоб вшанувати їх пам'ять.

*** Сонет про Буринь

Над Буринню сходить сонце
Чаша хвилями співа
Загляда воно в віконця,
Посміхається трава…,
Місто моє - світле і миле…
Наче криниця води.
І взимку, і влітку - величне й красиве,
Весною - квітуче завжди!
Гомонять спокійно клени…

А каштани росу п’ють.
У парку - дуби зелені
Людський спокій бережуть.
Тут я з юністю стрічаюсь…
Що миттєво відцвіла.
До Бурині повертаюсь,
Де б стежина не лягла.
А над містом сходить сонце…
Чаша хвилями співа.
Загляда воно в віконця,
Посміхається трава…
Місто моє - світле і миле…
Наче криниця води.
І взимку, і влітку величне й красиве,
Весною - квітуче завжди!

Іван ЖИТНИК.

У книзі – 49 нарисів, в яких на передньому плані людина. Як і в житті, надто різних, опукло виписаних і в їх загальності, і в їх індивідуальних особливостях. Вони по-різному бачать світ, а тому суттєво розширюють і наше світобачення, – але всі вони водночас наші – українці: з типовими характерами й долями. Читаючи книгу, можна задуматися: що ж дає силу людям вижити і в цій надто суворій дійсності.

Ще в далекому 2005 році прагнув об’єднати в одному проекті всю інформацію про населені пункти Буринщини. Не вірилось, що зможу дослідити велику кількість документів про місцевості. Тепер цим дослідженням може користуватись кожен українець, адже воно розраховане на простих людей.

Авторові, який береться до написання чергової праці про заснування сучаного міста Буринь потрібна не лише сміливість, але й належне виправдання.

Протягом останніх десяти років була досліджена величезна кількість архівних джерел, наукових моногра-

фій про локалізацію літописного міста Ьирин на березі р.Чаша - лівій притоці Сейму.

Десять років роботи й розмірковування над цим питанням переконали автора, що відповідь має бути позитивною, оскільки проблема ще зовсім не розв'язана. Натомість, як буде показано нижче, протягом цих років виникли суперечливі міркування серед окремих дослідників.

У такій ситуації мені спало на думку, що єдиний правильний шлях полягатиме у дослідженні всієї теми абсолютно по-новому, відкинувши деяку наукову літературу з її застарілими суперечками. Вирішив виробити новий підхід і нову методологію, звернувшись безпосередньо до першоджерел. На підставі архівних джерел досліджено зв'язок Путивльського повіту в заснуванні сучасного міста Буринь, зокрема, з Путивльською Ніколо-Великорецькою церквою. Дєрєаня Бырынь на р. Чаша була поселена попом Юрієм Івановим сином Почасьєвим і дияконом Степаном Григор'євим сином Кортавцовим Путивльської церкви Великого чудотворця Миколи Великорецького вільними черкасами (українцями). Але церкви Миколи Козацького та Миколи Чудотворця Великорецкого - це різні церкви. У Путивлльській переписній книзі 1678 року кожна з них згадується окремо. І по кожній з них наводиться опис селян і бобилів. Можливо, в подальшому їх об'єднали?

Нині буринці, долаючи матеріальні труднощі, самовіддано працюють над створенням нових засад економічного, соціального та культурного життя, вносять посильний доробок у зміцнення й розквіт незалежної України.

Віктор Гагін

Віктор Гагін

Де розташований літописний Бирин?

У дослідженні розкривається погляд на локалізацію літописного міста Бирин.

Ключові слова: Сіверщина, Посейм'я, Бирин, Бринська волость, ханські ярлики.

Під час монголо-татарського завоювання багато давньоруських міст було зруйновано. У 1239 році Путивль розорило військо Менгд-хана. Буринський край разом з Путивлем зазнав занепаду і частково обезлюднів.

Ця доба(середина XIII ст.) у житті нашого краю недостатньо вивчена: маємо вкрай мізерні і уривчасті відомості про той період. У цьому зв'язку можна назвати лише повідомлення про заснування у 80-х рр. XIII ст. біля Курська Ахматових слобід, які простягалися до території нинішнього міста Буринь, зокрема, Липовицьке князіввство [1].

Після золотоординського нашестя осіле населення Сіверщини відійшло за рубежі Десни і Сейму, шукаючи притулку на лісистих південно-західних схилах Середньоруської височини. Поряд із сільським господарством воно займалося промислами: полюванням, рибальством і бортництвом у віддалених покинутих угіддях («відходи»), з цієї пори виступає під ім'ям «севруків», і значні округи самих відходів іменуються «севирами», або «сиверами».

Проте, тотального відселення жителів з нашої території не було, про це свідчать численні археологічні та топонімічні матеріали. Активізація життя на цій території простежується вже з XIV ст. На це вказує підвищений інтерес Московської держави в XV ст., коли цими землями рухалися на північ татарські збройні загони.

У 1362 року землі Путивльського повіту були звільнені від монголо-татарських загарбників литовськими військами великого князя Литви Ольгерда Гедиміновича.

Путивльський повіт відомий як адміністративно-територіальна одиниця з XV сторіччя. Він входив спочатку до Київського князівства, а потім до складу Київського воєводства Великого князівства Литовського, Руського та Жемайтійського.

У 1500 році внаслідок литовсько-московської війни 1500-1503 рр. Путивль перейшов у володіння Великого князівства Московського. Тут проходив московський кордон, тому Путивль став сильною укріпленою фортецею. Згідно договору між Литвою і Московою 28 березня 1503 року все Посейм'я відійшло до Москви. З цього часу припиняє своє існування Путивльський повіт Київської землі.

Сіверська земля стала театром безкінечних воєнних сутичок між Москвою і Литвою. Ускладнилось розмежування кордонів з сусідніми землями – литовськими і московськими. На жаль, брак джерел про наш край того періоду не дозволяє історикам відтворити подробиці литовської експансії.

Про Путивльський повіт литовського періоду маємо мало відомостей: жодної ілюстрації, і – всього декілька актів про земельні роздачі короля Казимира Ягеллончика і збору мита, один відказний запис, ярлики кримських ханів і трактат Свидригайла.

Але це не можна розцінювати як свідчення незаселеності даної території після золотоординського періоду. Перебування осілого населення в цьому регіоні залежало від багатьох факторів і не могло бути сталим. Необхідно також зазначити, що достовірність "Книги Большому Чертежу" неоднакова для різних районів лісостепу і не дає реальної картини заселеності лівого берегу Сейму.

В історичних джерелах на Сіверській землі згадується три поселення з назвою Бирин (на Десні, Сейму і Пслі). Зокрема, у «Воскресенському літописі», відомому сьогодні, як «Список руських міст далеких і близьких», який відноситься до 1387-1392 рр., в переліку київських

міст згадується місто Бирин. Думка низки істориків, дослідників щодо його локалізації досі неоднозначна. Слід зауважити, що джерельна база цього періоду стосовно поселень лівого берегу р.Сейм, особливо Буринщини, досить обмежена. Наявні в архівах документи вивчені недостатньо і ще далеко не усі відомі дослідникам.

Останнім часом Г.Ампілоговим.,О.Русиною, П.Кулаковським.,В. Звагельським і ін. надруковані раніше не відомі джерела. Оприлюднено низку грамот XVI-XVIII ст. про землеволодіння у Путивльському повіті, в яких згадується десятки назв населених пунктів, окреслюються території волостей, що розташовувались на Путивльщині.

У літературі кінця XIX - початку XX ст. неодноразово наголошувалося на наявності в "Списку…" нашарувань різного часу, відтак, вважалося неприпустимим використання його даних у наукових дослідженнях.

Більшість досліджень « Списку…» використані в працях М.Любавского, А. Насонова, В. Кучкіна та інших дослідників. До київського реєстру вдавалися історики М.Тихомиров., Б. Рибаков., Л.Черепнін., І. Греков.,Є. Наумов, А.Поппе.,О. Подосипов, В. Янін та інші, які висували свої власні гіпотези щодо ставлення до цього реєстру.

Наприклад, ось як висловлював своє ставлення до реєстру М. Тихомиров.: «Найважчим для правильного розуміння оригіналу «Списку…» є встановлення того, до якого саме міста належить позначення річки, на якій воно стоїть, оскільки одноманітності в «Списку…» немає: іноді річка вказується явно перед містом («а на Сулі Снепород»), іноді - після нього («Куреск на Тускоре»). В «Списку» записано: «А на Пслі: Ничян, Городище, Лошици, Бирин, Жолважь». Але тут слова «а на Пслі» можуть ставитися не до всіх далі названих міст, а тільки до Ничяну«[2]. Тому важко визначити, чи належать слова «А на Пслі» до Бирина. На своїй картосхемі «Російські міста на початку XV ст.» по списку російських міст, він позначив м. Бирин на р.Сейм: локалізація припускається [3].

Ф.Петрунь звертав увагу на неточності «Списку…», зокрема, щодо локалізації вище зазначених міст.: »Фігурують в ярликах у тій самій групі також „Лосичи“ та „Ницяни“, дослідники робили спробу шукати їх на Пслі, за вказівкою Воскресенського Літопису, але вони не використали актового матеріалу, — останній же свідчить, що ці оселі (урочища) та їх волості лежали на Ворсклі та утворювали в купі з Хотмижським зовнішню кордонну лінію. І за річкою Ворсклицею Ницанская волость, в цій волості Вільне місто поставлене. А від річки Ворсклиці пішла Лосицька волость, в цийу волості Лосицкий острог поставлено, і тією волостю Лосицькою Вольновці не володіють“ [4].

В.Приймак пише: »Беручи до уваги неточності в “Списку руських міст далеких і ближніх”, не можна виключати неточності локалізації окремих поселень. Жолваж, названий на Пслі, швидше всього може бути Жовніним (літописні Желні), Нічян – Ніцахою. У Посуллі не локалізуються Чемесов, Сал, Ковила, Ворона і Песьї Кості. Два останні пункти знаходились на Дніпрі чи Правобережжі. Ситуація, коли цей документ називає не всі міста, була характерною для московської землі. Про це вказувала російський археолог А. Юшко. На Лівобережжі до числа не згаданих ним відноситься Тополянський комплекс, де виявлено об’єкти як XII-XIII ст., так і другої половини XIII - XIV ст. В переліку міст, які згадуються літописами, Бирин і Хотень неточно локалізовано на Сулі й Пслі, за топонімічними даними слід їх шукати в межиріччі обох рік та Сейму»[5].

Однак спірність локалізації окремих населених пунктів «Списку…» (особливо Бирина і Хотені), залучення інших даних дозволяє по-новому поглянути на цікаву для нас проблему - локалізації Бирина. Окремі питання потребують додаткового вивчення, критичного аналізу та систематизації матеріалу сучасних науковців.

Спробуємо глибше дослідити локалізацію Бирина і

Биринської волості XV ст. в документах Литовського періоду: ханських ярликах, актах Литовської метрики та ін. Для цього дослідження важливим є те, що у «Списку» вказано кілька міст, назви яких згадуються і у татарських грамотах XV ст., що своїм протографом мають, очевидно,якийсь ярлик, даний ще Тохтамишем Вітовту, а отже датований кінцем XIV ст.

Про локалізацію Бирина на лівому березі р. Сейм свідчать ханські ярлики, якими кримські хани визначали політичний лад, адміністративно-територіальний устрій, норми права, види та порядок феодальної залежності, податки тощо XIII-XV ст. Такі ярлики видавалися литовським правителям на володіння землями.

Ханські ярлики є цінним історичним джерелом для дослідження історичної географії Путивльського повіту XV ст. М.Грушевський цілком правдиво зазначив, що «факт видання таких ярликів литовському урядові дуже цікавий і важливий, який досі не мав щастя в історіографії. Взагалі, сам факт надання з боку різних володарів Криму ярликів на руські землі литовському урядові був досить, так би мовити, популярним і вповні визнаним, на який охоче покликались»[6].

М.Грушевський закидав реєстрам ярликів непослідовність у географічному розміщенні окремих осель. «З'ясування списку цих осель дає великі труднощі, але все ж таки окреслюється територія Київщини (Канів, Черкаський городок), Путивльщини (Путивль, Бирин, Липятин), можливо і степова (поселення Дашко). Всього, для Путивльщини ярлики подають 7 пунктів, з яких 3 на першій лінії прикордоння. Пізніше, у 1487-1488 рр. названі ярликом та у "Списку…" міста згадуються як волості: Бирин, Жолвяж, Хотінь, Утішків»[6].

Історично-географічний матеріал ярликів є цінним, перш за все, для виявлення самої територіальної структури України того часу. Дуже докладно змальована в ярликах Путивельщина. Про це зазначав Ф.Петрунь:

«Коли взяти район пізнішої (XV ст.) Путивльщини, то нашу увагу притягає той факт, що путивльські оселі згадуються в двох окремих абзацах ярликів. Структуру Путивльщини, що тяглася вузьким сектором від Путивля на південь та на схід на верховиська Сули, Псьолу та Ворскли, відображено в пізнішому акті XVI ст. — тут було 14 волостів. Ярлики подають назви для них, відомі з актового матеріалу. Жолваж, Бирин, Хотенъ, Хотмишль». Скажімо тут тільки, що в списку Свидригайла згадано лише Chotmisl, мабуть, як найбільш висунутий у степ пункт на Ворсклі (можливо, що Birlaa відповідає Бирину)[4].

О.Русина. нараховує їх значно більше: «Биринська, Городиська, Донецька, Жолвазька, Залуцька, Клепецька, Колодезька, Лопатинська, Лосицька, Меленська, Мужецька, Немирська, Ницанська, Ординська, Печерська, Синецька, Утешківська, Хотенська, Хотмишська»[22]. Це території нинішнішніх Харківщини, Чернігівщини, Сумщини, Полтавщини.

Згідно ярлика Абдули (Мамая) Бирин на р. Сейм відомий з 1362 року. Назву волості він отримав пізніше, як і інші літописні міста. Таким чином найменування цим містам волостей дано значно пізніше від заснування цих міст. Місто в той час означало – земля (простір і не відповідає сучасному значенню міста).

«Думки істориків з цього приводу не одностайні,- пише О. Русина. - Так, М.Довнар-Запольський ототожнював втрачені киянами 1500 р. путивльські волості з “городовими селами”, що фігурують у так званому “Реестре черниговских границ”. 1527 р. О.Андріяшев звав їх то селами, то містами (“правдоподібно - невеличкими фортецями”) . М.Тихомиров безапеляційно трактував всі перелічені в “Списку руських міст” пункти як міста або містечка, виходячи з традиційного розуміння “города” як укріпленого поселення« [22].

Бирин географічно згадується на березі р. Сейм в

грамотах Менглі Гірей про землі на лівім березі Дніпра: «Потім великий князь литовський Казимир з литовськими князями й панами просили нас, і ми підтвердили йому те (прогалина), що дали були великий цар дід наш і отець наш, а то: Землі (на лівім березі Дніпра) починаючи від Київа Дніпром до устя: Снепород і Глинськ з усіма їх людьми, Жолваж, Путивль з землями й водами; Бирин, Синець, Хотин, Лосичі [7]. Бирин належав також і Казимиру. У 1472 році великий князь Казимир роздав житомирським боярам київські волості: Макару Володковичу — волость Бирин, Юшку Полковичу —волость Жолвяж, Сеньку Романовичу — волость Хотінь [7].

У ханському ярлику 1506 – 1507 рр. зафіксовано ситуацію за часів перебування Тохтамиша на землях Великого князівства Литовського, тобто, як і "Списку руських міст", кінця XIV ст. У ярлику говориться про "Путивль з землями и водами...", де значиться і Бирин на Сейму [8].

Є згадка Бирина (Birlaa) - і в списку міст, що належали великому литовському князю Свидригайлу. Цей документ хронологічно відноситься до 1430-1432 рр. Причому згодом, кінця XV ст. Бирин був не просто маленьким селом, а й центром однієї з волостей Путивльського повіту. «Список міст Свидригайла»— унікальна латиномовна пам'ятка, одне з основних джерел для іторичної географії України першої третини XV ст. Датується 1432р. та містить перелік «замків і земель», які підпорядковувалися великому князю литовському Свидригайлу, під час існування Великого князівства Руського»[9]. Звертає увагу те, що Бирин в цьому списку згадується як Бірлаа. Це повинно зацікавити нас стосовно походження назви поселення Бирин- Бірлаа та його локалізації. Свидригайло – православне ім'я – Лев. Багато литовських князів прийняли християнство. Можливо і назва пов'язана з іменем Лев – Бірлаа.

Щодо відповідності Бирина Бірлаа П.Клепатський

пише:»Таким чином в цьому списку ми знаходимо згадку про слідуючі міста і землі: Бирин, Хотмишль, Донієск з багатьма повітами, Оскол. Милолюб, Мужець з багатьма повітами і Курськ з багатьма ж повітами. Всі ці міста, «з їх виходами і данними, з землями і водами» фігурують також і в ханських ярликах, отже, можна припустити, що вони проіснували в усякому разі до 1500 року, коли Путивльський повіт відійшов до Москви. А саме: Бирлаа, очевидно той же Бирин»[10].

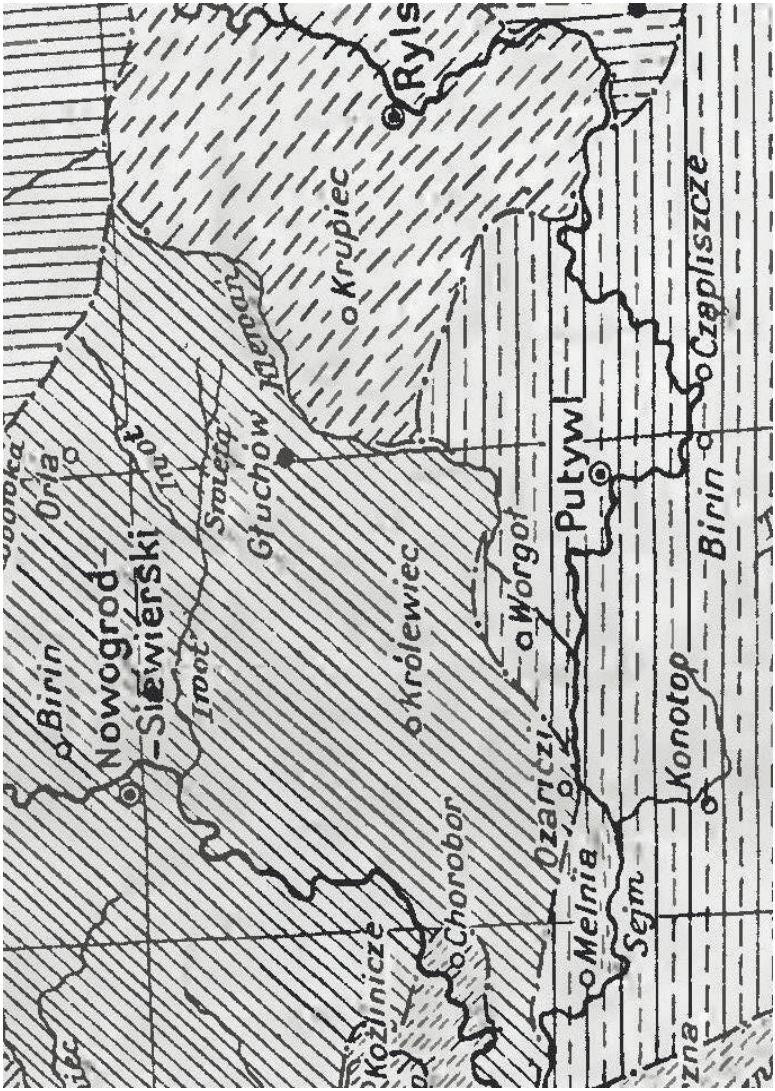


Фрагмент карти Українські землі в XV ст.

Про розташування Бирина на лівому березі р.Сейм, згідно списку міст Свидригайла, свідчить карта «Українські землі в XV ст.»., коли в 1432 році Путивль і Бирин належали Великому князю литовському Свидригайлу [11].

В ярлику Менлі Гірея від 2 липня 1507 року Бирин згадується неподалік Путивля поряд з такими поселеннями: Синяч, Хотень, Лосичі, Хотмишль, Нитяни [12]. У реєстрах «данин» польсько-литовського короля Казимира Ягеллончика збереглися відомості про видачу путивльських волостей житомирським боярам (1487 р.), а також Бирину Михайлу Лазаревичу(1486 р.) і Андрію Лихачову(1488 р.) [12].

На карті С.Кучинського»Чернігово-Сіверські землі в XIV-XV ст.» на лівому березі р. Сейм позначено стародавнє поселення Birin. Проаналізувавши цю карту, можна дійти висновку, що вона відтворена С.Кучинським реально. Аналіз досліджень відстаней від Бирина до навколишніх стародавніх поселень на карті і по да-



Фрагмент карти за С.М. Кучинським

них сучасних супутникових вимірів співпадає. На ній також позначені стародавні поселення Хоробор (Чернігівщина), Конотоп, (мабуть, після Деулінського перемир'я(1618р.), Воргол (Кроловець), Чаплищі, Гончари (Путивльщина), Вир (Білопільщина), Ромен, Глінськ і ряд інших стародавніх поселень.

У своїй книзі С.Кучинський, описуючи Чернігівсько-Сіверські землі періоду Великого князівства Литовського, приділив увагу й Путивльському повіту та м. Бирин на р. Сейм. Бирин згадується поряд з Путивлем і іншими стародавніми поселеннями навколо Путивля. У дослідженнях він посилається на ярлики кримського хана Хаджі Гірея та його сина Менглі Гірея на руські землі, видані великим князем литовським та інші джерела [13].

Що ж до локалізації Бирина С.Кучинський зазначає: »Вздовж річки Сейм в джерелах згадуються путивльські села: Гончари, Столпата, Чаплища, Жеремковичі, Бирин»[13]. Є вказівки в реєстрах «данин» польсько-литовського короля Казимира Ягеллончика, що путивльськими селами володіли Санько Жеребятич і Бирин Михайло Лазаревич[12]. Можливо назви сіл Жеремковичі і Бирин пов'язані з цими прізвищами. В.В. Приймак вважає, що назва міста Бирин може вказувати на його належність биричу – адміністративній особі князівського апарату, про якого йдеться у літописній статті 1148 року[14].

На карті С.Кучинського позначено ще одне поселення під назвою Birin. Це нинішнє село Бирине Новгород-Сіверського району Чернігівської області. Як свідчать писемні джерела, воно засноване на початку XVII ст. На території с. Бирине є залишки 13 поселень XX тис. до н. є., - I тис. н. е.[15]. За нововиявленими історичними матеріалами поселення Бирин на р.Десні згадується за 1514 рік при опису шляху московських послів в Крим, коли вони йшли через Бирин біля Новгород-Сіверського, далі шлях їх пролягав на Путивль, потім через Мокошо-

вецький перевоз на Сейму Лосицькою дорогою, яка перетинала Сейм в районі с.Чаплищі, на севрюцькі села, далі пішли в басейн Сули, потім через Псел і в степ. Цей факт вказує на існування в XV ст. двох поселень з назвою Бирин (на Десні і Сейму [16]. На існування с. Чаплищі в XV ст., позначеного на карті С. Кучинського вказують історичні джерела:«Київський князь Семен Олелькович, що у 1455-1470 рр. займав цей стіл, надав боярину Демиду село Чаплища біля Путивля (на правому березі р. Сейм. На протилежному березі - нинішнє село Клепали Буринський район) і "землю Терн", де раніше знаходилося місто В'яхань» [8]. У 1587-му році московське село Чаплище у Путивльському повіті розорили 40 канівських «черкас» на чолі з отаманами Петром Ворчуном і Терехом Шелудивим. (РДАДА, Ор.79, Оп.1, Кн.18 Л.457). На карті С.Кучинського «Чернігово-Сіверські землі в XIV-XV ст». поряд з поселенням Чаплища позначене і поселення Бирин на р. Чаша- притоці р. Сейм.

Враховуючи, що у джерелах третьої чверті XV ст. чітко зафіксовано село Чаплища біля Путивля, яке разом із „землею Терн" надавалося боярину Демиду київським князем Семеном Олельковичем» [8], говорити про цю територію як „пустельну", „незаселену і непрохідну" не доводиться. «Путивльські севрюки мали свої угіддя у радіусі понад 100 км навколо міста, що засвідчено у писемних джерелах» [14]. Про безперервне існування села Чаплищі свідчить архівна судова справа між поміщиками Череповими і Гамалеєвими за землі і людей в с. Чаплищі , що належали в 1675 році Василю і Івану Череповим[14].

З цих відомостей можна зробити висновок, що поселення Бирин, також могло реально існувати в XIV- XVI ст. на лівому березі річки Сейм.

Про час заснування чи відродження Бирина С.Кучинський зазначає: » В цитованому багаторазово в цій книзі в переліку міст Свидригайла і ярликах татарських

згадуються серед групи південно-східних сіверських поселень Путивль, Бирин, Сінеч, Хотинь, Лосичі. Перераховані місцевості можна вважати за такі, що виникли пізніше, деякі за такі, що відродилися в XV ст. з попелу, інші, взагалі, як такі, що були збудовані сіверянами під могутньою рукою Вітольда і Ягеллонів, з метою просування на південь.

В ярликах Хаджі Гірея для Казиміра Ягеллонського і Менглі Гірея для Зигмунта I серед різних земель і волостей згадувалися також Путивль, Бирин, Хотень. Хотмишль», де Бирин позначено поряд з Путивлем [13].

Про те, що поселення Бирин реально існувало на лівому березі р. Сейм в XIV-XV ст. і після приєднання земель Чернігово-Сіверських до Литви, свідчать три пізніші документи, а саме: » ярлики Хаджі Гірея для Казимира Ягеллонського і Менглі Гірея для Зигмунта I, в яких серед інших земель і волостей згадувалися також Путивль, Бирин, Хотинь, Хотмишль, Рильськ, Курськ, Мужеч, Оскол, а також те,що панування литовсько-польським станом справ південно-східних руських поселень йшов на спад, є в значній мірі не слушним» [13].Це вказує на те, що землі навколо Путивля в той час були заселені і їх розорення не спостерігалось. «…Менглі Гірей вимагає, щоб йому віддали міста, які здавна до орди тягнулися, аби принаймі ці міста давали ясир, серед них перераховувалися Київ, Канів, Бирин, Путивль, Черкаське містечко та інші, одним словом терени київські та південні по річці Сейм» [13]. Це також наводить на думку,що Бирин розміщався на березі р. Сейм.

Назва Бирин татарського походження. «…Серед списку міст, які оддавна тяжіли до орди, частина мала татарські назви, і які важко сьогодні ідентифікувати, згадується кілька запевне сіверських, таких як Бирин і Путивль»[13].

Вони несуть інформацію про те, що на цій території проживало в литовські часи тюркомовне населення і за-

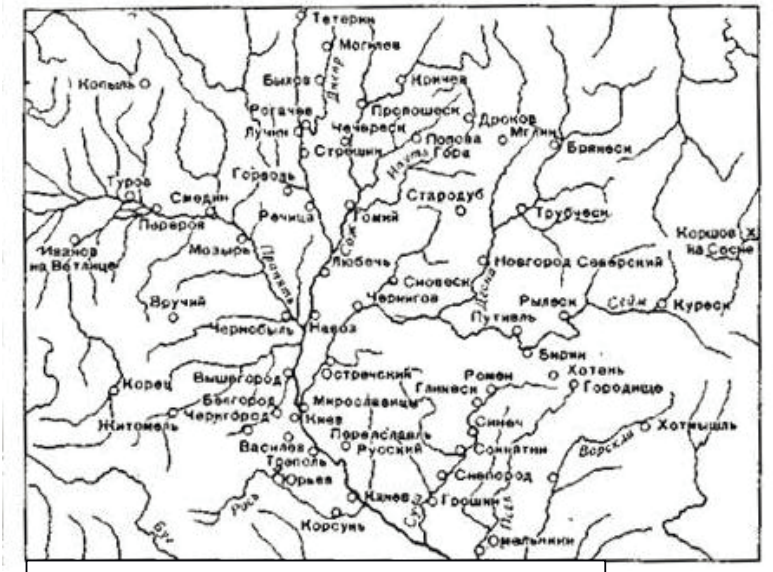
лишило свої сліди в назвах поселень.

О.Русина з'ясувала, що впродовж XIV-XV ст. Посейм'я було зоною активних тюрко-слов'янських контактів, тут осідали татарські феодали. Проте зазначимо, що населення, яке годувало князів і бояр було звичайно слов'янським, а не татарським. З кочівників татар навряд чи могли київські бояри мати «шуби теплі», швидше могли їх втратити.

Із восьми державних Путивльських волостей ще на межі XIX початку XX ст. М.Любавським було впевнено локалізовано три: Бирин (як сучасне м. Буринь, райцентр Сумської обл.), Хотень (смт Хотінь Сумського р-ну Сумської обл.) і Мельня (с. Мельня Конотопського р-ну Сумської обл.).

М.Любавський, дослідивши локалізації багатьох топонімів (назв запустілих міст, сіл, а також різних урочищ), які писемні джерела Середніх віків зв'язували з Курським Посейм'ям, на своїй карті» «Київські міста «(«Список руських міст далеких і ближніх») розмістив м. Бирин у безпосередньому сусідстві з Путивлем на річці Сейм на околицях нинішнього міста Буринь. При локалізації Бирина М.Любавський. посилається крім «Списку…» на ярлики Менглі Гірея, а також матеріали давньолитовского архіву (Литовської метрики) [17].

Про локалізацію Бирина на Сейму знаходимо і в працях інших авторів. О. Яблоновський посилаючись на ярлики кримського хана Менглі Гірея (1468-1515 рр.), пише: «Таке ж відносне значення має відомий претензійний «ярлик Менглі-Гірея» 1506 року, де між іншим, згаданий і Путивль на Сеймі, «з повітом», в дійсності тягнувся до київського удільного князівства ще в литовський час. Близько 1500 р. до цього замку тягнулись зазначені, зокрема, частиною в ярлику: Мєльня і Бирин на Сейму, Утєшков на Сулі, Жолвеч на Пслі та ін. У 1503 р. все Посем'я з Путивлем відійшло до Москви і разом з тим припинилася і данина медова, надходила (1496 р.) не тільки тамешньому намість-



Картосхема М.К. любавського

нику і київському воєводі, але і на церкви „російські“ і київському бискупу і каноникам» [18]. Згадане тут поселення Мельня (крайній пункт Путивльського повіту на р. Сейм) за новими даними як центр Мельнянської волості Путивльського повіту відоме ще з 1360 року. Раніше вважали, що перша згадка про нього датується 1500 роком, коли війська кримського хана Менглі Гірея спустошували Волинь, Київщину та прилеглі території [19].

Ф.Шабульдо розглянув гіпотетичну можливість існування так званого “ярлика Мамая” на українській землі. На підставі ярлика Абдули (Мамая) 1362 року склав карту земель, подарованих Мамаєм Ольгерду. На цій карті Бирин позначений на р. Сейм [20]. У своєму посланні до панів ради Литви від 1506 року Менглі Гирей згадував про ці землі так: «Великий цар Тохмамиш дав великому князю Вітовту Київ і Смоленськ і інші міста, і попередник наш цар Тохмамиш на все те дав ярлики свої».

На карті «Українські землі в XIVст.» за часів Ольгерда

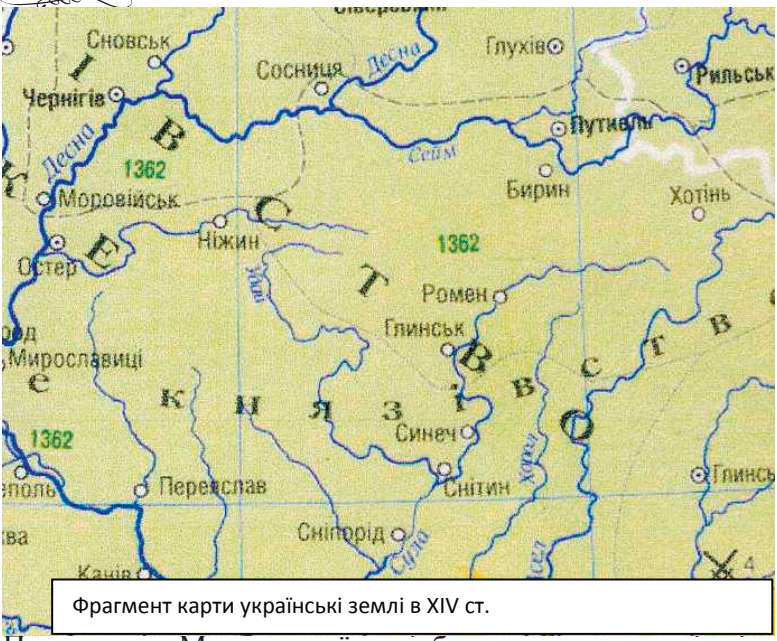
(1362 рік) Бирин розташований на лівому березі р. Сейм [11].

Розташування путивльських поселень, зокрема, Бирина на р.Сейм, підтверджує в своїх працях і В.Мавродін: «До складу Путивльських земель входили наступні населені пункти: Жолвань (Жолважь), Бирин, Синеч, Хотмишль, закинутий далеко в степи на Ворсклі. На Ворсклі лежала «Ницянська земля»(волость)» [21].

Про розташування Бирина на Сеймі згадується в Литовській метриці кінця XV ст. Це дослідив П.Клепатський.: «Скаржачись на свою долю в зв'язку з відходом



Картосхема земель, подарованих Мамаєм Ольгерду.



Фрагмент карти українські землі в XIV ст.

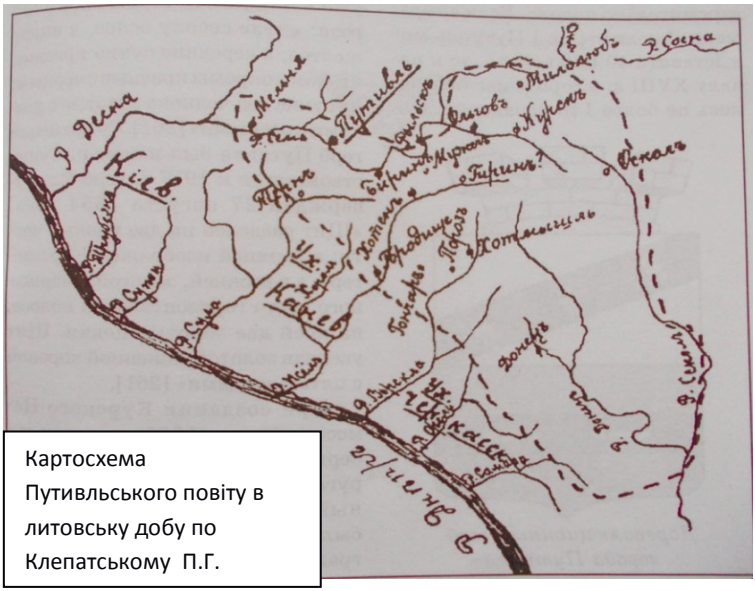
Путивля до Москви, київські бояри говорили, між іншим, там було в давнину 14 господарських волостей, які давались їх предкам в чергове держання. На жаль нам не відомі назви всіх 14 волостей, але відомі деякі. В Литовській Метриці, наприклад, зберігся запис, «що король землі давав боярам житомирським в Клові (вважається, що в часи Київської Русі ця земля називалась Клов – за одноіменною назвою річки)»: Макару Володковичу волость Бирин на рік після перших…Деякі із цих волостей можна локалізувати. Так, Бирин, можливо Бурин, на річці Чаша, ліва притока Сейму Путивльського повіту, Курської губернії» [10]. На своїй карті він розмістив Бирин на р. Чаша, ліва притока р.Сейм [10]. І далі пише, що «Бірлаа, очевидно, той же Бирин»[10].

Територія межиріччя Сейму, Псла, Сули з XV ст. і до 16 жовтня 1925 року року перебувала у складі Путивльського повіту.

О.Русина, дослідивши Путивльські волості XV-XVII ст.,

вважає: «ототожнення М.Любавським Бирина з містом Бурынь слід визнати помилковим. Оброчна "Книга" підтверджує інформацію "Списку…" про розташування Бирина на Пслі, додаючи до просторових орієнтирів даної волості ріки Суму (Сумку) та Олешню. З огляду на це ономастичним відповідником Бирина в сучасній топонімії можна вважати с. Барилівку (Краснопільського р-ну Сумської обл.), знане раніше як Бирилівка»[22].

Слід зауважити, що в дослідженні О.Русиної йдеться



Картосхема Путивльського повіту в литовську добу по Клепатському П.Г.

про Биринську волость XVII ст. Але структура Путивльщини XVII ст. могла ускладнитися через появу нових волостей: якщо ханські ярлики XV ст. подають 14 путивльських волостей, то в XVII ст. їх було – 25. Отже, щоб реконструювати її за станом на кінець XV ст., необхідно коригувати відомості "Книги" з даними джерел Литовської доби. « Територіальні зміни Литовської доби, в порівнянні з золотоординським часом (1239 – 1362 рр.) очевидно, стосувалися окремих волостей, в тому числі і Путивльського

повіту, хоча його територіальне ядро значних змін не зазнало». За даними Путивльської переписної книги 1594 року (за Г.М. Анпілоговим) в Путивльському повіті було 17 волостей, серед них Биринська волость не значиться» [23].

«Прихід українців на територію Путивльського повіту внаслідок бурхливих подій початку XVII ст, істотно змінив не лише етнічний склад населення, але й адміністративно-територіальний устрій»[24].

Згадані в "Списку" задніпровські "міста", у переважній більшості, були городищами, які з часом так і не повстали з руїн. Це, можливо, й пояснює те, що назви волостей XV - початку XVII ст. практично не простежуються в пізнішій топонімії.

Що стосується Биринської волості XV ст., то її локалізувати важко, але стверджувати, що Биринська волость XV ст. з центром волості Бирин, тотожня однойменній у XVII ст .- достатніх підстав немає. Повну відповідь щодо природи цієї волості можна отримати тільки після глибокого опрацювання джерел литовської доби та діловодних матеріалів XVI-XVII ст.

Старий Путивльський повіт був відомий з допетровських часів –«по описах в писцевих книгах XVII ст.» [25].У XVII ст. він розташовувася, здебільшого, по річках Сейму і Клевені, в лісистих і привільних місцях. На півдні він займав верхній перебіг річок Хорола, Псла, Ворскли і їх численних припливів, класифікуючи на схід до Сіверського Дінця і Бєлгородського повіту.

Биринська волость на початку XVII ст. була верст за 20 на північний схід від Сум. В 1628-1629 рр. вона локалізується абсолютно чітко в відповідній Путивльській писцевій книзі(так звана оброчна книга)) виключно по річках, логовинах, ярах і урочищах. «Це в основному бортні ухожі, боброві гони,ліс,рибні ловлі на річках і озерах та ін. Ділянки цієї волості роздавались «в аренду» путивльцям (не лише поміщикам – ці люди в «Книзі» вказані за прізвищами)». [25]. Жоден населений пункт

по Биринській волості XVII ст. в »Книзі» не згадується (і не тільки по Биринській, але і по всіх волостях, розташованих в басейні Псла (Жолважська, Хотенська).

Таким чином твердження, що ономастичним відповідником Бирина є нинішнє село Барилівка Краснопільського району Сумської області, історичними і археологічними відомостями не підкріплюється. Окрім того на території цього маленького села немає жодного стародавнього городища, археологічні дослідження не проводились.

На основі досліджених мною багатьох історичних джерел: аналізу ханських ярликів, карт київських земель XIV-XVI ст., праць істориків, присвячених Великому князівству Литовському, де Бирин згадується на лівому березі р. Сейм, можна зробити висновок, що літописний Бирин пройшов складний історичний шлях періоду Київської Русі, Золотоординської навали, Великого князівства Литовського, набігів Кримського ханства, і що це найдавніше поселення Бирин існувало після монголо-татарської навали.

За новими історичними даними найдавніша писемна згадка Бирина відноситься до 1362 року, але нам поки не відомо – вціліло воно при монголо – татарському нашесті або відродилося після нього, але як пише Кучинський С. М., воно існувало. Поки не відомо, коли поселення Бирин запустеніло. В 1492 році кримці спустошили багато поселень біля Путивля. В географічній невизначеності після договору 1503 року між Литвою і Москвою воно могло втратити статус села внаслідок значного обезлюднення. Можливо це сталося в кінці XVI ст., коли особливо посилилися набіги кримських татар.

Дослідження М.К. Любавського, С.М. Кучинського, Ф.М. Шабульдо, П.Г. Клепатського, О. Яблоновського, В.В. Приймака вказують на існування Бирина в XV ст. і локалізують його на лівому березі р. Сейм. Клепатський П.Г. чітко зазначає, що Биринська волость була на р.Чаша, лівій притоці Сейму.

Про те, що в цій окрузі міг існувати Бирин, як один із стратегічних пунктів Путивля, свідчить географічне розташування цієї місцевості. «Це одне із небезпечних місць для проникнення на підвладну Путивлю територію долиною Сейму через с. Ігорівку та с. Лухтівку Буринського району Сумської області. Перше городище могло належати до округи Вира, а друге – Путивля, оскільки воно знаходилось при впадінні долини р. Чаші в долину Сейму і з нього було видно Путивль, в тому числі й дитинець міста(можлива належність Путивлю і обох городищ, оскільки вони стратегічно пов'язувались з останнім). Крім того, це городище прикривало прохід на добре захищену територію, що знаходилась навпроти Путивля у заплаві Сейму. Вона мала вигляд півострова, що звідусіль був оточений протоками Сейму та болотами»[14].

Вибір майданчика для спорудження стародавніх городищ був обумовлений також наявністю броду. Такий брід (перелаз) був неподалік Чаплищ, де Сейм значно мілкий. Безумовно ілюстрацій про розташування стародавнього Бирина не маємо, є подібні варіанти, але все це слід врахувати при намаганні встановити місце його розташування.

Для з'ясування локалізації Бирина на лівому березі Сейму, а саме до якої округи Виру чи Путивля входив Бирин, необхідно провести перевірку за археологічними даними. Але вже сьогодні можна стверджувати, що на території нинішньої Бурині є найдавніші ознаки матеріальної культури наших первісних предків, принаймі XII-XIIIст. Про це свідчать ознаки (за археологічними знахідками) стародавнього поселення, виявленого на лівому березі р. Сейм на околицях нинішнього міста Буринь Сумської області. В цьому регіоні, на околицях сучасного міста Буринь, є багато стародавніх матеріальних знахідок: монет Риму, литовського срібла, що засвідчують про існування тут селища ще у римські часи, тобто

1900 років тому! Крім того берег і дно р. Сейм на цій території усіяний керамікою різних епох. Це свідчить про наявність переправи, через яку рухались протягом тривалого часу. Такою переправою був «Мокошевицький перевіз, як видно з розписів руху сторожових загонів-станиць 1571 року, знаходився в районі сучасного села Чумакове (Буринський район)»[26].

Сама назва Мокоша зберігається довгі сторіччя після знищення язичництва. Мокош – цариця води. Давньоруські міста дуже часто споруджувалися саме біля бродів та поромних переправ. Крім цього через цю територію пролягала древня Лосицька дорога, відгалуження Муравського шляху та Псільська дорога з Путивля в Тернову слободу. Дороги виводили до конкретного місця, поселення.

Багато археологічних знахідок матеріальної культури, що належить до того ж періоду нинішнього міста Бу-



Стародавнє поселення

ринь, знаходяться в Буринському районному краєзнавчому музеї. З наведеного вище витікає, що так зване «дике поле» в нашій місцевості не зовсім відповідає дійсності. П.М. Попов пише про спокойвічне життя українців на

ції території[27]. В нашій історії дуже багато перекручень. Свідчення цьому є така заплутана проблема, як локалізація літописного міста Бирин.

Посилаючись на вище викладений матеріал можна стверджувати, що на початку XVII ст. під час заселення українцями нашого краю, на околицях стародавнього Бирина утворилося нинішнє місто Буринь(Сумська область) на р. Чаша - лівій притоці Сейму [27], успадкувавши його назву Бирин та переозвучивши в Буринь. Офіційна сучасна наука дотримується думки, що літописне місто Бирин розташовувалося на березі р.Чаша - лівій притоці Сейму. Тож є підстави стародавній Бирин вважати попередником нинішнього міста Буринь та ранню його історію з 1362 року, тобто - з часу перших історичних відомостей про Бирин.

Джерела:

1. Каргалов В.В. Монголо-татарское нашествие на Русь. XIII век / В.В. Каргалов. - М., 1966. - С.75; Кучкін В.А. Летописные рассказы о слободах баскака Ахмата // Средневековая Русь. – М., 1996. – Вып. 1. – С.43; Нога М.П., Борщнєв В.О. Липовицьк: проблеми локалізації. Конотопський краєзнавчий музей. Путівник.- Харків, 1970.- С. 10; Иловайский Д. Становление Русси. - М., 2005. - С. 701-703; Черняков И.Т. Путивльская династия великих князей в Киеве... - С.54.
2. Тихомиров М.Н. Список русских городов дальних и ближних // В кн. Исторические записки. - М., 1952. - Т. 40. - С.214-259.
3.Там же. - Вклейка между С. 240-241.
4. Петрунь Ф.Є. Ханські ярлики на українські землі// Східний світ. — 1929. — № 2. — С. 170-185.
5. Приймак В.В. До питання про заселеність басейнів Сули й Псла в другій половині XIII - XVII ст. // Науково-дослідницький Центр »Часи козацькі» УТОПІК. Вип. – К., 1997. – 136 с., С. 15-17.

6. Грушевський М.С. Історія України-Руси. – Львів, 1905. – Т.2. – С.356-357, 607.
7. Акты Литовской метрики, том первый, 1413-1498 императорского Варшавского университета. Собраны заслуженным профессором Ф.Н. Леонтовичем. Издание имперского Варшавского университета. Варшава, типография Варшавского ученого округа, 1892 г. ,С.24-25.
8. Шабульдо Ф.М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского.– К.: Наукова думка, 1987. – С. 83. .
9. Коцебу А Ф. Свитригайло, великий князь Литовський. - СПб, 1835. — Прибавления. С. 1-44, 1-30.
10. Клепатский П.Г., Очерки по истории Киевской земли, Литовский период, Одесса, Тип. «Техник»,1912,- Т. I. 595 с.,С.246, 248, 291.
11. Атлас історії України // Інститут історії України НАН, Інститут археології НАН. Державне науково-виробниче підприємство «Картографія».- Київ.-156 с., 2012, С. 44, 46.
12. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499–1514): Užrašymų knyga 8. / Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius, D. Antanavičius. - Vilnius, 1995. - P. C. 47, 48.
13. S. Kuczynskiego «Ziemie czernihowso - siewirskie pod rzadami Litwy» wydaney w Warszawie w 1936, C. 56, 58, 76, 77, 78, 92, 307, 315.
14.Приймак В.В. Путивльське удільне князівство Чернігово – Сіверщини. – Полтава, 2007 – 180 с. Центр пам'яткознавства НАН Ураїни і УТОПІК, Комунальна установа історико-культурний заповідник «Більськ» Полтавської обласної ради. С. 97; Архив Государственного Совета. Том четвертый.Царствование Александра I. Журналы по делам департамента законов, по Гражданскому Отделению. Санктпетербург. 1893.С.213
15.Історія міст і сіл Української РСР. Чернігівська область.- К. Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972.– 697 с., С. 506.
16.Сборник императорского русского исторического общества(Сборник Р.И.О.), Т. 41. Памятники Дипломатических сношений Московского государства с Крымом, Ногаями и Турцией, том II. 1508-1521 гг. Издание под редакцией Г.Ф.

Карпова и Г.Ф. Шдедмана, Санктпетербург. 1895,С. 91.
17. Любавский М.К. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства ко времени издания первого Литовского статуса: Исторический очерк.-М., 1892, С. 246,247.
18. Яблоновський О.В., польське: Aleksander Walerian Jabłonowski, « Задніпров'я» («Zadnieprze»), Журнал «Киевская старина» № 4, 1896 р.С. 221-247.
19.История городов и сел Украинской ССР. Сумская область. Институт истории Академии Наук УССР. Киев-1980, С. 15-16.
20. Шабульдо Ф.М. Чи існував ярлик Мамая на українські землі? (до постановки проб -
леми). Синьоводська проблема у новітніх дослідженнях. — К., 2005. — С. 100–122.
21. Мавродин В.В. Очерки истории Левобережной Украины(С древнейших времен до второй половины XIV века). Санкт-Петербкрг. «Наука». 2002. С. 388, 391.
22. Русина О.В. Путивльські волості XV-XVII ст».// Записки Наукового товариства ім. Шевченка-1996.-Т. 231. С. 368-378.
23.Анпилогов Г.Н. Новые документы о России конца XVI – начала XVII в. – М.: Изд-во МГУ, 1967. – С. 19, 80-85.
24. Приймак В.В. Історична географія Путивльського повіту Литовської доби. Видавництво:ХІК; Часи козацькі. – 2006. – С. 5-6.
25.РДАДА.Ф.1209, кн. 368.- Арк. 1-548.
26. Кресленик околиць м. Путивль 1690-х роківРДАДА, ф. 1209. Оп. 77. Рильськ. Ед. Хр. 30165- Л.б/н; Звагельський В.Б. Історична географія Лівобережної України доби середньовіччя.- Київ- Суми: Сумський державний університет,2010. - 236с. С. 48.
27. Попов П.М.. Діалектологічні спостереження на північно-східному кордоні України. Записки історико - філологічного відділу УАН, кн. 5-8, 1926 р. - С. 410-421); РДАДА, лист від 14.11.2013 р. №849 ; РДАДА. Ф. 1209. Оп. 1.310553.Л. 824(об.) 825.

В исследовании раскрывается взгляд на локализацию летописного города Бирин.

Ключевые слова: Сиверщина, Посеймья, Бирин, Биринська волость, ханские ярлыки.

The study reveals a view on the localization of the annalistic town Birin.

Key words: Siveshchina, Posejmya, Birin, Birins'ka pagasts, Khan's shortcuts.

Буринь на перехрестях історії України і Росії

Досліджуючи історію сучасного міста Буринь, мусимо розглядати її об'єктивно та неупереджено. Нам потрібна правдива її історія. Вона не потребує якихось бездоказових доповнень чи прикрас. Необхідно ретельно й планомірно вивчати – збирати, воістину, крихти інформації. По-сучасному: складати картинку з пазлів.

Водночас не можна принижувати здобутки попередників в дослідженні історії Бурині, в тому числі і часів радянської доби. Історія попередника сучасної Бурині між серединою XIII та XVI ст., яка так довго не вивчалась, - це справжня «невідома земля». Ця територія в XI-XIII ст. була густо заселена.

Окремі дослідники висувають думку про незаселеність території сучасного міста Буринь кінця XVI другої половини XVII ст. і називають цю місцевість «диким полем». Звісна річ татари поселень тут не засновували, бо не мали наміру захоплення цих земель. Вони влітку випасали тут худобу, а взимку мали зимівники.

Історичні факти стверджують, що активізація життя на цій території простежується вже з XIV ст. Про це свідчить підвищений інтерес Московської держави в XV ст.,

коли цими землями рухалися на північ татарські збройні загони

У 1546 р. путивльський воєвода Троєкуров повідомляв царю, що «нині на «Полі» багато черкасців, киян, і твоїх, государ, людей. Вийшли, государ, на поле зі всіх україн».

Найкращими сторожами на південних кордонах Московського царства були севрюки з Рильська та Путивля. В подальші десятиріччя вони стали головними пунктами Сіверщини, в яких формувались такі сторожі. Так, 1552 р. путивльський станичник Іван Стрільник сповіщав, що «кримські татари ідуть на городи руські, і вже й Донець Сіверський перелізли»…

Цікаво, що за цю відчайдушну службу в степу севрюки отримували набагато більшу плату, аніж служиві в середині Московської держави. Але козацтво тут збиралося не лише задля служби московській адміністрації. Численні джерела другої пол. XVI ст. вказують на Сіверську землю як на місце, звідки козаки переходили у помешкання на Дон. А Дінець, як і Нижній Дніпро, ставав пристановищем для численних українських звитяжців степу. Вже в сер. XVI ст. Сіверський Донець тісно сполучає козацтво Наддніпрянщини з Доном та Приазов'ям, де розгортались події, які зіграли значну роль в історії



України та Московії. Найбільш відомим серед них є славетний Дмитро Байда Вишневецький.

Про те, що сіверяни проживали на навколишній території міста Буринь, свідчать археологічні знахідки давніх часів різного характеру здебільшого XI-XIVст.. Зустріча-





ються римські, литовські монети, бронзові, срібні речі, наконечники стріл, знаряддя праці тощо. Експонати, що на світлинах знаходяться в Буринському районному краєзнавчому музеї. Але вони потребують вивчення археологів, істориків.



Буринь – місто, районний центр Сумської області, залізнична станія Путивль. Розташоване на р. Чаша.

Чаша — ліва притока Сейму, басейн Дніпра. Довжина 31 км. Площа водозбірного басейну 207 км². Похил 1,2 м/км. Долина трапецієвидна, завширшки 1,5 км. Річище помірно звивисте, шириною до 15—20 м. Глибина до 1,7 м. Використовується на господарські потреби. Бере початок із озера Чаша біля с.Михайлівська. Тече по території Буринського району Сумської області.

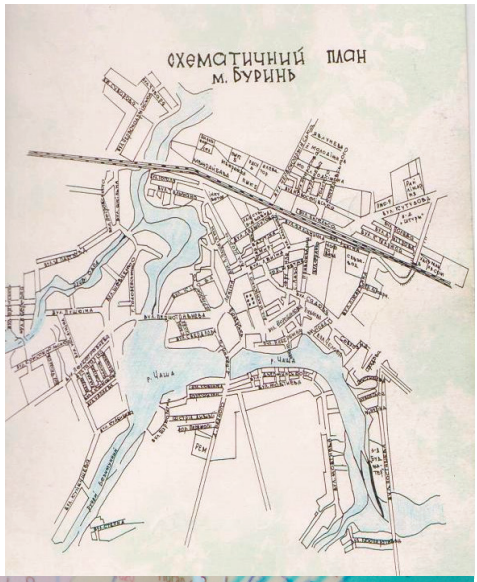
Водоймище знаходиться в центрі м. Буринь, фактично перетинає населений пункт. Він умовно розділений трьома

дамбами переїздами, котрі не змінюють рівень води на всьому протязі. Водоймище на р. Чаша створено в 70-ті роки XX ст.

Повноводна і екологічно чиста річка Чаша завжди сприяла массовому розселенню людей на її берегах.

Унікальна історія міста Буринь, що в давнину розселялось на кордонах України і Росії саме на р. Чаша – лівій притоці р. Сейм.

Ряд нововиявлених архівних джерел, досліджень сучасних науковців дозволяють глибше заглянути в історію сучасного міста Буринь [2].





Українські землі в першій половині XVIIст.

У середині XVII ст. розпочалось заселення (освоєння) українцями нинішнього міста Буринь на околицях стародавнього Бирина на р. Чаша - лівій притоці Сейму], успадкувавши його назву Бирин. Назви Бирин, Буринь, Бориня, Биринь, Боринські дубровки - однозначні.

Широких ідомостей про час перших поселенців сучасного міста Буринь не встановлено. Проте деякі відомості маємо.

На карті «Українські землі в першій половині XVII ст.».вже позначено поселення Буринь на березі р. Чаша [3]. В цей час землі Бурині належали попам і дякам Микільської церкви м. Путивль.

Ніколо-Великорецька дерев'яна церква була збудована у місті Путивлі Сумської області на початку XVII сторіччя на честь Великорецької ікони Миколи Чудотворця[4]. Нині це Нікольський козацький собор[5].

Історія сучасного міста Буринь пов'язана з Путивльською Ніколо-Великорецькою церквою.

На початку XVII ст. церква Великого чудотворця Миколи Великорецкого мала землі на території сучасного міста Буринь (у той час ця місцевість називалася «Борынские дубровки», назва споконвічна і могла походити від літописного міста Бирин).

Пропонується опис цієї руги з писцевої Книги Путивльського повіту 136 і 137 років(1627,1628):

«Великого чудотворця Миколи Великорецького за попом Юрієм Івановим сином Почасєєвим та за дияконом за Степаном Григор'євим сином Кортавцовим за Государевої Царевої і Великого князя Михайла Федоровича грамоті та наказу Великого палацу за всієї Росій приписом дяка Герасима Мартем'янова в РЛЕ (1627) році в руги місце уколної ухожеї бортній по обидва боки річки Семи з болотом і по діброві і по лісах і по Боринським дубровкам того ж ухожея бортного на Конотопах по обох боках Конотоп зверху і до гирла. З Дашковими по рубіж по Микільське урочище з хоромним і дров`яним лісом і

всіма угіддями... сінний укіс по Боринських дубровках. Межі ружні угідь Микільської Іллінської церков відомі дуже докладно у Путивльських писцових книгах 1628 і 1685 років.

Ружні угіддян Іллінської церкви межували з Клепальськими і Чаплицкими володіннями Черепових.

Межа угідь церкви Миколи Чудотворця Великорецкого від теперішнього мосту ечрез Сейм доходила до Ігорівки. Далі лугами в ліс; через ліс до озера Святого. Далі наліво, до путивльської дороги.

Почасєєви - рід путивльських священників, які мали церковну землю у районі Верзанського болота та інших місцях»[6].

Чи було тут в цей час постійне населення з цього документа не відомо. Проте, в писцевих книгах на цих землях згадуються двори бобилів(одинокі селяни, які не мають земельних наділів) церкви. А також на цих угіддях косили сіно, збирали мед.

Грамотами 146-го(1637/38) і 163-го(1654/55) років дозволено попу і диякону в цьому угідді на Гвинтовій і на протоці Прудках для приїзду двори собі побудувати, а на р. Сейм млин.

Про грамоти царя Михайла Федоровича Романова, якими роздавались землі духовенству, зокрема, Путивльським Микільській і Іллїнській цеквам на території Буринщини, писав П.М. Попов: «У 1627р. с. Буринь з Шилівкою на р.Чаша було передано духовенству Путивльсько-Микільської церкви. З копіями зазначених «дарчих» грамот царя Михайла Федоровича 1627 і 1620 р.р. я ознайомився, вивчаючи приватні папери поміщиків Черепових.

«Землі ж від зазначеного «угіддя» Микільського і до Клепальського городища грамотами 1620 року дано було духовенству путивльської Ільїнської церкви. Про час першого заселення українцями цих земель не відомо. В усякому разі його треба відносити до давнього часу».

Документальні звістки маємо з другої половини XVI ст. і особливо з першої половини XVII ст. про поселення аж до колишнього поліського кордону і крім того ще по річках Конотопці й Чаші. На цих землях знаходимо українські поселення «пруди» при Сеймських млинах, що їх було збудовано за участі спеціалістів цієї справи «черкас» ще в половині XVII ст» [7].

Стосовно назви «Боринські дубровки» в більш пізніший час описувалось у Путивльській писцевій книзі 1685 року: …»і від того стовба повернувши круто направо Псільською дорогою до стовпа сімсот сажен на ньому грань проти межі яма і від тієї межі і від ями їдучи до Путивля тією ж дорогою переїхавши лощину, що та лощина пішла в Боринські дубровки до стовпа п'ятсот вісмьдесят сажен, що стоїть поруч тої дороги на косогорі»[8].

Таким чином назви «Клепальське городище» і «Боринські дубровки» були відомі в 1620 ,1627, 1685 роках.

Кресленик околиць м. Путивль 1690-х років також засвідчує, що землі Микільської церкви були написані по писцевим книгам РЛS і РЛЗ роках(136 і 137) (тобто1628 і 1629 роках на території нинішнього міста Буринь). На Кресленику є також напис: «Деревни Борыни» на р. Чаш а[9].

У архівному фонді Курської казенної палати у переписній книзі малоросіян Севської провінції, міста Путивля і його повіту 1732 року є відомості про дєрєвню Борині[10]. «У числі володарів: Гомолея Іван, піп Іванов Іван, покійний князь Михайло Михайлович Га(о)ліцин, поміщик Аннєнков Андрій Григорович. Всього в дєрєвні Борині: 65 дворів, хат- 85, душ- 280».

В «Топографическом описанинии селений Путивльского уезда(1784г.) А. Зубова» згадується слобідка Барынь(так в тексті[11]), де йдеться, що належить слобода «Її сіятельству вдові пані генерал - аншефші графині Катерині Сергіївні Гендриковій з дітьми її, в слободі 315 малоросійських дворів, з кількістю душ - 1001...

Селище лежить на річці Чаші. У цій слободі дерев'яна церква в ім'я різдва святого пророка і предтечі господнього Іоанна, при якій священно та церковнослужительських дворів три. У них душ сім та її високості колишній будинок дерев'яний і на означеній річці два млини [11].

Таким чином назви Боринські дубровки, дєрєвні Борині, Баринь – це сучасне місто Буринь. Можливо назва успадкована від літописного поселення Бирин [8]. Назва дєрєвні «Бырынь» на р. Чаша згадується в джерелах РДАДА 1689/90 р.

Згідно листа РДАДА від 14.11.2013 р. № 849 та архівної справи Ф. 1209. Оп. 1. 310553. Л. 824(об.) - 825 саме дєрєвня Бырынь на р. Чаша була поселена попом Юрієм Івановим сином Почасєєвим та дияконом Степаном Григор'євим сином Кортавцовим церкви Великого чудотворця Миколи Великорецького вільними черкасами в період між 1655-1688 роках, а на р. Чаші побудовано млини [12].

Одночасно з заселенням дєрєвні Биринь були заселені село Груське і дєрєвня Гвинтова. Перша письмова згадка про село Груське належить до 1668 року. Першими поселенцями були козаки-переселенці, які принесли з собою особливий діалект і звичаї[13]. Тому більш реальна перша писемна згадка про дєрєвню Биринь відноситься до 1668 року.

У архівних документах «спірні справи за землі довкола села Буринь з сусідніми селами Курська межова контора за 1807 рік» є згадка про село Биринь. [14].

У той період землі довкола с. Бурині належали путивльським поміщикам Селітряниковим , нащадків Романа Селітряника, який 1621 року почав варити селітру у Путивльському повіті на городищах і могилах і мав синів Олексія та Івана.

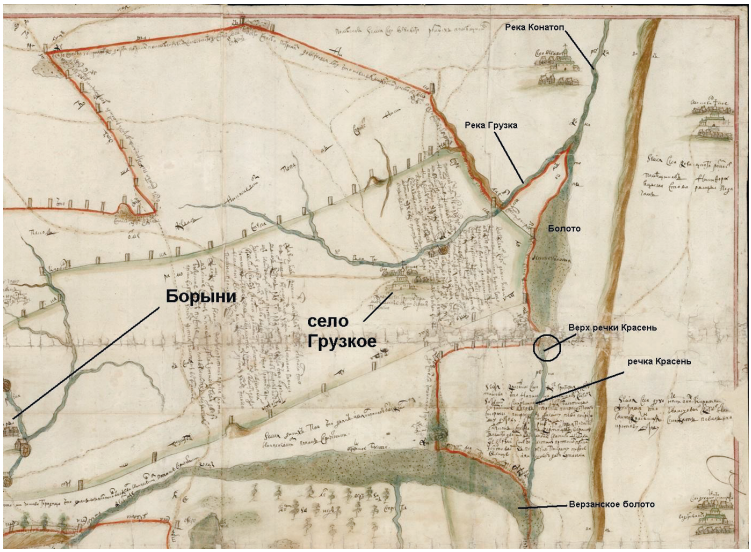
Селітряникови «в 1688 році вирішили відмежувати свою Красненську сіножать». З приводу того, що «попи не допустили межівщика в свої володіння», Селітряни-

ков доніс у Москву про те, що « по інший бік Верзанської болотини поселена попами деревня Гвинтова». Зазначимо, що на Кресленику є напис, «попам Микільської церкви Андрію та Тимофію Почесаєвим з причетним(двічі) в 1651 році надана земля від межі біля Ісуського болота до Коренської сіножаті до Верзанського болота направо.

Від Селітряникових сіножать перейшла до Костянтинів, який спільно з поміщиками Булгаковим, Щетиніним та Щербиніним засвідчили у помісному приказі у Москві, що «у тій сіножаті є порожня земля, на якій без дач попи поселили деревню Груське і деревню Бырынь, а на річці Чаші побудували млини. І просили дати їм в маєтку те дике поле з поселеними черкасами і млини у оклади».

З цього можемо дійти висновку, поміщики вважали, що деревні Бырынь і Груське входили в Красненську сіножать Селітряникових, а попи церкви Миколи Чудотворця Великорецького вважали її за свою.

З цього докумета можна дійти висновку, що в 1688 році, коли поміщики Селітряникови вирішили відме-



жувати свою Красненську сіножать, поселення Буринь вже існувало і за буринські землі виникла суперечка між попами і поміщиками. Попи володіли деревнєю Буринь до 1769 року. Потім Вотчинна колегія (Москва) передала село поміщикам[15]. Тяжба за ці землі продовжувалася і в послідуючі роки.

На Кресленику околиць м. Путивль 1690-х років, де суцільною червоною лінією окреслено володіння священників Микільської церкви є кілька написів: «Земля диких поль, що дяк Ілля Колпаков відмежував Микільським попам с причетним (двічі)». Дяк Ілля Колпаков у межевих книгах написав, що він церковної Микільської землі, що написана по писцевим книгам РЛS і РЛЗ роках (тобто1628 і1629 роках) намежував, що в урочищі на узбочинах близько протоки Ізбоїцької по обидва боки і по обидва боки Ізбоїцької дороги десять четів (четь– 0,5 десятини) в полі і в дву по тому ж. Ці землі межують з частиною земель на території сучасної Шилівки (вул. Червоного прапора, Суворова, Чубаря), що були у володінні попів Путивльської Микільської церкви [16].

Локалізацією земель, намежованих на Кресленику в околицях нинішньої Бурині, до цього часу ніхто не займався. Локалізуючи вказані на Кресленику стовби, ми відображаємо частину меж сучасної Бурині на карті.

На Кресленику околиць м. Путивля є напис: «Земля Красненської сіножаті Григорія Костантиніва (путивльського поміщика з чернігівських дітей боярських значиться у писцевій книзі 1626-1627 р.р. з володіннями в Колодезській волості та Підгорному стані), що написано по писцевим книгам за Іваном Селітренниковим. Від болотини Верзанської вверх по річку по Красну, по обидва боки по Коренську стежку, по вал, по Кротову Дуброву. А в РНФ (тобто 1651) році Юрій Почесеєв, дякон Стефан Картавцов в Наказі Большого Дворца в чолобитній написали, назвали ті Верзанські болотини протоком Прудками, і ніби вверх по річку по Красну пусте селище, а

писцеву дачу замовчали» і зображено саме три населені пункти з млином у кожному з них. Конкретна ж дата заснування цих хуторів не відома й до сьогоднішніх днів по двох причинах. Перша причина – відсутність або недостатність писемної фіксації часу утворення «несанкціонованих» поселень як з української, так і з російської сторони за «нічийністю» та складністю контролю за територією «дикого поля». Друга причина – тотальна цензура, заборона на дослідження великого пласту матеріалів РДАДА, які, паралельно з хронологією мирного життя, ховають багаточисленні свідчення сторічного кривавого козацько-московського протистояння в боротьбі за освоєння та заселення земель Слобожанщини. В усякому разі заселення їх відбулося не раніше середини XYII-го сторіччя. [17].

З цього можемо зробити висновок, що в цей час, тобто 1651 рік, на цій території вже існували поселення. Чи існувало поселення Буринь на цей час в цих документах не вказано. В архівних джерелах є відомості про «Дерєвні Борині» - сучасне місто Буринь.

«На Кресленику околиць м. Путивль 1690-х років на р. Чаші зображено три водяні млини з хатами біля кожного, на помітній відстані один від одного. Під загальною назвою «Деревни Борыни», з приписом: «у деревнях Боринях живуть вільні люди черкаси повольно». На плані написано саме «Деревни Борыни»[17].

Село Буринь згадується в «Географічно-статистичному словнику російської імперії, П. Семенов-Тянь-Шанский [18]. В ній, зокрема, йдеться:» Буринь, село(каз. і власницьке), Курської губернії, Путивльського повіту, в 15 верстах південніше від Путивля, при р. Чаша. Кількість населення 2,893 д. об. п., малоросіяни, 360 дворів». Інформація скупа. В ній не йдеться про час заснування с. Буринь. Це дещо спростовує інформацію в «Історії…» 1973 р. про час заснування с. Буринь 1688 року та в географічному енциклопедичному словнику А.Ф. Трьошні-

кова 1989 року, який запозичив ці відомості. З цієї інформації можемо зробити висновок, що с. Буринь на той час було заселено малоросіянами(українцями). Це підтверджує висновок П.М. Попова, що Буринь – це споконвічно українська земля.

«С.Буринь має свою давню історію. Річка Чаша була дуже повноводною»- пише А.Оскот, «Із історії Бурині» [19].

Є відомості про село Буринь і Шилівку в списку населених пунктів Курської губернії Путивльського повіту 1862 року[20]. «Буринь розташована на транспортній дорозі із м. Путивль в м. Ромни(Полтавської губернії). Село казенне і власницьке при р. Чаша, 15 в. від Путивля, населення 2893 л. в т.ч. ч.-1412, ж.-1481. Є церква, училище». Шилівка, д. вл. при р. Чаша, 13 верст від м. Путивль, 567 л. з них ч.-272 ж.-295, дворів-55. Розташоване по правий бік Роменського транспортного шляху.

В історичних документах є назви території сучасного міста: Боринські дубровки, дєрєвні Борині , Баринь, Биринь – це сучасне місто Буринь. Можливо назва успадкована від літописного поселення Бирин. Академік УАН (1920 р.) М. П. Василенко писав.: «С.Буринь на р. Чаша існувало ще XVIст»[7]. При цьому він, мабуть, мав на меті літописний Бирин.

Джерела:

1.Шабульдо Ф.М. Чи існував ярлик Мамая на українські землі? (до постановки проблеми). Синьоводська проблема у новітніх дослідженнях. — К., 2005. — С. 100–122; Клепатский П.Г., Очерки по истории Киевской земли , Литовский период, Одесса, Тип. «Техник»,1912,- Т. І. 595 с.,С.246, 248, 291; Приймак В.В. До питання про заселеність басейнів Сули й Псла в другій половині XIII - XVII ст. // Науково-дослідницький Центр »Часи козацькі» УТОПІК. Вип. 6. – К., 1997. – 136 с., С. 15-17. Приймак В.В. Історична географія Путивльського повіту Литовської доби. Видавництво:ХІК; Часи козацькі. –

2006. – С. 5-6; Яблоновський О.В., польське: Aleksander Walerian Jabłonowski, « Задніпров'я» («Zadnieprze»), Журнал «Киевская старина» № 4, 1896 р.С. 221-247; Любавский М.К. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства ко времени издания первого Литовского статуса: Исторический очерк.-М., 1892, С. 246,247.
2.Гагін В.І.Де розташований літописний Бирин?,Сіверянський літопис, травень-червень 2013 №3(111), С.34-44 ; История городов и сел украинской ССР Сумская область. Институт истории Академии Наук УССР, Киев-1980, С.15
3.Атлас історії України, Київ, ДНВП «Картографія», 2012, С.52.
4. putivl.glo.ua›cultura/cerkov-nikoly-kazackogo.html
5.putivl.glo.ua›cultura/cerkov-nikoly-kazackogo.html.
6. РДАДА, Ф. 1209, оп. 1, №10553, л. 824(про.) і 825.
7.Попов П.М. Діалектологічні спостереження на північно-східному кордоні України. Записки історико - філологічного відділу УАН, кн. 5-8, 1926 р. -С. 410-421.
8. РГАДА, Ф. 1209, оп. 1, №369. Л. 66. Путивль: Книга писцева листи і межова Семена Муромцова 193 і 194 років. Оригінал писцовий.
9. РДАДА, ф. 1209. Оп. 77. Рильськ. Ед. Хр. 30165- Л.б/н.
10. Российский государственный военно-исторический архив. Госархив Курской области, ф. Р-30, оп. 1, д. 184, л. 42).
11. РДАДА. Фонд 1317 Курская межевая контора, опись 2, Дело 5319, лл. 3-6, 1807 года.
12. РДАДА від 14.11.2013 р. № 849 та архівної справи Ф. 1209. Оп. 1. 310553. Л. 824(об.).
13.uk.wikipedia.org›wiki/Грузьке_(Конотопський_район).
14. РДАДА. Фонд 1317 Курская межевая контора, опись 2, Дело 5319, лл. 3-6, 1807 года.
15.РДАДА, ф. 1209. Оп. 77. Рильськ. Ед. Хр. 30165-Л.б/н.
16.РДАДА.Ф.1209, кн. 368.- Арк. 1-548.
17.РДАДА, ф. 1209. Оп. 77. Рильськ. Ед. Хр. 30165-

Л.б/н; Пономаренко П.В. «Рукописні документи XVII ст. з фондів»Державного історико – культурного заповідника м. Путивль». Путивльський краєзнавчий збірник, випуск 6. Суми, 2010,С.278-284.
18 .П.П. Семенов -Тянь-Шанский, вид. СПБ, 1863, т.1.,с тор.340.
19. Газ. «Колективіст Буринщини»,1 травня 1941р.
20. Курська губернія. Список населених пунктів 1862 року. Путивльський повіт, Центральний статистичний комітет міністерства внутрішніх справ, Санктпетербург, 1868.

Ігорєве сільце

Нерідко через наші землі ходили в походи руські князі зі своїми дружинами, йшли орди кочовників проти Русі. Вчені вважають, що на території села Ігорівка в XII-XIII ст. було давнє руське село Новгород-Сіверського князя Ігоря.

Відлуння давніх переказів та історичних фактів свідчать про те, що Ігорівка була важливою історичною базою сіверських князів. «Ігоріве сельге» (сільце) згадується в Іпатіївському літописі, куди дані про Ігорівку потрапили з Чернігівсько – Сіверських літописних джерел.





Ігорєве городище

В літописах під 1146 р. є

описи дворів князів новгод-сіверського Святослава Ольговича в Путивлі і Ігоря Святославовича в с. Ігорівка поблизу Путивля. Це дає можливість мати чітке уявлення про володіння феодалів. Їх двори були величезними господарствами з просторими клунями і токами, амбарами, погребами. Багаточисленні і різноманітні сільськогосподарські знаряддя, вироби ремісників і інші багатства.

Із літопису відомо, що на гумні (ділянка землі призначена для зберігання і молотьби хлібів) в с. Ігорівці стояло 900 стогів помолоченого хліба, в погребах в Путивлі - 500 берковців(берковець 10 пудів) меду, 80 корчаг(глиняний горщик з широкою горловиною для зберігання виноградного вина, ємність рівнялась в 12 столітті двом відрам від 10 до 12 літрів) вина. Кінський табун Святослава і Ігоря складався із 4000 голів. Відомо також, що путивльський двір обслуговувало не менш як 700 чоловік челяді (Руський літопис за Іпатіївським списком, 695, с. 333. 344; 970, с. 356).

Коли князі Давидовичі разом із сином Ізаслава Мстиславом вирушили на Путивль, по дорозі вони пограбували Ігореве сільце. Навантаживши добро на вози, вони вирушили на Путивль. Автор з краєзнавцем А.Д. Заступом побував на городищі в с. Ігорівка.

Городище розташоване на території нинішнього села Ігорівка Клепалівської сільської ради, над Сеймом висотою біля 30 метрів, що має місцеву назву Козарівщина.

Не дивлячись на встановлений знак, що городище є історичною пам'яткою і охороняється Законом, сільські люди – наїжджі, мають такі зашкарублі душі, для яких історичне минуле села, нічого не варте та в тих душах нічого не зачіпає, той знак здали на металобрухт.

Нинішня місцева влада і сільські депутати, теж «не на висоті». Городище продовжують руйнувати, сьогодні його постійно розкопують «чорні» археологи, аби здобути собі наживу, місцеві люди захаращили його сміттям.

Опитування молоді та місцевих жителів свідчить, що більшість із них не знають про те городище, інші щось чули і тільки одиниці можуть щось про нього сказати. Ось Вам рівень нашої культури та моралі громади. А хто крім сільської громади збереже цю пам`ятку історії. Держава? У Держави більших справ чимало, особливо сьогодні. Та й таких пам'яток у неї багато, а у громади вона одна. До цього ж не можна сказати, що Ігорівка вимирає, народжуються і ростуть же діти. Які ще кращі приклади потрібні для їх виховання?

Продовження існування городищ на території Буринщини у більш пізній час, свідчить, що стародавні поселення пережили монголо-татарські погроми та стали основою багатьох нинішніх сіл, деякі успадкували древню назву, зокрема Ігорєве сільге(сільце).

Фізико-географічна характеристика та природно-рекреаційний потенціал Буринщини, історія краю, його соціально-економічні умови дозволяють розробити авторські пропозиції щодо створення мережі пізнавальних туристично-екскурсійних маршрутів перш за все для учнівської молоді не лише Буринщини, а й інших регіонів. Історико-культурний та туристично-екскурсійний потенціал краю є. Серед багатьох інших можна запропонувати такі туристичні маршрути:

1.Одноденний тематичний комплексний автобусний маршрут з метою ознайомлення з історичними об'єктами, пам'ятними місцями, пов'язаними з історією і духом гайдамаччини. В 70-80 рр. XVIII ст. на Сумщині в тому числі і Буринщині «Кругла гора» в Нижній Сагарівйі діяв відомий у той час гайдамака Семен Гаркуша. В радянській історіографії його називали «народний месник».

2.Одноденний тематичний автобусний маршрут, метою якого є відвідання місць, пов'язаних з трагічними подіями 1932-1933р.р. в с Піски, вшанування пам'яті жертв голодомору.

3. Одноденний комплексний автобусний маршрут (екскурсії з від-

починком) по історичних, природних пам'ятках, визначних місцях Буринського району.

4. Одноденний комплексний (екскурсія з відпочинком в етноселі) маршрут, спрямований на ознайомлення з історичними пам'ятками та етнографічними об'єктами, що відображають історію заселення території району(-Шилівка, Городок, Заритий) .

5. Одноденний автобусний маршрут, який знайомить з історичними місцями перебування антів(черняхівська археологічна культура) на території с. Успенка.

Утворення Буринського району

Буринський район розташований у лісостеповій зоні, в центральній частині області. Межує з Путивльським, Білопільським, Недригайлівським, Роменським, а також Конотопським районами Сумської області. Районний центр - місто Буринь. Площа району1104 км^2. Населення 26431 осіб (станом на 1 серпня 2013 року)

Район утворено 15 квітня 1926 року: Постановою 1 з'їзду Рад робітничих, селянських, червоноармійських депутатів Буринська волость реорганізована в район Конотопського округу Чернігівської області. На цей час до складу району ввійшли 14 сільрад(ДАСО. ФР.1685. Оп. 1. Спр.6. Арк. 6-8.Фр. 4653.Оп. 1. Спр.652.Арк. 173. Спр. 893. 19). Після неодноразових адміністративних змін в УРСР змінювались межі району(6 жовтня 1927р., 22 січня 1935р., 1 червня 1960 р., 30 грудня 1962 року, 05.02.19.65, 30.12 1962 р.,04.01 1965 р.). Станом на 1 вересня 2013 року район складається з районної, міської і 22 сільських рад, 61 населений пункт, 11490 дворів.

В кінці грудня 1917 року в Бурині встановлена радянська влада. 29 березня 1918 року Буринь захопили австро – німецькі окупанти. Окупанти і їх прибічники відбирали у населення хліб, м'ясо, сало і інші продукти харчу-

вання. На Буринському цукровому заводі Путивльського повіту було реквізовано 150 тис. пудів цукру. 16 січня 1919 року путивльські партизани звільнили село. Але на початку вересня 1919 року село захопили денікінці. В кінці листопада 1919 року село Буринь було звільнено червоноармійцями. В інших селах району радянська влада була встановлена в грудні 1917- січні 1918 років[1].

29 квітня 1918 року Павло Скоропадський при підтримці німецьких військ здійснив державний переворот – з`їзд хліборобів проголосив його гетьманом України. В цей же день була оприлюднена "Грамота до всього українського народу", в якій скасовувались усі постанови Тимчасового уряду та Центральної Ради. Центральна Рада розпускалась і замість УНР вводилась нова назва – Українська Держава.

До речі, вона зросла територіально, адже за часів Гетьманату Скоропадського до України було приєднано Буринь, Путивль, Миропілля, Суджу, Рильськ(Постанова Ради Міністрів України від 14 серпня 1918 року про адміністративне підпорядкування деяких повітів Мінської, Могилівської, Курської та Воронезької губерній).

У різні часи Буринщина підпорядкувалась Курській, Чернігівській, Харківській, Полтавській областям і двом державам. Лише коли з 10 січня 1939 року з'явилася Сумська область, суміжні території Харківської, Полтавської, Курської областей відійшли до складу Сумської області, в т.ч. і Буринський район.

Буринська волость у складі Путивльського повіту Курської губернії : 25.02. 1919 – 12.09 1919 рр.; Орловської губернії – 12.09 1919 – 30.12 1919 рр.; Курської губернії – 30.12.1919 -12.05 1924 рр.; Буринська волость у складі Рильського повіту Курської губернії – 12.05. 1924-10.02 1926 рр. (Постанова ВЦВК РСФРР «Про адміністративно-територіальний поділ Курської губернії»).

10.02. 1926 року територія Буринськюї волості відійшла до УСРР(фактично з 01.031926 р.). Буринський район: 1926 – 1930 рр. у складі Конотопської округи Чер-

нігівської області, з 02.09 1930 р. у складі Харквіської округи(з 09.02 1932 р.- Харківської області), з 15.10.1932 р.- у складі Чернігівської області, з 10.01 1939 р. – у складі Сумської області.

З 1 березня 1926 року територія Буринської волості перейшла від РРФСР до складу Української СРР(Постанова Курського губвиконкому від 10.02 1926 р). В зв'язку з цим виникла необхідність перереорганізації існуючого Буринського волосного виконавчого комітету, обраного 13-м волосним з'їздом Рад в районний виконавчий комітет. По розпорядженню Конотопського окружного виконавчого комітету 15 квітня 1926 року був скликаний Перший Буринський районний з'їзд Рад, яким обрано склад членів райвиконкому в кількості 21 члена і 6 кандидатів до них.

Постановою цього з'їзду Рад Буринський волосний виконавчий комітет перейменований в районний виконавчий комітет і відповідно з цим державні установи і громадські організації і заклади прийняли найменування районних.

На Першому Пленумі Райвиконкому 16 квітня 1926 року обрано Президію Райвиконкому в кількості 7 осіб, робочий апарат складався з п'яти осіб і двох кандидатів. Райвиконком перейшов на трьохступеневу систему управління.

Згідно Постанови Першого районного з'їзду Рад Буринського району від 15 квітня 1926 року Буринь стала як районний центр Конотопського округу. До складу району ввійшли сільради: Буринська, Степанівська, Червонослобідська, Успенська, Воскресенська, Дяківська, Клепалівська, Миколаївська, Бошівська, Михайлівська, Новоолександрівська (нині в складі Михайлівської сільської ради), Вознесенська, Великосагарівська, Олександрівська[2].

За даними перепису 1926 року чисельність населення Конотопської округи становила 660,1 тис. осіб. У тому числі українців — 94,5%; євреїв — 2,1%; росіян — 2,1%.[3].

Буринський район 42 875 осіб [4].

З 6 жовтня 1927 р. до Буринського району було передано з Гружчанського району, утвореного постановою 1 з'їзду Рад робітничих, селянських, червоноармійських депутатів (в 1923 р. Гружчанська волость передана від Росії і перейменована в район), сільські ради: Поповослобідську (нині Слобідська), Анютинську (нині Конотопський район), Головинську (нині в складі Слобідської сільської ради), Гвинтівську, Нечаївську (нині в складі Гвинтівської сільської ради), Духанівську (нині Конотопський район).

У 1923 році було проведено так зване укрупнення волостей, і Грузчанську волость приєднано до Попової Слободи (нині Слобода).

У 1935 році Жуківську, Черепівську, Дмитрівську(нині Суховерхівська) сільські ради. передано з Ульянівського району до Буринського (Постанова уряду України від 22 січня 1935 р. про розукрупнення Ульяновського району).

У 1923 році ліквідувався поділ губерній на повіти і волості і створювались округи та райони. Волості Біжівська, Хустянська, Чернечослобідська входили до Смілівського району Роменського округу. Постановою ВУЦВК та РНК від 13 липня 1930 року було розформовано Роменську округу. Смілівський район відійшов до Сумської округи. Постановою ВУЦВК та РНК від 3 лютого 1931 року Смілівський район приєднано до Недригайлівського. Указом президії верховної Ради УРСР від 1 червня 1960 року Смілівський район було розформовано.

З 1 червня 1960 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР до Буринського району передано сільради: Біжівську, Буриківську, Сніжківську, Хустянську(Глушківську), Чернечослобідську (з 22 січня 1935 р. знаходились в складі Смілівського району).

УКАЗОМ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Про внесення змін в адміністративне районування Української РСР(Відомості Верховної Ради (ВВР)

1965, N 3, ст. 64) (Зміни в текст не внесені. Додатково див. Указ Президії Верховної Ради Української РСР N 3н-06 від 05.02.65) Глушецьку (нині Пісківська) сільську раду Білопільського райну приєднано до Буринського району.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 грудня 1962 року «Про укрупнення сільських районів УРСР»(Відомості Верховної Ради УРСР.-1963.-№2.- ст.35.- №21)до Буринського району було приєднано Путивльский район. 4 січня 1965 року було знову створено Путивльський район (Указ Президії Верховної Ради УРСР від 4 січня 1965 р.).

Нині Буринщина належить до незалежної України в складі Буринської районної, міської та 22 сільських рад. За роки довоєнних і післявоєнних п'ятирічок наш край перетворився в розвинений аграрний регіон. Станом на 1 січня 1970 року в районі проживало 64,2 тис.людей. Було 25 колгоспів і 3 радгоспи. Загальна земельна площа складала 106,4 тис. га., сільськогосподарських угідь – 96,6 тис. га. Оброблялось 85,6 тис. га ріллі[5].

Джерела:

1. Історія міст і сіл УРСР. Сумська область. Інститут історії Академії наук УРСР, Київ – 1973, С. 166.
2. ДАСО. ФР. 1685. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 6-8. ФР. 4653. Оп. 1. Спр. 652. Арк. 173. Спр. 893. Арк. 19.
3.Конотопська округа.Справочник статистических показателей (рос.) Матеріал з Вікіпедії.
4.Всесоюзная перепись населения 1926 года. Том .XI-XIII Украинская ССР - М.: Изд-е ЦСУ Союза ССР.
5.Народне господарство Сумської області. Статистичний збірник. «Статистика» Харків – 1970, С. 11,53,57

Про що розповідають кургани

Буринщина - це прадавня українська земля, що входила раніше до складу Київської Русі, Чернігово-Сіверщини, що у творах давньовізантійських та арабських авторів згадується під назвою Артанія (від тюркських слів “Артані” та “Я” — “Північна земля”, звідси “Северская земля”, “северь”, “северяне”, “сіверяни”.

Внаслідок монголо - татарської навали 1239 року зазнала спустошення. Землі на південь від Путивля, на схід від м. Конотопа, куди входила і територія Буринщини, під час монголо- татарської навали були значно обезлюднені і почали заселятись в першій половині XVII ст.

Взагалі період Батийської навали дослідниками вивчений мало. Тривалий час в науці панувала теорія про майже повне знищення українських земель після навали 1240 – 1241 років. Серед вчених ця думка суперечна і потребує глибокого вивчення.

Для початку необхідно визначитися, що таке «Русь» в ті часи. Тоді «Руссю» називали Київське, Переяслівське і Чернігівське князівства. Точніше: Київ, Чернігів, річка Рось, Поросся, Переяславль - Руський, Сіверська земля, Курськ. На західноєвропейських картах, до середини XVIII століття, ці землі іменувалися «Росією» (столиця Київ).

Почнемо з того, що ні один сучасник тих подій не згадує про монголів, які складали аристократію. Російський літописець серед народів, які прийшли на Русь з Батиєвої орди, ставить на перше місце «куманів», тобто кипчаків - половців, які жили практично під боком у росіян і мали свої фортеці, міста і села.

Арабський історик Эломари: «Ця держава (Золота Орда) була країною кипчаків, але коли ними заволоділи татари, то кипчаки зробилися їх підданими. Потім татари змішалися і поріднилися з ними, і всі вони стали кипчаками, як ніби одного роду з ними».

Золота Орда представлена татарами і кипчаками - половцями, які відносяться до європеоідного типу. Як Чингісхан з Батиєм.

Давні джерела малюють Чингіза високим, великобородим, з «сірими » зелено-жовтими очима. Перський історик Рашид ад-Дін (сучасник «монгольських» воєн) пише, що в роду Чингісхана діти «народжувалися здебільшого з сірими очима і біляві», а це ніяк не монголи.

Київ, найбільш густонаселене європейське місто, на той момент мало населення 50-70 тисяч! Де могли взятися в степах Монголії півмільйона воїнів? Протягом XX-го століріччя число нападників на Русь «монголо-татар» всихає. Зрештою, зупинилися на тридцяти тисячах. Однак це число викликає ще більше запитань. Чи не замало? Якими б не були роз'єднані князі, тридцять тисяч кіннотників - дуже маленька чисельність для того, щоб влаштувати по всій Русі «вогонь і розорення». Таким чином, виходить зачароване коло: величезне військо «монголо - татар» фізично не могло існувати, а невелике військо не змогло б встановити контроль над Руссю.





Вторгнення сталося взимку, в той час як кочівникам невластиво воювати взимку. Зима - улюблений час для військових походів руських, які використовували в якості доріг замерзлі річки - оптимальний спосіб пересування в лісах, де будь-якому кінному загону пересуватися практично неможливо. Всі

літописи про війну 1237-1238 рр. малюють класичний російський стиль цих битв - битви відбуваються взимку, причому «монголи» з вражаючою майстерністю діють у лісах. Адже вони з степів, і тактикою війни в лісах не володіють[1].

Тому завойовникам не вдалося знищити вільнолюбивого духу народу. Життя починало відроджуватись. Попереду була нова історична епоха.

Як пише український історик Д. І. Багалій (1918р): «Тодішнє «Дике поле», котре потім заселили своїми Слободами українські переселенці, раніше у домонгольську добу, XI-XII ст. було заселено прадідами слобожан – древніми русичами Чернігово Переяслівської землі, хоч було дідизною українців XVII ст., але далекою Україною».

Про те, що в сиву давнину жили люди на території Буринщини і займались матеріальним виробництвом свідчать археологічні пам'ятки. Перші поселення на нинішній території району з'явилися ще в доісторичну добу, що підтверджують знайдені тут кам'яні знаряддя праці: кремневі ножі, наконечники стріл, кам'яні ручні рубила, скребачки та інше.

Сліди перших поселенців на території Пісківської сільської ради (села Глушець, Піски) припадають на час палеоліту, коли первісні люди ще використовували тільки кам'яні знаряддя праці (більше 10 тис. років тому).

У IX сторіччі н.е. значна частина кельтів-русинів переселяються на землі антів-полян, з'єднуються з ними і створюють державу Русь із столицею в Києві. Анти жили на території українців ще в III сторіччі н.е. В мові кельтів слово «Рус» означає воду. У кельтських та слов'янських віруваннях можна побачити дуже багато спільного. Назви річки Гвинтівка і від неї село Гвинтове нагадують ім'я кельтського бога вітру Гвінтія. Це наводить про кельтський слід на території сучасних поселень Буринь і Гвинтове періоду антів (черняхівська археологічна культура). Це підтверджується археологічними знахідками

на цій території.

Останнім часом на території м. Буринь(Голодне, Шилівка, Городок) та сіл: Нечаївка, Олександрівка, Гвинтове, Червона Слобода, Клепали, Ігорівка, Піски і інших знайдено важливі археологічні знахідки, які потребують вивчення вченими, археологами.

Крім того на Буринщині «не один десяток пагорбів на рівному ландшафті полів, зокрема – старовинні могили поблизу с. Суховерхівка – могила «Очеретна», на березі р. Куриця біля с. Миколаївка – могила «Розкопна», біля с. Черепівка – могила «Рублена», колишнього Шинкаренкового хутора – могила – «Рокитянка», с. Нова–Олександрівки– могила «Фабрична», дві – біля с. Єрчиха. Також є курганний могильник(8 пагорбів) біля с. Сніжки, городище Кубракове та гора Кругла(с. Нижня Сагарівка). Вони є свідками того, що кочові племена, родичі яких поховані в даних курганах, починали «людську» історію на території нашого краю»[2].

На території села Лухтівка є місця, де були стародавні укріплення. Одне з них до цього часу носить назву «Чашське городище», що походить від назви річки Чаша, яка протікає внизу. У давньоруській мові слово «городище»- «місто, де було укріплене поселення, місто».

Біля Чашського городища на південному боці розташовано 7 природних горбів або курганів, які, імовірно, є мовчазними свідками місць поховання воїнів, що загинули на полі бою.

Є інше укріплення, що розташоване біля Червоної Слободи, яке носить назву »Оселецьке», походить від назви річки Оселець. Третє городище – «Ігорівське», розташоване в селі Ігорівка, яке зберегло свій вигляд краще Чашського і Оселецького.

Крім залишків укріплень, звертає на себе увагу «Велика могила», яка розташована на південний схід від Червоної Слободи.

Ще одне спорудження давніх часів »Верзань», що тяг-

неться верст на п'ять в довжину до болота. Ці пам'ятки є свідками, що місцевість Червоної Слободи заселена людьми не одну сотню літ.

«За документами першої половини XVI ст. на території села Миколаївка відоме городище під назвою »Юрієве городище на усть Куриці». У 30-х роках XVII ст. була спроба заселити пусте городище роменським урядником К. Сіножицьким, але спроба виявилась невдалою. Укріплення городища у першій половині XVII ст. були використані для видобутку селітри ватагою з Речі Посполитої і тут розташувався селітроварний стан»[3].

Називаючи це городище «Юрієве городище на усть Куриці», зберегли ім'я турівського князя Юрія Ярославовича , котрий володів Заритим 1159 року.

Однак, на роковідомій мапі французького картографа Г.Боплана місто уже назване за ім'ям річки Куриця» [4].

В адміністративних межах села Сніжки знаходиться ряд археологічних пам'яток-могильників скіфо-кімерійської доби, частина яких пограбована у давнину. Місця поблизу Сніжків були заселені здавна - за часів пізнього кам'яного віку, про що свідчить досліджена археологами стоянка первісних мисливців (за кілька кілометрів від села).

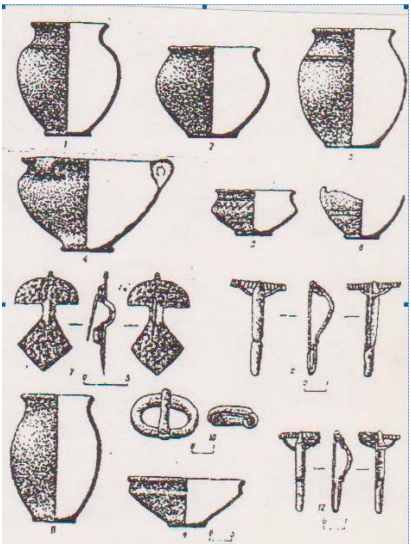
На території села частково збереглися рештки реліктового лісу - Ратмирової Діброви - урочище Гусаків Гай (З історії села Сніжки).

Від часів Київської Русі (911-1240 р.р.) у літопису згадується під 1127 роком Ратмирова Діброва, яка займала північну половину теперішнього Недригайлівського району між селом Терни і м. Ромни, в тому числі і на території Сніжківської сільської ради Буринського району (Реліктовний ліс - Ратмирова діброва): «Половців тим часом прийшло сім тисяч з (ханом) Осулуком, і стали вони коло Ратмирової діброви за (рікою) Вином».

Неподалік с. Чернеча Слобода зберігається археологічна пам'ятка «Могила Колядиха». На стародавніх картах вона позначена «Курган Колядиха». У вчених,

зокрема, М. Курінного, Л. Падалки, Ю. Моргунова, К. Тищенка є думка, що це залишки відрізку укріплень, відомих в Україні як Змійові вали. Це готський період часу [5] (книга Х. Фольфрам. Готи.- М., 2003р.). Готи змушували своїх холопів тяжко працювати на видобутку металів(міді й заліза) та на будівництві земляних укріплень «Змійові вали».

У Х-му ст. територія Буринщини входила до складу Київської Русі, зокрема, до Липовицького князівства. У середині XIV ст. ці землі були захоплені Великим князівством Литовським.



Нерідко через наші землі ходили в походи руські князі зі своїми дружинами, йшли орди кочівників проти Русі. Історик М. М. Корінний вважає, що древній Хозарський шлях, відомий арабським купцям ще в ранньослов'янські часи, що вів із столиці Хозарії Ітиля в Дніпровське Лівобережжя і досяг свого розквіту у VIII — X сторіччях в часи Хозарського каганату, йшов лівим берегом Сіверського Дінця до міста Дінця, через верхів'я Ворскли, Псла на Путивль, де розгалуджувався на Чернігів та Новгород-Сіверський, мав відгалуження від Сіверського Дінця на сучасну Полтаву (Лтаву) і далі на Переяслав. Цим шляхом, вважають вчені, в 1111 році руські князі під керівництвом Володимира Мономаха здійснили похід на половців.

Дуже часто слобідські поселення з'являлися на старих городищах: Харків - на Харківському, Хорошів - на Хорошівському, Суми - на Берліцькому, Зміїв - на Зміїв-

ському тощо. Зараз історію цих населених пунктів прагнуть продовжити на тисячу років, хоча стале населення в них з'явилося лише в середині XVII ст.

Величезним чинником колонізації була наявність річок, над якими й поставали населені пункти. Важливо зазначити, що слобожани, опріч усього, виявились і великими нищителями водних просторів: вирубуючи навколишній ліс, гатячи ставки, ставлячи млини, часто вони такою діяльністю призводили до обміління водойм. Село Миколаївка розташоване на р. Куриця.

Найбільший некрополь (могильник, кладовище) в Берліцкому городищі (с. Зелений Гай під м. Суми, над р. Псел) відомий тим, що тут проходив тривалий час торговий шлях (Рудоман, «з хазар у греки»); мабуть, він існував довше самих жителів півночі як народу.

Можливо біля с. Миколаївка було відгалудження древнього Хозарського шляху, то й вулиця отримала назву Рудоман - ця народна назва існує і понині.

Останньою згадкою про сіверян було літописне повідомлення від 1024. Нащадками сіверян вважаються севрюки - локальна етнічна група XV - XVII ст., за способом життя близька козакам.

З XI ст. господарями причорноморських степів були половці, яких на сході називали кипчаками, а на заході - куманами. Ділянка Сейму в районі Путивльщини, на думку В.О. Рибакова була» воротами, через які половці в XII ст. проходили в руські землі». Саме тому Ігорєве сільце було важливою стратегічною базою сіверських князів. Історія буринських земель XIII– XVI століть зовсім не досліджена. Нерідко через наші землі ходили в походи руські князі зі своїми дружинами, йшли орди кочовників проти Русі.

Вчені вважають, що на території села Ігорівка в XII-XIII ст. було давнє руське село Новгород-Сіверського князя Ігоря. Відлуння давніх переказів та історичних фактів свідчать про те, що Ігорівка була важливою істо-

ричною базою сіверських князів. «Ігоріве сельге» (сільце) згадується в Іпатіївському літописі, куди дані про Ігорівку потрапили з Чернігівсько – Сіверських літописних джерел. В літописах під 1146 р. є описи дворів князів новгод-сіверського Святослава Ольговича в Путивлі і Ігоря Святославовича в с. Ігорівка поблизу Путивля [6].

Коли князі Давидовичі разом із сином Ізаслава Мстиславом вирушили на Путивль, по дорозі вони пограбували Ігореве сільце. Навантаживши добро на вози, вони вирушили на Путивль.

Біля с. Глушець (нині Піски) виявлено поселення часів Київської Русі IX-XII ст. н.е.

Від часів Київської Русі (911-1240 р.р.) у літопису згадується під 1127 роком Ратмирова діброва, яка займала північну половину теперішнього Недригайлівського району між селом Терни і м. Ромни, в тому числі і на території Сніжківської сільської ради Буринського району (Реліктовний ліс- Ратмирова діброва): «Половців тим часом прийшло сім тисяч з (ханом) Осулуком, і стали вони коло Ратмирової діброви за (рікою) Вином».

При розкопках в селі Успенка археологи виявили древні поховання , які пролежали в землі тисячі років. Тоді була знайдена могила молодої жінки, права рука якої лежала на мисці, наповненій дрібними черепками, а поруч знаходились гребінці і прясла. Біля чоловічої могили знайдено 14 посудин - миски, горшки, рюмки. Після смерті йому поклали в могилу і баранину, про що свідчать кістки тварини в дерев'яній мисці» - так про розкопки в с. Успенка писали в ті роки археологічні видання: тутемешній могильник має неабияке наукове значення. Від місцевих мешканців є відомості, що неподалік могильника в землі знаходиться будівля. Це повинно зацікавити науковців, археологів. Насамперед, бажано всім, і в першу чергу вчителям та школярам, відвідати місце раскопок в с. Успенка, познайомитися із археологічними знахідками могильника. І друге, необхідно

оберігати кургани від оранки й розкопок при проведенні різних робіт. Кургани безцінні пам'ятки історії, наше національне культурнее надбання.

Багато для їх заощадження можуть зробити керівники господарств, агрономи, механізатори, вчителі та юні краєзнавці. В районному краєзнавчому музеї необхідно створити карту усіх курганських поховань на території району, щоб конкретно знати, що і де взяти під надійну охорону, як це і передбачено законом.

Джерела:

1.http://swordmaster.org/2007/07/09/nashestvie_mongolotatar__mif.html).

2.Кононенко М.М. «Збережемо стародавні могили»,. «Рідний край», 22 листопада 2006 р.).

3.Коротя О.В., Осадчий Є.М., Буринський краєзнавчий вісник, випуск 1, 2010р. С.46-48.

4.Електронний ресурс,. svoboda-news.com›arxiv/pdf/2006/svoboda-2006-).

5. Фольфрам Х., Готи.- М., 2003р.).

6. Руський літопис за Іпатіївським списком, 695, с. 333. 344; 970, с. 356.

7. Лєпьошкін О.Д. Директор Путивльського краєзнавчого музею Дмитро Васильович Шарапов // Путивльський краєзнавчий збірник №5, Суми, університетська книга, 2009, с.319, С.195.

Ми - нащадки північноукраїнських скіфів



«Велика «Скуфь» (так називав давньоукраїнський літописець халіфа Мукдадила скіфську державу) була багатонаціональною. «Батько історії» Геродот, який відвідав наші краї ще в V ст. до н.е. і свідчить, що тут проживали племена скіфів. «Дійсними скіфами» він називав тваринників- кочівників оратаями, калиптидами, алазонами, бористенами, будинами. Хоч вони були кіммерійцями, але нашими пращурами. Згадкою про минуле тих часів у нашому краї лишились городища та кургани. На кургані в х. Кубракове(с. Жуківка) знайдено фрагмент скіфської кераміки (VI-IV ст. до н.е.) неподалік сіл Олександрівка, Ігорівка знайдено скіфські наконечники(бронзові) III-V ст. до н. е. Скіфи обробляли наші чорноземи , як і ми обробляємо , сіяли на них хліба , як і ми сіємо. І якщо придивитись до знарядь праці , прикрас, портретних відображень мешканців північноукраїнської Скіфії , можемо легко впевнитись, що це ми.

Скіфські пастухи і землероби і по характеру своєї праці, і одягом, і житлом майже не відрізняються від стефанівських мужиків або від описаних в нашій





історії Мирним, Карпенко-Карим, Коцюбинським. Археологи відшукали портретні зображення, створені самими скіфами в п'ятому та четвертому тисячоліттях до нашої ери.

Що привертає увагу так це на зображеннях скіфи мають обриси лиця стефанівських мужиків. Вони не носять бород , а лише «запорожські вуси» і голови у них побриті (знахідки із сіл Терновки Миколаївської області і Ольховички- Донецької).

Російський історик XIX ст. З. А. Рогозіна писала щодо скіфів: «Із зовнішністю та одежею цих предків малоросів ми знайомі головним чином із надзвичайно красивих і художньо оформлених речей ,знайдених у царській могилі поблизу Керчі (древньої Пантикапії, 1903р. [1].

Необхідно звернути увагу на її слова :Скіфи- предки «малоросів» (тоді так називала російсько-імперська наука українців). Скіфи-орачі та скіфи-землероби, які мешкали на півночі Скіфії (південна смуга Лісостепу) та вздовж Дніпра, з V ст. до н. е. постійно перебували в смузі міжетнічних контактів. Тому нині прийнято вважати, що «це було значно скіфізоване фрако-праслов'янське населення»[2].

Скіфія на давніх картах розташована під знаком Тельця, тобто Бика, Тура. Через це Україна, колишня Скіфія, для стародавніх народів – Країна Тура, Бика. «А тому ми – коровичі: скіфи, анти, руси, боруси, сурожці»[3].

Під Шосткою на Сумщині є назва села Шакутівниця з імовірно попередньої форми «Шкутівщина», тобто «Скіфщина». Але за литовських часів під впливом литовської мови змінено на «Шакутівниця»[4].

Є гіпотеза, що українська кобза скіфського походження. Свідком цього є такий факт, що у всіх народів, які мали відношення до України, і народів, які заселяли в сивій давнині її територію, є музичні інструменти, назви яких мають корінь слова «кобза»: кобузцы, кобуз, кбос і ін..

У казахів, які вважають себе прямими нащадками

царських скіфів і половців, історичних сусідів наших, які століттями займали землі рядом з нами від Чорного моря до самої Молдови, також є музичний інструмент кобуз.

Є схожість казахських мелодій і наших чумацьких і бурлацьких пісень. В мелодії української народної пісні «Летіла зозуля», любимій пісні нашого незабутнього Григора Тютюнника, казахи впізнають голос свого далекого пращура і вигукують: « Кипчак! Кипчак»-, тобто-половець.

На відміну від гречкосіїв- таврів, бористенів, будинів «власне скіф» все життя не злазив з коня. Крім меча, кинджала, дротику, бойової сокири, луку, в скіфа-воїна була і трьохструнна кобза. На ній можна було грати під час коротких перерв між боями і для підняття духу воїнів, несучись лавиною на ворога. Співець в цей час в останню мить закидав кобзу за плечі, витягав із ножен меч і уже нічим не відрізнявся від своїх бойових побратимів.

Фантастичні археологічні знахідки говорять про те, що народні співаки, починаючи з Гомера, в основному були сліпцями. Люди вірили і небезпідставно, що лише незрячому Бог довірив свою високу правду, що через голос і серце сліпого співака він спілкується з людьми, лічить їх душі від соблазну.

Народ наш дав дивовижно високу оцінку неповторному кобзарському мистецтву, назвавши його – кобзаря – Божою людиною. І коли ж вперше Божа людина взяла в руки і обняла чарівний музичний інструмент, що носить сьогодні подвійну назву кобза – бандура і стала синонімом співучої душі українського народу?

Як стверджує грецький граматик і софіст Полідевк (а жив він і творив в другій половині другого тисячоріччя до нашої ери), тодішні господарі Північного Причорномор'я задовольняли свої естетичні запити, супроводжуючи пісні і танці грою на п'ятисрунному інструменті (Полідевк називав його пентахордом , а інші грецькі

письменники- пандурою). Як тут не згадати відому всьому світу фреску в Софіївському соборі в Києві , на якій зображений музикант русин – українець з щипковим (п'ятиструнним!) інструментом. Можливо то і був згаданий Полідевком пентахорд, який став пізніше пандурою – Бандурою? Народна па'мять зберегла до наших днів при похороні народного співця бандуру класти не в гроб, а на могильний холмик, під березовим хрестом, перев'язаним вишитим рушником.

Проведення такого обряду дослідники виявили в селі Синявці Менського району Чернігівської області. Зафіксувала цей такий характерний обряд погребіння співця і народна пам'ять в козацькій думі:

«Кобзо моя!Дружино вірная! Бандуро моя мальованая!
Де ж мені тебе діти? А чи в чистому степу спалити
І попілець по вітру пустити?
А чи на могилі положити?»[5].

Україна з давних-давен славиться піснями-музикантами, яких називають кобзарями, бандуристами. Розвиток кобзарства на Сумщині , утвореної на початку 1939 року з суміжних районів Харківщини, Полтавщини, Чернігівщини засвідчує продовження вікової традиції українського кобзарства. Сумська область дала стільки відомих кобзарів, як, мабуть, жодна інша область Укаїни.

Про це свідчить вагомий внесок таких митців, як М. Олексенко, С. Пасюга, Г. Кожушко, Є. Мовчан, Є. Адамцевич, Г. Петренко, Д. Терещенко, Д. Циганенко, В. Житченко, Г. Іванченко, В. Заворотько, М. Г. Мошик і багато інших.

Є й на Буринській землі шанувальники українського кобзарства. Серед них Констянтин Фастівець, який ще в 1993 році став першим слухачем з нашого району єдиної на Україні республіканської школи кобзарського мистецтва. Уже при вступі в школу він майстерно виконував

на бандурі пісню «Україно, Матінко» композитора Сергія Дорошенка на слова Антоніни Литвин , а також етюд І. Хуторянського на українську народну пісню «В кінці греблі шумлять верби».

Нині він працює в Київському академічному театрі фольклору солістом- бандуристом. Але автору дуже прикро, що історія в школах вивчається однобоко: таке враження, що вона розпочалася з «шаравар». Блискавичне Скіфське царство, Київська Русь займають три хвилини в програмах середньої школи, а в вищих закладах – дві.

Джерела:

1. Рогозина З.А.. История Индии времен Риг-Веды. Древнейшая история востока. Место издания книги: С.-Петербург.
2. Давня історія України. –К., 1998, С. 84.
3. Велесова книга, на дошці 7-й.
4. Тищенко К.М., Мовні контакти: свідки формування українців, Київ , 2006.
5.Литвин Микола, Зеркало Недели,№ 33, 16-22 августа 19 97г.

Безперервне життя на Сумщині - принаймі 40 тисяч років



Українці з повним правом можуть вести свій родовід від стародавніх племен з тисячолітньою історією – енеїдів, самарів (сумерів, шумерів), троянів, теукрів і скітів (скіфів), на основі яких сформувалася сучасна українська нація.

Шумерська цивілізація (V-III тис.

до н. е.) була локалізована на території сучасного Іраку – в басейні річок Тигр і Євфрат. Корінні шумери були «нордичною» (тобто – арійського) типу, яких в останню путь «чомусь» проводжали на санях (як, до речі, і перших єгипетських фараонів).

В середні віки князів Київської держави також ховали за національною шумерською традицією. Шумерські царі походили із Запоріжжя чи Луганщини. Всі ці землі – територія сучасної України, на якій життя не переривалося щонайменше останніх 40 тис. років.

«Шумери говорять мовою, яка, значно відрізняється від групи семітських мов, поширених серед більшості древніх мешканців близькосхідної зони». (Л. Васильєв). А. Г. Кифішин (учений – сходознавець) – переконливо доводить вторинність шумерської культури по відношенню до культури праукраїнської.

З розшифрувань Кифішина випливає, що такі протошумейські піктограми, як «зерно», «ячмінь», «мотика», «плуг», «колесо» і навіть «пиво», вперше з'явилися у Кам'яній Могилі…Таким чином : малою батьківщиною шумерів (принаймі, їхньої офіційної еліти) була, швидше за все, територія сучасної України. Російський історик Л. Васильєв свідчить ,що шумери – не є аборигентами (корінні народи) Дворіччя. Українці були на цьому світі значно раніше ніж це говорить наша офіційна історична наука. Валерій Бебик, професор, проректор університету «Україна» пише: «Населення Чернігівщини і Сумщини (де є населений пункт Самара) здавна називали сіверами. Але не тільки їх.

В Донецькій області є місто Сіверськ, в Луганській – Сіверодонецьк а по території Харківської області України і Бєлгородської області Росії протікає річка Сіверський Донець. На Київщині також є річка з відповідною назвою – «Сіверка».

Як стверджують філологи, слова сівери, сумери, самари – синоніми. А тому правдоподібно виглядає також

і версія, що сумери йшли на Ближній Схід не тільки з Дніпропетровщини, а й з Чернігівщини, Сумщини, Донеччини, Луганщини. Харківщини. А живописне і давнє містечко Суми несе в своїй назві ту ж закодовану нашими предками інформацію, що і давній Сумер (Самара) Шумер.

Сумерська цивілізація, дійсно, дивовижно неповторна, високорозвинена і мала аграрно-промисловий характер. Сумери володіли письменністю ще до приходу їх в Месопотамію. Прийшли вони «з півночі» і називали себе чорноголовими. З принизливістю відносились до кочових народів, які не мали будинків і не вирощували пшеницю.

Якщо оцінювати «північність» України по відношенню до ближньо-східного Сумеру, то це не виключає сумніву. У населення Чернігівщини і Сумщини, котрих здавна називають сіверянами, є ще одна назва – чорні клобуки (шапки).«Батько історії» Геродот стверджував, що іменно в цих містах проживав народ, котрого він називав будинами(«знающие дома (будинки»), як стверджували ближньосхідні сумери (шумери).

Таким чином Шумер починався… в Сумах, а сівери-сумери були будинами [1]. Із будь – якого словника латинської мови ми дізнаємося, що римляни своїх літописних предків троянців називали теукри (Teukri). Троянці на чолі з « моторним парубком Енеєм» прибули до Італії і згодом заснували місто Рим. В Велесовій книзі (священне писання слов'ян V-IX сторіч) записано : «А тоді, будучи кравенці і скити, анти і руси, боруси і сурожці стали діди русичів».

Свого часу Оріїв рід поділився не на двоє, а на троє- « рось, колань і венедів». «А тоді, будучи окра- венці і скити – анти, роси – боруси і сурожці, стали діди русове».

Звертаючись до Велесової книги можемо пояснити: «Ми – кравенці: скіфи, анти. Руси, боруси, сурожці»… Кравенці, тобто коровичі, бичачі, туричі – найдавніша

писемна фіксація етноніму українці. Сурожиці – останнє з племен, яке «Велесова книга» включає в сукупний етнонім кравенці…Від Геродота ми дізнаємося, що назви грецьких богів Арага та Опіс принесли до Греції наші жінки Арага та Опіс (насправді Орта – Оранта і Опал – Опалун), які потім у греків стали за Артиміду та Аполона.

Україна – це міцна, стійка і вивишена країна. Грекам вона уявлялася країною богів, країною істинних жерців і жриць – Гіпер/ Ніперboреєю, тобто Придніпров'я».

Сергій Піддубний, дослідник української мови та історії[2], Україна – Русь, а ми всі – русини. Україна – це назва території, яка потім закріпилася за нашою державою. Тоді вона ніякого національного навантаження не мала, адже на нашій території споконвіку живуть руські люди.

Свою державу вони називали Київська Русь, а державну мову – руська. В Російській імперії нас називали малоросами, а в Польщі, Австро-Угорщині та Румунії зберігалася споконвічна назва – русини. До того ж ні Тарас Шевченко, ні Іван Франко, жоден із класиків колоніальної доби не називав нашу мову українською. Територіальна ознака «українці» почала використовуватися замість національної назви «русини» зовсім недавно, під час першої світової війни 1914-1918 років.

Джерела:

1. Валерій Бебик, Голос України, 2009, 11 листопада.
2.Голос України, № 19, 4 лютого 2009 року.

Чашанські водяні млини – свідки заселення сучасного міста Буринь

З покоління в покоління передаються оповіді та легенди про рік заснування та походження назви сучасного м.Буринь. Але жодна з версій довгий час не була підтверджена документально.

В «Торпографическом описанинии селений Путивльского уезда(1784г.) А. Зубова»[1] згадується слобідка Барынь(так в тексті) , де йдеться, що належить слобода «Её сиятельству вдовствующей госпоже генерал- аншефше графине Екатерине Сергеевне Гендриковой с детьми её, в слободе 315 малороссийских дворов, с количеством душ - 1001…

Селение лежит при реке Чаше. Во оной слободе церковь деревянная во имя рождества святого пророка и предтечи господня Иоанна, при которой священно и церковнослужительських дворов три. Во оных душ семь да её сиятельства дом прежний деревянный и на означеной речке две мельницы.

Первая – о двух амбарах, трех мучних поставах и 7 просяных ступах, 2-я – пониже первой о трех амбарах и четырёх мучних поставах с двумя сукновальнями [2].

Згадані у цьому описі два водяні млини на р. Чаша - на той час належали вдові графині Катерині Сергіївні Гендриковій і її дітям(чотири сини і шість дочок), жінка генерал- аншефа Гендрикова Івана Симоновича(помер в 1778 році). Дочка Варвара (померла в 1817 р.) була одружена з таємним радником А.І. Челищевим, Катерина(померла в 1814 р.) була жінкою графа М.Ф. Апраксіна. Сестра Гендрикова Івана Симоновича Марфа(1727- 1754р.р.) була одружена за генерал-поручиком і камергером М.І. Софоновим. Всі вони володіли землями на території Буринщини. Граф Гендриков мав Салтівську суконну мануфактуру (1759р.).

Декілька слів про конструкцію водяних млинів. Будувалися вони місцевими майстрами без «технічної документації», враховуючи досвід уже побудованих об'єктів.

Про час будівництва млинів на р. Чаша відомостей в Курському державному обласному архіві немає. Із досліджень вченого П.М. Попова (взяті із архівів Черепова) знаходимо, що на початку XVII ст. були поселення при Сеймівських млинах, що їх було збудовано за участі фахівців цієї справи «черкас»(українців) ще в половині XVII ст.

Нині уже немає старожилів, котрі пам'ятають, як виглядали млини в початковому стані. Із опису одного із млинів видно, що через р. Чаша була гать і місток 100 сажнів. Під містком була гать із дерна і глини, укріплена дубовими палями. Стояв водомір. На гаті були спеціальні заслінки, які регулювали натиск води. Загатка піднімала рівень води в річці і створювала достатньо велике озерце «дзеркало». Там де стояв млин, річка була достатньо широкою.

В ті часи р. Чаша була повноводною. Перед містком була влаштована спеціальна, із дубових паль скріплених зверху між собою брусками - дугоподібний захист від льодоходу. Найбільш відповідальний елемент водяного млина- колесо.

До міцного горизонтального валу – осі кріпилось два дерев'яних ободи, відстань між ними біля 50 см. Всередині обшивали дошками, а ззовні між ободками вставляли перегородки(лопатки). Виходили своєрідні ковші.

Коли вода попадала зверху в ківш, вона приводила в рух колесо. А з ним і горизонтальний вал. Головний робочий орган любого млина – це постав. Він складається із двох жорен-«круглих», обтесаних(природних або штучних каменів, які слугують для шелушіння плівочних культур і подріблення зерна і інших матеріалів.

Верхнє жорно називається бігун, крутиться навколо вала(воротка), нижнє жорно - нерухоме. Якщо в млина

є лише пара жорен – це млин невеликий, на одному поставі. Судячи з опису чашанських млинів, вони були середньої потужності(перший- на трьох мучних поставах, другий – на чотирьох). Крім того на одному млині було 7-м просяних ступ.

На другому млині було декілька коліс, які приводили в рух не лише жорна, але й виконували функції виготовлення сукон(валюші або волюші). Продуктивність млина залежить від розміру каменя і швидкості обертів. Жорна були від 50 до 120 сантиметрів. На чашанських млинах були невеликі бігуни і оберталися вони близько 60 обертів на хвилину. Один постав міг розмелювати від 16 до 64 кілограмів на годину. В млині стояло два жорна. Один – для грубого помела, другий – для мілкого.

Водяні млини були побудовані із дерева. Щоб запобігти самозапалюванню, що виникало від тертя дерев'яних деталей млинарського механізму, мельник їх змащував свинячим салом. Частина приміщень розміщалась на палях над водою. В дно забивались дубові палі і бутували каменями.

Враховуючи середню потужність млинів біля них могли бути приміщення (будинок завізника), де селяни , що привозили на помел зерно, могли знайти собі притулок і харчі. Мельник із своєю сім'єю , як правило, ставив хату біля млина.

Мельником могла бути лише людина, знаюча догляд за млином. Робоче приміщення млина було трьохповерхове. Внизу – ящик для муки і ступи з товкачами для дробіння зерна на крупу. Поруч з ящиком лежали дерев'яні совки для засипки муки. По стінах висіли різні мотузки і шнурки для зав'язування мішків з мукою.

На другому поверсі млина відкривалось вікно, спускався ланцюг з петлею на кінці. Петля накидалась на мішок і з допомогою спеціальної лебідки,піднімалась на третій поверх млина.

Один селянин після команди мельника «Засипай» за-

сипав зерно в лоток. Зерно попадало в отвір в жорні і розмелювалось. Внизу необхідно було поставити мішки під струмок борошна. Після команди «Відгортай» необхідно було забрати мішок і закрити заслінкою отвір.

Далі засипалась мука послідуючого селянина. Біля млинів були комори (біля першого - дві, біля другого – три) – неопалювальні, холодні сільськогосподарські приміщення для зберігання зерна і борошна. Всередині комори ділились на закрома або засіки. Мельник зобов'язаний був давати на користь держави якийсь податок. Частину борошна мельник брав в якості плати за роботу. За переказами старожилів водяні млини на р. Чаша були зруйновані під час громадянської війни. Нині вже, навіть, і паль не залишилось від млинів, які б нагадували нам про існування на нашій землі цих давніх споруд. Мені вдалося відшукати відомості лише по двох млинах.

Не стало водяних млинів, свідків тієї далекої пори, які були першим фундаментом заснування міста Буринь на мальовничих берегах річки Чаші. Можливо, дорогі читачі, у когось зберігаються у пам'яті історії про буринські водяні млини, почуті від предків?

Джерела:

1.Курський державний обласний архів, ф. 184. Оп. 4. Д. 1. Арк.. 291).
2. Госархив Курской области, ф.Р-30, Оп.1. д.184, л.42.

Ізбоїцька дорога

Дорога через протоку Ізбоїцьку, через перевоз Білі Береги прямувала на північ, далі повертала на захід, до перевозу Білі Береги, і далі на південь до села Духанівки і ще далі - до Козацького . Ці землі межують з територію нинішньої Шилівки(мікрорайон нинішнього міста Буринь)[1].


Відгалудження Ізбоїцької дороги

Спільно з М.М. Кононенком, директором районного музею, автор побував у районі Шилівки. Дуже красива природа в цих місцях. Недарма в стародавні часи люди обрали ці місця для обґрунтування своїх поселень.

З цих місць дуже добре видно Путивль(відстань 17 км.), особливо Молчанський монастир виглядає на горизонті як біле вітрило.

Про те, що люди тут жили здавна, свідчить сам рельєф місцевості(земляний вал-урочище), археологічні знахідки різних епох: підйомний матеріал у вигляді кераміки, фабул періоду черняхівської культури.

Протока Ізбоїщі може бути пов’язана з місцем початкового, потім занедбаного поселення, що складалося, мабуть, з однієї хати. Відновлене через якийсь проміжок часу. Протока отримала назву Ізбоїщі.

Назва населених пунктів Ізбоїще описується в пам’ятниках писемності XIV –XV ст.. Формант «їще» так само, як і його плюралізована (Плюралізації в топоніміці – процес утворення власного імені у формі множини) форма «шукай», в більшості випадків в назвах населених пунктів вказує на вторинність освоєння під житло цього



Верзань.Зліва направо: Микола Кононенко і Віктор Гагін

місця. Наприклад, у давньоруській мові слово «селище» мало значення «місце, на якому стояло колись село – дєрєвня», а слово «городище» - місце, де було укріплене поселення, місто».

Землі на території нинішньої Шилівки(вул. Червоний прапор, Суворова, Чубаря) межують з землями впродовж Ізбоїцької дороги, описаними на Кресленику околиць м. Путивль. Тут є давня дорога із Шилівки, яка з'єднувалася з Ізбоїцькою дорогою на північ через Вшивку (Жовтневе), що йде далі на Путивль, на захід - через Петухівку, на Гвинтове(Красне), Нечаївку, Духанівку(Кротова Діброва), далі на Козацьке (Свечкіно). На карті «Росія першої половини XIX ст.» ці дороги відображені.

Изъ Путивля жъ:

1-я сторожа вверхъ по Семи на Мокошевичахъ, отъ Путивля десять верстъ; а сторожемъ стояти на той сторожи изъ одного Путивля двѣмъ человѣкомъ, а стояти имъ на одномъ мѣстѣ безъ розъѣзду;

2-я сторожа на Семи на Розсохахъ на болотѣ на Волосовицахъ отъ Путивля двадцать верстъ; а сторожемъ стояти изъ Путивля двѣмъ человѣкомъ, а беречи имъ Рылскіе дороги и Волосовицовъ, а стояти имъ безъ розъѣзду.

3-я сторожа на низъ по Семи на усть Зимовья, отъ Путивля пять верстъ; а сторожемъ на ней стояти изъ Путивля двѣмъ человѣкомъ, а беречи имъ на Семи перелазу;

4-я сторожа у Бѣлыхъ береговъ, отъ Путивля десять, а сторожемъ на ней быти изъ Путивля жъ двѣмъ человѣкомъ, а стояти имъ на перевозѣ безъ розъѣзду.

Стародавня дорога від лугу по полю входить прямо на вулицю Суворова. По ній нині жителі вулиці ганяють корів на пасовисько на болото.

Цікавий рельєф цієї дороги - коритом. Мабуть природний сухий яр. На Кресленику околиць м. Путивль 1690-х років і в Путивльських писцових

книгах 1627-1629 рр. Шилівку не відображено. Мабуть ці землі були передані путивльській Микільській церкві «дарчою» грамотою царя Михайла Федоровича в 1627 році, як пише П.М. Попов. Ця грамота згадується у путивльській писцевій книзі 1627 року.

Перевіз Білі Береги - історичне місце (згадки від часів Руси, до описів путивльських сторожових роз'їздів 1627-1629 рр. і більш пізніших подій). Десь тут зупинялися зі своїми переселенцями майбутні слобідські полковники - острогозький І. Дзиковський у 1652 р. та Г.Кондратьєв у 1655 р. Тут, у 1659 р. відступали рештки московського війська з-під Конотопу... Заселення цих земель українськими козаками (черкасами) відбувалося і раніше 1652 року. Перший слобідський полк, сформований на Слобожанщині у 1652—1658 роках із переселенців з Лівобережної та Правобережної України. У 1652 році Іван Дзиковський очолив переселенців - реєстрових козаків Чернігівського і Ніжинського полків у кількості 2000 чоловік, з родинами та майном, які заснували місто Острогозьк. Дзиковський згодом і став острогозьким полковником.

На Білих Берегах була одна із ближніх сторож Путивля.

Вона згадується також в Розпису Путивльським ближнім сторожам в 1571 році. Тут же згадуються і інші ближні сторожі.

В 1546 р. путивльський воєвода Троєкуров повідомляв царю, що «нині на «Полі» багато черкасців, киян, і твоїх, государ, людей. Вийшли, государ, на поле зі всіх україн».

Найкращими сторожами на південних кордонах Московського царства були севрюки з Рильська та Путивля. В подальші десятиріччя вони стали головними пунктами Сіверщини, в яких формувались такі сторожі. Так, 1552 р. путивльський станичник Іван Стрільник сповіщав, що «кримські татари ідуть на городи руські, і вже й Донець Сіверський перелізли»…

Щоб докладніше скласти історію сучасного міста Бурінь, треба вивчити його околиці. Локалізацією земель, намежованих на Кресленику в околицях нинішньої Бу-

рині, до цього часу ніхто не займався. Локалізуючи вказані на Кресленику стовби, ми можемо відобразити частину меж сучасної Бурині на карті.

Про те, що землі навколо нинішнього міста Буринь в кінці XVI початку XVIIст. не були безлюдними свідчать слідуючі відомості. Мокошевицький перевіз – відомий з XVI ст. У переліку прикордонних сторож ще до реформи прикордонної служби 1571 р. в розділі «Сторожи Путивльские ближние и дальные» значилась и сторожа «вверх по Семи на Мокошевичах, от Путивля 10 верст». Збереглась вона і пізніше – в розписі 1623р. /«3-я сторожа Мокшевичи на реке на Семи ж выше города 10 верст» [2] .

У джерелах є відомості про існування козачої застави на території нинішнього Буринського району по річці Буривні, що впадає в річку Сейм неподалік нинішніх сіл: Чаплищ (Путивльщина), Ігорівки, Клепал [3].

У 40-60-х роках XVII ст. Московська влада в масовому порядку використовує українських козаків для охорони і оборони південних кордонів. Створюється Путивльський, Стародубський козачі полки. В Путивль у 1639 році був направлений боярський воєвода Степан Лук'янов, який очолював окремий загін. Одним із його помічників був полковник Андрій Бурий[3].

Вся козача старшина мала в своїх володіннях жалувані царем за службу землі, робітників і підлеглих козаків. Таким чином можна припустити, що прикордонна козача застава була на території району по річці Буривні, що впадає в р. Сейм і всі і все, що там знаходилось належало полковнику Андрію Бурому. Це козаче формування, підпорядковане полковнику Андрію Бурому, використовувалось в захисті Московського кордону. Вартові, станичники, дозорні стояли на варті у фортеці, біля воріт, на валах, в острожках, біля бродів. Таким бродом було місце по берегу річки Буривна в районі Ігорівки, Клепал, Чаплищі.

Після розширеного пересування українських Гетьманських козаків на Північний Схід і створення волею царя Московського Олексія Михайловича Слобідської України, ці козачі формування влились в склад слобідських козачих

полків (Харківського, Сумського, Охтирського). Частина козаків Путивльських, Ворожбянських, Білопільських біля 58% складали Сумський Слобідський козачий полк.

Джерела:

1. Пономаренко П.В «Рукописні документи XVII ст. з фондів Державного історико- культурного заповідника м. Путивль Путивльський краєзнавчий збірник, Випуск 6. Суми, 2010).

2.Беляев И. О сторожевой, станичной и полевой службе на польской Украине Московского государства до царя Алексея Михайловича – М.,1846. – Источники –С. 9,73/.

3.РДАДА-ф.210, оп. 1.Севський стіл. Стовп 1-2, арк.. 68-72, 86-85.Воз'єднання України з Росією», т. 3.-М.1954. С.126.

Слід про Буринські землі в історії Путивльщини

У фондах Путивльського державного історико-культурного заповідника зберігається значна колекція рукописних документів XVII-XVIIIст. Більшість з них стосуються поземельних відносин (пожалування, купівля-продаж, обмін). Є й документи інших категорій – шлюбні угоди, кримінальні розслідування, різноманітні чолобитні тощо.

У нинішній публікації друкуються документи XVII ст. Вони містять чимало важливої інформації з історії Буринського краю. Зокрема згадується значна кількість персоналій, а також топонімів, що відкриває широкі можливості для порівняльного аналізу, уточнення локалізації географічних об`єктів, дослідження походження назв тощо.

Подаються оремі фрагменти про Буринщину[1].Збе-

режено тогочасний правопис. Окремі виправлення явних помилок та розділові знаки внесено без застережень. Місця склейок (сстави) позначено знаком //. Глушець – нині с.Піски Буринського району // Німенко, Звагельський – вк.р.- прим.4. Найбільш рання згадка про Глушець датована 20 грудня 1640 р.

Тоді Путивльська приказна ізба видала В.Ф.Волинцеву виписку на право володіння пустим селищем Глушецьким, з городищем. Селище належало Дороголевській волості Підгородного стану. А в 1685 р. Григорій Трифонов з братами повідомили, що село Глушець виникло в період між 1640 та 1645 рр. на місці безлюдного Глушецького селища. Далі текст продовжується на звороті: "… или нынешних годов полюбовного договору записей против вышеписаных статей в чем не устоим, их Ивана да Василья или жон их детей харчей и убытков в чем доставим, и им, Ивану да Василью, их жонам и детем взят на нас на Андрее да на Иване Болшом, да на Прокофеи, да на Григорьи Болшом, да на Григорьи Меншом, да на Кузме, да на Иване Меншом, да на Денисе, да на Афонасии и на женах наших и на детех, по сей записи денег двести рублев. А будет мы, Андрей з братею вобче с ними, Иваном да с Васильем той земли от Леонтея Волынцова того Глушецкого усадища от Леонтея Волынцева не очистим, с товарищи не очистим, и сии наши записи не в записи".

Далі нерозбірливо: "межах и гранях…полюбовно". "О усадище Глушецком во 141-м году /1633 р./". Текст написано на сувої, склеєному з двох фрагментів. Філіграні на них однакові, обрізані, тому розібрати зображення важко. Форма близька до овальної.

Діти боярські Бурі проживали в Путивлі з XVI ст.[2]. В «Отдельной книге» 1594 р., крім Бурих, згадується й Захар Некрасов, білодворець Костя Мутинцов, отаман білодворців Іван Мосалітін /с.152, 207/.

Неодноразово згадана ріка Клевень, двічі Новгородська дорога /с.151, 295/ і 1 раз перевіз на Клевені /с.151/.

Мокошевицький перевіз – теж відомий з XVI ст. У переліку прикордонних сторож ще до реформи прикордонної служби 1571 р. в розділі «Сторожи Путивльские ближние и дальные» значилась и сторожа «вверх по Семи на Мокошевичах, от Путивля 10 верст». Збереглась вона і пізніше – в розписі 1623р/«3-я сторожа Мокшевичи на реке на Семи ж выше города 10 верст» .[3].

Під 1633 р. маємо згадку про « озерко Глушец под Глушицким городищем»[4].

Про локалізацію володінь Беззубцевих маємо таке свідчення: «путивльца Афанасьево поместье Иванова сына Беззубцова в Путивльском уезду в Дороголевской волости в жеребьи села Глушца и в усадбище к реке Семи и к речке Выжглице, к речке Горну, и к речкам Молчам и к речке Духановке с урочищи» /Описание Софрониевой пустыни и скита при ней – б.м., б.р./с.109/. Афанасий Иванович Беззубцев – батько Юрія.

Практично всі перераховані тут озера та річки пізніше були передані Семену Івановичу Черепову та Фролу Олексійовичу Некрасову[5]. Там же –про локалізацію гідронімів. Озеро Кругле згадано в документі майже через сто років – під 1730 р.: «да по Круглое озеро, до распутья дорог Путивльской и Череповской, где столб путивльский поп Тимофей укопал было»[6].

“Список с выписи лета ЗРКЗ декабря в і день /10 грудня 1619 р./ по государеве царя и великого князя Михаила Федоровича всеа Русии грамоте помесного приказа за приписью дьяка Герасима Мартимьянова Сергей Онтыков /1/дал выпись с отдельных книг отделу своего Федору Андрееву сыну Трифонову, что по государеве царя и великого князя Михаила Федоровича всеа Русии грамоте ездил в Путивльский уезд у Дороголев у Андреевское поместье Трифонова, да в том поместье переписал врочища и починки и пустоши, и в них дворы, и во дворех людей по имянам. А про пашню и про бортные ухожьи и про рыбные ловли и про бобровые гоны и

про всякия угодья писал выспрашивая тутошних и старонних людей по государеву крестному целованию, и сам смечал накрепка[7]..

Джерела:

1. Пономаренко П.В., Рукописні документи XVIIст. З фондів Державного історико-культурного заповідника у м. Путивль, Путивльський краєзнавчий збірник випуск 3, Суми-2007.
2. Анпилогов Г.Н. Новые документы о России-С.498.
3.Беляев И. О сторожевой, станичной и полевой службе на польской Украине Московского государства до царя Алексея Михайловича – М.,1846. – Источники– с.9,73.
4.Німенко Н.А., Звагельський В.Б. Грамота XVII ст. щодо землеволодіння у Путивльському повіті//СС - № VIII-IX-с.120/./
5.СС - №VIII-IX-с.120.
6. Лазаревский А.М. Описание старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления – т.2 – Конотоп, 2004. - с.100.
7.Копія з виписки про розмежування помістя Федора Андрійовича Трифонова Інвентарний №332, КВ №4841.

Етнографічна своєрідність Буринщини

Після спустошливих вторгнень на нашу територію тюркськотатарських і інших племен інтенсивне заселення етнічної території району на початку XVII-XVIII ст., переважало певним етносом, тому є спільність культури і віровизнання.

В духовній християнській науці є твердження, що «Українцям принесло культуру Християнство».



Історики, етнографи, визначні письменники, діячі культури і мистецтва визначили, що від 989 року почавши, православіє грецької церкви веде жорстоку боротьбу з українською національною культурою, з рідними святами, обрядами, звичаями народу, з духовною незалежністю народу, з його національною свідомістю.

Свідоміщі українці, щоб не ображати прабатьківської віри , не забували свою рідну культуру (звичаєвість, обрядність), пристосовувалися до нової Християнської віри.

Густинський літопис (XVII сторіччя Густинський монастир біля Прилук) пише, що, незважаючи на церковну заборону, «у надвечір'я різдва Іоана Предтечі збираються прості люди обох статей, плетуть собі вінки із зілля, розводять вогонь, співають пісні, потім через вогонь перескакують».

Київський митрополит Іоан (1077-1089) у своїх «Правилах» сильно скаржився, що люди причастя не приймають. Із цих же причин цар Петро I в 1716 році видав «Заряджження», щоб кожний «посповідався й запричастився, а коли цього не зробить, загрозив карою».

Знаємо, що після 988 року українець-русич, який тримався рідних батьківських обрядів і звичаїв, був глумливо названий «поганином». До 988 року перед хрещенням в Україні-Русі віра була «з богами, які вимагали послуху, завзяття, любові, посвяти, дисципліни – одне слово: громадської організованості» [1].

Митрополит Іларіон пояснює, що «Християнські свята поставлені були на час Свят до Християнських, і це

було причиною легкого їх сприйняття, але й стало причиною двоєвір'я: народ приходив молитися на те саме місце, де він і раніше молився, у ті самі дні, як і давніше», «якості старих богів почали помалу переноситись на християнських святах». Митрополит Іларіон пояснює, що «Християнство надавало нові ідеї стародавнім обрядам, прив'язавши стародавні свята до певне окремих дат Свят Християнських».

А «по вулицях ходили соцькі і киями били тих, хто збирався на Купальське свято».

«Велике свято з вечірніми багаттями, обрядовими перескакуваннями через вогонь, із киданням підпаленого Купала в річку, з хороводами і піснями все більше і більше переходив у забуття».

У рідних обрядах затаєна вільна духовність «Занадто вони народові близькі, зрозумілі, яскраві, щоб із ними цілком розлучитися»[2], пише професор Л.Білецький «І.У.Л.».т.І. стор.48.

Християнство українську колядку Християнізувало, цензурувало. І діти примушені були почати колядувати так: «Ясне сонечко – сам Господь – Христос!

Ясна зірниця – Пресвята діва!

Ясен – красен місячек – то святий Петро-Павло».

Зберігається форма Української культури (вишивки, писанки, колядки, щедрівки, дідух, веснянки, Купала, Свята вечеря, щедрий вечір). Але формі Українській даний зміст чужий.

«Митрополит Максим (1283 - 1305) поборював народні шлюби, наказуючи вінчати молодих силою в церкві, пише Митрополит Іларіон».

Він українців русичів, як пише Митрополит Іларіон, силою гнав до церкви. Непокірних (За законом Іоана Златоустого) він карав «до дев'яті і сорока ран».

У 1719 році з благословення Архиреїв був попами у церквах осуджений кожний українець-русич, що йшов відзначити свято Купала. І було наказано прихильників Купаль-

ського свята «Крєпко істєзаті, а преслушних і от церков одлучаті»(Київська старіна», 1894р., стор.542).

В подальшому Український літній обряд Купала на Перемишсльському соборі (1723 р.) названий «гріховним звичаєм».

Звідки пішла назва «Церква»?

Сумеріяни (праукраїці) 4200 років тому побудували в місті Ур Зигурат - перша на планеті Земля Святиня.



Церква Різдва Пресвятої Богородиці в м. Буринь

Зигурат мав форму веж зі сходами. На найвищому поверсі Зигурату було святилище і обсерваційна станція астрономічна. Вчені Сумерії (перші вчені світу) ретельно спостерігали за подіями, які відбувалися на небі. Їх цікавив рух Сонця, Місяця, Метеорів, Зірок, Хмар, Вітрів.

Вони свої спостереження занотовували на глиняних таблицях, і так були створені Альманахи «Літо» і «Зима», «Птахи» і «Риби», «Худоба» і «Зерно». В біблії названий Зигурат «Вавилонською вежею».

«Слово Зигурат сумеріянами вимовлялося як «сікара», що відповідає українському «сказання». Отже Зигурат – дім, в якому відбувалося «сказання» - молитва. Це планування сумеріян було прийнято у Християнському і Мусульманському світі при плануванні церков і мечет»[3].

У житті буринців церква посідала вагоме місце. Вони дотримувалися настанов церкви про те, що святковий день треба святкувати, бо праця в цей день – гріх. Підтримувались традиції святкування календарних та родинних свят.

На початку XIX і першій половині XX столітті в районі було 21 православних церков. Було чимало своїх ритуалів відзначення, зокрема, таких свят, як Різдво, Водохрещі, Храм та інші.

З розповідей старожительки села Жуківка Зорі А.Т.:

«В церку села Жуківка прихожани сходилися щонеділі. З церквою були пов'язані найважливіші події людського життя: хрестини, вінчання й похорони. Церква зобов'язувала своїм окремим календарем. Протягом року прочитувалося ціле Євангеліє». Крім того, церкви на Буринщині являли собою такий витвір, таку пам'ятку, де синтезувались мистецтва, де люди вдосконалювали душу на архітектурі, малярстві, співах, ораторському мистецтві, навіть елементах театрального дійства.

Зрештою, ритуалізоване життя само перетворювалося на театр. Весілля скидалося на п'єсу в кількох діях зі чіткими ролями.

І хоч би як пригнічувала селян соціально-економічна формація й політичний лад, а найбідніший чоловік хоч раз на віку буває князем, коли над ним і його обраницею тримали вінці.

В межах церковних громад на Буринщині спільно святкувались Йорданське водосвяття. Підставою для колективного спілкування були також Храмові свята – празники.

Відповідні дні церковного календаря відзначалися всіма, але вважалися святами для певних категорій людей, об'єднаних за віком чи заняттям.

Проте в 30-50 роки XX сторіччя проходило систематичне руйнування Храмів. На Буринщині не залишилось жодної церкви. Останні приміщення були зруйновані в с. Михайлівка та м. Буринь. За роки незалежності України в районі відновлено 15 православних церков. Нині вони діють в м. Буринь, селах Успенка, Слобода, Чернеча Слобода, Хустянка, Гвинтове, Клепали та інших селах.

Крім звичайних церковних свят буринці, як і всі

слобожани дуже поважали і інші звичаї та обряди.

Обряди – символічні дійства, приурочені до відзначання найбільш важливих подій у житті людських гуртів, родин, окремих осіб.

Складний і тривалий шлях розвитку пройшли календарно – побутові звичаї та обряди.

На Буринщині були поширені такі звичаї та обряди, як колядки.

У колядці діти славлять ясне Сонечко, ясну Зірницю, ясен-красен Місяць. Славлять, стоячи під вікном, пана-господаря, його дружину, доньку, сина, весь рід гостинний, трудолюбний.

І достойний господар обдаровує колядників.

Як відомо, діти і дорослі окремо колядували. Якщо діти починали обходити хати з колядкою вже від Свят – вечора, то старші колядники – тільки наступного дня.

Щодо змісту, то колядки і щедрівки відзначаються великою різноманітністю мотивів. В кожному селі вони мали свою особливість. Здебільшого це були хліборобські мотиви.

Колядки збереглися і до сьогоднішнього дня.

Вечір під Новий рік (13 січня) називали другою колядкою, або «Щедрим вечором», або «Щедрухою». Буринці на Новий рік (день, присвячений Василю Великому) ходили по хатах «посівальники» хлопці-підлітки, зайшовши до хати, посівають зерном і приказували:Сію, сію, посіваю,

З Новим роком всіх вітаю!

З розповідей старожилів особливо масово відзначають Щедрий вечір в с. Чернеча Слобода. Важливим був і вечір під Водохреща. Його назвали голодною кутею. Ось як розповідала про це Терещенко Г.П. 1901 року народження із с. Жуківка.

З появою вечірньої зорі, як і на «Свят - вечір», сідали до родинної трапези. На вечерю подавали пісні страви.

Коли сім'я вставала із-за святкового столу, хтось з домашніх вибігав надвір. Палицею чи макогоном він гри-

мав у припічок чи стіну, вигукуючи:

Геть, кутя, з покутя,

А ти, узвар, іди на базар.

Шостий тиждень Великого посту – називали вербний. У неділю, яку називали «Вербною» в церквах святили вербні гілки. Повернувшись зі свяченими гілками додому, вдаряли ними усіх, примовляючи:

Не я б'ю – верба б'є,

За тиждень Великдень.

«Що значить – не я турбую тебе, а сила життя, що є в мені, виявляє торжество своє. І як не радіти – у яєчкові є червона цяточка – є кров, породжена червоним весняним сонцем, кров – життя».

Освячені гілки зберігали за образами до наступної Вербної неділі, а подекуди – і по декілька років. Їх ніколи не викидали, а спалювали в печі, коли пекли великі паски. Вербна неділя відзначається повсюди в усіх селах Буринщини.

Широко відзначався на Буринщині Великдень. У ці дні готували великодні страви, в тому числі випікали паски, виготовляли писанки і крашанки – неодмінних атрибутів Великодня.

На Великдень раненько, з укладеними ще в суботу до кошиків приписами, поспішали до церкви на урочисте посвячення пасок. Відтак усі ледь не бігли додому на урочистий сніданок.

Ці традиції існують і понині.

Вечорниці

Після Миколая в селах району вже кожного вечора колись збиралися вечорниці. Спочатку сходились дівчата, пізніше з'являлись і хлопці.



В будні дні на вечорни-

цях дівчата, бувало працюють: прядуть поченки, вишивають рушники собі на придане.

Вечорниці – це свого роду клуб сільської молоді, де люди зближаються.

Приміщення для вечорниць наймають, звичайно дівчата, вони ж і платять за нього. За хату платилося печеним хлібом, пшоном, борошном, полотном – але ніколи грішми.

«Гроші – колись говорили наші селяни, - тільки шинкар бере.»



Кожна частина села, а то й кожна вулиця мала свою хату для вечорниць.

На вечорниці збиралися тільки дівчата і хлопці, а одружені чоловіки і заміжні жінки ніколи на вечорниці не ходили.

Вечорниці виконували подвійну функцію: передусім це були зібрання молоді для праці в гурті, про що свідчить їх паралельна назва – «прядки». Дозвілля було ніби фоном для праці: забави починались лише після того, як молодь потомилася.

Про збирання вечорниць і їх особливості в с. Жуківка в свій час авторові розповідала жителька цього села Зоря А. Т. 1898 р. народження, і в 40-х роках минулого сторіччя автор спостерігав їх діяльність сам.



С п і в а л и ,

звичайно різних пісень. Одна з найпопулярніших пісень, що її співали колись дівчата на Буринщині, змальовує журбу дівчини, котра боїться вийти заміж за нелюба. Ця пісня – один з кращих зразків ліричних пісень України:

Ой, на горі та город зряжен,
На городі виноград сажен,
Там Маруся ходила,
З виноградом говорила:
«Винограду, виноградочку,
Прошу тебе на порадочку
Прошу тебе та не зрадь мене,
Молодую та порадь мені :
Як я піду за нелюба,
То не цвіти, виноград, красно
Не роди та, виноград, рясно.
А як я піду за милого,
Прошу тебе ісходь рано,
Прошу тебе цвісти красно,
Та й уроди ягідок рясно:
Ви, віточки, посхиляйтеся,
Ви, ягідки, посповнюйтеся»

Тут же, «на вулиці» дівчата виводили й хороводили.

Коли починається Великий піст, вечорниці припинялися – гріх. Влітку вечорниць не було, їх заміняла «вулиця».

Крім звичайних вечорниць, була колись ще й «складчина». Складчина збиралася лише чотири рази на рік: на третій день різдвяних свят, Великдень і на заговіни - перед Пилипівкою і Великим Постом.

Назва походить від того, що дівчата і хлопці «складались» і влаштовували спільну забаву з вечерею, музикою і танцями.

Отже, в багатьох селах Буринщини і, зокрема, в Черепівці, Жуківці, Чернечій Слободі, Хустянці, Нижній Сагарівці досвітки, вечорниці, складчина – це традицій-

на форма організації молоді в побутових умовах українського села.

Здавна відомо, що найкраща народна музика, танці, народні пісні, перекази, легенди, жартівкові сповідання, приповідки, прислів'я, загадки та інші види народної творчості великою мірою виникали саме тут – на досвідках та вечорницях.

Цей цікавий матеріал збирав на Буринщині наш земляк учений П.М. Попов. Але він до цього часу не вивчений народознавцями.

Однією з найпоширеніших розваг молоді на Буринщині як і по всій Україні була колись так звана «Вулиця» - своєрідні вечорниці дівчат і хлопців просто неба.

«Вулиця» збиралася в певному, заздалегідь призначеному, місці в залежності від місцевих обставин. Починалася «Вулиця» від Великодних свят і тривала все літо. Кожний вечір, коли відбувалася «Вулиця» над селом лунали пісні. Село весною – це справжнє море української пісні. Співали пісні – « Довго вночі, до самого ранку, над селом стоїть голосний шум» - так розповідала авторові при житті старенька бабуся Терещенко В. П. із Жуківки.

Грали також і музиканти. Їх було тільки троє: скрипка, бубон і дудка, або ж гармошка, бубон. Грали «Метелицю», «козачка», - танцювали хлопці, а потім «общу». Музиканти грали «Польку у два боки», і всі разом – і дівчата, і хлопці – пішли танцювати.

Так розповідав старожил із села Черепівки С. І. Мотузко.

За часів Радянської влади замість повнішого виявлення здорових народних традицій часто-густо відбувається «засушування» масових урочистостей, надміру їх заорганізованість і шаблонність вже при організації демонстрацій, майже наказово-адміністративну форму роздачі демонстрантам святкових атрибутів, позначені парадністю звіти штатних промовців-організаторів.

Обрядові форми за роки існування радянської влади на Буринщині були представлені, головним чином, ши-

рокими маніфестаціями, крокуванням колон, промовами.

Ними наповнювалися проведення державно-календарної святковості. Крокування святкових колон супроводжується, здебільшого, відтворенням з фонозаписів революційних мелодій. Грали й духовні оркестри.

Набув громадянський характер ратної обрядовості, пов'язаної з Днем Радянської Армії, День Перемоги та іншими датами, що відносять їх до військово-патріотичних і за змістом, і за часово-просторових рамок проведення. Широко відзначились ювілеї Жовтневої революції та вождя народів Леніна.

Біля Вічного вогню найважливіші події в культурному житті проводять люди в м. Буринь та селах району.

Перед обеліском, мармуровими плитами, на яких викарбувані імена земляків-патріотів, на почесну вахту стають піонери. Представники всіх поколінь перед Вічним вогнем покладають вінки квітів, гірлянду слави. Міський, сільський хор виконує традиційно-тематичні пісні.

Урочисто-церемоніальним покладанням вінків до підніжжя обелісків розпочинаються проводи новобранців у лави Радянської Армії. Потім під звуки урочистого маршу майбутні воїни прямують у приміщення, де відбувається мітинг. До новобранців з напутніми словами звертаються представники військомату, трудового колективу. Майбутні воїни на проводах у армію, заприсягаючи вірно виконувати священний обов'язок, цілують червоний прапор.

І нині живе стародавній обряд буринців «Купування молодої». Автор пам'ятає, що під час весілля (в с. Жуківка) я був «весільним хлопчиком», який брав у молодого «дар за молоду» (не цукерок).

Обряд дару («купування молодої») існував для перевірки ночувань молодого і для піднімання вартості молодої.

У подальшому, в деяких випадках і регіонах України, цей звичай перетворився у звичайну торгівлю молодими дівчатами і вдовами.

Був праукраїнський звичай, що дівчина була зобов'язана мати придане (одяг, хатні прикраси, постіль і інше). Її придане врочисто перевозилося до родини молодого.

Український обряд весілля, що побутував на Буринщині в старі часи поділяється на три цикли: перед весільний, власне весільний і після весільний.

У кожному селі привносили свої різновиди ритуалу звичаю.

В 40-х роках XX ст. автор спостерігав характерне українському обряду весілля в с. Жуківка в родині Терещенків. Воно було виконане з додержанням традиційних українських ритуалів: запити, сватання, оглядини, заручини.

Але в ряді випадків бувало, що різні обряди перед весільного циклу відбувалися в один день: наприклад, сватання і оглядини, або сватання і заручини.

Молода ходила з дружками селом у святковому нарядному українському одязі, прикрашене квітами і стрічками. Молодий з дружбами просив на весілля свою родину.

На молодіжному прощальному вечері, на якому наречена і наречений з дівочою і парубочою громадою здійснювалися такі обряди: посад, перепій молодих, розплетення коси нареченій, вбирання вінка, обмін подарунками між молодими.

Посед відбувається окремо в домі нареченого і нареченої.

Найбільш пишною обрядовістю відзначився весільний день.

Весільний поїзд молодого, який вирушав за молодою, складався зі старшого боярина, бояр, світилки і родичів. За звичаєм, нареченого до воріт проводжала мати.

Хлопця обсипали «на щастя» зерном і дрібними грішми.

За звичаєм, що побутував, після шлюбу молода їхала до себе додому, де відбувалася гостинна за участю переважно хлопців і дівчат, але без молодого. Він повертався додому, щоб зібрати весільний поїзд, що їхав по молоду. На шляху молодому влаштовували «переймуг, вимагаючи за це викуп.

Перший викуп – «ворітну» – хлопці з вулиці молодої брали біля воріт її хати.

Наприкінці весілля у домі молодої відбувався останній її викуп – «весільний пропій». Після цього пізно ввечері молоду виряджали до дому чоловіка.

За народними віруваннями, віз з молодими і посагом переїздив через вогонь, щоб запобігти лихові і почистити молоду. Молодих зустрічали свекор і свекруха, які обсипали їх пшеницею.

Головний весільний день закінчувався обрядами шлюбної ночі, які проводились в оселі дружби.

Починаючи з 80-х років XX ст. в районі зросла значна увага до сімейно громадських обрядів. Їх мета – надати пам'ятним подіям в особистому житті суспільне звучання. І хоч ці обряди проводилися за стандартним сценарієм, але в кожній місцевості склалися свої обрядові особливості. Скажімо, є давній звичай підносити молодожонам хліб – сіль. У селі Хустянці після реєстрації шлюбу молоде подружжя зустрічають хлібом – сіллю. Потім молодята передають його своїм рідним, виражаючи тим самим подяку і шану до них. Мати і батько осипають дітей житом – пшеницею, говорять їй добрі напутні слова.

Відомо, що пісня споконвіків була супутницею весільного обряду. При здійсненні обряду реєстрації шлюбу чи народженні дитини в районному будинку культури було створено хор, який супроводжував ці обряди співом емоційного характеру.

В селах району були створені ансамблі народних інструментів для обслуговування весіль.

При реєстрації новонародженого, на пам'ять новонародженої дочки саджали берізку чи калину, сина – каштан або дуб.

Дедалі більше розширювалось коло ритуалів, присвяченим трудовим святам. Серед них – свята механізаторів, тваринників, посвячення в робітники, колгоспники, вшанування трудових династій.

Поширеним на Буринщині є свято – «Обжинки». Для хліборобського роду завжди найщасливішим був той день, що вінчав цілевічну напружену працю, звичайно при щедрому урожаї. Жниварська поезія насичена прославлянням основних джерел родючості – сонця, вологи і землі.

Гімном праці сільського трударя, як і повсюди, обрано пісню Кудріна «Хліб всьому голова».

Ось як проводились «Обжинки» в колгоспі ім. Войкова.

Товариш «Урожай», перев'язаний червоною стрічкою, на якій золотяться цифрові зображення даного року й зібраного зерна з гектара, звертається до передовиків жнив, зокрема до голови колгоспу.

Ударникам праці на вишитому рушнику вручає хліб-сіль.

Жниварі вручають пишний сніп золотистої пшениці – «бороду» - голові колгоспу або головному агрономові. При цьому хор оспівує цей головний атрибут на обжинках піснями.

Сніп урочисто піднімають на трибуну. Обіруч його стає почесна варта - персоніфіковані Літо, Осінь і справжні переможці соціалістичного змагання на жнивах, що нагадують червоні банти на грудях ударників праці.

З покоління в покоління буринці придають великого значення функції сім'ї в передачі дітям батьківського досвіду, культурної спадщини, формуванню в них цінних орієнтирів в житті, морально-етичних засад.

Елементами нормального культурного способу життя в родині було:

1) Сповнення щоденно спільно і вголос молитви;

2) Розповіді про свою сім'ю, рід, село, район, минуле свого народу і його героїв;

3) Оповідання казок і легенд, співання народних пісень;

4) Святкування національних свят.

Важливим елементом здійснення передачі етнокультурних цінностей було читання святого письма. Дуже часто селяни навчали синів і доньок історії свого народу, славили героїв, ганьбили зрадників.

Великого значення у процесі виховання набувало святкування всією сім'єю Християнських свят – Святого вечора, Різдва Христового, Надвечір'я Богоявлення, Воскресіння Христового тощо. Зміст таких свят був глибоко національним, про що свідчить святковий одяг і страви, пісні, танці, забави.

На побут і культуру сільських мешканців Буринщини впливали форми громадської спільності людей, які пристосовувались до нових соціально – економічних умов, повсюдно утримувались упродовж XIX – XX ст.. Це були різні групи селян, об'єднані за певними інтересами, зв'язками тощо. Це насамперед сусідські, родинні, вікові, виробничі, конфесійні мікро-громади. У межах територіальних громад важливе місце належало церковному об'єднанню (приходу, парафії). У загально приходському середовищі усі спілкувалися українською мовою, особливо не виділялися одягом, житлом, заняттями.

Глибинні етико – естетичні засади буринців базувалися на українських культурних традиціях і завжди втримували людей на щаблі високої духовності й надавали йому снаги в найважчих випробування фізичного, духовного і морального ґатунку.

Головними чинниками народної моралі були ідеали добра, милосердя, людяності, такі категорії, як честь, гідність, працелюбність.

Передусім шанувалося почуття любові до батьків. Ця етична вимога відповідала Божій заповіді «Шануй вітця твого і матір».

Суворо засуджувалось народною мораллю внутрісімейна ворожнеча.

Важливого етико – естетичного значення набував і характер стосунків з односельцями.

Християнська заповідь «Нехай не шукає ніхто свого власного, але кожен – для ближнього». Надзвичайно шанувалось в народі, щоденно виявлялось у милосерді, доброті, повсякденній готовності прийти на допомогу ближньому. Це зумовлювало високу культуру сусідства. В деякій мірі це проявляється і нині. Появились благодійники, меценати.

Великого значення надавалось привітанню. В селі існував звичай вітатися з усіма, незалежно від того, знайомий це чи ні. Молодший мав вітатися першим. Найпоширенішими давніми загальноукраїнськими вітальними висловами були: «Добрий день», «Дай, Боже, добрий день», «Дай, Боже, здоров'я».

Виявом абсолютної відсутності внутрішньої культури вважалося не подарувати людині, яка виявила бажання помиритися.

Якщо хтось приходить до оселі під час обіду, то зичив господарям: «Споживайте здорові». Його відповідно припрошували: «Просимо до обіду».

Проте, незважаючи на виняткову гостинність буринців, не кожного запрошували до хати, а тим паче до столу. Щодо цього існувала приказка:

«Я з нечесним за стіл не сяду».

Необхідною умовою збереження честі вважалося у народній моралі пошанування правдивості. Батьки вчили своїх дітей змалечку: «Ніколи неправди не говорити, бо кого ймуть на неправді, тому вже хоч би й божитися, не вірять». Парубків та дівчат, що полюбляли прибріхувати, виганяли з музик та вечорниць.

Людяність і добро, любов до людей та рідної землі опоетизовувалась в обрядовості, звичаєвості, фольклору.

Кінця XIX – XX ст. формувалась нова ментальність українського народу в тому числі й буринців, зміцнювалась його національна самосвідомість, створювались нові звичаї, обряди, нові виховні ідеали.

На Буринщині, як і по всій Україні, побутувало і побутує

кумівство. Кого люди за людей мають, з тим і кумаються. Без кумів і побратимів не обходились толоки. Так здавна в Україні називали колективну взаємодопомогу при виконанні нагальних і трудомістких робіт. Толоки залежно від виду роботи називалися: «возовицею», «косовицею», «гребовицею», «закладинами», «іду толочити» - казав господар дружині,залишаючи домівку. Або казав: «Кликали до глини» (себто «валькувати» хату або місити глину.)

Збиралися на толоку за запрошенням, але добровільно. Рідко хто відмовлявся роботи «за спасибі», «з любові» - громадська думка не схвалювала такої поведінки. Толока завершувалась ситною веселою трапезою. Довго потім згадували її…..

(Записано із розповідей старожилів із сіл Черепівка, Жуківка, Чернеча Слобода та інших).

Етнографія Буринщини майже не вивчена. Ця тема давно цікавила автора. За останні роки вивчення пам'яток матеріальної та духовної культури Буринщини дещо активізувалося. Проблема етногенезу слов'ян викликала нову хвилю зацікавленості старожитностями краю. Про це видані останнім часом дослідження автора з проблем діалектології , топоніміки й етнографії Буринщини.

Північно-східні землі України, що межують із Білоруссю та Росією (Сумська та Чернігівська області), коріння яких сягає давньої Сіверської землі, становлять окремий історико-етнографічний регіон - Сіверщину. Він є свого роду перехідною зоною від України до Росії.

Його населення сформувалося на основі етнічного об'єднання сіверян і радомичів, які жили уздовж Десни, Сейму та Сули і були генетично пов'язані з літописною «сіверою». Нинішні їхні нащадки утримують у своїй пам'яті давню самоназву «севрюки», як і специфічні риси традиційно-побутової культури. Літописці розповідають, що сіверяни «кохалися в хліборобстві та найбільше з нього живилися»; разом з цим вони займалися скотарством, мисливством, рибальством і бортним бджільництвом.

Етнографічна своєрідність цього краю і, отже, традиційно-побутова культура його населення у найбільш концентрованому вигляді втілювалися в рисах традиційно-побутової культури.

Джерела:

1.Липинський В.К., Релігія і церква в історії України, - К.1933, - 133 с.
2.Білецький Л.Т., Історія української літератури, Асбург, 1947, Т.1, С.48.
3.Силенко Лев, Мага віра, 1997, С.5.

Хочете побачити, як жили українці 20 тисячоліть тому - поїдьте в Мізинський національний парк!

Від Відійської культури, або як її звуть українці Мізинська, походять обряди, пісні, розуміння Бога, поняття світу й суспільних законів українців. Що означає Веди і Мізинська культура? Розглянемо попорядку. Веди.



Народ, який людству подарував «Найстародавніший пам'ятник людського ума» — священні «Веди», сьогодні живе над берегами Дніпра. І має цей народ нове ім'я — Україна тому, що північні вторжники, брутально вторгнувшись на Його степи, украли в Нього Його ім'я — Русь.

Старі імена українські — орії, кімери (сумери), гіттіти (скити-сармати), анти, призабулися. «Країна, з якої оріяни (арійці) вийшли перед їхніми мандрами у Південний світ (до Індії і Месопотамії, — примітка автора), очевидно стверджує присутність народу однорідного Індо-Європейського типу, сьогодні проживаючого на побережжі Дніпра», — пише славний історик Л. Паретті у книзі «Стародавній Світ».

Наші Предки — мешканці побережжя Дніпра, подарували Людству першооснови релігійних понять, першооснови культури і цивілізації. Стародавні народи (творці великих культур і цивілізацій) — сумеріяни, критяни, мікени (пелазги), не витримавши поєдинку з півдикими і жорстокими племенами (ахеями, доріями, аккадами), загинули. Українці — потомки творців Ведійської культури, досі живуть — живуть, бо є на світі чудо: там, де багата земля, в гілочці верби живе цілісність вербного царства.

«Веди є найстародавнішим пам'ятником людського ума, яким розпоряджається людство», — пише президент Індії, філософ, історик С. Радгакрішнан — у книзі «Індійська Філософія» [1].

«Веди» народилися на побережжі Дніпра. Джавагарлал Неру в книзі «Відкриття Індії» пояснює, що санскритське слово «Веди» постало від кореня «відь». «Відь» в англійській мові значить «ноледж» (знання). В українській мові слово «відь» значить «відати», «знати».

Російський історик Л.С.Васильєв і його співвітчизник Б.О.Рибаков, який його підтримує, стверджують: «Предки арійців жили в Подніпров'ї. У руському літописі згадується слово «останці». Це ті, хто залишився жити на берегах Дніпра, хоча племена були спрямовані в Індію і Пакистан (II тис. до н.е.)» [2].

Як свідчить Л.С.Васильєв, є всі підстави вважати, що «Ригведа» (одна частина із стародавніх збірників, написаних віршами і прозою давньоіндійської літератури),

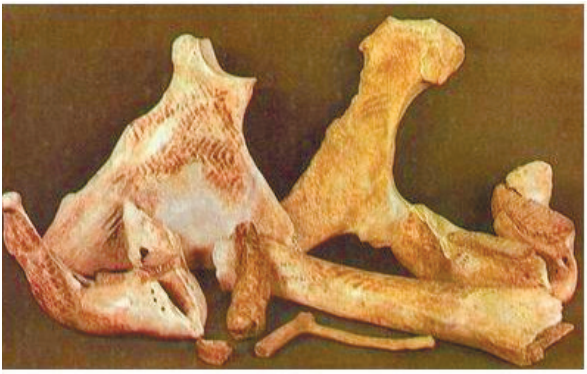
зародилась на берегах Дніпра. Літературна мова скіфів/аріїв – санскрит (сонячне письмо).

Археологи визначили, що світом «Вед» є степи України (простір від Дону до Карпат). У «Ведах» оспівана буйна, чарівна, багата на мед, молоко, трави, зерно, м'ясо, природа Оріяни (України).

Л.С.Васильєв писав: «Мій заклик до українців: вивчайте санскрит (яким написана «Ригведа»). За мовними ознаками знайдіть серед своїх племен «останців», -- і відновиться зв'язок часів» (Л.С.Васильєв. История Востока, 1998).

Українці, що прибули до Індії та Месопотамії, як і їх предки, лишалися замріяними силами Природи. Українець звертається до вітру: «Повій, вітре, в Україну, де покинув я дівчину». Він звертається до Землі: «Земле рідна, кормилице наша, вмираю за славу Твою». Він славить рідні поля, ріки, гаї і в піснях веде розмову з ними.

Перший прем'єр-міністр Індії Джавахарлал Неру говорив: «Народні танці патанів (оріїв) дивотно нагадують танці українців». Чокробортні, індійський перекладач «Слова про Ігорів похід» писав: «У Чернігові я почув весільні обрядові пісні українців, такі далекі від сучасних мелодій, але такі близькі до пісень, що й досі лунають на індійських весіллях» [3].



Від Відійської культури, або як її звуть українці Мізинська, походять обряди, пісні, розуміння Бога, поняття світу й суспільних законів українців.

Щоб пізнати самих себе, пізнаймо історію далеких

Предків наших. За твердженнями вченого, проректора університету «Україна» Валерія Бебика, українці є нащадками скіфів… (Голос України. – 2008. - №196. – 15 жовтня). «І-ІІ тисячоліттях до нашої ери на території давньої України проживали скіфсько-саксонські народи будинків. Ім'я цього народу збереглося в назвах населених пунктів Середино-Буда, (Сумщина), Буда (Чернігівщина)», - пише вчений. За його словами, нащадки будинків досі проживають на території Сумської та Чернігівської областей, а також прилеглих до них білоруських і російських землях.

Без ведійської культури не можна розглядати прадавні корені культури Буринщини. Ми повинні знати свої українські корені, котрих нас штучно лишили. Саме ведійська культура – це культура українців, древніх слов'ян. У нас, українців, немає ніякого майбутнього без Ведійської культури, бо, напевно, Ведійська культура – це культура українців, древніх слов'ян.

Одним з аргументів щодо зв'язків нас з слов'янськими племенами є те, що серед сучасних буринців збереглися звичаї та обряди, коріння яких сягає давньоукраїнського періоду.



Українське православ'я, яке склалося пізніше, було не простим перенесенням іншої віри на береги Дніпра, а результатом взаємодії візантійської і київської релігійних традицій, що транспонувалися й збагатили свій зміст під впливом нових етноісторичних та світоглядних умов і потреб. Активним чинни-

ком цих предків і стала дохристиянська релігійно-міфологічна культура праукраїнців. Вона не зникла, а набула форми компромісного існування – довір'я, яке в науці отримало назву православно-язичницького синкретизму (поєднання, переплетіння, взаємодії язичництва і православ'я).

Мізинська культура — археологічна культура пізнього палеоліту. Розташована на Сіверщині, поблизу села Мізин (Коропський район).

Назва походить **від Мізинської стоянки в селі Мізин**, Коропського району, Чернігівської області на Сіверщині. То як же правильно: Мезин чи Мізин? Не обійшлося тут, як у нас і годиться, без мовної плутанини: в одних письмових джерелах село звучить як «Мезин», а в інших – «Мізин». Справа в тім, що місцеві жителі кажуть «Мізин», і це зафіксовано в роботах перших дослідників палеолітичної стоянки. Зокрема, відомий археолог і антрополог Федір Вовк сто років тому записав: офіційна назва (тобто перекладена на



російську мову) – «Мезин», автентична ж (справжня, природна) – «Мізин».

Територія поширення — долини рік Десна, Сейм, Середнє і Горішнє Подніпров'я, і на першому етапі — в Горішньому і Середньому Подонні.

Час: 23,000(іноді 25,000)-14,000(іноді 13,000) років тому. Мі́зинська стоя́нка—Тут знайдено перший у світі ансамбль музичних інструментів (Рис. внизу).

Безцінною знахідкою на Мізинській стоянці є дивні вироби з кісток (також з орнаментом), що являють собою музичні ін-

струменти, які застосовувалися для супроводу танців. До так званих звучних інструментів належить також «шумлячий» мізинський набірний браслет, який складається з п'яти окремих незамкнених кілець. Це своєрідні кастаньєти, які поки що є єдиним свідченням про наявність танців у палеолітичній культурі Східної Європи.



Кастаньєти (ісп. castañetas) - ударний музичний інструмент, що представляє собою дві увігнуті пластинки-черепашки, у верхніх частинах пов'язані між собою шнурком. Кастаньєти отримали найбільше поширення в Іспанії, Південній Італії та Латинській Америці.

Тут же було знайдено і згодом розшифровано прадавні графічні записи музики, тобто тогочасні ноти. Цю дивовижну музику понад 20-тисячолітньої давнини вже кілька років можна чути у виконанні чернігівського військового оркестру Північного оперативного командування Збройних Сил України.

Стоянка була заселена в зимовий час, тут активно полювали на звіра.

В 1839 році сусідня з Хоружівкою Кулешівка належала графу Головкіну. Під час будівництва гуральні тут знайшли ребра, стегна, зуби – одним словом чимало кісток, яких вистачило на два скелети. Головкін так надихнувся знахідкою, що й спорудив чавунний знак. Цей мамонтовий пам'ятник був єдиним у світі, проте не так давно в Якутську наші російські друзі збудували мамонта в натуральну величину.

Зокрема, відомий український мовознавець Костянтин Тищенко у своїй монументальній праці «Етномовна історія прадавньої України» стверджує, що «масові факти знахідок монет Риму в Україні засвідчують для всіх цих селищ їхнє існування у римські часи, тобто 1900 років тому»! [4] А також впала в око кістка мамонта, яку знайшли на цій землі.

(В Ромнах) 839 року біля с.Кулішівка Роменського повіту вперше на території України знайдено кістяк гігантського мамонта. До 1980-х років пам'ятник мамонтові, який стоїть у селі Кулішівка Недригайлівського району, був єдиним у світі. Монумент, зведений в 1841 році, — не просто історична цінність. Це нагадування про те, що саме у Сумській області в 1839 році вперше на території країни були знайдені добре збережені останки мамонта. Відкопав скелет давно вимерлої тварини професор Харківського університету Іван Калениченко.

Унікальну знахідку він вивіз до Харкова на шести підводах. Калениченко став і автором проекту пам'ятника — чавунної зрізаної піраміди на п'єдесталі. На всіх його боках рельєфом зображений скелет мамонта. Добре збереглися і написи на ньому: «Село Кулешівка.

Місце це було кордоном між Польщею і Росією» і «На цьому місці в 1839 році відритий кістяк первісного мамонта». До речі, площа цегляної платформи монумента — 120 кв. метрів. Останню велику реставрацію пам'ятника проводили на початку 80-х років.

Рештки мамонта знайдені в р. Сейм біля села Нечаївки Буринського району(14 тис. років до н.е.) знаходяться в фондах Буринського районного краєзнавчого музею.

Джерела:

1.Радгарішнан, Індійська історія.
2. Васильев А.С., История Востока, Т.І., Москва, 1998, - 425 с.
3.Джавагарлал Неру, Відкриття Індії, 1955.
4.Тищенко К.М., Етномовна історія прадавньої України, 2008, 480 с.

Буринська минувшина. Ремесла й промисли

Ця тема у межах етнічної території Буринщини вивчена недостатньо. До неї майже ніхто з істориків, народознавців, краєзнавців не торкався. Цьому завадило й те, що частина території Буринщини була піддана московським церкві і поміщикам, населена українцями. Буринщину не можна назвати повністю Слобожанською. Її дослідженням ніхто раніше не займався – ні Московщина, ні Гетьманщина, ні, навіть, Слобожанщина. Тому необхідно збирати крихти інформації. З цієї теми є окремі дослідження Любові Овсієнко, завідуючої музею села Чернеча Слобода «Історія села Чернеча Слобода».





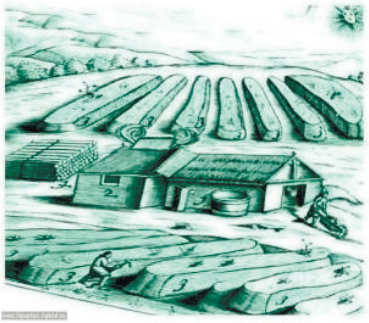

Спосіб життєдіяльності буринців будь-якої історичної доби розкрити у всій повноті можна лише за умови врахування географічного чинника, а отже, — органічної єдності із довкіллям.

Поряд із землеробством, скотарством та іншими галузями господарства на Буринщині здавна займалися різноманітними ремеслами й промислами. Існували різноманітні ремісничі спеціальності — ковалі, гончарі, ткачі тощо. У XVII—XIXст. таких спеціальностей було вже десятки.

Чим далі поширювалися селянські домашні промисли й ремесла, пов'язані з землеробством та скотарством і співіснуючі з ними. На XIX — початок XX ст. обробка дерева у вигляді теслярства, столярства, бондарства, стельмаства, гребінництва, плетіння, ложкарства досягла свого апогею.

Кожна родина займалася прядінням і ткацтвом, використовуючи такі знаряддя, як терниці, прядки й самопрядки, снівниці, стави та кросна. В нашому краї побутували такі ремесла, як дерев'яні вироби та матеріали (столярні, токарні, бондарні, плетені); різні машини і знаряддя праці (сільськогосподарські та ін.); вироби гончарні та цегляні; шкіряний та хутряний товар (підготовлені шкіри, взуття, шорні вироби, фарбовані хутра, кожухи, кожушанки); килими, сукна; льняні вироби; старовинні та нові малоросійські народні вишивки, візерунки; образи; щетинницько-волосяні вироби (сита, рогові вироби);

Про це свідчать експонати, що знаходяться в Буринському районному краєзнавчому музеї.



З розвитком продуктивних сил і поглибленням класового розшарування з-поміж селян вирізнялися найбільш здібні ткачі або й цілі родини ремісників, які спеціалізувалися на виготовленні полотен, скатертин тощо. Крім власних потреб, їх виробляли на замовлення і на продаж. Сільські ткачі здебільшого виготовляли лляні і конопляні полотна, скатертини, рушники.

Пропонуються відомості про розвиток ремесел і промислів села Чернеча Слобода, одного з найбільших на той час поселень. Вони здебільшого характерні майже для віх населених пунктів Буринщини. Спробуємо довідатись про розвиток домашніх ремесел і промислів в селі Чернеча Слобода. « Крім рільництва та тваринництва чернечослобідчани займалися різними промислами. За даними перепису 1888 р. у селі налічувалося 8 теслярів, 2 слюсарі, 13 швачок, 2 чоботарі, 162 ткачі (115 жінок, 11 чоловіків), 10 ковалів, ізвозом займалися 2 чоловіки, на поденну ходили 32 чернечослобідчани.

По перепису 1897р. в Чернечій Слободі налічується 1191 двір з 8097 мешканцями. В наявності було 800 штук верстатів. Працювали 16 чоловік чоботарів. Кращі майстри Олексенко та Пахолюк за рік виготовляють по 100 пар чобіт і черевиків.

Найкращими майстрами-деревообробки вважали теслярів Олексія Лета, Козюру, Кириченка, що вміють виготовляти млини (вітряки). Відсутність лісу не давало змоги конкурувати з сусідами (Томашівкою, Смілим, Непліївкою). Столяри Михайло Мостіпан і Йосип Сурело користувалися серед мешканців репутацією добрих знатоків своєї справи. Вони також і кузнеці. Разом виготовляли віялки, ріжну мебель, роздвижні столи, стільці, дивани, вікна, рами для вікон і картин, скрипки, на чому більше спеціалізувався Мостіпан. Обидва майстри мають токарні станки та інші інструменти, вартістю до 100 крб.

Віялки виготовляв ще Тимофій Осадчий і Андрій Горбатенко.

У Чернечій Слободі протягом багатьох віків для переробки зерна селянам слугували вітряки, яких було понад сто, а ще було 7 парових млинів. Їх власниками були Сурело Матвій, Сурело Степан, Козачок, Спаський Сергій, Олексенко Адам, Горбатенко Микола, Гиря Степан. Згодом появились і парові млини.

У Миколи Горбатенка млин був вартістю 1000 крб., працювало 3 майстри і два робітники. Вони отримували

плату 300 крб. У Сурело Степана - вартість млина 1800 крб., працювало 2 робітники і один майстер, плата 200 крб. Мінстер Петро мав млина вартістю 3000 крб.,було 3 робітники і два майстри, плата 450 крб. По селах ходили кушніри та шевці, які шили кожухи й кожушанки, свити, чемерки, взуття та ін.

Завзяті сміляни ходили працювати в Чернечу Слободу по господарству і приймають замовлення на виготовлення кожухів в себе в Смілому. Сміле було надзвичайно розвинутим домашніми промислами і ремеслами. Майже всі чоботи й черевики ввозять в Чернечу Слободу із Смілого. Також забезпечують сміляни кожухами, кінською збруєю, шапками смушевими, картузами, скатертями і рушниками, бочарними виробами, віконними рамами, прядками. Колеса, вози і сани привозять із Томашівки».»[1].



В селі Красна Слобода (нині Червона Слобода) в зимовий час багато людей займались шиттм взуття, хоч вмілих чоботарів у всьому селі можна було знайти не більше трьох-чотирьох чоловік.

Крім того в селі було біля 20 чоловік, що займались шиттям селянських костюмів - 10 ткачів, 5 токарів, що виготовляли колеса і 5 кузнецiв[2].

Майже 200 років тому на Слобожанщині було розвинуте селітроваріння, яке базувалося на курганах або городищах із значними земляними укріпленнями та джерелах води і дров. Не виняток і Буринщина.

«Укріплення Юрієвого городища на усть Куриці село Миколаївка (хутір Василівка, урочище Валки) у першій половині XVII ст. було використано для видобутку селіт-

ри ватагою з Речі Посполитої і тут розташувався селітроварний стан». Її добували з майданів - залишків насипів і поховальних ям великих курганів або могил. У порушеній землі насипів та стінах ям природним шляхом відкладається селітра завдяки бактеріям, які адсорбували азот з повітря. Селітру виварювали у великих казанах, вмонтованих в цегляні печі: селітра осідала на дно казана, а землю зсипали навколо кургану у вигляді куп та валів (буртів).

Транспортування солі, пов'язане з чумацьким промислом. Про чумаків(козаків) є відомості в історії сіл Буринщини: чумацтвом займались в Хустянці. Чумаки – торговці сіллю, які доставляли сіль з узбережжя Чорного моря і торгували нею і в буринських селах, на волах їздили по сіль через нинішній населений пункт Чумакове. Чугунка зробила чумака зайвим, вона стала могутнім конкурентом, якому чумацтво намагається протистояти, але марно. Чумак не міг конкурувати з дешевшим і швидшим залізничним транспортуванням. Але ще задовго до влаштування залізниць воловий віз поступається кінному.

Найбільш цінні товари, що вимагали швидкої доставки, перевозилися кіньми. Швидка зміна навичок у житті сільського люду, яку викликали реформи епохи 60-х років, застала чумака абсолютно не готовим до боротьби за існування. Чумак навіть не спробував перейти від волів і тяжкого воза до коней і легкої підводи. За нього це зробили інші, більш спритні і заправські; чумак же якось зник одразу, вимер, як вимер колись мамонт. Не проіснувавши і 20 років (очевидно, у пореформений період), чумацтво мало не безслідно щезає, залишивши в народній пам'яті лише слабкий спомин. Із зникненням чумацького воза зникають і його пісні. Залишки чумацтва у вигляді возів, начиння, одягу складають вже археологічну рідкість, яку доводиться відшукувати, і то у вигляді жалюгідних фрагментів. Навіть пам'ятки колишньої величі чумацтва – його пісні, думи, казки, прислів'я, – давно забуті і зни-

кли б остаточно і безслідно, якби не були вчасно записані і видані у вигляді збірок.

Починаючи з XIX ст. чумацтво занепадає як промисел і як громадська спільність. Тому було дві основі причини. Перша пов'язана зі скороченням пасовищ, якими чумаки користувалися безплатно.



Друга причина – будівництво у другій половині XIX ст. залізниць, у тому числі в місцях традиційних чумацьких шляхів.

На Буринщині було поширене цегельне виробництво.

В 40-х роках XIX ст. діяли цегельні заводи в с. Попова Слобода (Слобода) ротмістра Черепова, в с. Суховерхівка - Тюмєнєва, в с. Жуківка-Крикотевичева, в с. Гамаліївка(нині Воскресенка) - поміщика Черепова (дані військової статистики Росії). В 70-і роки минулого сторіччя на Буринщині працювало більше 10-ти цегелень.

«У XVIII ст. діяла Глушковська мануфактура. В літературі село Дяківка вперше згадується в XVIII ст., коли воно було приписано до Глушковської мануфактури.

Старожили розповідають, що в XVIII ст. вже існувало поселення Сопушино. Воно теж було приписане до Глушковської мануфактури. Назва жителів цього поселення - «Фабричні» збереглася і до цього часу.

Жителі Дяківки і Сопушино були кріпаками при даній мануфактурі. З 1795 року, коли власником мануфактури став граф Потьомкін, жителі сіл Дяківка, Кошари та Сопушино стали його власністю (з історії села Дяківка)».У 1722 році в селі Глушець (нині два села Глушець і Піски об'єднані в одне - Піски) працювала суконна мануфактура І.Дубровського.

Гончарство в нашому краї не набрало широкого поширення. Гончарні вироби в основному завозились із інших місцевостей. Із промислів – борошняне, круподерне. Майже в кожному селі було по декілька вітряків. На малих річках: Чаші, Біжі, Терну були водяні млини. На млину на р. Чаші в Бурині були дві сукновальні.

У XVI—XVIII ст. залізо виплавляли здебільшого на руднях. Це був комплекс виробничих будівель, оснащених ливарним устаткуванням — домницею, ковальськими міхами, горнами, механічними молотами. Рудні будувалися, як правило, на невеликих річках, де були поклади болотяної руди. Володіли ними крупні магнати, козацька старшина, монастирі, шляхта й різного роду підприємці.

Одержуване на руднях залізо йшло на виготовлення деталей для сільськогосподарських знарядь тощо. Залізо з давніх часів добували з болотяної руди, плавлячи її спочатку в земляних печах (рудницях), а пізніше — у звичайних печах житлових будинків.

Одержували так звану крицю — метал зі шлаками, окалиною та іншими домішками. Неодноразово куючи крицю, таким чином очищали її та одержували чистий метал. Найважливішим і найпоширенішим ремеслом, пов'язаним з обробкою заліза, було ковальство. Можливо з цим пов'язана назва села Клепали.

У XVIII—XIX ст. майже в кожному селі були розташовані, як правило на околиці, кузні — звичайно зрубні, вкриті гонтом або дошками будівлі, у яких були горно, закріплене на вертикальній колоді кувадло, точило, корито з водою для гартування та охолодження виробів, стояк для підковки чобіт. Біля кузні влаштовувалось пристосування для шинування коліс, а також інколи стовп для прив'язування коней, коли їх підковували.

Традиційний інструмент коваля складався з великих молотів та малих молотків, обценьків, рубил, пробійників та ін. Наприкінці XIX ст. з'явилися гайкові ключі, ключі для нарізання різьби, пили-ножівки, розточки,



лещата, ножиці для металу тощо.

Кузня — шанована серед селян споруда. У коваля можна було не лише замовити серп, ніж чи сапу, підкувати коня тощо, а й почути свіжі новини. Селяни з великою пошаною і водночас із певною упередженістю ставилися до ковалів як до чарівників-добродіїв, що володіють складним і таємничим мистецтвом перетворення металу на ті чи інші речі. В них бачили захисників від нечистої сили, «ковалів людської долі». Кузня на селі звичайно була місцем зібрання чоловіків, своєрідним клубом.

Про такі кузні згадується в історичних матеріалах про Буринь, Клепали та інші села. Ковалі здавна виготовляли зброю та різноманітні речі господарського призначення (сокири, ножі, молотки, лопати, сапи, лемеші, цвяхи, замки, клямки, залізні ворота й огорожі, стремена тощо). Важливими видами ковальства були підковка коней, а також оковка возів і особливо натягування залізних шин на колеса.

Серед деяких умільців було бляхарство — виготовлення прикрас та інших дрібних побутових речей із кольорових металів. Ковалі вміли плавити мідь та інші благородні метали, володіли майстерністю не тільки загартування металів із відпуском, а й цементації та зварювання.

Ковальський промисел на Україні існував аж до середини минулого сторіччя.

На Буринщині існувало сільське навчально-ремісниче училище. У 1912-1913рр. двоє багатих людей побудували ремісниче училище в Клепалах-перша і єдина навчальна професійна школа на Буринщині. Училище відносилося до розряду нижчих ремісничих училищ Міністер-

ства народної освіти. Продовж 3 років учні одержували знання в об'ємі початкової школи за Законом Божим, арифметикою, російською мовою, читанням. Потім у двох відділеннях: слюсарно-ковальського і столярно-токарському освоювали ремесла. Повний курс навчання продовжувався 5 років. Там навчались не тільки діти із Клепал, а із Карпилівки, Чаплищ і інших навколишніх сіл. Умілі майстри були: виготовляли двері, рами, меблі та інші речі. У війну зруйнували ремісниче училище. Потім там була колгоспна конюшня. А десь у 1953 році віддали це приміщення під сільський клуб.



Раніше кожен українець мав право гнати горілку. Існували так звані винниці(винокурні). Для цього використовувались зернові, зокрема жито (звідси і бере початок знамените «житниця»), які проходили через перегонні куби. Ліси були принесені в жертву для утримання винниць.

Відходить у потойсвіт старше покоління, а з ним безслідно гине величезний невичерпаний пласт минувшини Буринщини. Але всежтаки на основі розповідей старожилів сіл: Піски – Ярсенко Катерини Тимофіївни, Рибалко Володимира Яговича; Слободи – Баранової Марії Панасівни, 1922 року народження; Гвинтове – Прохоренко Марії Андріївни, 1926 року народження; Михайлівка – Жиленко Марії Лазарівни, 1926 року на-



родження автор дослідив існування різноманітних видів ремеселел і промислів в цих селах та методи їх реалізації. Вони характерні й для інших сіл.

Ткацтво.

Ткацтвом споконвіку займалися жінки дівчата і підлітки. Воно було поширене в усіх селах району, верстат був майже у кожному дворі.

Наприкінці XIX — на початку XX ст. домашнє ткацтво буринців, незважаючи на розвиток фабричної промисловості, являло собою усталений комплекс технічних прийомів та знарядь праці, які склалися протягом століть.

Вирощування тих чи інших прядивних культур залежало від природно-кліматичних умов. Так, в нашому краї сіяли переважно коноплі та льон. Але більш сприятливі умови для конопель. Цим займалась майже кожна родина. Терміном сівби волокнуватих рослин згідно з народним календарем вважався досить тривалий період — від Благовіщення (25 березня за ст. ст.) до середини червня. Сіяти бажано було на повний місяць, після теплого рясного дощу.



Льон та чоловічі стебла конопель (плоскінь) збирали у серпні, жіночі стебла (матірку) залишали дозрівати на сім'я. Достиглі рослини в'язали у горстки та сушили на сонці. Сім'я із головок льону та матірку били праником, льон частіше — цепом.

Після биття рослини вимочували у воді, м'яли й тіпали, аби позбавити волокно від терміття. Останнє робили на бетельні, терниці, трапачці, вико-

ристовували рубель, тіпали об стовп або будь-що.

Наступним етапом було розчісування кожної прядки волокна (микання мичок). Для цього призначалися дерев'яний гребінь, який встромлявся в спеціальний отвір в ослоні чи припічку, або кругла залізна щітка з набитими цвяхами (дергальна), котру прив'язували до лави. Остаточне очищення волокна робили за допомогою чесальної (начісної) щітки зі свинячої щетини, кінського волосіння або тонких цвяхів. Одночасно проводили сортування волокна за якістю.

Для ткання високоякісного полотна призначалося найтонше й найдовше волокно — кукла, для снування основи, ткання буденних тканин — миканка, тобто залишки, які вибирали з чесальної щітки. Останок на дергальній щітці — вал — ішов на виготовлення мішків, тканин суто господарського призначення.

Готове до прядіння повісмо волокна знову накладали на гребінь або навивали на кужіль (куделю). При прядінні повсюдно вживали веретено, а також механічну прядку.

Для перемотування ниток використовували мотовило — стрижень 1,5 м завдовжки з ріжками на одному кінці та перпендикулярно встановленим бруском — на другому.

Одночасно з перемотуванням рахували: одне пасмо — 10 чисниць — 30 ниток (нитка — одиниця міри, що означає довжину нитки при обведенні її кругом мотовила). Після просушування пряжу — так званий міток — знімали з мотовила і добре відзолювали у жлукті — видовбаній колоді без дна. За необхідності частину ниток фарбували рослинними, тваринними та мінеральними барвниками (див. далі). Потім мітки перемотували на клубки за допомогою витушки. Намагалися не мотати вночі, бо біля хати буде мотатися нечистий.

Від снування основи, для чого слугували різні конструкції снівниць, залежала правильність розділення ниток на верхній та нижній ряди, тобто утворення зіву. Тому й забобонні уявлення, що стосуються цього виду

робіт, досить розвинуті. Зокрема, закінчити роботу необхідно було до заходу сонця, щоб не залишати основу на снівниці на ніч. На кінець XIX — початок XX ст. для ткання застосовували горизонтальний ткацький верстат (див. далі). Аби нитки були міцними і не кошлатилися, навиту на нього основу підмазували шліхтою.

Просте полотно виготовляли технікою полотняного переплетення — перемінним натискуванням на дві підніжки, тобто у двіремізки. Залежно від призначення тканин кількість ремізок на верстаті збільшувалась: від чотирьох до восьми для техніки саржового переплетення (чинувате, крущасте, косичасте полотно), але могла досягати 20 і більше — для жакардових тканин. Існувало велике розмаїття орнаментальних мотивів — на вічка, на кружки, на шашки, на пасочки, у сосонку, кіскою та ін.

При виготовленні декоративних тканин, а також деяких елементів одягу, наволочок, рушників, скатертин тощо використовували техніку перебірного переплетення (забирання, вибором). У таких тканин візерунок завжди рельєфно виступав над фоном. Із розвитком легкої промисловості необхідність у домашньому виготовленні тканин відпала. Але традиції народного художнього ткацтва й досьогодні не занедбані.

Тіпання конопель. Ліворуч — кужіль, дергальна та чесальна щітки; праворуч — витушка

Веретено та механічна прядка.

Веретено існувало протягом тисячоліть і технологія його виготовлення та застосування майже не змінилася. За формою — це конусоподібна паличка з незначним потовщенням посередині. Товсті нитки пряли довгим, відносно важким веретеном, тонкі — коротким і легким. Веретено з на пряденою ниткою називали починком. У більш давні часи, щоб надати веретену обертальної сили, застосовували пряслицю — невелике грузило округлої форми, що вдягалось на нижній кінець веретена. Механічна прядка (візок, коловороток, німецька куделя),

яка відома на Україні з XIX ст., значно прискорювала, а головне — полегшувала прядіння, оскільки приводилася в рух ногою. Пряли на ній переважно конопляні та лляні нитки. В основному побутувала вертикальна прядка, подекуди — горизонтальна. Веретено було в кожній родині.

На відміну від прядки з веретеном було пов'язано чимало повір'їв. Ним проводили по хворому місцю, випікали бородавки; вода, яку лили на веретено, вважалася помічною. Його форма виразно асоціювалася зі змієм (веретілниця й гадюка — однакові).

Ткацький верстат. На Буринщині застосовували горизонтальний ткацький верстат (кросна, варстат). Він мав пристрій для піднімання й опускання ниток основи — ремізки (нити, начиння, ниченици, нечілници), прив'язані до підніжок (поножів). Саме наявність ремізок давала змогу робити різноманітні види переплетень і виготовляти безліч різновидів ткацьких виробів.

Розрізняють три основних типи ткацького верстату: найпростіший (без станин); стан на сохах (стативах) і, нарешті, рамний стан, або верстат. Рівномірне розміщення ниток основи по всій ширині верстата, рівномірне прибирання ниток піткання забезпечувалися особливим механізмом — лядом із бердом. Верстат також мав два навої: передній (для полотна) та задній (для навивання основи).

Під час заправки верстата використовували ритки (регівницю) — спеціальну раму, подібну до берда; нитки піткання закладали між нитками основи за допомогою човника — пустотілої бузинової трубочки з цівкою.

Поширеною на Буринщині була обробка шкіри. Вичинка шкіри волів та коней, з якої шили взуття, була відома під назвою чинбарство, вичинка шкіри овець для одержання овчини називалася кушнірством. У чинбарстві розрізнялося ще лимарство — вичинка шкіри-напівфабриката, так званої сириці, яка йшла на виготовлення збруї та інших господарських виробів. Разом із шевським ремеслом — пошиттям взуття, а також кожухарством та

шапкарством вони складали групу традиційних шкіряних промислів і ремесел краю.

Шевське ремесло також належало до компетенції чоловіків. Воно здавна було поширене в нашому краї. Інструмент шевців складався з колодок, різноманітних шил, ножів, молотків, обценьків. Необхідними атрибутами були дратва, віск, смола, щетина, цвяхи та кілки, підкови, дошки для розкрою шкір тощо.

Шили чоботи переважно так званого руського крою (або суцільними, або головки пришивалися до халяви у вигляді язичка). Асортимент виробів був досить широким: чоловічі чоботи, півчобітки, черевики, а також найчастіше жовті або червоні жіночі сап'янові чобітки. Шевці працювали в основному на замовлення селян, рідше на ринок.

Святкове взуття і фабричного, і кустарного виробництва звичайно прикрашалося орнаментом — засобами тиснення, вирізування тощо.

На Буринщині були такі види кравецького ремесла, як кожухарство та шапкарство. Але кожкхи здебільшого шили в Смілому. Кожухи звичайно орнаментувалися кольоровими вовняними або гарусними нитками, а також торочкою, поворозками, випушкою з хутра диких звірів. Кравецький інструмент складався із ножів, аршинів, ножиць, різної величини голок тощо. Завжди під рукою були вощені конопляні та лляні нитки, наперстки, крейда. Спеціальні кравці — шапкарі шили різноманітні головні убори.

Обробка вовни - одне з традиційних занять сільського населення Буринщини. Вовна йшла передусім на вироблення повсті. Крім того, її використовували у шапкарстві, для плетіння й ткання поясів, вироблення сукна тощо і нарешті — для ткання тканин інтер'єрного призначення — килимів, ліжників, налавників, коців тощо.

Фарбування тканин. Селянство Буринщини аж до початку XX ст. зберігало способи приготування природ-

них барвників, хоча практично вони майже не застосовувалися. Їх витіснили анілінові барвники промислового виробництва, які були зручнішими в користуванні, але не відзначалися особливою стійкістю та насиченістю. Тільки природні барвники в різних сполученнях могли дати безліч відтінків. Чорний колір одержували з відвару вільхової або дубової кори та кореня кінського щавлю. Найдавнішим та найбільш усталеним кольором в буринців був білий. Жовтий колір здобували за допомогою цибулиних лушпайок, гречаної полови, недостиглих ягід жостеру тощо. Все це товкли у ступі разом із корою дикої яблуні, додавали галун і виварювали в сироватці. Синій барвник одержували з рослини під назвою крутік: після виварювання вона давала осад, який збирали й висушували. Для одержання зеленого кольору відварювали спориш, листя берези або омели, стиглі ягоди жостеру, а також дубову кору.

Червоний — один із основних кольорів у різнобарв'ї тканин України. Звичайно червоний барвник здобували із перестиглих ягід жостеру, материнки та листя дикої яблуні. Цю суміш товкли в ступі, додавали трохи води та під гнітом вичавлювали червону фарбу.

Подекуди відносно яскравий червоний колір одержували з соку лохини, змішаного з молоком. Нарешті, для цього широко використовували червеця — яєчка хробаків, які збирали на корінцях лісової суниці. Червець сушили в печі, терли на порох і розводили водою. Пряжу, фарбовану таким барвником, важко сплутати з іншою.

Усі барвники для стійкості закріплювали природними кислотами — оцтом або овочевими розсолами (з капусти, буряків, огірків), сироваткою, а також сіллю.

Теслярство — один із найбільш масових деревообробних промислів на Буринщині: зведення житлових та інших споруд, господарських будівель тощо. Зрубані дерева обтесували здебільшого вручну різного виду сокирами й розпилювали на колоди. Уздовж колод знизу

Бондар за працею



долотами видовбували поздовжні пази, а по кінцях — зарубки. За допомогою простого, але ефективного знаряддя — драчки — колоди щільно з'єднували у зруб.

Традиції народного теслярства і досьогодні зберігаються у сільському будівництві.

Столярство — майже в усіх селах були умільці, які займалися цим видом деревообробного промислу: виготовлення хатнього начиння — лав, ослонів, скринь, столів, табуреток та стільців, мисників, ліжок, а також віконних рам та рамок для вуликів, дерев'яних частин борін та плугів тощо.

Серед інструменту столярів було багато давніх знарядь — сокира, тесло, стамеска, молоток, свердло та ін. Пізніше він поповнився столярним верстатом, рубанком, фуганком. Округлі вироби (колони для церков і ганків, деталі прядок, веретен, дитячі іграшки) столяри виточували на найпростішому токарному верстаті (коловоротці). Для вимірювань застосовували розміряч, косинець, отримач. Із появою на дерев'яних виробах залізних деталей з'явилися різного діаметра гайкові ключі.

Мистецтво багатьох буринських столярів досягало справжньої віртуозності. Велика увага приділялася оздобленню виробів дерев'яними розетками, хрестами, квітками та іншими візерунками. Особливо ретельно ставилися столяри до орнаментування скринь, що призначалися для зберігання посагу і стояли в хаті на чільному місці.

Стельмаство —Виготовлення транспортних засобів — возів і саней, а також коліс, полоззя, дуг тощо було нагальною потребою селян. Крім традиційного столярного інструмента, стельмахи широко користувалися вже згада-

ною коловороткою (звичайно при виготовленні округлих ступиць). Специфіка стельмаства полягала й у тому, що матеріал для гнуття ободів, дуг, полоззя заздалегідь розпарювали у спеціальному приміщенні — парні. Воно являло собою невелику зрубну землянку з подвійними засипаними піском стінами, піччю, над якою встановлювався чан з водою, димарем, а також отвором для виходу пари. Відомий був і давніший різновид парні: так звана суха парня — неглибока яма з вогнищем, що курилося, покрита дерном, зверху якого клали підібраний для гнуття матеріал.

Ложкарство — цей промисел на Буринщині не набув широкого розповсюдження. Були лише окремі ложкарі, що виготовляли сімейного використання ложок, ополоників, мисок, тарілок та іншого кухонного начиння. Для цього використовувалися здебільшого такі породи, як береза, осика, липа, інколи груша. З розпиляного дерева майстер робив спочатку заготівки, котрі оброблялися потім за допомогою спеціальних ложкарських інструментів — різця та шліфера, а також ножа та найпростішого токарного верстата. Розрізняли ложки прості, нефарбовані (мужицькі, циганські) та руські, що були пофарбовані у золотавий та темно-червоний кольори та розписані стилізованими візерунками Ложкарством займалися звичайно чоловіки похилого віку — діди.

Гребінництво —були на Буринщині окремі майстри, які займались виготовленням різноманітних дерев'яних гребінок і гребенів для прядіння. Значно більших розмірів були дерев'яні гребені та гребінки (до 40-50 см). Їх виготовляли з твердих порід: груші, клена тощо. При цьому використовували струг, спеціальні швайки та пилки для нарізування зубців. Гребені та гребінки мали ручку (стебло), яка вставлялася в отвір в ослоні, лаві чи спеціальній підставці.

Бондарство — умільці цього промислу займались виготовленням місткостей — бочок, діжок, барил, цебер тощо. Бондарі добре розумілися на різних сортах дерева

і добирали їх конкретно для кожного виробу. Зокрема, ті, що призначалися для рідин, виготовлялися з твердого дерева, звичайно дуба. Асортимент бондарських виробів був широким і різноманітним. Це ремесло вимагало неабияких навичок і майстерності.

Наприклад, прорізання пазів у клепках (так званих уторів) при вставлянні днищ було досить складною технічною операцією. Те ж стосується і скріплювання клепок дерев'яними або залізними обручами. Крім звичайного столярного інструмента, бондарі користувалися уторником (кривим стругом), розмірячем, шерхебелем. Володіли вони й початками геометрії: зокрема, радіус дна діжки обчислювали шляхом поділу величини її окружності на шість.

Плетіння — існувало в нашому краї, як доманій промисел по виготовленню господарсько-побутових виробів для домашнього вжитку. Як сировину для плетіння використовували лозу, кору певних дерев, насамперед молодої липи (лико) та берези (береста, луб), верболоз, хвойну та дубову скіпку, коріння ялини, сосни тощо. Способом плетіння виконували стіни клунь, хлівів та кошар, живоплоти тощо. З лози та інших матеріалів плели рибальське знаряддя.

Крім зазначених речей, почали виготовляти дорожні корзини , легкі дачні меблі, дитячі коляски. Кора при цьому звичайно знімалася (біле плетіння). Залежно від конкретних виробів лозини використовували круглі або стругані чи розщеплені уздовж, у природному або пофарбованому вигляді. Почуття міри у доборі кольорової гами (переважали білий, рожевий, зелений кольори, іноді жовтий та фіолетовий) свідчило про певну витонченість смаку ремісників.

Плетіння з кори дерева.

Було також плетіння з соломи. Використовувалися звичайно житня або пшенична солома, яку заготовляли

під час наливання колосся, та солома стиглого вівса. Ці матеріали мали приємний золотаво-блискучий колір. З них плели передусім дуже популярні головні убори — брилі. Використовуючи також розколоті лозини, лико чи мотузки, виготовляли солом'яні сіяники, плетінки (кадовби, солом'яники) для зберігання зерна й інших продуктів, одягу тощо.

Джерела

1. Лисенко С. І. «Нариси домашніх промислів і ремесел Полтавської губернії. Роменський повіт» ,1900 р. ; Овсієнко Л.К.Історія села Чернеча Слобода. Особистий архів.
2.Токмакова И.В., Из летописи с. Красная Слобода Путивльского уезда, Путивльський краєзнавчий збірник, випуск 3, Університетська книга, Суми - 2007, - С.148.
3.Коротя О.В., Осадчий Є.М., Селітроварна майстерня першої половини XVII ст. на території Юрієвого городища, Буринський краєзнавчий вісник, випуск І, ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2010, - 187 с., С.46.

Народні дитячі ігри на Буринщині



Все більше і більше людей цікавиться історією та культурою свого народу. Що відрізняє нас від навколишніх сусідів, а що зближає? Що є у нас такого чого нема в інших? Які народні гуляння нам залишила генетична пам`ять наших пращурів? Все це повинна розкрити ця тема, як одна із цеглинок пізнання культури, народних звичаїв, обрядів Буринщини, на які ми багаті.

Про це свідчить історія села Черепівка як найдавнішого поселення нашого краю (друга половина XVII ст.), з його дерев'яною козацькою церквою стилю церков з високими багатоярусними трьома вежами(православні вежі – це подарунок християнам від язичників, що вказує на культ родючості, продовження людського роду), розташованими в один ряд, з двома поверхами основної будівлі, вірогідно привезеною сюди з заходу, з-за Дніпра, майданний тип розташування населеного пункту та розмаїття народної пісні.

Ця місцевість, що розташована на стику трьох важливих колись губерній: Курської, Харківської, Полтавської, була дуже багатою на різноманітні зразки народної творчості. Тому цей край з давніх часів цікавив дослідників народних традицій.

Наш земляк, учений П.М. Попов, що народився й жив у с. Черепівка, записав тут та навколишніх селах Орлівка, Миколаївка, Жуківка багато легенд, казок, пісень, переказів, голосіння в тому числі і народні дитячі ігри.

Своїм корінням вони сягають доісторичних, ще язичницьких часів.

Тоді наші предки жили в тісних зв'язках із природою і їх господарські заняття та світогляд єдналися з явищами природи.

На основі козацьких традицій, успадкованих від попередніх поколінь, буринці своїм багатовіковим досвідом інтуїтивної педагогіки відібрали найефективніші засоби гармонійного виховання підростаючого покоління, чільне місце серед яких посідають народні рухливі ігри.

Дослідження дитячих ігор на Буринщині дає багатющий матеріал для з'ясування історичного коріння, звичаїв, вірувань та традицій буринців.

Але ця тема мало вивчена народознавцями, історикаами, краєзнавцями.

При дослідженні за допомогою опитувачів – бібліотекарів району - за спеціальною анкетою було охоплено майже всі населені пункти району. Опитано понад 70 осіб літніх людей, які або самі пам'ятають дитячі ігри, чи то знають з розповідей бабусь і дідусів.

Виявилося, що є ігри, які притаманні багатьом селам, в окремих селах є свої особливості. Час вносить зміни у зміст ігор, створює багато різних варіантів, тільки їх рухлива основа залишається незмінною.

Гра включає всі види природних рухів: ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи з предметами, а тому є незамінним засобом фізичного виховання дітей.



Світ ігор дуже різноманітний: рухливі, сюжетні, народні, рольові, спортивні, імітаційні,

групові, ігри-естафети, ігри-забави, ігри-змагання тощо. Нагадаємо, що до кінця XIX ст. на Буринщині 90 % населення було сільським, тож більшість дитячих ігор пов'язані з природою.

Граючись, дитина пізнає світ, навчається спілкування з іншими, виконує побутові дії, фантазує, реалізовує власне «Я». Для маленької дитини гра - це життя. Крім того, рухливі народні ігри мають значне соціалізуюче значення.

Дослідниками народних рухливих ігор доведено, що в давнину дорослі не керували дитячими іграми та розвагами. Малі діти навчалися ігор у старших, граючись разом з ними.

З динства пам'ятаю, як переймав у старших хлопців побутові народні дитячі ігри в с. Жуківка, в яких відображено працю українського народу (землеробство, тваринництво, ковальство, мисливство, рибальство): «Гуси», «Нема пана вдома», «Коваль». Ігри–ловітки(«Піжмурки», «Латка», «Квач»–безсюжетні ігри, в яких удосконалюються навики швидкого бігу). Ігри, що мають естафетний характер з елементами змагань: стрибки на одній нозі , закидання м'ячів у рухому ціль, перетягування каната, ходьба на низьких ходулях.

ПІЖМУРКИ – гра проводилась майже в усіх селах району. В селі Михайлівка записано такий варіат гри від Жиленко Марії Лазарівни 1926 року народження.

Насамперед визначають, кому жмуритись, а кому ховатися, а це роблять так:



сідає один із гравців на землю і виставляє коліно, на яке всі гравці кладуть по одному пальцю, і той, що сів, кладе свій палець і говорить:

Котилася торба

З великого горба,
А в тій торбі
Хліб, паляниця,
Кому доведеться,
Тому і жмуриться.

На чий палець упаде останнє слово, той і повинен ховатись.

Так проказують ці слова, аж поки не залишиться один гравець, який і повинен жмуритися.

Останній у цій лічбі закриває очі та обличчя руками. Всі ховаються. Той, що жмуриться, запитує- «Чи вже?». Коли ж не почує ні від кого відповіді, встає і починає шукати. Кого першого він знайде, той і жмуриться.

Наприклад, є відомий варіант дитячої гри у жмурки — «киці-баба», записаний в селі Клепали від Бондаренко Марії Федорівни 1936 року народження не що інше, як уривок із ритуалу, що присвячений Рожаниці і, певно, виконувався жінками, які чекали дітей.

Адже суть гри пов'язана із ловінням дітей, а глибше — із визначенням статі майбутньої дитини, і навіть сама поза готовності «киці-баби» — простягнені вперед руки — відповідає зображенню на давніх вишивках Рожаниць. Або ж найдавніша гра «кривий танок», яким майже завжди починаються весняні ігри. Дівчатка, побравшись за руки, довгою вервечкою рухаються між трьома посадженими на землі дітьми або просто туди, куди їх тягне провідниця. Крім руху, ніякої суті у грі немає. Словесний супровід не пов'язаний із початковим змістом ритуалу — пробудження енергії рослин, ріст яких імітується...

Латки – гра притаманна мешканцям багатьох сіл району. Ось як вона записана зі слів Мороз Галини Василівни 1938 року народження село Клепали та в селі Гвинтове від Прохоренко Марії андріївни 1936 року народження.

Діти збираються грати в лакти, хтось говорить:

- Давайте грати в латки.

Відразу ж б'є сусіда по плечу і тікає, примовляючи:

Латка-битка,
Шовкова нитка,
На мені не була,
На тобі ізгнила!

«Полатаний» переслідує втікача, але не промине «полатати» й іншого, хто потрапить під руку.

Вдаривши, каже: «Латка».

«Полатаний» намагається передати латку третьому....

В селі Піски від Гасевської Валентини Миколаївни записано варіат цієї гри - Панас. Грають хлопці та дівчата. За бажанням хтось стає «Панасом», йому зав'язують очі хустинкою, виводять на середину майданчика і звертаються з такими словами:

- Панасе, Панасе! На чому стоїш?
- На камені!
- Що продаєш?
- Квас!
- Лови курей, та не нас.

«Панас» починає ловити, і кого з гравців спіймає, той стає «Панасом».

Свічка. В багатьох селах району є різноманітні варіанти гри з м'ячем. Одна з них записана в селі Михайлівка від Кулика Миколи Петровича 1923 року народження.

Свічка - це вибитий у поле м'яч або кинутий високо вгору. Спіймати такого м'яча, перш ніж він удариться об землю, - значить зловити свічку. Майданчик для цієї гри ділиться на дві частини: меншу - город і більшу - поле.

Жеребкуванням визначають господаря городу. Господар залишається в городі, а всі інші гравці розходяться по полю. Викликаючи з поля одного із гравців, господар підкидає м'яча вертикально вгору, а гравець б'є його гилкою якомога вище і далі в поле. Поляни намагаються спіймати м'яча до того, як він торкнеться землі. Той, кому пощастить це зробити, іде бити, а той, хто бив, іде

на його місце в поле. Неспійманий м'яч подається знову в город, і його знову б'є той, хто бив.

Якщо ж господар спіймає поданий з поля м'яч на льоту, то він починає бити, а підгилює той, хто подавав. Той, хто бив до цього, повертається в поле. У разі промаху той, хто бив, тікає в поле, а господар б'є його м'ячем. Після цього він викликає з поля нового гравця - і все починається спочатку. До наших днів залишилась рухлива гра з м'ячем.

Штандер. Ця гра дуже стара, в неї грали ще в минулому столітті. Грали в неї на вулиці, під відкритим небом, грали хлопці й дівчата разом, вік не мав значення.

У народі найчастіше м'ячі для цієї гри робили з ганчір'я і ганчірками їх набивали. У деяких селах м'ячі робили з овечої вовни. Жмут вовни спочатку скачували, намагалися надати йому круглу форму. Коли кому добре укочувався, кидали його в окріп і залишали там на пів години. Потім виймали з води, знову катали і просушували. Такий м'яч був легким і м'яким, а своєю пружністю не поступався гумовому.

Лапта (записано від Батюка Івана Дмитровича 1938 року народження село Михайлівка).

Для гри потрібні невеликий гумовий м'яч і лапта - кругла палиця (довжиною 60 см, ручка товщиною 3 см, ширина підстави 5-10 см). На майданчику проводять дві лінії на відстані 20 м. З одного боку майданчика знаходиться місто, а з іншого - кін.

Учасники гри діляться на дві рівні команди. За жеребом гравці однієї команди йдуть у місто, а інша команда водить. Команда міста починає гру. Метальник гилкою забиває м'яч, біжить через майданчик за лінію кону і знову повертається в місто. Водячи ловлять відбитий м'яч і намагаються заплямувати біжить. Вони можуть перекидати м'яч один одному, щоб потрапити в біжить на більш близькій відстані. Якщо гравцям поля вдається заплямувати біжить, вони переходять до міста. В іншому

випадку гравці залишаються на місцях. Гра продовжується, М'яч забиває другий гравець. По черзі всі гравці команди, що б'є виступають в ролі метальників. Але не завжди гравцям вдається відразу повернутися в місто. У цьому випадку вони чекають, що їх виручать. Виручити може тільки той, хто далеко відіб'є м'яч.

Нерідко трапляється і так, що той, хто вдарив по м'ячу, не зміг відразу перебігти за лінію кону. Він чекає, коли м'яч заб'є наступний гравець, - тоді за лінію кону біжать два гравці. Може скластися більш скрутне становище, коли всі гравці команди, що б'є, крім одного, знаходяться за лінією кону, тоді гравцеві, який ще не бив, дозволяють вдарити тричі. Якщо він промахнеться, то гравці міста поступаються своє місце ведучим.

Правила гри. Подавальників не повинні переступати межу міста. Тому, хто не може забити м'яч гилкою, дозволяється його кидати в поле рукою. Команда міста переходить у полі, якщо всі гравці пробили м'яч, але ніхто не перебіг за лінію кону. Народні ігри з м'ячем походження найдавнішого часу.

Цікаво, що певна кількість ігор зберегла чіткий розподіл на «дівчачі» та «хлоп'ячі», що теж вказує на давність їх по ходження. „Крем'яхи".

Це суто дівчача гра. Кожна учасниця її повинна мати по десять камінчиків або круглих черепочків. Один із них має різко відрізнятися між іншими кольорами . Це добре пам'ятає Марія Андріївна Прохоренко 1926 року народження із села Гвинтове.

«ЦУРКА» (записано від Сироти Миколи Наумовича село Піски).

Грають хлопчики. Креслять на землі «город» (чотирикутний, метр на метр), потім міряються на палиці, хто з гурту буде в городі (верхні), а хто піде у поле (нижні). Той, хто починає, на середині городу кладе цурку (дерев'яну, з обох боків загострену паличку 30 см) і б'є її палкою так, щоб, коли цурка підстрибне, встигнути ще

хоч би раз її вдарити (кожен удар у повітрі оцінюється у 10 гил). Цурку треба бити доти, доки вона не вилетить за город.

Якщо при цьому гравець не зможе вдарити її у повітрі (підмурити), він заробляє 10 гил, якщо ж підмурить, додається ще десяток гил і так далі. Вибиту з городу цурку бере один з хлопчиків з поля і кидає в город, попередньо зробивши від того місця, де лежала цурка, два кроки до городу. Якщо цурка впаде в городі, б'є наступний гравець із тих, що знаходяться у городі; впаде поза городом — продовжує грати перший і б'є цурку з того місця, де вона впала. Він грає доти, поки протилежна команда не вкине її в город. «Городяни» б'ють по черзі та ведуть рахунок гил, поки кожному з них не буде вкинута цурка в город. Потім так само б'ють «поляни», намагаючись набрати більшу кількість гил. Переможці вбивають цурку в землю, а переможені по черзі витягують її із землі зубами. Прохоренко Марія Андріївна 1926 року народження село Гвинтове пам'ятає варіант цієї гри «клеп».



ДОВГА ЛОЗА – цю гру пам'ятає Руденко Микола Іванович з села Піски.

Грають хлопці, які стають один за одним обличчям у потилицю на відстані 2 метрів. Голову і спину нахиляють, а гравець, який стоїть позаду, розганяється, перестрибує через кожного і стає попереду, так роблять всі по черзі.

Дощик (записано від Баранової Марії Панасівни 1926 року народження село Піски).

Діти обирають ведучого-кашовара. Він з горщиком

та дерев'яною ложкою стає в центрі, ходить по колу і «варить» кашу, «вимішує» її ложкою. Діти, взявшись за руки, ходять навколо нього і речитативом промовляють:

Іди, іди, дощику,
Зварим тобі борщику
У новому горщику.
Тобі каша, а нам - борщ.
Щоб густіший ішов дощ.

Учні зупиняються, а кашовар, заплющивши очі, обертається, піднявши руки з горщиком догори. Потім прямує до дітей. Комусь із них вручає горщик, не відкриваючи очей. Кому випаде, той стає кашоваром, веде гру далі.

Коли гра набридає, школярі зі словами:

Дощику, дощику, перестань!
Ми поїдем на баштан,
Та візьмемо диньку,
Усім по шматочку,
А тобі - ціленьку!-

підстрибуючи на одній нозі розбігаються.

Ігри були різноманітні й розраховані на будь-яку пору року. Пам'ятаю розповіді своїх бабусь про народні ігри - хороводи, ігри-танці. Хоро, хорос - коло, що нагадує сонячний диск, е символом гармонії. Хороводи присвячували порам року, святам, важливим подіям у житті народу.

Наведу декілька прикладів таких ігор, які запам'ятав. з розповідей моєї бабусі в дитинстві в селі Жуківка. Забавлянки

Гойда, гойда, гойдаша,
Де кобила, там лоша,
А кобилка в лісі, а лошатко - в стрісі.
***
Чуки, чуки, чуки, чук.
Наловив дід щук,
А бабуся плотву - годувати дітвору,

А бабуся карасиків - годувати Тарасиків.
А бабуся окуньків - годувати молодців.
***
Кую, кую ніжку,
Поїдем в доріжку,
Будем коня напувати,
Будем в баби ночувати.
***
Куй, куй, чобіток,
Подай, бабо, молоток.
Не подаси молотка,
Не підкую чобітка,
Молоток срібленький,
Чобіток золотенький.
***
Ладунки, ладусі!
А де були?
у бабусі.
А що їли?
Кашку.
А що пили?
Бражку.
А що на закуску?
Хліб та капустку.
***
Сорока-ворона. Діткам кашку варила.
На припічку сиділа. Підіть, дітки, по водицю!
І цьому дам, і цьому дам,
А цьому не дам:
Він дров не рубав,
В хату не носив, печі не топив,
Води не носив, діжі не місив,
Каші не варив, хліба не ліпив,
В піч сажав, кашу доїдав.

Світ „пальчикових» ігор дарує радість і малятам, і батькам.

Перший пальчик - наш дідусь,
Другий пальчик - то бабуся,
Третій пальчик - наш татусь,
А четвертий - то матуся,
А мізинчик - наш малюк,
Він сховався тут.

(Показуємо на пальчик та кажемо: „перший пальчик...», і продовжуємо гру, загинаючи кожен пальчик).

Задрімав мізинчик трішки,
Безіменний - стриб у ліжко,
А середній там лежить,
Вказівний давно вже спить.
Вранці всі вони схопились враз -
В дитсадочок бігти час.

(По черзі загинаємо пальчики до долоні. Потім великим пальцем торкаємося всіх інших - „будимо». Розкриваємо всі пальці „враз»).

На Лівобережжі та Слобожанщині років сто тому на Водохреща влаштовували каруселі на льоду.

Про влаштування таких каруселей на р. Терн в селі Нижня Сагарівка розповідає автору старожил Газій І.Ю. На Буринщині називались такі гуляння «Гуркало».

В ополонку на ставку опускали дерев'яний стовпчик, і, коли він обмерзав, на нього настромляли старе колесо від воза. До спиць колеса прив'язували довгу жердину, на кінець якої прикріплювали санчата. Одні учасники гри обертали колесо, а інші каталися на санчатах, що бігали по колу з великою швидкістю.

Улюбленим відпочинком молоді на Буринщині взимку було катання з гори на санях та «льодяжах».

«**Льодяжі**» - пристрої для катання з гори. Для їх виготовлення брали звичайну солому, подрібнювали її змішували з рідко розведеною глиною та коров'яком. Коли маса ставала густою, з неї ліпили ємкість, розміром таким, щоб можна було сісти одній, а іноді й двом особам.

В призначений час кожний господар вивозив своє творіння на гору, в середину підмощував солому, сідав і з великою швидкістю спускався вниз. Видовище – чудернацтке! Якщо сани плили з гори прямо, то «льодяжі» мчали, обертаючись навколо своєї осі. Швидкість – страшенна. Нерідко ці «льодяжі»налітали один на одного і переверталися. Навкруги було чути крики та веселий сміх хлопців і дівчат (Фото Ф. Сычков. «Катание с горы»).

Дітям п'ятого року життя доступні і складніші ігри: «М'яч сусідові», «Не лови ґав», «Хто швидше», «У навбитки», «У кидка» (розвиток окоміру, спритності, сили, координації рухів). Дітям дуже подобається, коли їм розповідають про виготовлення атрибутів до народних ігор в давнину. Наприклад, м'яч колись робили з бичачої вовни, яку скачували між долонями, а щоб м'яч був пружнішим, його змочували водою. Такий м'яч називався повстяним, і грались ним переважно старші діти або дорослі, бо він був надто важкий. А спеціально для малят вовну скачували в кульку й обшивали зверху шкірою. Такий м'яч був легкий і називався ремінним. Замість вовни використовували також пір'я, пух, волоски очерету.



У давнину діти використовували для рухливих ігор майже все, що потрапляло під руку.

Прикладом може бути фольклорний образ вовка, що відтворюється в багатьох дитячих іграх. Так, відомою дитячою грою, побудованою на зазначеній ролі, є гра «У сірого вовка». Її грають на лузі, серед зелені. Порахують, хто вовк:

На камені, На ломені, Вирвав травку, Положив на лавку, Хто видіон, Той пішов вон.

Решта - «вівці». Вони розбігаються, рвуть травичку, приказуючи:

Щиплю, щиплю травку Сірому вовку на лопатку!

Кидають пучечки трави на «вовка» й тікають. А він їх ловить. Кого спіймає, той стає вовком.

Образ вовка є поширеним у народних легендах, традиціях та ритуалах.

ГУСИ

Обираються вовк, пастух, мати і гуси. Мати трохи осторонь — дома. Пастух жене в поле гусей пасти. Вовк сидить між матір'ю і полем, де гуси. Мати починає кликати: —Гуси, гуси, додому!

—Чог—Вовк за горою! о?

—Який?

—Сірий, білий, волохатий! Тікайте швидко до хати!

Гуси тікають, а вовк ловить. Кого впіймає, приводить додому. Мати перераховує гусей і, одного не дорахувавшись, звертається до пастуха:

—Де гуска?

—Продав.

—Що купив?

—Булку.

—Де вона?

—З'їв.

Мати б'є пастуха і знову посилає його пасти гусей. Так продовжується доти, поки вовк не переловить всіх гусей. Повернувшись з останнім гусаком, пастух зізнається, що гусей забрав вовк. Мати пропонує відібрати гусей, йдуть до вовка.

—Чи не бачили ви наших гусей?

—Ні, не бачив (гуси в цей час ґелґотять).

— А що то ґелґотить?

—Та то борщ кипить (гуси шиплять).

—А що то шипить?

—Каша біжить.

—Дайте-но подивлюсь,— мати відштовхує вовка,— може, то наші гуси. (Записано від Мороз Ганни Василівни 1938 року народження та Антоненко Павла Григоровича 1936 року народження).

Приходько Марія андріївна 1926 року народження та Козлова тетяна Кирилівна 1927 року народження із села Гвинтове пам'ятають ігри «лазня», «кольце». «горшки», «тройняк», «у сусіда», «пристінки».

Усі народні ігри проводяться відповідно до вікових можливостей дітей. Так, наприклад, із дітьми раннього віку (перший, другий рік життя) використовують переважно індивідуальні ігри-забавлянки (або з двома-трьома дітьми): «Кую, кую чобіток», «Мишечка-скреботу-шечка», «Дибки-дибки», «Печу, печу хлібчик», «Тосі, тосі», «Сорока-ворона», «Зайчику, зайчику, де ти був?», «Котику сірень кий», «Ой чук, чук».

На Буринщині проводились різноманітні громадські зібрання і свята. Це організація вечорниць, "кутків", "гойдалок", ігор і т.д. Ступінь і обов'язковість участі в них різних вікових категорій населення не обмежувалась. Кошти на організацію цих заходів збиралися громадою.





Приводи для громадських зібрань були різні свята. З давніх-давен на Буринщині побутував такий звичай, як ворожіння у ніч на Андрія. Ця давня традиція - прекрасний витвір людської фантазії, призабутий сьогодні.

Необхідно повернути йому життя. Нехай оживе одне із сторінок молодості наших матерів і бабусь. Гуртувалися колядники за територіальним принципом – по окремих вулицях або кутках.

У перший день нового року дорослі й діти, переважно чоловічої статі. Парубочі ігри (бити лупака, піп, чорт, харлай, шила бити, кашу) і подекуди називалися великими вечорницями. Останній перед Великим постом тиждень називали Масляною (інші локальні назви Масниця, Запусти, Колодій, Заговини, Сирний тощо), коли в основному готували страви з сиру, масла, сметани, молока. Це, як правило, були вареники, пиріжки, млинці.

Протягом Масляної проводились різноманітні обряди, гостини, гуляння. Молодь, приміром, в складчину влаштовувала вечорниці, де під час гулянь «для науки» прив'язували колодки-поліна тим парубкам і дівчатам, які не одружилися в попередні м'ясниці. Щоб відкупитись від молодіжної громади «винуватці» ставили могорич. Заміжні жінки влаштовували складніший обряд, під час якого одна з них імітувала народження Колодія (ним було звичайне поліно), якому давали ім'я, справляли родини, хрестини, а в кінці імітували поховання і спалення. Весь обряд пов'язувався із спалюванням зображення Зими, супроводжувався ряженням, як елементу сміхової культури.

В деяких селах наряджали таким чином «стару бабу», з якою всі танцювали, а потім проводжали з хати в сіни, а звідти заводили перевдягненого «старого дідуся», що символізувало проводи Масляної і зустріч Посту: «Масляна, Масляна, яка ти мала, - якби ж тебе сім неділь, а посту одна», - жартували люди. ГОРОДКИ - старовинна слов'янська гра. Її історія нараховує кілька століть. Згадка про городки можна знайти і в казках, і в стародавніх легендах, і в документах, що відносяться до історії Стародавньої Русі. Ця гра увійшла в нашу історію, як частина національної культури.

Переваг у городків маса. Метати біту може і чоловік, і жінка, і дитина, і старий.

Справи не такі й погані, в українця ще не вбили бажання культурно погуляти. Треба тільки час, щоб відновились традиції. Слід відмітити, що кожного року з'являються нові фестивалі, більшість з яких мають спрямованість на етно. Тобто інтерес людей не обмежується пляжем і заморськими країнами. Секрет міцної здорової нації: мова плюс вечорниці. Бо де ж іще можна одягти вишиванку? А ще для таких гулянь треба хороша центральна ідея. В Україні нею може стати музика. Без музики в українця добре погуляти не виходить. Національний колорит – невід'ємний.

Джерела:

1.Мацюк В.Я., Пугач В.Г. Українознавство.- К., 1994.- С.329. І.В. Братусь Українські народні дитячі ігри як засіб виховання.
2. «Игры крестьянских детей в Купянском уезде» Иванова П. (1889).
3.Заглада Н. «Побут селянської дитини» (1929).
4. Милорадович В. «Народные обряды и песни Лубенского уезда, Полтавской губернии, записанные в 1888—1895 гг.» (1897).
5. «Киевская старина» (1893, т. 42; 1898, т. 61).
6. «Этнографическое обозрение», «Етнографічний збірник» (1898, т. V), «Харьковский сборник» (1895, вип. 9).
7. «Матеріали до українсько-руської етнології» 1907, т. IX.
8. Осокіна Т.І., Тимофєєва О.О., Фурміна Л.С. Гра і розваги дітей на повітрі. М., 1983.
9. Тимофєєва О.О. Рухливі ігри з дітьми молодшого дошкільного віку. М., 1979.

Народні джерела Буринщини



Чи зможемо ми зібрати й зберегти все розмаїття фольклору краю? Фольклор Буринщини містить у собі ,окрім «красивого й цікавого», ще й велику наукову, історичну цінність.

Це й шляхи міграції, і можливість генетичних висновків про буринчан. Стародавня словесність Буринщини – істинно українська, – та, яку утворював український народ. Це були різні пісні, історичні думи, казки, легенди і таке інше.

Усю цю народну словесність переселенці принесли з собою на Буринщину з Задніпрянщини і Гетьманщини. Були пісні парубоцькі і дівочі й жіночі, веселі жартівливі й сумні, обрядові й п'яницькі, козачі, чумацькі й бурлацькі.

Зібрані у далеку дорогу, люди складали нові пісні про нову мандрівку. Вони не були друковані, але їх добре затримував у своїй пам'яті народ.А почали їх збирати й записувати народолюбці з кінця XVIII і початку XIX століть.

На Буринщині на початку XX ст. збирав і записував народну творчість наш земляк вчений, етнограф П.М.Попов, який з 1920 по 1926 роки зібрав чималий за обсягом фольклорний матеріал (казки, загадки, легенди, пісні, частівки. прислів'я, голосіння, примовки, замовляння, повір'я тощо).

Серед них були загадки про явища природи: небо, сонце, місяць, зірки, грім, вітер і т. д. Вони виходили із світогляду первісної людини, якій було властиво ожив-

лювати, уособлювати явища природи то у вигляді тварин, то у вигляді людей .Із загадок цієї тематики були такі: Тато високий, мама широка, син зрячий, невістка сліпа (небо, місяць, зірки); Череда не лічена, толока не міряна, пастух не найманий (зірки, небо, місяць); або загадки, які відносять до кінця XV ст. – Тур ходить по горам, турица по долах – тур свисне, турица мигне (грім і блискавка). Нажаль ми до цього часу записи П.М. Попова достеменно не вивчили.

Відомі на Буринщині загадки і часів дохристиянської Русі, з появою перших божеств, саме з них ми і дізнаємося їхні імена: Ярило її обігріває, Мокош слізьми поливає,



Самодіяльний народний фольклорний колектив Успенського СБК, кер. З. Литвинова



Волос скот випасає, а Дождь від Дива захищає (загадка до 988 р., відповідь, очевидно, земля, або країна і аналогічно Ярило – бог Сонця, Мокош – богиня Волос – бог скотарства, Даждь – родоначальник руського народу, Див – демонічний персонаж. Ці загадки вперше були записані Івашком І.Ю. у 1920 – 1929 роках у с. Черепівці Буринського району Сумської області.

Народна спадщина доходила до нас через сліпих українських кобзарів, бандуристів та лірників. Але про їх творчість на Буринщині не досліджено. Кобзарі вигравали й співали перш усього думи. Потім вони співали релігійні стіхи: про правду, про страшний суд, про муки Христа, про святого Миколая, про страшний час(смерть),

про розлуку душі з тілом і нарешті пісні сатиричні. У думах вони будили національну самосвідомість. Релігійні стіхи мали велике моральне значення, особливо про правду, де народ виявив свій погляд на правду.

Ми, буринці, усвідомлюємо, що живемо на землі із славетними козацькими традиціями, про які нам, нащадкам, не годиться забувати. Автор дослідив та записав в ряді сіл Буринщини старовинні пісні краю та діяльність етнографічних гуртів, що їх поширюють.

У нашому краї є етнографічні самобутні колективи,



які відображають своєрідний культурно-мистецький симбіоз минулого, сучасного і почасти майбутнього рідного краю.

Буринці добре знають талановитих митців, які уособлюють фольклорно – етнографічні гурти із сіл Ігорівка,Успенка, Суховерхівка, Черепівка, Михайлівка, Дмитрівка, Жуківка, Бурині.

Ці колективи своєю художньо-теаралізованою програмою показують, що ми мовою, культурою, й звичаями, і ментальністю лишаємося українцями.У 1983 році в с. Успенка було створено фольклорно-етнографічний ансамбль, метою якого було відтворити культурно-побутові традиції села, що зникли ще в 20-30-х роках. Спочатку ансамбль налічував 5-8 чоловік.

Його організатором була Людмила Михайлівна Дробікова. Пізніше ансамбль очолила ветеран праці відмінник народної освіти Анастасія Петрівна Москаленко. В даний час керівником ансамблю є Зоя Григорівна Літвінова.

Починаючи зі шкільних років вона не розлучалася

з піснею. Поступово ансамбль поповнювався із числа працівників сільських установ, учителів, колгоспників. Учасники намагались зберегти традиційні гомофонно-емоційні та поліфонічні музичні форми, притаманні зводному виконанню.



Фольклорний колектив Воскресенський СБК

Важливу роль в цьому відіграють заспівувачі, солісти. Досконаліше вивчити народну пісенну скарбницю допомагали старожили. Вони розповідають, як відбувалися вечорниці на селі, що одягали хлопці та дівчата.

Значну роботу по збиранню та вивченню фольклор-



Ансамбль «Троїсті музики» , м. Буринь

них матеріалів проводять учасники ансамблю Володимир Сергійович Пігуль та Парасковія Іванівна Федоренко. Остання допомагає керівникові ансамблю складати сценарії.

В сценаріях використовуються побутові та обрядові пісні, які співались на вечорницях, веснянках, весіллях в селі і нині втратили свій первісний грунт. Серед пісень репертуару ансамблю: «Ой, зав'ю вінки», «За горою за крутою», «Ой засвіти, мати, свічку» та інші. У 1990 році ансамблю присвоєно звання «народний».

Народний фольклорний колектив із Успенки неодно-

разово брав участь у районних та обласних фестивалях і концертах, зокрема, в таких, як «Кроловецькі рушники», «Ой, заграйте, музиченьки», «Слобожанські вечорниці» та у багатьох інших.

Більше 20 років існує фольклорний ансамбль в с. Суховерхівка «Веснянки». Основу ансамблю «Веснянки» становлять літні люди, які все життя працювали в колгоспі або в установах села. Успіх самодіяльних митців зумовлений здебільшого виконанням творів місцевого походження.

Саме їх співали декілька століть тому селяни Суховерхівки, Дмитрівки, Нижньої Сагарівки. Тож відображення пісенної минувшини рідного краю і є основним завданням ансамблю «Веснянки». В репертуарі Суховерхівського фольклорного ансамблю пісні: «Вийди, вийди, Іванку». «Ой, весно. весно, сонце нам принесла» і багато інших. У селі Ігорівка створено народний етнографічний ансамбль, який все ще зберігає давні пісні свого краю.

Тисячу літ лине над Сеймом потужна пісня зі словами туги і радості, кличучи до об'єднання усіх, хто прагне добра, спокою та миру. Ігорівка свято зберігає пісенні традиції древнього села, де любив зустрічати свої світанки князь Ігор.

Освячена святою минувшиною земля, не може не співати. Саме так вирішила Марія Яківна Орлова, коли запропонувала своїм подругам створити фольклорно-етнографічний ансамбль, який би дарував одно-



Фольклорний колектив, с. Черепівка.





сельцям здавалось би навіки забуті пісні. Її ентузіазму відразу повірили кращі подруги Лідія Кархова. Надія Семижон, Надія Панченко, Людмила Стельмах, Любов Семижон, Ніна Зайцева та інші жінки. Улюблена пісня ансамблю «Як піду я в садочок», котру співали селяни в давнину.

Ансамбль «Троїсті музики» м. Буринь було створено в 1983 році, керівник Проценко В.Д. Ансамбль використовує такі інструменти, як цимбали, ромбо, бубон, скрипка, сопілка, баян, бас-балалайка, а також кобза, бугай, козо-бас.

До репертуару ансамблю входять українські народні пісні та суто інструментальні народні твори. Також велика увага приділяється тому, щоб колектив додержувався етнографічного фольклору Буринщини, поскільки репертуар ансамблю складають твори, поширені на Буринщині.

Потім його керівником став Сологубов В.І. Ансамбль в жовті 2009 року брав участь у творчому звіті Сумської області у Києві в рамках фестивалю мистецтв України. Номер » Слобожанські гуляння» мав свою колоритність, відображаючи святкові настрої минувшини. Композиція проникнута сильним духом народної пісні, запрошувала до танцю, малювала в уяві традиційні народні гуляння. Ось декілька пісень з репертуару ансамблю: «Садом, садом, кумасеньку!», «Ой, мельнику, мельниченьку», «Ой, дуб, дубина!».Вони взяті з народних джерел Буринщини.

Найдавніші місцеві традиції зберігає фольклорний ансамбль села Воскресенка. Ансамбль працює більше тридцяти років. Його учасники жінки – сільські трудівниці, котрі виросли в селі, все життя працювали на тваринницькій фермі і не розлучалися з піснею. Серед них: Холод Марія Федорівна (співає з дитинства), Озаренко Марія Корніївна, Коломієць Любов Михайлівна. Вони збирають, поширюють пісні масляничного циклу, весільні, обрядові, народно-героїчні. Співають чимало пісень масляничних веснянок, літніх пісень – із Петрівок,

перед жнивами, постом. Ці жінки співають по-місцевому унікально.

Це національне обличчя українського народу. Вони діляться своїм мистецтвом з народом, часто виступають на районній сцені. Говорять, що їх вивчали науковці фольклору із Сум.

Декілька пісень із репертуару ансамблю: «Пісня про козака», «Ой, у полі озеречко» та інші. Ці пісні записані від старожилів села.

Більше десяти років діє фольклорний ансамбль села Черепівка. Його учасники сільські трудівниці, які багато років працювали в рідному селі. Вони закохані в народне мистецтво. Серед них: Кубрак Галина Іванівна, Оліхненко Катерина Федорівна, Заєць Катерина Мусіївна, Суховій Катерина Іванівна. Вони збирають і поширюють народні національні пісні, які ще збирав їх земляк вчений, етнограф П.М.Попов. Улюблені пісні ансамблю і черепівців: «Ой, журавко, журавко», «Ой, під дубиною».

Останнім часом в м. Буринь з'явився своєрідний етнографічний ансамбль «Співаночка». Його учасники літні люди: Капустіна Ольга Миколаївна, Завалій Галина Григорівна, Новік Ганна Архипівна, Совгир Валентина Василівна, Ткаченко Галина Василівна, Янченко Ніна Яківна.

Їх обєднала одна мета – любов до української народної пісні. В репертуарі ансамблю старовинні українські пісні краю: «Ходила, бродила»,»Кучерявая береза», «Ой поїду в ліс по дрова», «Як поїхав мій миленький на базар» та інші.

Старих людей за неминучою логікою життя, стає все менше. Тому зменшується можливість знайти, записати, зберегти.

Чи можна відродити фольклор? Ні. І з цим треба змиритися. Історію не повернути назад, а щоб відродити фольклор, треба повернутися до того способу життя, яким жили наші предки. Які зараз можуть бути жниварські пісні, якщо природа самого процесу жнив докорінно змінилася? Ми йдемо далі. Але це не значить, що треба забувати те, що є нашим спадком.

Із народної криниці



У Воскресенському сільському будинку культури – пісенне свято. Незмінний протягом 43 років директор закладу Катерина Миколаївна Безлюдна та художній керівник Ніна Петрівна Капленко (стаж 38 років) перед виходом на заслужений відпочинок представили односельцям звіт своєї творчої роботи. Створені під їх керівництвом колективи художньої, самодіяльності займали протягом багатьох років одне з провідних місць не тільки у районі, але і в області. Це хор – ланка Килини Григорівни Баранової та Світлани Зікратої, колектив шумових інструментів під керівництвом Гніденка В'ячеслава Петровича. Про Килину Баранову та Світлану Зікрату були навіть написані пісні учасниками колективів: (куплет з пісні): Слався наша земля Українська багата, чути ввечері пісню з колгоспних ланів, то веде своїх подруг Світлана Зікрата - Воскресенські поля знають добре цей спів.

Агідбригада була однією з найкращих у районі, великим успіхом користувався хоровий колектив під керівництвом Чепіги Григорія Петровича, який неодноразово приймав часть в обласних конкурсах, фольклорний колектив пенсіонерів Кудрявської Ксенії Халимонівни.

У Воскресенському сільському будинку культури створена розгалужена система гуртків художньої самодіяльності. Відомі своїми оригінальними виступами фольклорний, вокальний жіночий ансамбль, драматичний гурток. Повагою серед сільчан користуються виступи

фольклорного ансамблю, пісні дуету Валентини Іванівни та Любові Кудрявських.

Є у Воскресенці і майстрині з народної вишивки. Найпопулярніша серед них – Катерина Скорик. Є і моло-



ді виконавці – учасники районного конкурсу «Зірки, на сцену!». У районному фестивалі- конкурсі обдарованої молоді «Зірки, на сцену!» брали участь виконавці віком від 6 до 21 року з різних куточків нашого району.

За підсумками четвертого районного фестивалю – конкурсу перше місце в номінації «вокальна майстерність» з – поміж старшої групи учасників посіла буринчанка Ганна Бурлака, друге – Віта Новак із степанівки, третє



– Анастасія Бурлака з Вознесенки.

Серед конкурсантів старшої групи перше місце дісталося Дарині Шершньовій, друге – Анні Синенко, третє – Олені Шелудченко з Бурині.



Буринський народний самодіяльний хор.
(Керівник: Заслужений працівник культури України П. Боршенко)

Серед хореографічних композицій у молодшій віковій групі журі визнали найкращим хореографічний колектив «Фєрія» дитячої школи мистецтв(керівники Я. Яцун та О. Кірієнко), хореографічний колектив «Родзинки» із села Піски (керівник С .Шелудченко) посів друге місце, а хореографічний колектив дитячої школи мистецтв (керівник Т. Бурика) – третє.

Серед учасників зі старшої вікової групи найкращим виявився хореографічний колектив із села Слобода. Друге місце посіли старші учасники колективу «Феєрія», і дипломом лауреата відзначено танцювальний дует Ірини Заступ та Катерини Бондаренко з Клепал.

Учасники фольклорного ансамблю із села Черепівки збирають і поширюють народні національні пісні, які ще збирав їх земляк – учений, етнограф П.М. Попов. Серед


Виступ «Троїстих музик»

учасників ансамблю Кубрак Галина Іванівна, Оліхненко Катерина Федорівна, Заєць Катерина Мусіївна, Суховій Катерина Іванівна.

У жовтні 2009 року проходив фестиваль мистецтв України, започаткований указом Президента України, з метою сприяння розвитку академічного, традиційного народного та сучасного мистецтва, прфесійної та аматорської творчості, а також для популяризації етнічних і культурних традицій України.

Тридцять номерів концертної програми були підготовлені аматорами сцени з різних куточків Сумщини. На столичній сцені свою майстерність показали близько 700 представників Сумщини.

У ньому взяв участь добре відомий в районі та за його межами народний аматорський ансамбль «Троїсті музики» Буринського районного будинку культури (керівник Василь Салогубов). Номер «Слобожанські гуляння» мав свою колоритність, відображаючи святкові настрої минувшини.

Композиція буринців проникнута сильним духом народної пісні, запрошувала до танцю, малювала в уяві традиційні народні гуляння.

Джерела: Газета «Рідний край», 18 грудня 2008 р., 23 березня 2011 р.



Диригент

Диригент – професія штучна, ексклюзивна, якій навчити практично неможливо. Диригентом треба народитися. До цієї професії йдуть роками, і навряд чи ви знайдете вакансію диригента у кадрових агентствах.

Диригент – обличчя хору, оркестру і його душа. Професія диригента виникла порівняно у XIX ст.

В інструментальних ансамблях цілком обходилися без спеціальної людини, роль диригента виконувала перша скрипка, інші музиканти грали за ним. Від майстерності диригента залежить якість звучання хору або оркестру. Помах диригентської палички – і музиканти стають єдиним цілим. Музиканти бачать диригента наскрізь і відчувають щонайменші нюанси його настрою.



Буринщина багата на талановитих людей, які усвідомлюють важливість збереження народних традицій. Безмежно закохані в волошкове небо і соняшникове поле України, які беруть творче натхнення з невичерпних чистих криниць і мріями сягають в барвисте майбутнє. Які в бабусиних рушниках вбачають свою долю і долю великого народу. Саме таким є талановитий диригент



Борщенко Петро Григорович, відомий, як на Сумщині, так і далеко за її межами, діяч хорового мистецтва, керівник аматорського народного хору “Червона калина» Буринського районного будинку культури”, Заслужений працівник культури України.

П.Г.Борщенко народився 6 квітня 1952 року в селі Степанівка Буринського району Сумської області. Ще в дитячі роки він проявив потяг до музики, полюбив ніжну, співучу, неповторну українську пісню. Навчався в Бу-

ринській музичній школі. Освоївши баян, брав участь у концертах Степанівського будинку культури. Після служби у війську його життєвий шлях проліг до Сумського музичного училища на диригентсько-хоровий відділ.

Під час навчання уже працював художнім керівником у Сумському технічному училищі №2, потім “ Сумижитлобуді”. По закінченні музичного училища прибув в розпорядження Буринського районного відділу культури, яким автор тоді завідував.

Були спроби працювати в академічному напрямку, але любов і тяга до народної пісні перемогли. Спочатку в нього був намір працювати в Степанівському сільському будинку культу моїй рекомендації і наполяганні автора він був працевлаштований методистом по хору і вокалу Буринського районного будинку культури і керівником хору. По сумісництву викладав музику у 2-й міській школі. Дещо про спадок хорового у мистецтва на Буринщині, який отримав Борщенко П.Г. на час приходу на посаду головного методиста по хору і вокалу в районі.

З давнини на Буринщині культивувався хоровий спів, цей унікальний музичний інструмент, створеним не людиною, а природою – голос людини. А тепер уявімо декілька десятків голосів, це – хор.



Ще в 1928 році при робітничому клубі Буринського цукрозаводу був створений хор і духовний оркестр, які становляться основною формою музичного мистецтва в районі.

Таким чином покладено новий період в розвитку хорового мистецтва на Буринщині.

Справжній масовий народний характер здобула хорова культура в районі за період 60-

90 років XX століття. Створено нові хорові колективи, багато з них потім досягли високої художньої майстерності, окремим присвоєно звання «народний».

В червні 1967 року на районному святі «Пісні і танцю», який проводився на стадіоні Буринського цукрозаводу, виступав хор в кількості одної тисячі співаків. Під звуки духового оркестру виконувалась пісня «Реве та стогне Дніпр широкий». Диригентом хору був Однолетко А. С..

За цей період було проведено ряд Республіканських фестивалів художньої творчості, в яких прийняли участь хорові колективи Буринщини.

На районному фестивалі аматорського мистецтва в листопаді 1969 року, який проводився на честь Ленінського 100-річного ювілею, приймало участь 15 хорових колективів, які об'єднували біля 750 любителів хорового співу. На сцені районного будинку культури виступав зведений хор кількох сільських будинків культури, в якому було 150 учасників.

Серед кращих хорових колективів виступали хори сіл: Піски, Хустянки, клубу Першотравневого цукрозаводу, Успенка, Степанівка та Буринської районної лікарні.

На завершальному етапі першого Всесоюзного фестивалю самодіяльної народної художньої творчості, який відбувся в районному будинку культури в січні 1976 році, прийняло участь 52 хори і вокальних ансамблів, в них близько тисячі учасників.

Серед них хор районного будинку культури, який виконав пісню «Краю буринський» самодіяльного композитора, керівника хору В. Д. Проценка.

З спеціальною програмою виступала хор-ланка колгоспу «Перше травня». В її програмі самобутні, народні твори з місцевою тематикою. З щедрої криниці народного мистецтва почерпнули свій репертуар вокальні ансамблі «Троїсті музики» районного будинку культури, хор доярок колгоспу «Червоний партизан».

Один з найбільших у районі хор Степанівського сільського будинку культури, Керівник П.Г. Борщенко, як показав його виступ на фестивалі – один з найкращих. Українська народна пісня «Ішли воли та й з діброви» викликала схвалення і у жюрі, і у всіх присутніх.

В селі Ігорівка створено народний етнографічний ансамбль, який все ще зберігає давні пісні свого краю.

Найстарішими жанрами народно-пісенної творчості буринців являлись трудові і обрядові пісні (жнивні, весільні, колискові і інші).



Старі народні пісні відзначались речетативним характером мелодії, їх текст не зв'язаний з відповідним наспівом. Пісні, як правило, виконувались колективно (чередування заспівача і хору), з мелодичним і ритмічним варіюванням наспіву.

Пізніше з'явилось багатоголосся.

В 1951 році був створений хор в селі Хустянка, який налічував 60 любителів хорового співу. Його керівником був Кусайко О. В. Хор неодноразово приймав участь у районних фестивалях і займав призові місця.

В селі Воскресенка діяла хор-ланка Героя Соціалістичної праці К. Г. Баранової, яка неодноразово приймала участь в обласних мистецьких заходах.

Також діяли хори при клубах Першотравневого та Буринського цукрокомбінатів, Буринської районної лікарні, які відзначились високою виконавською майстерністю і неодноразово приймали участь в обласних фестивалях народної творчості.

В 1958 році при районному Будинку культури був створений хор. Учасниками його в основному були ітелигенція міста. Першим його керівником був Кутовий Є. І.

З 1976 року його керівником став Борщенко Петро Григорович. З приходом нового керівника, молодого і завзятого, на той час методиста по хору і вокалу. Хор зазвучав ще гучніше, ще мелодійніше.

Сам митець дуже любить пісню, і відчуває людей, які так само як і він, закохані у неї. Хор – насамперед організований колектив, де основним фактором є дисципліна. А дисципліна, в розумінні П.Г. Борщенка, - це чіткість, працездатність. Виконання конкретного завдання, вміла організація творчого процесу. В хоровому колективі, яким керує Петро Григорович, співають люди різних професій і уподобань. І тільки завдяки творчому відношенню до своєї роботи зробило цих людей , закоханих в пісню, дійсно творчим колективом. Як говорить сам Петро Григорович, що основна його опора – митці із багаторічним стажем співу. Солістка Ольга Іванівна Надворна нерозлучна із колективом понад 40 років. Це для неї друга родина, де і поспівати, і душу відвести у теплій розмові із друзями.

Згадується той час, коли чарувала своїм співом солістка хору – Заслужений працівник культури України Настя Іванівна Шевченко. Її пісні «Степом, степом», «Поклонимся» глибоко запали в душах, і здається, що краще уже й не заспіває ніхто. І тому її голос - у пам'яті вдячних шанувальників таланту.

Або взяти величний баритон Володимировича Полякова, у його виконанні «Чорноморочка»та прославлена «Деревня» звучали неперевершено, принесли славу Буринщині далеко заїї межами, викликали бурхливі оплески на усіх виступах.

Співали ці пісні на замовлення Президента України Л.Д. Кучми. Це ж треба було так до серця дійти!

Незабутній бас Петра Михайловича Головка. Він, нажаль, пішов з життя, але його пісні «Взяв би я бандуру», «Гей літа орел», романси виконані з такою любов'ю і талантом, що стали неповторними і залишились назавжди у спомині.

Продовжує чарувати своїм мелодійним, задушевним голосом наш «соловейко», соліст Олександр Григорович Браташ, голос якого є окрасою хору. Всі пісні у його виконанні викликають хвилю позитивних емоцій, вир захопленості і щиру вдячність слухачів.

Великою заслугою керівника хору є те, що він щоразу віднаходить нові й нові таланти, відточує їх, доводить до майстерності й ось вони уже радують нас своїм співом.

За високу художню майстерність, як указано в Постанові колегії Міністерства культури УРСР, в 1980 році хору «Червона калина» присвоєно звання «народний». Петро Григорович по натурі людина з художнім смаком, під час служби в армії був художником-оформлювачем і мабуть тому він довго думав над сценічними костюмами для хору. Вони були виготовлені за ескізами Борщенка П. Г. разом з художником із Кам'янець-Подільська, дотримуючись місцевого колориту.

Колектив веде дуже велику концертну діяльність. За роки існування вони побували в Києві і Москві, в Чернігові і Луганську, не кажучи вже про обласні виступи.

Репертуар хору – це народна пісня. Учасникам хору – вона до душі, це та сила, яка об'єднує людей і стабілізує постійний склад колективу. Є й пісні на слова місцевого поета Івана Житника «Рідний край, зорею вмитий».

Серед пісень, такі як «Взяв би я бандуру», «Ой на горі, на високій», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Прощай, село, город рідненький» та інші.

Творче відношення до своєї роботи спонукає Петра Григоровича весь час бути в пошуках нових форм роботи. Так, на базі хорового колективу з'явилися чудові жіночий і чоловічий ансамблі. Згодом чоловічому ансамблю присвоєно звання аматорський народний колектив. Аматорський дитячий зразковий колектив «Шкільні роки».

За 36 років творчої роботи з хором він зумів прищепити любов до української народної пісні, до музики,

зміг кожному індивідуально допомогти і навчити вірно підібрати ту ноту, щоб, з'єднавшись в єдине, зазвучав прекрасний і по-своєму неповторний акорд.

За останні роки хоровий колектив став лауреатом міжнародного літературно-мистецького фестивалю «Кроловецькі рушники»(2007 р.), дипломантом обласного вибіркового туру п'ятого Всеукраїнського фестивалю-конкурсу хорових колективів народного співу ім. Порфирія Демуцького (2007р.), учасником Всеукраїнського свята «Калнишева рада» (2010 р.). На обласному фестивалі патріотичної пісні «Паризанські зірниці», що проходив у м. Путивль, могутній твір «Реве та стогне Дніпр широкий» викликав хвилю захоплюючих емоцій.

Своїм виконанням хор пробуджує любов до мистецтва – мистецтва найвищої проби. І хочеться вірити в довге існування цього неповторного колективу. Нехай щастить і співається! Буринці горді тим, що в нашому улюбленому краї були, є і будуть такі прекрасні талановиті люди, як Петро Григорович Борщенко.

Черепівка - село етнічне

Село Черепівка розташоване на стику трьох колишніх губерній: Курської, Харківської, Полтавської. Переселення в цю місцевість було як з Правобережжя так і з Лівобережжя. Це відбилось на процесах народної творчості. Тому село етнічно дуже багате.

Етнографія Черепівки зацікавила Павла Миколайовича Попова, вченого, етнографа. Він тут родився, виріс серед трудового українського народу. Мати Павла Миколайовича Олександра Михайлівна мала природний дар до співу, передала в сім'ю багату народно-пісенну тра-

дицію рідного краю і прищепила своїм дітям любов до народної пісні.



Павло Миколайович Попов записував в с. Черепівка легенди, казки, пісні, перекази, голосіння і т. п.

Автор дослідив та записав в ряді сіл Буринщини стародавні пісні та діяльність етнографічних гуртів, що їх поширюють.

Більше десяти років діє в селі Черепівка фольклорний жіночий колектив автентичного співу. Галина Іванівна Кубрак, Галина Григорівна Завалій, Катерина Федорівна Оліхненко, Катерина Іванівна Суховій, Валентина Миколаївна Макаренко та Ольга Антонівна Литвиновська поширюють народні пісні, які ще збирав їх земляк ,учений, етнограф П.М. Попов.

Нещодавно на першому обласному конкурсі автентичного співу «Пісенне перевесло», що проходив в Глухові, за головну мету якого ставилося популяризація традиційного пісенного фольклору, відродження регіональних співочих стилів, черепівські фольклористи достойно представили Буринщину, виконавши пісні «Козаче, козаче, постіль білу треба» та «Ой там у долині жила вдова». Серед десяти творчих колективів вони зайняли почесне третє місце та прийняли участь у заключному гала-концерті.

У репертуарі колективу українські народні пісні, російські, весільні обрядові наспіви, колядки, щедрівки. Він постійний учасник районних та обласних конкурсів, дбає про збереження народних традицій , удосконалює свою виконавську майстерність. За участь у «Пісенному перевеслі» колектив нагороджений пам'ятними сувенірами та Дипломом управління культури і туризму сумської обласної державної адміністрації.

Джерела:

1.Газета «Рідний край», 12 листопада 2011р.
2. Буринський краєзнавчий вісник випуск 1, ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2010, С.153.

Народні топоніми Буринщини

Історія Буринщини невідривно пов'язана з Посем'ям, Сіверщиною і прилеглою частиною степової Слобожанщини. Територія Буринщини зазнала інтенсивного засе-



лення в XVII-XVIII ст. з різних етнографічних поділів українського народу. У прадавній топоніміці, донесеній лише усною традицією називання, це знаходить відображення у виразній подібності місцевих назв.

З Путивльським Посем'ям пов'язуються р. Єзуч, Гвинтівка, с. Гвинтове, села:Червона Слобода, Клепали, Піски.

Назви урочищ, кутків та гідронімів у населених пунктах тісно пов'язані між собою. Це пояснюється територіальними, історичними та мовними особливостями. Топоніміка відображає ті чи інші події, пов'язані із даним поселенням, в старих назвах зафіксовані власники поселень або їх частин, професійні заняття мешканців, їхнє соціально-економічне становище, правовий статус, система місцевого управління та інше.

Бувало, що мешканці розташовували свої господи всередині поселення відповідно родинним зв'язкам. Тоді кожна група сімей займала свій "куток". У наш час про давні родинні зв'язки часто вже не пам'ятають, але аналіз прізвищ, зв'язків між родинами при громадській взаємодопомозі допомагає виявити такі групи сімей у поселенні. Відомості про зв'язки такого роду встановлюються в бесідах з інформаторами, а також при аналізі подвірних книг сільських Рад.

Часто, особливо в малодвірних селах, слободах і хуторах, такі родинні зв'язки виходять за межі одного поселення та охоплюють цілу групу сусідніх. Аналіз подібних зв'язків дозволяє вивчити процеси освоєння земель, розселення на місцевості та особливості родинних стосунків. Топоніміка може бути важливим джерелом вивчення історичної топографії середньовічних монастирів.

Назви певної кількості поселень Буринщини пов'язані із церковно-монастирським землеволодінням, а отже, свідчать про ту важливу роль, яку відігравали релігійні інститути в житті населених пунктів.

Так, у довіднику адміністративно-територіального поділу Сумська область, Буринський район (на 1 січня 1986 року) зафіксовано 8 назв поселень, основи яких мають культове, християнське походження.

В статті розглянемо такі буринські топоніми та мікротопоніми, твірні основи яких безпосередньо пов'язані із назвами, титулами церков, монастирів або походять від колишніх місць їх розташування. Думка про те, що топоніми виникли в мові набагато раніше від часу їхньої фіксації в письмових джерелах, є загальновизнаною серед науковців.

Об'єктами досліджень найчастіше є топоніми населених пунктів, для яких характерні певні визначені межі, розміри, чисельність мешканців (хуторів, малих та великих сіл, селищ, містечок, міст) і значно рідше топоніми-мікротопоніми дрібніших поселенських одиниць (кутків, вулиць, кінців, майданів, урочищ тощо). В той же час назви останніх несуть в собі таку ж цінну історичну інформацію, як і назви більших поселень.

Більшість прадавніх назв дійшла до нових часів виключно шляхом усної народної традиції і лише від XVI-XVII ст. була поетапно зафіксована письмово на географічних картах.

Місто Буринь. Старі історичні назви вулиць і хуторів нинішнього міста Буринь мають суто національне звучання: Вольнівка, Захватівка, Заярівка, Дронівка, Онохівка, Лисаківка, Копашівка, Шилівка, Великий та Малий хутори, Дубіївка, Слобідка, Шпиль, Карасів хутір, Загоридовка, Стара Чаша тощо. Ці хутори складали основу при заселенні нинішнього міста Буринь на р. Чаша. Проте сьогодні їх назви змінилися в зв'язку з радянським періодом в нашій історії. Озера: Жарівське, Степне, Червоне.

Буриківська сільська рада. До сільської ради відносяться села Бурики та Романчуки. Назви кутків по селу Бурики: Яроцки, Школи, Гарячі, Мухи, Левченки,

Шинкаренки. По селу Романчуки: Громиківка, Грибоводи, Тельмана, Пя'явки. Ставки по селу Романчуки: Громічанський, Грибовідський, П'явчанський, Романчуківський, Цибик.

Біжівська сільська рада. До сільської ради відносяться: с. Біжівка (стародавня назва Сафонівка), с. Болотівка (стародавня назва Степ), с. Голуби. Стародані назви вулиць: Бурлаківка, Мамонівка, Березівка. Кутки: Одирванка, Княжа, Пашниківка. Річки – Біж.

Верхньосагарівська сільська рада. Хутори: Веселий. Вулиці: Заярівка, Жабокруківка, Вижлиця, Казиловка. Яри: Престолик. Поля: Калинова Долина, річка-Терн.

Вознесенська сільська рада. До сільської ради відносяться села: с. Сорока, с. Коренівка. Вулиці села Вознесенка: Жорнокуївка, Гагарінка. Річки: р. Терн.

Воскресенська сільська рада. До сільської ради відносяться: Воскресенка(Гамаліївка), с. Вікторинівка, хутори: Попівщина, Отруба. Назви вулиць в с. Гамаліївка: Глинянка, Безуївка. В с. Вікторинівка: Глиняне, Голопузівка, Заяровка. Яри: Круглянський яр. Річки: р. Куриця.

Гвинтівська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Гвинтове, Нечаївка, Коновалове, Шевченкове. Стародавні назви вулиць с.Гвинтове: Верзанська, Задеряківка, Тарабаровка, Козиновка, Тараканець, Заглубовка, Загребельна, Спішньова, Низова, Гора, Басалувщина, Драний. Новоселовка, х. Черяків. В с. Нечаївка: Піщана, Росія, Кобрик, Курган. Болота: Верзанське болото, ліси: Охрімовський ліс. Річки: Сейм, Гвинтівка.

Дяківська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Дяківка, Гатка, Сапушине, Шпокалка, Карпилівка, Магнітовка, Кошари, Заярівка. С-ща: Жовтневе(Копилове), Кошарське. Вулиці с. Дяківка: Карпилівка, Магнітовка.Хутори: Антонців, Журбин, Попів. Ріка Вижлиця.

Жуківська сільська рада. До сільської ради відно-

сяться села: Жуківка, Тимофіївка, Нотаріусівка, Кубракове. Хутори: Світлий, Прусоцький. Яри- Іванів, поля: Прохорівщина, Куркульське. Вулиці: Кут, Гострів, Соколівщина, На території с. Кубракове розташоване городище «Кубракове».

Клепалівська сільська рада. До сільської ради належать села: Клепали, Ігорівка. Назви вулиць с. Клепали: Чиківка, Хрещатик, Мельниця, Одорванка. Хутори: Синій, Гаранив, Харитин, Драччин, Сорочин, Духовна. На території с. Ігорівка розташоване стародавнє укріплення «Ослецьке». В історичних джерелах згадується Клепальське городище.

Миколаївська сільська рада. До сільської ради відносяться с. Бошівка, с. Миколаївка. Назви вулиць: Гезовка, Гора, Рудоман, Орлівка, Дурнаївка, Холодівка, Тетарівка, Торопаківка, Василівка, Куток, Село, Набережна. Хутори: Сорока. Городища: Заритий. Яри: Олейників, Альошин, Сухий, Красний. Поля: Даманське, Совхозне. Озера: Кирпичне, Озеро, Рокити. Кургани: Могила. Річки: Куриця. Городища: Заритий, Юрієве городище на усть Куриці.

Михайлівська сільська рада. До сільської ради відносяться хутори: Стара Чаша, Темне, Старий хутір, Куций хутір, Деркачівка, Бондарів, Новоселиця, хутір Завгороднього. Яри: Гадяч, Настин.

Олександрівська сільська рада. До сільської ради відносяться: с. Олександрівка(Вегерівка), с. Петухівка. Вулиці с. Олександрівка: Гончарівка, Середнівка, Заярівка. Ставок Середнівський. Болото: Велике, ліс Займа.

Пісківська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Глушець, Піски (ще раніше с. Байдурівське), Новий Мир. Назви вулиць: Спасівка, Низова, Горова, Одорванка, Сиротівка, Нова дорога, Куцівка, Базарівка, Дубинівка, Берегівка, Японія, Новосьоловка, Руденкова, хутір Біляків. Назви полів: Горіла долина, Зеленське, Подольське. Річки: Сейм, Вижлиця. На території сільської

ради розташований Середньосеймівський державний ландшафтний заказник загальноукраїнського значення. Урочище Байдурівське, Глушецьке городище.

Слобідська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Головинка, Леонтіївка. Хутори: Лександрівка, Собачий хутір. Вулиці, Миколаївка, Андріяновка, Левківщина, три вулиці «курячі». До вул. Андріянівка прилягають провулки: Дудківщина, Чайковщина, Тернівщина, Новоселівка, Забігайлівка. Хутори: Обухівка, Обухівка середня, Обухівка Садова. Хутір Хоменків. До вул. Лександрівка прилягають провулки Загребельна, Лександрівська Новоселівка, хутори: Хоменків, Обухівка, Трусячий, Попків. На Кіровщині: вул. Московщина, Козлівщина, Роменківщина, Синичівка, Синичівська Новоселівка, Семихатки. Село Головинка, вулиці: Гончарна, Лисичане, Головинська Новоселівка. Річки: Єзуч, каскад ставків на Кіровщині та Андріянівці.

Сніжківська сільська рада. До сільської ради відносяться села:Сніжки, Вишневий яр, Молодівка, Пасьовини. Вулиці села Сніжки: Заярівка, Березівка, Шлях. Хутори: Великі Сніжки, Малі Сніжки, Великі Мельники, Малі Мельники, Білани, Коробки, Плеваки, Козівне. Кутки: Голопузівка, Загребельна, Свинарівка, Шутівка, Петухівка, Босяки, Курган, Диківка. Могили: Редут. Яри: Великий, Щурів, Малий Щурів. Поля: Ляхове, Курган. Реліктовний ліс – Ратмирова Діброва - урочище Гусаків Гай. Шляхи: Рудоман. Річки: Рудка,Терн.

Степанівська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Степанівка, Чалищівка. Вулиці с.Степанівка: Левада, Мазнова, Погорілівка, Кринички. Вулиці села Чалищівка: Єленівка. Могили: Майдан. Річки: Рудка. Сизанів ставок.

Суховерхівська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Суховерхівка, Атаманське, Дмитрівка, Нижня Сагарівка. Вулиці села Суховерхівка: Гумно. Вулиці села Нижня Сагарівка: Осадьки, Гай. Хутори:

Мальців, Нонченків. Урочища: Пальощине, Дучок. Яри: Стренитв, Джустів, Карпів. Дубина. Поля: Великодне, Губине, Шелюхівське, Прохорове, Парня, Нонченкове, Лісне. Гора Кругла. Річка Терн.

Успенська сільська рада. До сільської ради відносяться: с. Успенка (стародавнє Велике Неплюєве). Назви вулиць: Ганнівка, Зацерківка, Загорідка, Приточівка, Ольгівка, Ламанівка, Грапівка, Кущівка, Чухистівка, Чередниківка. Кутки: Рибин, Собачий, Вітрівка, Захарів, Чортовина. Річка Куриця.

Хустянська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Хустянка, Ярове, Харченки, Шкуматове. Хутори с. Хустянка: Пушкарі, Козівка, Глушки, Романенки, Шевченки, Кості, Вербовка, Дяки, Гречки, Батраки. Яри: Костенків. Беруть початок річки Терн і Ромен. Село Харченки хутори: Триуси, Мурки, Турчини, Пироги, Харченки. Яри: Телевнівський. Село Ярове. Хутори: Ярові. Кутки: Городок, Кусайки, Новостроївка, Королі, Мошки. Річки: Велика та Мала Рудка – праві притоки р. Терну. Яри: Рудка, Сухий Ромен. Болото Берченківське, рів Коритуватий.

Червонослобідська сільська рада. До сільської ради відносяться села і хутори: Лухтовка, Дич, Колосів, Чумаків, Отрадний, Нехотяївка. Назви хуторів: Загребельний, Видний, Митриків, Царів. Городища: Чашське городище, Велика могила. Є 7 курганів, які вірогідно, є мовчазними свідками місць поховань головних військоводоначальників, або ж позначкою братських могил воїнів, що загинули на полі брані. Річки: Сейм, Оселець, Чаша. Озеро Чаша. На річці Чаша є ставок, цим ставком, а також річкою Чаши село Червона Слобода розділяється на дві половини, з яких одна, що стоїть по ліву сторону, місцевими жителями називається «Малим боком», або ж «Пів-Слободи», та, що стоїть по правий бік річки називається «Великим боком» або ж «Слободою». В селі є два ставки, один має назву «Крохмальне», інший без назви.

На відстані одна верста від с. Червона Слобода розташоване болото, яке зветься «Верзань».

Черепівська сільська рада. До сільської ради відносяться хутори: Єрчиха, Карпенків. Назви вулиць с. Черепівка: Вощинівка, Підлужівка, Кумачівка, Новоселиця, Микитінка, Горлохватівка, Сіріківка, Дударівка, Тюмеївка, Кут, Мар'ївка, Сага. Хутори:Лузанів, Карпенків, Найдюків. Сухий., Зайців, Червяків. Річки: Куриця, Терн.

Чернечослобідська сільська рада. До сільської ради відносяться села: Чернеча Слобода(Слобода Монастирська), Могильчине, Шкуматово, Ярове. Назви вулиць села Чернеча Слобода: Калуженка, Вихтарівка, Лошаківка, Притиківка, Причепилівка, Новоселиця, Голопузівка, Заярівка, Цегельня, Кулішівка, Некрасівка, Велика, Козюрівка, Попівка, Макарівка, Шишківка, Ковалівка, Линниківка, Гарячунівка, Грудіївка, Герівка, Хуторок. Хутори: Громеківка або хутір Магеровського, Могильчин, Новостроївка перша, Новостроївка друга або Вишневий, Огіїв або Корнієнків, Строчакін, Цюмін, П'явки, Колядиха, Хрещатик, Тригубів, Сірий, Сніжки, Пирогів, Шинкаренків. Кутки: Закапелок, Кириївка, П'ятихатка, Кутяк. Урочища: Мокре, Сухе, Жолоб. Кургани: Могила «Колядиха»(Є думка, що це залишки відрізку «Змієвого валу»). Яри: Воловий, Багно, Капшучка, Березки. Озера(ставки): Лозове, Некрасовський, Малий, Шинковий, Баранівський, Мокрий, Демидівський, Великий. Річки: Очеретянка.

Топоніміка — це ніби мова землі, яка розповідає про свої багатства, історію, таємниці, щастя і горе народу.

Виходячи з досліджень К.М. Тищенка, мовознавця, доктора філологічних наук, професора Київського університету ім. Т.Г. Шевченка можна простежити деякі особливості в топоніміці Буринщини, пов'язані з історичними періодами.

На території Буринщини в долитовські часи – татарські(1240-1350) кочовики мали тут хіба що зимівники

(кишлаки), про це свідчить кілька татарських назв в народній топоніміці району: Курган, Босяки, Диківка, Городок, Кобрик, Куцівка. Часом у визначенні назви поселення допомагають картографічні матеріали інших районів України зі схожою історичною назвою.

Назві села Біж (Хоружівська сільська рада Недригайлівського району), як виглядає, більше тисячі років, але це давня присвійна форма , упізнавана в назвах Стрибіж, Небіж.

У нашому районі ця топоназва зберігається у назві села Біжівка, або уже в дещо зміненій назві Бошівка. Ім'я річки й хутора Біжкінь(Біж- кінь божий кінь) уводить нас у світ архаїчних дохристиянських вірувань.

У християнські часи, як у нас, так і на Заході, старі успадковані назви було вписано до нової світоглядної системи і переосмислено, тому насправді значно давніша назва Біж тепер сприймається як фрагмент християнського фактажу назв.

На території Сніжківської сільської ради Буринського району є залишки Реліктовного лісу – Ратмирова діброва, яка згадується під 1127 роком.

Є кельтський слід у топонімії Дніпрового Лівобережжя. Це добре простежується на частині назв річок і поселень Буринщини, що межують з Конотопщиною. Неподалік с. Чернеча Слобода зберігається археологічна пам'ятка «Могила Колядиха». На стародавніх картах вона позначена «Курган Колядиха». У вчених є думка, що це – залишки відрізку укріплень, відомих в Україні як Змійові вали. Це – готський період часу (книга Х. Фольфрам. Готи. – М., 2003 р.).

Попередники слов'ян, як випливає з даних словника й топонімії, були кельти(норці, волохи, волхви). Кельти – це одне із загадкових племен. Є кельтський слід у топонімії Дніпрового Лівобережжя. Це добре простежується на частині назв річок і поселень Буринщини, що межують з Конотопщиною.

Як пише К. М. Тищенко: «Добре виявляються пред-

ставлені кельтські теофорні назви, тобто такі, що несуть у своїй основі імена давніх кельтських язичницьких божеств: Єзуса, Кукула, Тараніса. У безпосередніх околицях Конотопа зосереджені кельтські топоніми річок Єзус (Езуч) та Кукулка. Єзус (Aesus)- божество кельтів, культ якого відзначався особливою жорстокістю. Куколбуквально «той, що в капюшоні» - це божество царства мертвих. На Конотопщині є залізнична станція «Куколка», вона перекладена з російської і стала «Лялечка». На захід від річки Єзуч протікає річка з дивною як для сучасника назвою Гвинтівка з селом Гвинтове, назви яких нагадують ім'я кельтського бога вітру Гвінтія.

Виглядає невипадковим, що всі п'ять географічних об'єктів з імовірно кельтськими назвами скупчені на невеликій території – Єзуч, Куколка і Гвинтівка впадають у Сейм, біля якого розташоване й село Таранське, а на Гвинтівці – Гвинтове». Далі К.М. Тищенко пише: «Ім'я жорсткого кельтського Єзуса(Aesus,Esus) представлене, очевидно, в основах кількох гідронімів на із,-іс… Можливо- і р. Єзуч під Конотопом, до якої входить річка з іншою теофорною кельтською назвою Гвинтівка(Gwintios"Вінтій», бог вітру) в напрочуд добре збереженим і рідкісним серед географічних назв України початковим кельтським gw -, а на ній – с. Гвинтове.

Голова Ценральної Ради УНР і в той же час професор історії М. Грушевський вважав, що українська культура являється культурою західно – європейського типу, яка має тісні зв'язки з культурою кельтів (кельтською культурою Подунав'я).

Як пише С. Шелухін(видатний юрист і діяч УНР) в IX ст. н. е. значна частина кельтів – русинів переселяються на землі антів – полян, з'єднуються з ними і створюють державу Русь із столицею в Києві. Анти жили на території українців ще в III ст. н.е.

За 600 років до приходу кельтів – русинів на територію сучасної України анти – українці вже мали свою державність і самостійно виступали в міжнародних відносинах.

Тому у нас є всі підстави стверджувати, що тезис М. Грушевського відносно кельтського впливу на формування української культури достаньо вагомий. Кельти, як і слов'яни, мали священні гаї, що заміняли їм храми. В топоніміці району простежуються кельтські назви: Березівка(Біжівка), Гусаків Гай, Калинова Долина. Назва вул. Гезовка (с. Миколаївка)- топооснова від гер.GeiЯ - відлита брила заліза у шлаку. Це помітний фактал готського металевого виробництва III-VI ст. Назва яру Рудка(с.Хустянка) свідчить про те, що копальня(болотяної) руди була в цій місцевості..

К.М. Тищенко пояснює зв'язок з « гунською хворобою» походження багатьох назв в Україні: численних Пухівок, Пушкарівок. Цим він пояснює і походження назв сіл Буринщини: Сапушине, Коренівка, Шпокалка, Коробки, Кошарське, Бурики, Сніжки, Могильчине. Ці топоніми вказують на особливість цієї хвороби та знання наших предків від кого хвороба (Сапушине – ун, гуни, Кошари – хини, гуни- ари, Шпокалка - алани, Коробки-(об)- авари, Коренівка-кор).

Окремого пояснення потребує назва села Хустянка, яка розташована неподалік с. Хоружівка. В 1863 р. в с. Хоружівка(Недригайлівський район) згадують р. Хуса, СГУ наводить варіанти Хуста, Хустка(на сучасних картах Хусь). Сусідня річка має назву Хусть(у с. Беседівка). Ще інша р. Хусь – п. Біжі (Недригайлівський район). Річку Хустку згадують у Костянтинівській сотні XVIII ст.: «на речке Хустинс».

Проте в іншому документі про село Хоружівку(Недригайлівський район) 1859 р. написано «при Гусс». Наявність цих варіантів дозволяє зробити припущення, що народна назва цих річок була все-таки» Гусь, «Гуска». Але внаслідок наслідування старої вимови польських урядовців, авторитетної для освіченого прошарку місцевого населення у XII-XVIII ст. поширилися « нібито польська» вимова Хусь.

В дальнійшому це слово набуло переосмислення і стало Хусть, Хустка. Це наводить нас на кельтське походження слова «Гусь» . Адже «гуси для кельтів символізували війну і протекцію, тому гусей часто опускали в могилу разом з тілами загиблих воїнів».

Назву вулиці «Рудоман» в селі Миколаївка можна пояснити наступним.

Дуже часто слобідські поселення з'являлися на старих городищах: Харків - на Харківському, Хорошів - на Хорошівському, Суми - на Берліцькому, Зміїв - на Зміївському тощо. Нині історію цих населених пунктів прагнуть продовжити на тисячу років, хоча стале населення в них з'явилося лише в середині XVII ст.

Величезним чинником колонізації була наявність річок, над якими й поставали населені пункти.

Найбільший некрополь (могильник, кладовище) в Берліцкому городищі (с. Зелений Гай під м. Суми, над р. Псел) відомий тим, тут проходив тривалий час торговий шлях (Рудоман, «з хазар у греки»); мабуть, він існував довше самих жителів півночі як народу. Останньою згадкою про северян було літописне повідомлення від 1024.

Нащадками сіверян вважаються севрюки - локальна етнічна група XV - XVII ст., за способом життя близька козакам. Можливо біля с. Миколаївка було відгалуження цього шляху, то й вулиця отримала назву Рудоман.

Джерела:

1.Гагін В.І. Народні топоніми Буринщини // Сіверянський літопис – 2012 - №3 -4, - С.193.

З історії села Михайлівка

Михайлівка заснована в другій половині XVII ст. селянами , що втікали в Путивльський повіт від жорстокого гноблення польських феодалів на вільні землі поблизу кордонів Російської імперії. Село складається з хуторів: Стара Чаша, Темне, Старий хутір, Куций хутір, Деркачівка, Бондарів, хутір Завгороднього, які виникли пізніше і потім об'єднані в Михайлівську сільську раду.

З лівого берега річки Чаша землі с. Михайлівка належали поміщику Михайлу Вамбольському, який був одружений на дочці Гамалія Уляні і одержав ці землі у придане в кількості 500 десятин і дубовий ліс, який називався Левадою. Землі сучасного с. Чаша одержав від царя за військову службу поміщик Гаврило Олександрович Гамалія. Його брат Микола Олександрович був надвірним радником, у володіння одержав землі сучасного села Михайлівка.

«З допомогою лінгвіністичної археології і сіверянського ритуалу можна визначитись, що іменниками з



закінченням на - ище позначають залишені місця народних поселень, залишок від цілого. Цьому є свідчення Клепальське і Михайлівське городище (Н.П. Сенарский, «К истории заселения северо-западного района Курского края)».

Неподалік Михайлівки на «городку» чорні» археологи знаходять археологічні знахідки сивої давнини. Щодо назви Михайлівка, то це відбиток дореволюційних царських часів і відноситься до християнського блоку топонімів.

У 1902 році в селі Михайлівка побудовано дерев'яний Троїцький храм. Будівництво храму здійснювалося коштом парафіян. В свій час місцевий мешканець Сава Лиховоз розповідав, що він сам і значна частина місцевих селян була задіяна на заготівлі та перевезенні власними підводами дубового будівельного матеріалу.

До цього часу с.Чаша належало до приходу Клепалівського храму Ікони Казанської Божої Матері. Цікавим є один з фактів боротьби з релігією в селі. Офіційний орган СВБ – журнал «Безвірник» після огляду районних газет Правобережжя, Лівобережжя і Степової України за період з 20 грудня 1930 р. по 15 січня 1931 р. нарікав, що районні газети або зовсім обминають питання проти релігії , або приділяють йому неналежну увагу. Внаслідок цього минулі різдв'яні свята відзначалися прогулами, нищенням худоби для п'яного св'яткування, що особливо злочинно в той час, коли перед нами стоїть завдання посилено розвивати скотарство.

За недбалість у проведенні антирелігійної кампанії дісталося і газеті «Колективіст Буринщини», котра помістила антирелігійний матеріал тільки 10 січня поряд із допису про те, що голова Михайлівської сільради не тільки зірвав організацію червоної валки хлібозаготівель, але й залишив поза увагою той факт, що місцевого священника не оподатковано належним чином, а сільський комсомо-

лець Северин гостинно дав попові квартиру у своїй оселі.

При цілковитій відсутності антирелігійної роботи піп урочисто правив на Різдво, а після служби люб'язно випивав з комсомольцем Севериним. Приблизно такою ж ситуація була й під час Велиодніх свят. Замість як енергійнішої праці значна частина молоді продовжувала відвідувати святкове богослужіння, вживати паски, крашанки тощо.

В цей період пропагандистський тиск влада доповнила посиленням адміністративними заходами по закриттю церков. Методи застосування цих заходів не відрізнялись особливою різноманітністю. Найпоширенішим методом боротьби з релігією в селі був фінансовий тиск на священника або фізичне знущання над ним. Перед війною було знято два куполи і церква стала служити коморою, там зберігали зерно. На початку 60-х років приміщення церкви в селі Михайлівка переобладнали під клуб.

У цьому клубі (на фото зліва) в жовтні 1953 року, після закінчення середньої школи, автор розпочав свою трудову діяльність на посаді завідуючого клубом і працював до червня 1955 року. Тому знав деякі відомості про село, його людей.

Пам'ятаю, на стелі клубу був намальований чорний хрест, а на ньому намалювали червону зірку, але крізь зірку все ж проявлявся чорний хрест. Знав я і таку подію: в березні 1953р. на клубі в знак скорботи місцеві комуністичні ватажки наказали повісити портрет Й. Сталіна.



Однак, люди смерть тирана сприйняли з мовчазним задоволенням. Після закінчення "трауру" учня місцевої школи Миколу Корні-

єнка, який знімав портрет і ненавмисно впустив портрет вождя, заледве не притягнули до кримінальної відповідальності ”за вредительство”.

У 1967 році церкву було повністю зруйновано, а неподалік від неї, збудовано нове приміщення клубу у 1968 році. Після руйнації церкви люди по домівках розібрали дошки, з яких будували клуні, сараї. Тоді ж, у 60-х рр., було сплюндровано і знищено великий селянський цвинтар, розташований на схід від храму.

Молоді в селі тоді було багато. Тому клуб не пустував. Особливою розвагою були танці. Колгосп купив для клубу гармошку. Гармоністом був Микола Француз.

Взимку приміщення клубу не опалювалось. Із східного боку приміщення була розташована бібліотека. Для опалення споруджена «буржуйка».

В часи непу спостерігалося піднесення продуктивності сільського господарства та суттєве покращення життєвого рівня більшості селянства. Після згортання непу спостерігається значне піднесення антирадянського руху в українському селі. З жовтня 1928 року почалася примусова хлібозаготівля.

Для вирішення хлібозаготівельних планів використовувались «Чорні дошки» - це знаряддя, що їх вживала радянська влада для створення на селі умов, несумісних із життям. Вони діяли разом із використанням репресивних, судових і контрольних органів. На погляд компартійних вождів, цей ефективний захід «Чорні дошки» був одним із засобів боротьби із «злісними ворогами», які не хотіли здавати свої продовольчі запаси державі.

Найпоширенішою формою селянських заворушень в українському селі в 1932 році були «бабські бунти». «Дела на Украине из рук вон плохи», – писав 11 серпня 1932 року Йосип Сталін у листі до свого соратника Лазаря Кагановича. (kobzar.at.ua›news/opir_seljan_kolektivizaciji_ta_….).

Наприкінці 1931–1932 рр. у селян відбирали корів

(тоді організовувалися колгоспні молочні ферми), і матері, яким нічим було годувати немовлят, почали бунтувати. Є згадки про «баб'ячі» бунти, зокрема, в с.Михайлівці Буринського району.

«Непоступливий» голова михайлівського колгоспу Давид Чуєнко репресований за відмову виконання хлібозаготівель у 1932 році й «жіночий бунт» , ініціатором якого він був призначений. Давид Чуєнко виявився людиною чесною і порядною, відкрито розповівши людям чим загрожує план хлібозаготівель. Михайлівка так його і не виконала, за що й була занесена на «чорну дошку». Бабський бунт в Михайлівці. (Див.: Р.Коквест. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор. – К.: Либідь, 1993. – С. 256).

Із розповіді Москаленко Марії Стефанівни, 1911 р.н., с. Клепали Буринського р-ну).

«В Михайлівці [Буринського р-ну] головою колхозу вибрали Давида Чуєнка. Він був партійний, сам з Вигаровки [с.Ігоревка Клепальської с/р Буринського р-ну] і приходився зятєм Дмитру Сахненку. Людина була грамотна і совісна. В 1932 р. з району прислали дуже великі плани по заготівлі хлібу. Давид зібрав усіх людей і розповів, що вимагають здати стільки хліба, що ні скотині, ні людям не залишиться – нехай самі вирішують: здавати чи ні. Свої ж комуністи і донесли в район, як потім і при гітлерівцях доносили. Давида викликали в сільраду і заодно арештували. Наступного дня жінки не пішли на роботу, а вимагали випустити арештованих і заплатити по трудодням, як положено, за роботу. Був суд. Деякі втекли по іншим селам і на Курщину – в 33-му там тільки і можна було розжиться хлібом. Але багатьох посадили. Який срок дали не знаю. Мабудь великий – до початку війни повернулося небагато».

Тема селянський повстанський рух на Буринщині в українській революції 1917 – 1920 р.р. не досліджена. Адже 106 антибільшовицьких повстанських загонів чис-

лом близько 40 тис., які діяли протягом 1919–1921 рр. на території Сумщини та прилеглих районів Чернігівщини, є багатозначним фактом. Тому теза про Сумщину як «край партизанської слави» звучить по-новому цікаво і багатообіцяюче. Адже попереду — не тільки нові документальні знахідки, а й осмислення сьогоднішніх завдань українства.

Автор дослідив деякі маловідомі факти про участь мешканців села в повстанському русі в роки громадянської війни. Революція 1917 року поділила людей на кілька таборів: білі, червоні, монархісти, прибічники Центральної Ради, анархісти, байдужі до політики – всі були втягнені в страхіття, що звалося громадянською війною.

Страшні часи переживали люди після революції, що проголосила “мир, справедливість, братерство”. Тому й михайлівцям в ті часи важко було розпізнати, хто «свої», хто «чужі».

Після Жовтневої революції 1917 року в район повертались солдати, які принесли звістку про перемогу Жовтневої революції. Прибув з російської армії в супроводі п’яти солдат і Чуєнко Оврам Федорович 1885 року народження уродженець села Михайлівка, унтер - офіцер царської армії. Мабуть служив у драгунському полку. Скоріше всього він був першим депутатом робітничих, солдатських і селянських рад.

У війську УНР 1917-1920 років однією з найкращих частин вважали створений Симоном Петлюрою 3-й Гайдамацький полк, значну частину особового складу якого становили донецькі шахтарі.

Гайдамацький кіш С. Петлюри був створений і на території Слобідської України. В ньому приймали участь і наші земляки. Гайдамацький Кіш Слобідської України — військова частина у складі Армії УНР. Сформована в грудні 1917 року Симоном Петлюрою, який став його отаманом.

Кіш складався з двох куренів — червоних і чорних гайдамаків, кінної отаманської сотні та гарматного дивізіону (начальник артилерії — Георгій Афанасьєв). Особовий склад коша складався з добровольців, переважно старшин і козаків київських військових шкіл.





Кіш відзначився у зимових боях 1918 року під час оборони Києва від військ більшовиків.

Курінь «чорних гайдамаків» комплектувався з юнкерів 2-ої піхотної юнацької школи, які добровільно зголосилися стати на службу в українську армію. Курінь «червоних» гайдамаків формувався з добровольців – офіцерів російської армії, які перейшли на службу в армію УНР та з юнкерів київських військових шкіл.

Гайдамацький Кіш Слобідської України

Третій Гайдамацький піхотний полк

Гайдамацька бригада (на фото).

Гайдамацький Кіш Слобідської України

Третій Гайдамацький піхотний полк. Сформований у грудні 1917 року Симоном Петлюрою. Комендант Гайда-

мацького Коша Слобідської України Симон Петлюра зі своїм штабом (праворуч сотник Удовиченко).

Біля панцерника старшини полку «чорних запорожців» армії УНР (фото).

Діяльність Симона Петлюри тісно пов'язана з Сумщиною. На території області гайдамаки Петлюри вели боротьбу з ордами зайд. Вони брали, і захищали Конотоп, Хутір -Михайлівський, Ворожбу, Суми, Ромен.

В перші роки більшовицької окупації та протягом 20-х років на території області діяли численні повстанські загони, пов'язані з петлюрівською еміграцією. Боролися червоні гайдамаки проти червоних гвардійців.

У центрі села Олександрівка знаходиться могила, в якій поховані учасники громадянської війни. Разом з іншими і жителі села – Геращенко Василь Васильович, Глобенко Кузьма. Десять чоловік із села перевозили зброю до міста Конотоп.

На під'їзді до м.Конотоп їх оточили гайдамаки. Вісім чоловік втекло, а двох (Геращенко, Глобенко) було схоплено гайдамаками. Закованих кайданами їх привезли на сільське кладовище де і розстріляли. Після підписання у Бресті мирного договору УНР з Німеччиною розпочався спільний наступ.

Наприкінці березня від більшовиків звільнили Роменський, Конотопський, Кролевецький, Глухівський і частково Путивльський, Сумський, Лебединський повіти. 1 квітня було зайнято Путивль і Ворожбу, а 5 квітня - Суми і Охтирку.

Гайдамаки вбили Чуєнка Оврама Федоровича в січні 1918 року в селі Михайлівка. Коли він прибув в село до своєї родини, зрадники донесли про його прибуття гайдамакам. Чуєнко Оврам Федорович сховався в одному з дворів в погребі. Зрадники донесли. Гайдамаки почали бити всіх членів сім'ї. Коли дійшла черга до трьохлітньої дитини , мати дитини не витримала і розповіла де знаходиться Чуєнко Оврам. Його схопили і повели до

Сейму, там розстріляли. Але він виявився лише пораненим, був людиною міцною і йшов до села Ігорівка. Знову хтось видав, його схопили і порубали шаблями. Рідні хотіли поховати його на кладовищі, але багатії на чолі з Дорошенком не дозволили.

Три дні не могли придати тіло землі. Тіло Чуєнка Оврама Федоровича вночі поховано на сільському цвинтарі. На жаль, цей цвинтар при радянській владі розораний.

Дружина Чуєнка Оврама Федоровича - Домна Гордіївна розповідала, що Оврам Федорович служив в царській армії. Коли приїздив в відпустку, співав в церковному хорі. Слухати його спів збиралось все село. Він мав чудовий голос, добре танцював за те його не віпускали з війська.

Наприкінці 1917 р. Денікін Антон Іванович (1872 – 1947 р.р.) разом з Л.Г.Корніловим і М.В. Алексєєвим став організатором Добровольчої армії, яку очолив після загибелі Корнілова (13.4.1918). Весною 1919 Добровольча армія під командуванням Денікіна розпочала наступ з Північного Кавказу, і у червні 1919 зайняла Донбас і Харків. За свідченням генерал-майора армії генерала Денікіна А. Туркула населення Харкова зустріло Денікіна із захватом.



Оврам Чуєнко та його дружина Домна з донькою

На початку ве-

ресня 1919 року Буринь захопили денікінці. Згідно мемуарів учасників цих подій єдиним і регулярним повстанським формуванням в цій місцевості, на які звертала увагу Добровольча армія - це підрозділи Повстанської селянської армії Н.І. Махна. Багато селян йшли в загони месників і боролися з денікінцями та махновцями. Із числа селян був організований загін в кількості 30 чоловік. Скоріше за все це було типове асоціальне збройне формування з пробільшовицьким забарвленням. У інших місцевостях їх називали «чортовими сотнями». Не виключено, що, знову ж таки, за аналогією з іншими районами області, створення цього загону було ініційоване з Радянської Росії - на виконання рішень І-го Всеукраїнського з'їзду Рад. Денікінці робили наїзд з села Дяківки, а махновці – з Миколаївки.

У селян забирали худобу, зерно, а чоловіків забирали в свій обоз. Чоловіки переховувались. Зрадники донесли денікінцям про повернення в село матроса Шалака Антона Йосиповича. Матрос від переслідування денікінців сховався. Частина селян їз загону селян були вивезені до річки Сейм і розстріляні. Серед них були вбиті селяни с.Чаша: Кірієнко Арсентій та Кірієнко Кирило. На світлині Чуєнко Оврам Федорович зі своєю дружиною Домною Гордіївною та маленькою донькою Ганною. В них було п'ятеро дітей. Фото зроблено 1914 року в Балаклеї під час поїздки Домни Гордіївни на побасення з чоловіком. Із спогадів його дітей Оврам Федорович любив співати українську народну пісню: Ой поля, ви, поля, ви, широкі поля.

А на етіх полях урожаю нема.

Тільки виросла одна кучерява верба,
А под етой вербой солдат вбитий лежав.

Он убит не совсєм – тяжко ранений був.
Голова у нього вся порубленая.

Голова у нього вся порубленая,
Біла грудь у нього вся посєченая.

На груді у нього яркий хрест золотой,
А в ногах у нього стояв конь вороной.

– Ох ти конь, ти, мой конь, ой товариш ти мой,
Ой біжиш ти, мой конь, на Вкраїну домой.

Та не сказивай, конь, що я вбитий лежу,
А скажи ж ти, мой конь, що женатий хожу.

Оженіла міня пуля бистрая,
А звінчала міня сабля острая.

А бояри ж були – всі снаряди були,
А нівєста була – мать сирая земля.

Джерела:

1. Великая Октябрьская социалистическая революция на Украине (февраль 1917 – апрель 1918): К.: Политиздат. – Т. 3.

2. Великий Жовтень і Громадянська війна на Україні. Енциклопедичний довідник. – К., 1987.

3.Дослідження національного інституту пам'яті.

4.Історія міст і сіл Української РСР. Сумська область. К., 1973.

5.Зруйновані храми Сумщини, видавництво «Ярославна»,Суми 2007.

6.Геннадій Іванущенко, «Залізом і кров'ю», Суми, Собор, 2001

7. Власний архів.

«Слово о полку Ігоревім» і Буринщина

До 825-ї річниці знаменитого Походу Новгород-Сіверського Князя Ігоря на половців присвячено

Відлуння давніх переказів та історичних фактів свідчать про те, що Буринщина була важливою історичною базою походу князя Ігоря Святославовича на половців весною 1185 року.



Проте, ці історичні події на території Буринщини вивчені недостатньо. Село Ігорівка дуже цікаве за археологічними знахідками давнини і пов'язане з подіями походу Князя Ігоря. І сьогодні, більш як 825 років потому «Слово о полку Ігоревім» вражає читача красою мови, глибиною зображення історичної обстановки на Русі тих часів, пристрасною публіцистичністю автора у заклику до єднання і вірності Вітчизні.

В тексті «Слова…» з великою силою висловлені епічність та ліризм. Найбільш ліричним образом поеми є знаменитий «Плач Ярославни».

«Слово…» переносить нас до епохи непримиренного протистояння двох світів: християнського і язичницького, осідлого і кочового, слов`янського і тюркського.

Зміст «Слова о полку Ігоревім» знову робить його найсучаснішим, найбільш нагальним читанням для всіх

і кожного. Подивімося, у що ми перетворили і продовжуємо перетворювати свою Матір- Україну. В «Слові» все про нас сьогодні з вами і про наші нескінченні суспільні проблеми перегукується. Єпоха «Слова о полку Ігоревім» свідчить про те, що, на Чернігово-Сіверщині перебували тюркськомовні кочівники чорні клобуки, де чітко відбились тюркськомовні слова. Населення Сумщини, яка входила до Сіверської землі, здавна називають сіверянами, але в нього є ще одна назва чорні клобуки (шапки). «Середньовічні племена чорні клобуки хоч і були тюркського походження, але асимілювалися ще під час формування давньоруської народності»[1].



На сучасній території міста Буринь проживали сівери (сіверяни), які представляли «проукраїнський субстрат- основу» семи «українських племен» (полян, древлян, сіверян, волинян, тиверців, білих хорватів та уличів), які згадуються у «Повести временных лет» (XI ст.н.е.).



«Освічене населення Києва XII ст. володіло двома мовами, тому так і писалась знаменита книга двома мовами двомовним (російсько-тюркським) автором для двомовного населення. Але з часом мова змінилась і не всі тюркізми стали впізна-

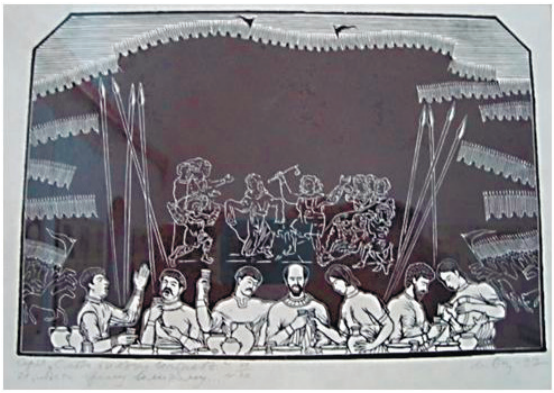
ними. Деякі з них формально співпали із старослов'янською мовою[2].

На думку дослідників архаїчна лексика «Слова о полку Ігоревім» зрозуміла нинішнім мешканцям Чернігово-Сіверщини, бо й досі у цьому регіоні в говірках присутні багато лексем, вживаних невідомим автором.

Після приходу монголів (1222 – 1240 рр.) у половецьку степ і на Русь половці змішалися з монголами та передали їм свою мову, яка на той час була домінуючою в степу. Цих половців (кипчаків, куманів) європейці почали називати татарами.

«Велесова книга» має відношення до Чернігово-Сіверщини, слугує співпадання ідентифікації населення. Мається на увазі, що у «Велесовій книзі» і в написаному через сторіччя «Слове о полку Игореве» населення визначається однаково – це «Велесові діти» і «Дажбогові внуки». Істотним в даному разі є визнання «дідом» Дажбога, який ідентифікувався на Лівобережжі із сонцем, тоді як, наприклад, на Київщині в X – XI сторіччя головним божеством визнавася Перун.

До теми «СЛОВА» зверталися, звертаються і ще довго будуть звертатися літератори, художники, композитори, скульптори та інші митці, бо віковічна сила слова древнього автора – це невичерпна криниця об'єктивної художньо історичної правди, віками перевіреної народної мудрості, небаченого образного мислення, чарівного дивосплетіння людських почуттів та думок.



Серед робіт -- гравюри нашого земляка - художника-графіка Миколи Бондаренка, уродженця села Дмитрівки Буринського району

Коли світова спільнота відзначає 825-річчя «Слова о полку Ігоревім», в Сумському художньому музеї імені Н.Онацького відкрилась виставка графічних робіт, присвячених «СЛОВУ О ПОЛКУ ІГОЕРВІМ». На цій виставці були представлені гравюри відомих художників-графіків члена Національної спілки художників України, В.І.ЛОПАТИ, Народного художника СРСР ФАВОРСЬКОГО В.А., академіка, народного художника республіки Бєларусь Г.Г. ПОПЛАВСЬКОГО, а також нашого земляка,уродженця села Дмитрівки, відомого у всьому світі художника-графіка Миколи Михайловича БОНДАРЕНКА.

На вернісажі були присутні відомі в Україні сумські літературо- та історикознавці В.Б.ЗВАГЕЛЬСЬКИЙ та О.М.КАПІТОНЕНКО, знані в Україні поети Людмила РОМЕН та Андрій ПОЛЯКОВ, начальник Державного історико-культурного заповідника у м.Путивль ЛЄПЬОШКІНА О.М., представники облтелерадіо, та преси. Буринський район представляли ДОВГОП'ЯТ О.В., ФАСТІВЕЦЬ Г.Ф., КОНОНЕНКО М.М. та ОСАДЧИЙ В.М.

Всі виступаючі відмічали неперевершено органічно з'єднані – високий художньо-естетичний, правдиво історично-побутовий, проникливо психолого-аналітичний – рівні творів Миколи Бондаренка. Бондаренко, ілюструючи «СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЄВІМ», зумів увійти в наш внутрішній світ та відтворити наші уявлення і наше бачення тієї історичної епохи, зумів передати вічні почуття і вічні думи нашого народу з такою силою, з такою переконливістю, яка притаманна лише справжньому митцю найвищого класу.

Восени 1972 року в м.Харкові, в майстерні художника-викладача ЛУЦЕНКА Анатолія Павловича М.Бон-

даренко віддрукував свої перші гравюри. І з того часу з головою поринув у цей непростий, захоплюючий світ творчості, що вимагав від нього повної віддачі сил, енергії, таланту. Він став справжнім майстром книжкової графіки.

Виконав ряд графічних серій: «Хата моя, біла хата», Шевченкіана, «Україна – 1933. Кулінарна книга», «Знищені храми Буринщини», «Корінням із Сумщини», низку гравюр на різні теми та екслібриси. Ну і, звичайно ж «Слово о полку Ігоревім», де митцем передані не просто ілюстрації, не просто зображення, а стверджуючий дух Слова і величезна історична та художня наповненість твору.

Твори М.Бондаренка експонувались в Києві, в Санкт-Петербурзі та інших містах Росії, в Японії, в США, в різних містах Західної Європи. Він нагороджений орденом «За заслуги» ІІІ ступеня.

На превеликий жаль на виставці серія була представлена не в повному обсязі, а лише четвертою її частиною, що не дало глядачам можливості повністю об'ємно та панорамно осягнути задуми художника і їх втілення в життя. І це дивує, бо планувалася все-таки персональна виставка митця.

Та, не дивлячись на це, свято «Слова о полку Ігоревім» відбулося. Свято нашої з вами історії, свято нашої літератури, свято нашої духовності, свято нашої самобутності.

Дещо про життя князя Ігоря - головгого героя «Слова...»

Ігор Святославович – правнук Ярослава Мудрого. Народився 3 квітня 1151 року. Княжив у Новгород-Сіверську в 1180-1198 роках, у Чернігові – в 1198-1202рр. Був одружений двічі. Відомо, що його другою дружиною стала дочка Ярослава Осмамисла Єфросинія. Помер 29 грудня 1202року.

Під час походу князя Ігоря Святославовича на полов-

ців весною 1185 року його шлях пролягав Буринщиною через село Ігорівку. Тоді воно називалось іменем Святого Михаїла і було володінням князів Ольговичів.

Відлуння давніх переказів та історичних фактів свідчать про те, що Ігорівка була важливою історичною базою Сіверських князів.

Не випадково про «Ігореве селге»(сільце) і його багатство згадується в Іпатієвському літописі, куди дані про Ігорівку потрапили з Чернігівсько-Сіверських літописних джерел. Вірогідно, що саме тут часто бував князь Ігор Святославович, де мав свої дім, «дагу», різні скарби. Про це свідчать письмена, знайдені на місці стародавньої Ігорівки.

Цілком правомірно вважати, що в цьому селі князь Ігор, повертаючись з полону, змушений був заночувати через пошкоджену ногу. Дізнавшись про це, незабаром із Путивля до Ігорівки прибула дружина Ігоря Святославовича Єфросинія Ярославна, а з нею, як сказано в «Історії Російській» В. Татіщева, багато бояр, двірні та простих путивлян (кінних і піших), які поважали свого князя, оборонця рідної землі. Отже, плин часу не заглушив народних переказів і легенд про ті події. Вони дійшли до наших днів і є свідченням героїчної минувшини нашого краю.

Історик Борис Рибаков, один із дослідників «Слова», звернув увагу на місце в пам`ятці, де «готські красні діви, дзвонячи руським золотом, оспівують часи Бусові, леліють помсту за Шарукана». Тобто, автор «Слова» дивним чином пов`язує поразку князя Ігоря з полоном половецького хана Шарукана і значно давнішою історією з князем антів Бусом (Божем), якого з синами та 70 старійшинами розіп`яв готський цар Вінітарій.

Є над чим подумати. У нашому краї знаходять старожитності як пеньківської археологічної культури, носіями якої вважають антів, так і черняхівської.

Серед донецьких половців з'являється яскрава осо-

бистість, хан Кончак, син Атрака, онук "великого хана" Шарукана, який об'єднує всі половецькі землі. Об'єднавшись з ханом придніпровських половців Кобяком, Кончак здійснив ряд нападів на Русь, взявши участь у боротьбі Ольговичів з Мономаховичами. У 1180 р. він разом з Ігорем Святославичем (майбутнім героєм "Слова о полку Ігоревім"), який очолив половецьке військо, виборював Київ для його брата. Однак військова фортуна зрадила Ольговичам, і Ігор разом з Кончаком "всъкочивша в лодью бежа на Городец к Чернигову".

У лютому 1185 року хан Кончак розпочав набіг на Русь, щоб її ослабити в інтересах суздальського князя – союзника.

Половці не тільки брали в полон русичів, а й налагоджували добросусідські стосунки із князівськими родинами. Через те в багатьох князів були дружинами смагляві половчанки. Ось і в жилах відомого князя Ігоря, героя «Слова о полку Ігоревім» текла, за твердженням деяких істориків, половецька кров матері та бабусі(по лінії батька). Хан Кончак, який у лютому 1185 року розпочав набіг на Русь, був свояком Ігоря. Кончак – сват князя Ігоря. Син Ігоря Володимир поверувся з полону додому в 1187 році, але не один, а разом з молодою дружиною, дочкою хана Кончака та дитиною.

В книзі «Від Десни до Каяли» М.П. Синюки (глухівчанин Сумської області) автор виклав своє бачення походу Новгород-Сіверського князя Ігоря на половців навесні 1185 року. Він переконливо доводить, що похід був задуманий і здійснений Ігорем, щоб уникнути участі у загальноруському поході на майбутнього свата Кончака, а то і взагалі зірвати його (що в кінці кінців так і сталося). Тому він, потай від Києва, і відвів війська Сіверщини подалі від київських співправителів – Святослава і Рюрика, щоб вони не змогли залучити їх до походу, який готувався великими князями на літо 1185 року. В книзі по-новому представлені стосунки князів Ольговичів з

Кончаком.

У війську Ігоря воював полк ковуїв(Чорні Клобуки) із Чернігова.

Відомо, що усі князі потрапили в полон до половців. Додому вдалося втекти лише 15 сіверянам.

Половці розподіляли між собою полонених. Ігор дістався Чилбоуку Тарголове, Всеволод – Роману Кзичу, Святослав – Елдичуку, Володимир – Копти.

Окремі дослідники вважають, що коли половці полонили князя Ігоря за нього поручився його сват хан Кончак. Він мав 15 наглядачів та 5 сторожів. Князь навіть ходив на полювання.

Хан Кончак говорив князю Ігорю:»Все полоненим ти себе вважаєш. Але хіба ти живеш як полонений,а не гість мій?»

У половецькому таборі знайшлася людина, яка допомогла організувати втечу Ігорю. Можливо сват Кончак дав кому-слід хабара, щоб його родич повернувся додому. Невдовзі княгиня Ярославна обіймала свого чоловіка, щастю не було меж.

Академік Б.О.Рибаков не вважає князя Ігоря позитивним героєм поеми і нагадує, що починав Ігор свою військову кар'єру непристойно - співпрацею з тим же половцем Кончаком. Тому ж Рибаков не соромиться нагадати, що Боян, при всій його заслуженій славі, був все-таки придворним льстецом у чернігівського до мозку кісток авантюрного князя Олега Гориславича. І в цьому, до речі, академік слід за прозорливим Пушкіним, що, звернувшись до «Слова», відразу здогадався, що його автор - зовсім не наслідувач Бояна, а суворий, безкомпромісний його змагач.

Рибаковська портретна галерея учасників «Слова» переконливо доводить: тільки проникливий сучасник, живий учасник тих подій міг так безпомилково знати таємницю всіх-всіх своїх персонажів, їх ставлення один до одного, їх не завжди очевидні наміри, їх слабкі струни,

їх переваги і ще не виявлені можливості. Щоб на таке бездоганне знання наважився бард-імітатор з будь-якої подальшої епохи, такому умільцю знадобилося б у своєму XV або XVIII столітті обзавестися самим потужним комп'ютером.

Академік Рибаков, мабуть, припускав, що домашні та зарубіжні «викривачі» дійсності «Слова» раз від разу знову захочуть покусувати величну пісню XII сторіччя. Але він і не поглядав в їхній бік, відповідаючи цій публіці мовчазним презирством. То ж до вивчення «Слова» необхідно підходити обережно.

Джерела:

1.Культура і побут населення України,Київ,Л.,1993. 2.Ольжас Сулейменов, кн.,» Аз і Я»), Голос України, 2009р., 19 грудня».

Село Миколаївка – відлуння Заритого

Більшість сіл на Слобожанщині виникали на місцях, де раніше жили люди. Можливо с. Миколаївка поселене на місці стародавнього руського городища Заритий, яке згадується в давньоруських літописах(позначено на карті Чернігівська земля і її сусіди в X11 ст.).

Літопис часів княжіння Ростислава Мстиславовича у Києві доніс до нас звістку про місто Заритий, яке занепало після нашестя орд войовничих кочовників. У ньому також говориться, що після невдалого походу на Путивль у 1159-1160 роках був змушений зупинитися в Заритому князь Ізаслав, бо його не пустили до себе жителі міста Вир.

Нині московський, а раніше український археолог Ю. Моргунов твердо дотримується версії, що давньоруське

місто Заритий (Зартий) – це городище в урочищі Валки на околиці села Миколаївки Буринського району Сумської області. Його версія вважається найбільш вірогідною, бо починаючи з 1972 року вчений керував Посольською археологічною експедицією, яка плідно досліджувала літописні міста Сумщини, зокрема й Буринщини.

Цієї думки дотримувались члени-кореспонденти Академії наук СРСР Олександр Сидоров та Академії наук України Павло Миколайович Попов.

«За документами першої половини XVI ст. на території села Миколаївка відоме городище під назвою »Юрієве городище на усть Куриці». У 30-х роках XYI ст. була спроба заселити пусте городище роменським урядником К. Сіножицьким, але спроба виявилась невдалою. Укріплення городища у першій половині XVII ст. були використані для видобутку селітри ватагою з Речі Посполитої і тут розташувався селітроварний стан» [1].

«Називаючи це городище «Юрієве городище на усть Куриці», зберегли ім'я турівського князя Юрія Ярославовича , котрий володів Заритим 1159 року. Однак, на роковідомій мапі французького картографа Г. Боплана місто уже назване за ім'ям річки Куриця» [2].

Відома духовна особа отець Сергій (Сергій Олексійович Сидоров), молодший брат вченого Олексія Олексійовича Сидорова(13.06.1891-30.06.1978) уродженця села Миколаївки Путивльського повіту Курської губернії, нині Буринський район, народився 10 лютого 1895 року в Москві в сім'ї юриста Сидорова Олексія Михайловича. Мати протоієрея Сергія Анастасія Миколаївна, була княжною Кавкасідзе. Після народження сина Анастасія померла в 1902 році. З цього часу дитинство і юність Сергія пройшли в маленькому помісті Миколаївці Курської губернії Путивльського повіту (нині Буринський район). У 1920 році Сергій Олексійович женився на Тетяні Петрівні Кандибі, що вийшла з відомого українського дворянського роду (1896-1958). Пізніше 27 ве-

ресня 1937 року був страчений на Бутівському полігоні. 21 травня 1956 року був перегляд справи, посмертно реабілітований.

В «Записках священика Сергія Сидорова», з додатками про його життя, складених дочкою Вірою Сергіївною Бобринською, згадується про село Миколаївку Путивльського повіту (нині Буринський район) і його володарів.

Зокрема: «Село розташоване від Путивля за тридцять верст. Дорога йшла по долині, де срібляною стрічкою в'ється чистий і світлий Сейм. Чорноземні лани перемежовувались з болотами, де була розкіш для дичі; де-не-де попадались невеликі ліси. Миколаївка була типовим українським селом з майданом, від якого розходились вулиці з глиняними побіленими хатами. На майдані стояв білий з одним куполом, значно просторий храм кінця XVIII ст. з невеликою вишуканою дзвіницею. Храм був в ім'я Святої Трійці.

Село розташоване на місці старого укріплення часів самозванця(1604-1613 р.р., автор.) і на картах Північної України з'явилось на початку XVIII ст., в той час воно називалось Тараканівкою.



Можливо, назву Тараканівка перші переселенці принесли з попередніх місць мешкання і були нащадками Тмутараканського князівства, коли полтавські землі потрапили під владу чернігово - тмутараканського князя Олега Святославовича. У 1083 - 1094 роках він був князем тмутараканським, а пізніше володів Новгород - Сіверським князівством. «Тмутараканське князівство розташовувалося не на Таманському півострові, як це вигадала Катерина II разом зі своїми придворними клевретами, а на

Рязанській землі. Існують переконливі архівні джерела, які це підтверджують. Дуже вже хотілося імператриці «поріднитися» з Києвом, Київською Руссю, щоб якомога далі віддалитися від Золотої Орди, яка, фактично, була праматір'ю Московського князівства» [3].

Цими землями колись володіли Черепови, Вощініни, Неплюєви, Миклашевські. Через кілька поколінь в середині XVIII ст. Тараканівка перейшла в володіння після Гамалієва одруження Григорія Андрійовича Полетики (народження 1725 року, Ромни, Гетьманщина, виходець із козацької старшини, син бунчукового товариша, роменського війта Андрія Павловича Полетики, відомого як автор «Истории Русов», 1783 рік) на Олені ІванівніІ Гамалеї (дочка відставного генерального судді війська Запорозького Івана Гамалії), стало володінням Полетик.Назва Миколаївка стала з того часу, коли дочка Василя Григоровича Полетики Анастасія Василівна Полетика вийшла заміж за князя Семена Єфремовича Кавкасідзе і влаштувала в церкві села новий боковий вівтар в ім'я Святителя Миколая. Нащадки колишніх власників вважали право володіння Гамалеями деяких маєтностей спірними. Тому йшов заплутаний судовий процес за володіння землями в Путивльському повіті, по якому у Анастасії Василівні повинні були відібрати всі землі в селі Миколаївка.


Миколаївська церква с.Миколаївка збудована у 1841 р. на кошти поміщиків родини князів Кавкасідзе. Зруйнована у 1932 р. (Фото передано до музею нащадками поміщиків Павлових).

За сімейними переказами перебудові церкви передували ці події. Анастасія Василівна молилась перед образом Цариці Небесної, прохаючи у неї допомоги і захисту. Коли вона молилась, їй здалося, що лик образу ніби засвітився незбагненним світлом, і в той же час звичайна

твердість духу з'явилась до неї.

Вона спокійно ввійшла після молитви в залу. Там її чекала горнична з листом, де повідомлялось, що рішення суду оскаржено і по височайшому повелінню належить перегляду у вищій судовій інстанції. З того часу до революції цей процес так і не був до кінця завершений.

Образ Божої Матері Анастасія Василівна перенесла в церкву села Миколаївки, розширивши і прикрасивши при цьому вівтар Святителя Миколая. Добудова існуючого храму Святої трійці в селі Миколаївка проводилась приблизно в 1825 році на кошти Анастасії Василівни Кавкасідзе. Її чоловік Сімеон Єфремович Кавкасідзе помер після чотирьох років подружнього життя, залишивши сина Миколу і два розорених помістя. Микола Семенович Кавкасідзе, дід отця Сергія, женився на Ользі Павлівні Ліннеман, мати якої Марія Степанівна, від народження Черепова, була володаркою помістя в с. Жуківка. Микола Семенович раптово помер 1 березня 1880 року, залишивши 7 чоловік дітей, із них четверо померли. Залишились лише син Микола і дві дочки – Настя і Варвара. У1841 році в селі Миколаївка була побудована мурована церква в ім'я Святого Миколая на кошти місцевого поміщика князя Кавкасідзе.

Княгині Кавкасідзе в віці двадцяти семи років випало винести великі випробування. Був недорід, селяни голодували. Анастасія Василівна для харчування голодних розпродала всі дорогоцінності, отримані нею в придане. В той жахливий 1828 рік княгиня Кавкасідзе показала приклад самозречення. Вона сама відала розподілом харчів серед голодних і, хоч безумно любила сина, тим більше давала йому ж харчів, як і дітям кріпаків».

Сергій Олексійович Сидоров з дитячих років відчував всю навколишню красоту природи краю, українського степу. Він так писав потім про свій рідний край: «Широкі українські степи. Неосяжні погляду, далеко простираються вони, зливаючись з небом лазурним. По їх просто-

рах безлісних розкинулись хутори, де в вишневих садах тонуть білі хати козаків і прикордонників. Інколи їх прорізають запилені вулиці німецьких поселень на берегах звивистих рік, несучих кришталеві води через комиші і осоку, стоять села з дворами вельмож, з парканами, де з темних алей виглядають німфи і білі боги давно забутих в віках релігії давніх народів. Верби схилились над шляхом, що пам'ятає сурові битви, коли українці хотіли відстояти свою волю від московських військ князя Ромодановського. Дуби стоять, осіняючи шлях Катерини в Тавріду. Інколи на просторі степнім кургани з одинокою кам'яною бабою сиротливо маячать під трепет ковильний. Та шуліка далеко в ясному небі клекоче, скликаючи на бенкет своїх малих, бачачи жертву свою».

Перед самою революцією княгиня Варвара Миколаївна Кавкасідзе, тітка отця Сергія, усиновила Серьожу і написала на височайше ім'я прохання про те, щоб передати титул князя і прізвище Кавкасідзе племіннику і цим зберегти потухший рід. В проханні було відмовлено і, можливо, на щастя… В післяреволюційні роки легше було бути Сидоровим, чим князем Кавкасідзе.

Джерела:

1.Коротя О.В., Осадчий Є.М., Селітроварна майстерня першої половини XVII ст. на території Юрієвого городища, Буринський краєзнавчий вісник, 1, ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2010, 187 с., С.47.
2.Svoboda – nevs.com>arxiv/f/2006/svoboda-2006.
3.Білінський В.Б., Країна моксель, або Московія, історичне дослідження, Видавництво імені Олени Теліги, Книга 2, 2009, - 320 с.

Перші православні храми Буринщини

Місцевість сучасного села Червона Слобода, як стратегічний пункт, споконвіку привертала увагу наших предків. Відносно заселення місцевості даних не збереглося ні в писемних джерелах, ні в народних переказах. Проте, на території села є багато колишніх укріплень, курганів, городищ, могил(Велика могила) – свідків історичних подій.

Мешканців, селян парафії села Червоної Слободи(колишнє Красна Слобода), не можна віднести до чітко певного типу малоросіян, великорусів чи білорусів. Нерідко називають їх «переворотні», і ця назва досить вірно визначає пов'язане з ними поняття: тут можна почути ні чистого московського говору, ні чистої малоросійської мови, звичаї, костюми тощо - все це суміш різних смаків.


Дерев'яна церква с. Красна Слобода

Таке розмаїття пояснюється тим, що в часи кріпосного права, з волі поміщиків, контингент місцевих жителів поповнювався переселенцями з різних місцевостей: тут є жителі Орловської губернії, відомі під жартівливою кличкою «горюни», жителі Полтавської і Харківської губерній; є чотири сімейства, дід яких якимось чином з Польщі забрів, тому ці сімейства і по теперішній час прозиваются «Полякови».

Всі жителі приходу Червоної Слободи - православні. Серед характерних рис народонаселення особливо виділяються набожність, співчуття; хоча є різко видатні і негативні риси характеру, як-то тяжіння до викрадення чужої власності, ледарство. У селі до 1886 року було волосне правління. У район Червоно-Слобідської волості входили села Скуносово, Зіново, Вшивка, Пересипка, Дич і Лух-

тівка; з 1886 року волосне правління переведене в село Бурынь. Приход Красної Слободи складався із самого села, хуторів – Колосов, Чумаків, Нехотяївка і Отрадний.

У селі Червона Слобода була побудована одна з перших церков на Буринщині. Стольник Григорій Іванович Аннєнков, власник села Красна Слобода в Путивльському повіті (нині – Буринський район), збудував у 1692 р. в цьому селі церкву, пожертвувавши для неї 10 четвертей власної землі.

Аннєнкови – вихідці з Орловщини, служили в Курську, значились виборними дворянами. «Служили царю і Вітчизні в різний час в різних чинах... За свої служби вони були наділені від государів маєтками, вотчинами і окладами». «Серед городових дворян розрізнялися виборні, або вибір. Під виборними дворянами розуміють яких призначає на вищі військові посади...

Виборні скрізь поставлені попереду кращих, а це, згідно з поняттями часу, треба розуміти в тому сенсі, що виборні суть кращі з кращих»[1].

Перша церква - дерев'яна, збудована на честь Преображення Господнього у Червоній Слободі під час царювання царів Іоанна та Петра Олексійовича в 1692 р. власником Червоної Слободи стольником полковником Григорієм Івановичем Аннєнковим, і для утримання священно-церковнослужителів цієї церкви дано їм, Аннєнковим, власної землі десять чвертей. З цією церквою пов'язаний спогад про те, що цар Петро Олексійович після Полтавської перемоги у 1709 р., спрямовуючи свій шлях у місто Київ, відвідав власника Червоної Слободи стольника полковника Григорія Івановича Аннєнкова, причому входив в місцевий парафіяльний храм і віддав на зберігання в цей храм кілька прапорів, узятих у військах переможених шведів, але ці прапори не тільки не збереглися, але про їх істотне існування і не знали і не знають.



Г.І. Аннєнков

Перша церква існувала до 1788 року. В збереженому опису церковного майна за 1783 рік сказано, що в той час перша церква була вже старенька і почала будуватися нова.

У 1788 році друга церква була побудована внучкою полковника Аннєнкова Агрипиною Андріївною - дружиною лейтенанта Григорія Васильовича Масалітінова - і освячена з благословення Преосвященного Апполоса Єпископа Севского і Брянського.

Друга церква в Червоній Слободі теж була дерев'яна, однопрестольна, з двома притворами або входами з північної та південної сторони. Стара дерев'яна церква, згідно з дозволу Єпархіального начальства, в 1895 році продана з іконостасом та старими священицькими і дияконськими облаченнями в село Салтиково Путивльського повіту, парафії села Вязового ціною за 450 рублів сріблом на пристрій храма.


с. Черепіка. Воскресенська церква (мал. Л.Капітоненка)

Церква села Червоної Слободи до сімдесятих років XIX сторіччя почала занепадати і, крім того, не відповідала чисельності мешканців приходу.

Поміщик Никанор Васильович Масалітінов, онук вищезгаданої будівельниці храму Анненкової, запропонував парафіянам потурбуватися побудовою кам'яної церкви, також на честь Преображення; думка його була прийнята одностайно, і він був обраний фундатором, тобто будівничим церкви, і зі свого боку парафіяни постановили до закінчення будівництва храму вносити по 50 коп. з десятини землі.

Масалітінов Никанор Васильович у 1884-колезький секретар, почесний мировий суддя Путивльського повіту Курської губ, гласний повітового земського зібрання. Джерело: Пам'ятна книжка Курської губернії на 1884.

В 1871 році, з благословення Преосвященного Сергія,

Єпископа Курського, приступили до будівництва кам'яного храму на честь Преображення Господнього. Спорудження тривало до 1886 року. 18 вересня 1886 року новооблаштований храм був освячений з благословення Преосвященного Михаїла, Єпископа Курського.

Преображенський храм села Червоної Слободи влаштований по плану і фасаду, складеним професійним архітектором, хоча при складанні проекту церкви головним керівником був смак будівельника, дворянина Никанора Васильовича Масалітінова.

План і фасад церкви розроблений настільки вдало, що церква своїм виглядом викликає захоплення інтелігентних осіб, які в перший раз прибувають до Червоної Слободи. Прототипом власне фасаду будівлі послужила Двохрамова церква міста Путивля [2].

Одна з найдавніших церков була в с. Черепівка. Село Черепівка виникло не пізніше другої половини XVII ст., у добу так званої Руїни, тобто в період після національно-визвольної війни на чолі з Богданом Хмельницьким, а точніше близько 60-х років XVII ст., коли велика кількість українців переселились з теренів колишньої Польщі у межі Московської держави, гнані соціальними, національними і конфесійними переслідуваннями.

Пращури мешканців с. Черепівки і деяких сусідніх сіл при переселенні з заходу, осідаючи головним чином по течії ріки Сейм, принесли сюди не тільки риси північ-ноукраїнських говорів (в основі), але й деякі культурно-побутові особливості. Серед них український дерев'яний козацький стиль церков з високими багатоярусними трьома вежами, розташованими в один ряд, з двома поверхами основної будівлі (тобто з хорами) та з окремою дзвіницею. Іконостас, який зберігався у Черепівці, у старому церковному сараї поряд з садибою Кононенків, свідчить, що живопис старої «козацької» черепівської церкви був також «козацьким», з національними рисами, виконаний яскравими фарбами[3].

У «Топографическом описании селений Путивльско-

го уезда (1784 г.)» А. Зубова (Російський державний військово-історичний архів) згадується слобідка Баринь, де йдеться, що належить слобода «Її сіятельству вдові пані генерал-ашефші графині Катерині Сергіївні Гендриковій з дітьми її, в слободі 315 малоросійських дворів, з кількістю душ – 1001… Селище лежить на річці Чаші. У цій слободі дерев'яна церква в ім'я Різдва святого пророка і Предтечі Господнього Іоанна, при якій священно та церковнослужительських дворів три. В них душ сім та її високості колишній будинок дерев'яний і на означеній річці два млини (4).

Упродовж всього свого тисячолітнього існування православна церква значну увагу приділяла розвитку освіти. Парафіяльні школи почали відкривати далеко перед кінцем XVI ст. Вони розміщувались при церквах в корпусах, побудованих за рахунок церковних прибутків. У сторожці Преображенської церкви с. Червона Слобода булла відкрита школа грамоти, земська школа і церковнопарафіяльна. На території парафії Воскресенської церкви с. Черепівка було три земські школи та одна жіноча школа грамоти.

Джерела:

1.ИСТОРИЧЕСКАЯ ЛЕТОПИСЬ КУРСКОГО ДВОРЯНСТВА. Составил член ИМПЕРАТОРСКОГО С.-Петербургского Археологического Института Анатолий Алексеевич Танков. ИЗДАНИЕ КУРСКОГО ДВОРЯНСТВА,Том первый. Москва 1913, 649 с.

2.Летопись Преображенской церкви с. Красная Слобода Путивльского уезда, 1901, Курские епархиальные ведомости № 29-30, 32-36; Токмакова И.В. Из летописи с. Красная Слобода Путивльского уезда // Путивльський краєзнавчий `збірник. – Вип. 3. Універсальна книга, – Суми, 2007, 286 с. – С.151).

3.Путивльський краєзнавчий збірник. – Вип. 3. Універсальна книга, – Суми, 2007. 286 с. – С.157.

4.Российский государственный военно-исторический архив. Госархив Курской области, ф. Р-30, оп. 1, д. 184, л.42).

Театральні витоки Буринщини

Буринщина багата на театральні таланти.



Ще в 1932 році в клубі Буринського цукрозаводу був створений самодіяльний театр Болеславом Людговичем Лучицьким, на базі якого в кінці жовтня 1933 року був створений в той час перший робітничо- колгоспний театр Чернігівської області в Бурині (на той час нинішнє м. Буринь входило в Чернігівську область).

Театр було засновано постановою Чернігівського обласного відділу народної освіти. У витоків театру стояли Б.Л. Лучицький, А.Л.Лучицька та Б.Б. Лучицький. Перша вистава, яку було поставлено в театрі – «Украдене щастя» за однойменним твором І.Франка; прем'єра відбулась 6 лютого 1934 року на сцені будинку культури цукровиків в м. Буринь.

Син Юрія Володимировча Назарова Володимир Юрійоич згадував: «Коли Болислав Людвигович 1932 року в містечку Буринь організував драматичний гурток при будинку культури місцевих цукровиків , до нього приєдналися близькі. Жили при клубі, усім було важко, але потяг до культури в усіх був великий, Люди приходили на вистави зі своїми гасовими лампами. Ставили їх перед рампою, щоб освітити сцену». Самодіяльний театр виступав у селах району та багатьох містах області, де мав великий успіх серед глядачів.

В кінці лютого 1938 року театр переведено на постійне місце розташування до Ніжина і затверджено право носити ім'я М. Коцюбинського. Тож цей театр бере свої витоки в Бурині в робітничому клубі цукрового заводу, який збудовано у 1928 році за проектом відомого українського архітектора Сергія Вікторовича Григор'єва, ок-

ремі споруди якого увійшли до архітектурної спадщини ЮНЕСКО. Клуб збудовано в стилі українського бароко.



Професія актора зародилася в культових і обрядових ігрищах. Актóр (actor - той, хто діє) - виконавець ролей в драматичних, оперних, балетних, естрадних, циркових виставах та кінофільмах, творець сценічних образів. Буринська земля дала неповторні таланти акторів. Серед них: **Раїса Самсонівна Колесник**, народна артистка СРСР, професор Донецької музичної академії.

Раїса Самсонівна народилася 1939 року в місті Буринь Сумської області. На конкурсі самодіяльності її талант розгледів Григорій Верьовка [після чого, не знаючи нотної грамоти, була прийнята в Київську консерваторію імені П. Чайковського. По закінченні Київської державної консерваторії імені Чайковського вона пов'язала свою долю з Донецьком. Працювала в театрі опери і балету, де виконувала провідні арії – Наталки в опері „Наталка-Полтавка" Лисенка, Єлізавети в „Ярославі Мудрому" Мейтуса, Віолети у „Травіаті" Верді. Наша землячка – професор Донецької консерваторії імені Прокофьєва, завідувачка кафедри акапельного співу.



Віталій Васильович Білоножко, соліст українського радіо і телебачення, народний артист України. Віталій Васильович Бі-

лоножко народився 11 червня 1953 року у селі Слобода на Буринщині. Паралельно з загальноосвітньою середньою школою закінчив Буринську музичну семирічну школу за класом акордеону. Брав активну участь у художній самодіяльності району та області.

Навчався в Сумському музичному училищі на диригентсько-хоровому факультеті та у Київській Державній консерваторії за класом вокалу у Народного артиста УРСР Костянтина Огнєвого.

Закінчивши музичне училище, Віталій працював у Чернігівській філармонії, служив в армії — у Київському військовому окрузі у десантних військах, під час служби в армії Віталій Білоножко був учасником Ансамблю пісні і танцю Київського військового округу.

Закінчив Київську національну консерваторію імені П. І. Чайковського. Водночас працював солістом Київського театру естради на Подолі.

Від 1981 року — працює солістом Держтелерадіо України. Брав участь у Днях культури України в 25 країнах світу, зокрема у США, Канаді, Китаї, Великобританії, Франції, Угорщині, Німеччині, Польщі, Чехословаччині, Японії, Сомалі та всіх республіках колишнього СРСР.

Першими піснями записаними Білоножком на радіо стали твори Максима Дунаєвського «Все пройдет» та «Городские цветы». Згодом Білоножко знайшов собі постійних авторів — Олександра Злотника (пісні «Возвращайся сюда», «Там де двоє зустрічаються», «Затанцую тебя», «Кто ты такой?», «Тайфун по имени Катя», «Старая дача», «Чарівниця», «Шануймо любов») та Євгена Осадчого («Ти — земле моя», «Твоє ім'я», «А була любов», «Не лукав», «Боже, дай Україні волю»). У 1994 році фірма «НАК» випустила 2 компакт-касети під спільною назвою «Ярмарок», через рік — «Яблуневий туман», на яких зібрані останні на той час записи Віталія Білоножка. Відтоді ж Віталій почав концертувати разом зі своєю дружиною Світланою, колишньою солісткою оперети та

екс-диктором УТ-1.

Загалом В. В. Білоножко випустив 6 компакт-дисків в Україні, США та Канаді, антологію власної творчості та 12 аудіо-касет.

У 1999 році, разом з дружиною Народним артистом України Світланою Білоножко став засновником регулярного Міжнародного фестивалю родинної творчості «Мелодія двох сердець», одно з найпопулярніших у державі.

У теперішній час (2000 рік) виступає у концертних програмах, зокрема є постійним учасником благодійних акцій і гала-концертів, в тому числі на ТБ, опікується фестивалем «Мелодія двох сердець», паралельно викладає на кафедрі естрадного співу в Київському національному університеті культури і мистецтв.

В грудні 1995 року Віталію Васильовичу Білоножку було присвоєно звання народного артиста України.

За високу професійну майстерність та вагомий внесок у розвиток та популяризацію української пісні артист нагороджений Міжнародним орденом Миколи Чудотворця (1998) та «Президентською Нікою» (1997), є кавалером орденів Ярослава Мудрого V ступеня (2003), «За заслуги» III ступеня (2008).



Віталій Білоножко — лауреат багатьох всеукраїнських та міжнародних пісненних фестивалів і конкурсів.

Валерій Іванович Ковтуненко, директор Дніпропетровського драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка, поет, композитор. Ковтуненко Валерій Іванович народився 9 червня 1951 р. в с. Олександрівка Буринського району Сумської області. Закінчив Київський театральний інститут.

Автор книг: “Пісня іволги”, “Шанс”, “Сповідальна ніч”.

ХАТА

Хата заплющила вікна,
Ніби заснула на мить.
Сниться далеке їй місто,
Що над рікою стоїть.
Сняться їй крани рукаті,
Пальці химерних антен,
Дівчина в білому платті,
Теплий розкрилений день.
Маряться хаті
дороги,
Звідки нема вороття,
І дітлахи босоногі,
Що починають життя...
Потім ударили дзвони,
Скрипки взяли скрипалі,
Їм заіржали десь коні
В сірій осінній імлі.
Хаті приснилася річка,
Човен, що піде на дно...
Сон, як обірвана стрічка,
Поряд в сільському кіно.
…Сніг на весільному платті
Білий — не видно сльози.
Очі заплющила хата,
Гуркіт весільний грози.



Місцевий композитор із села Дяківка Віктор Іванович Кнопік у творчому союзі з поетом Ю. Пономаренком створюють мелодії, в яких – щирість української душі, ніжність до матері, мрійність та окриленість закоханих, одвічна туга за рідною стороною. У творчому доробку місцевого композитора – півсотні власних пісень, кож-

на з яких – неповторна і самобутня. Син Артем Кнопік також переймається батьківською любов'ю, закладеною, напевнее, на генному рівні, до мелодій рідного краю. Ледве навчившись ходити, почав разом з татом співати естрадних пісень. Після закінчення школи продовжив навчання у Сумському вищому училищі мистецтв і культури ім. Д.С. Бортнянського за фахом «соліст-вокаліст». Будучи студентом третього курсу, за порадою викладача вокалу Алли Власенко, разом з товаришами взяв участь у прослуховуванні до обласного театру драми та музичної комедії і був зарахований до складу театрального колективу. А нині йому аплодують шанувальники театрального мистецтва з усієї Сумщини. Він – артист-вокаліст Сумського обласного театру драми і музичної комедії імені М.С. Щепкіна. До речі, Сумський театр драми та музичної комедії має подібну історію з театром в Бурині: він був заснований у Лубнах 1933 року на базі Харківського пересувного робітничо-колгоспного театру… В 1939 році, разом зі створенням Сумської області театр було переведено до Сум.



Артем КНОПІК у ролі Василя Хорошого в комедії-водевілі "Сужена-неогужена" за п'єсою О.Пчілки.

Найголовніша умова для того, щоб стати актором – наявність таланту. Якщо немає навіть зачатків таланту, жодні вчителі, жодні методики не допоможуть досягти успіху. Цього Артему не бракувало.

Як говорить сам Артем: «Змалку звик до сцени і вважаю її за рідний дім. Нині, коли за плечима участь у понад тридцяти театральних постановках, у майже щоденних виставах, у яких уже п'ятий рік як

артист-вокаліст граю одні з головних ролей, мені важко виокремити якусь з них. В опері «Весела вдова» виконую сольну партію графа Даніла. У «Летючій миші» грав директора тюрми, у «Прекрасній Єлені» - Ахіла» (газета «Рідний край»,28 березня 2012 р.).

Гаркуша на Буринщині



С. І. Гаркуша.
Художник Н. М. Кизенко.

Постать Семена Гаркуші настільки яскрава, що про неї варто розповісти докладніше. Він друг Залізняка і Ґонти, який діяв активно і на території Сумщини, особливо на Роменщині, після зруйнування 1775 року Російським царизмом Запорозької Січі.

Його діяльність досліджували ще за часів СРСР краєзнавці (нині покійні) Феодосій Сахно з Смілого та Василь Стецюра з Недригайлова. Феодосій Сахно в своїй «Історії Смілого» пише, що Семен Гаркуша товаришував з Омельком Пугачем (Пугачовим), з яким подружився під час облоги Бендер і що Пугачов після придушення повстання гайдамаків 1768 року, в якому він брав участь разом з Гаркушею, був з ним і на Роменщині, і в Смілому.

Перебуваючи в Смілому, на хуторі Бордака, під Смілим, у Суховерхівці, Раковій Січі та інших селах, Гаркуша швидко організував загін народних месників. Окрім тих, хто повернувся з ним із каторги, в загін влилися Дараган, Запорожець, Моргосліп, Подолянка, Циганенко та інші.

Невзабарі повстанці організували напад на двір отамана села Митченки за скаргою місцевих козаків. В багатія вони відібрали велику суму грошей, коштовних речей

і зброю. Вбачаючи в народних месниках своїх захисників, населення давало їм прихисток. Загін мав опорні пункти по селах і хуторах, в тому числі і на хуторі Малії (Буринського району). Тут були місця явок повстанців, сюди приправляли вони відібране у визискувачів майно, гроші, зброю. Такі опорні пункти були на Роменщині в селах Процівці і Бобрику, Тернах і Смілому, Ведмежому й в Засуллі, Суховерхівці і Раковій Січі. До речі, з Процівки до Гаркуші приєдналися кріпак пана Лук'яновича Селезень і Карпо Остренко, із Засулля — Ілля Суховієнко, Василь Щербак з Ведмежого.



За народними переказами відважний козацький ватажок Семен Гаркуша, відомий народний месник 8 років проживав на горі Круглій в селі Нижня Сагарівка Буринського району. Протягом 1773-76 і 1778-83 років Гаркуша тричі був заарештований царськими властями, але щоразу втікав з в'язниці та продовжував боротьбу.

Можливо, в цей час Гаркуша проживав на горі Круглій. …» В селі Нижня Сагарівка є Божа криниця, джерело якої витікає з підніжжя крутого схилу, висота якого сягає 15 метрів. За переказами старожилів та історичних джерел воду Божої криниці широко використовували до вжитку. …[1].

Можна припустити, що якраз цілюща вода давала силу народному меснику Семену Гаркуші, який два рази, тікаючи із заслання , поселявся саме тут, на кордоні Путивльського і Лебединського повітів у похмурому лісі на Круглій горі, завдаючи жахливих візитів до міських поміщиків».

Справжнє прізвище Семена Івановича Гаркуші – Миколаєнко, народився він 1739 року в сім'ї кріпака Івана

Миколаєнка в Березані на Поліссі. Як і Калнишевський, «діставав освіту» на Січі, куди потрапив десятирічним хлопчиком і жив там 9 років – його усиновив козак Яків Легкоступ. Гаркушею його прозвали за вимову, бо він скартавив. Спочатку був джурою Петра Калнишевського, згодом став повноправним козаком запорожцем.

Є багато легенд про скарби Семена Гаркуші (деякі з них справдилися). Так у 1950 році в містечку Смілому, що на Сумщині, був знайдений один із «Скарбів Гаркуші» - горщик із золотими монетами, їх розкопали місцеві жителі, але тодішній начальник райвідділу МДБ наказав усіх присутніх при тому, як були знайдені скарби, заарештувати, горщика склеїти і лише після того, як він знову наповниться тими золотими грішми, ув'язнених звільнити.

Під час російсько – турецької війни (1768 – 1774 р.р.) у походах на Очаків і Хаджибей під Хаджибеєм був поранений, повернувся на Роменщину і протягом 1772 – 1784 років очолював повстанські загони, котрі діяли на Полтавщині, Катеринославщині, Чернігівщині, доходили до Києва. Востаннє схоплений 17(28). 2. 1784 року у Ромнах (Сумська обл.), після жорстоких катувань заслань на довічну каторгу у Херсон, де незабаром помер.

Джерела

1. Газета рідний край, 5 березня. 2008 року.

З історії музичного життя Бурині кінця XIX початку XX ст.

У матеріалах державного архіву Курської області знаходимо багато відомостей з концентрації культурного життя провінційних містечок Путивльського повіту кінця XIX початку XX ст. В Путивльському повіті не було

постійної театральної трупи, тому вистави ставились Спілкою любителів драматичного мистецтва два-три рази на рік. Вони влаштовувались з метою благодійництва школам.

Кінця 1890 – початку 1900-х років в Путивльському повіті існувало декілька творчих колективів: Спілка драматичного мистецтва, Спілка (іноді називався гурток) любителів музики і співів, Любителів духовного співу.

Музичне життя в Путивльському повіті в основному зосереджувалось в повітовому центрі Путивлі, селах Крупецьк і Бурині. В цих трьох культурних центрах проходили концерти, вистави з участю музикантів.



Розписки керіників музичних колективів, хорів, оркестрів) зберігаються в Державному архіві Курської області. Проте афіш концертів , що давали б можливість говорити про рівень виконавської майстерності, розвитку смаків у виборі репертуару, поки не знайдено. Відомо тільки спрямування концертів: духові, музично –літературні.

Наводиться літопис концертів, вистав в с. Буринь:

1. 17 серпня 1897 року , приміщення Павловського бурякоцукрового заводу. Мета концерту: вистава на користь шкіл в селах Миколаївка і Михайлівка. Репертуар: Комедія – А.Н. Плешеев «Старое старится, молодое растет»: комедія в трьох діях. Н.В. Корцин-Жуковского «Под солнцем юга»; жарт в одній дії В.В. Билибина.

2. 1898 рік 9 серпня, приміщення Павловського бурякоцукрового заводу село Буринь: вистава на користь жіночої школи в селі Миколаївка Путивльського повіту. Виконавці: Спілка любителів.

3. 1904 рік 7 березня приміщення цукрового заводу с. Буринь: музично-літературний вечір на потреби воїнів. Виконавці – гурток любителів музики і співу.

4. 6 серпня 1904 року приміщення цукрового заводу: вистава на користь сім'ям загиблих і поранених на Далекому Сході. Виконавці- Любителі драматичного мистецтва.

Не дивлячись на нерегулярність виступів місцевих аматорів мистецтва, саме їхніми зусиллями розвивалась концертна практика і театральна діяльність (драматичним виставам, музиці відводилась суттєва роль).

Проведення масових видовищ в Путивльському повіті свідчать рапорти повітових справників в канцелярію Курського губернатора на початку 1890-х років. Причиною такої звітності була «ревізія» культурного життя Курської губернії в 1982 році. Її ініціатором виступила дирекція установ Імператриці Марії. В листі губернатору писалось: « які існують розважальні заходи в губернії, підзвітній Вашому управлінню…скільки в ній знаходиться клубів, які саме, з вказівкою кількості членів в них, і розмір членського внеску» .

Використані джерела

1.Державний архів Куської області.-Ф.1.- Оп.1.- Ед. хр. 3976.- Л.1.

2. Горлинская С.Е. Музыкальная жизнь Путивльского уезда конца XIX- начала XX ст.(по матеріалам государственного архива Курской области). Путивльський краєзнавчий збірник.Випуск.4.Суми.2008.С.135-141.

«Квітуче» життя 1933 - го

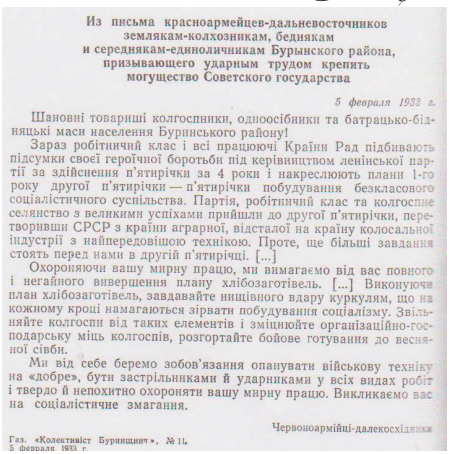
Багато трагедій пережив український народ, але страшнішого лиха, ніж голод 30-х років, історія України не знає.

Кількість померлих від голоду неможливо точно підрахувати і вже мабуть ніхто ніколи не підрахує. Різні дослідники називали цифри від 2,5 до 8 млн.

На Буринщині під час голоду 1932-1933років померло близько 9800 чоловік (із соціологічних досліджень Бу-

ринської районної державної адміністрації).

Буринські дослідники голодомору зокрема, відомий в районі та за його межами кіномитець , фундатор та довголітній керівник кіностудії «Буринь» Анатолій Дмитрович Заступ створив фільм про голод у Пісках, який на третьому Міжнародному фестивалі «Кінокімерія-2008» був відзначений Дипломом за емоційне розкриття теми голодомору.



Из письма красноармейцев-дальневосточников
землякам-колхозникам, беднякам
и середнякам-единоличникам Бурынского района,
призывающего ударным трудом крепить
могущество Советского государства

5 февраля 1933 г.

Шановні товариші колгоспники, одноосібники та батрацько-бідняцькі маси населення Буринського району!

Зараз робітничий клас і всі працюючі Країни Рад підбивають підсумки своєї героїчної боротьби під керівництвом ленінської партії за здійснення п'ятирічки за 4 роки і накреслюють плани 1-го року другої п'ятирічки — п'ятирічки побудування безкласового соціалістичного суспільства. Партія, робітничий клас та колгоспне селянство з великими успіхами прийшли до другої п'ятирічки, перетворивши СРСР з країни аграрної, відсталої на країну колосальної індустрії з найпередовішою технікою. Проте, ще більші завдання стоять перед нами в другій п'ятирічці. [...]

Охороняючи вашу мирну працю, ми вимагаємо від вас повного і негайного вивершення плану хлібозаготівель. [...] Виконуючи план хлібозаготівель, завдавайте нищівного вдару куркулям, що на кожному кроці намагаються зірвати побудування соціалізму. Звільняйте колгоспи від таких елементів і зміцнюйте організаційно-господарську міць колгоспів, розгортайте бойове готування до весняної сівби.

Ми від себе беремо зобов'язання опанувати військову техніку на «добре», бути застрільниками й ударниками у всіх видах робіт і твердо й непохитно охороняти вашу мирну працю. Викликаємо вас на соціалістичне змагання.

Червоноармійці-далекосхідники

Газ. «Колективіст Буринщини», № 11,
5 февраля 1933 г.

Відомий митець-графік із с. Успенка Микола Бондаренко у своїй книзі «»Україна-33. Кулінарна книга» встановили: «що від голоду у селі Піски, як встановлено документально, померло 1167 чоловік.

Згідно з відомостями, що дивом збереглися у районному архіві, лише за чотири місяці 1933 року голод забрав на той світ 201 селянина, з яких лише 136 – з діагнозом »білковий набряк»..

Причини голоду досі остаточно не з'ясовані. Одні вважають, що голод був спланований Сталіним та його спільниками заздалегідь, щоб винищити українське селянство, в якому вбачали оплот націоналізму та приватновласницької психології. Інші доводять, що це був наслідок безтямної політики добування коштів на індустріалізацію, коли доля селян просто не бралася до уваги.

Очевидно одне – голод в Україні виник не лише внаслідок стихійного лиха, з боку влади не було вжито необхідних заходів в забезпеченні населення українського села продовольством.

Радянський уряд відкинув пропозиції про допомогу з-за кордону, твердячи, що вигадки про голод навмисне поширюють вороги СРСР . Природньо, що загибель мільйонів людей влада намагалася приховати.

Засоби масової інформації мовчали. Наведу лише один документ із Сумського обласного архіву, який свідчить про те, що влада прикривала про лихо в країні. В наведеному листі і згадки немає про голод в Буринському районі. Солдати мали б знати про голод на Буринщині з листів з дому (лист на стор.213).

Але український народ попри всіляких трунощів вижив і добився значних успіхів в зміцнені країни. В країні було єднання і масових проявів злоби не проявлялось.

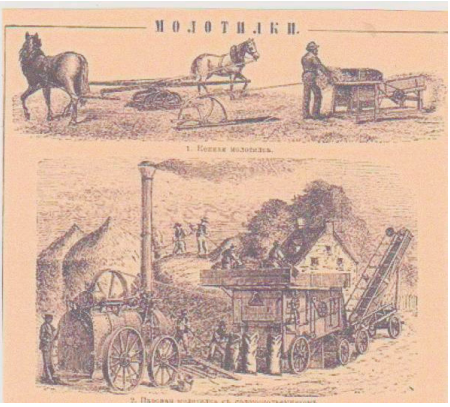
Колишній прем'єр Франції Едуар Ерріо, який на той час подорожував по Радянському Союзу, заявив на цілий світ, що ніякого голоду в країні немає.

Про це свідчать дві обсягові статті про голод 1932-1933 років у Радянській Україні, які опублікував паризький щоденник "L'ordre". Е.Ерріо після мандрівок до Радянського Союзу писав: "У нас іноді говорять про Україну, але ж це свого роду департамент Босс (одна з найбільших хлібних провінцій у Франції).

Мене привезли в село, яке, як говорять, зазнало багато лиха. Я бачив там фруктові сади, бачив, як збирають хліб машинами. Бачив трудолюбиве населення, зовсім не злиденне, бачив гарних і здорових дітей.

Коли спокійно оцінювати стан справ у СРСР, то слід заявити, що СРСР поступово стає державою, яка матиме таку саму міць, як США". Безумовно"п.Ерріо показали села, де «Квітуче" життя. Але вслід за ним повторювали про заможне життя в Україні і Ромен Ролан, Анрі Барбюс, Бернард Шоу... Кричала криком лише українська діаспора. Хто з них правий, судити не мені. Я вірю лише в одне: історію треба писати об'єктивно.

Перші трактори на Буринщині



Молотарка. - Необхідність машин для обмолоту хліба зробилася відчутною у багатьох країнах ще в XIX сторіччі. Вже і тоді намагалися молотити різними машинами, поклавши початок нині існуючих, більш досконалим машинам. Після невдалих спроб застосування механічної сили для приведення в рух звичайних ціпів, ковзанок, толчей і різного пристрою млинів шотландцеві Мейклю прийшла думка вжити для топтання барабану, що швидко обертається. Насправді ця думка була здійснена в 1786 р. сином Мейкля; побудована ним у цьому році машина і повинна вважатися першою вдало скомбінованою машиною. За місцем побудови першої машини затвердилася назва шотландських або англійських; ця система трималася в Старому Світі дуже довго, так що ще на Лондонській всесвітній виставці в 1851 р. всі експоновані машини належали системі Мейкля. Звичайно, з плином часу ці машини піддавалися деяких змін та вдосконаленням. Так були придумані обертаючі граблі для перетрушування обмолоченого хліба; граблі потім були за-



мінені особливим соломотрясом. Перша машина з'явилася в Росії на початку XIX сторіччя.(Електронний ресурс).



На цій світлині ми бачимо використання парової молотарки на Буринщині у



поміщиків Павлових. Орієнтовно світлина була зроблена у 1910 році. Оригінал фото зберігається у фондах районного краєзнавчого музею.

Про Україну традиційно говорять як про житницю. На початку XX ст. Україна була не тільки головною житницею, а і центром сільськогосподарського машинобудування у Російській імперії. На зміну ціпам та кінним «лобогрійкам» прийшли парові молотарки.У травні 1923 року був здійснений випускп тракторів на Харківському паровозобудівельному заводі. Перший колісний трактор в радянській Україні був випущений в жовтні 1931 року на Харківському тракторному заводі. На світлині праворуч перший трактор в селі Хустянка Буринського району(з історії села Хустянка).

Першою трактористкою - жінкою була Ангеліна Парасковія Микитівна, село Старобешеве Донецької області(1929 рік). У 30 -х роках XIX ст. в селі Дмитрівка Буринського району Москаленко Галина Андріївна працювала трактористкою на перших колісних тракторах. В післявоєнні роки в селі Жуківка працювала трактористкою Кубрак Ольга Микитівна.



Понад тридцять років підряд Марія Луківна Капленко була за кермом трактора. Вона стала досвідченим механізатором бувшого колгоспу «Перше травня» Воскресенської сільської ради Буринського району. В честь неї неодноразово піднімався прапор трудової слави. Цього вона удостоїлась тому, що швидко і якісно проводила посіви цукрових буряків. Своє особисте соціалістичне зобов'язання 1400 га умовної пахоти за сезон виконувала з честю. За високі показники в другому році 9-ї п'ятирічки Марія Луківна Капленко нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора. Вона була депутатом Буринської районної ради. Знаходила час для роботи в депутатському окрузі, проводила збори в окрузі з обговорення важливих питань сільського життя. Словом і ділом допомагала виборцю (матеріал з особистого архіву).



30 років музей формує світогляд буринців

30 грудня 2012 року – 30-річчя від дня заснування Буринського районного краєзнавчого музею. Музей історії Буринського району заснований у грудні 1982 року до 60-ї річниці утворення СРСР за ініціативи тодішніх першого секретаря райкому компартії України Ноніка Йосипа Васильовича та секретаря райкому партії Тимошенка Василя Івановича.

Як відзначено в доповіді М.М. Кононенка, директора музею, великий внесок у створення музею зробили Віктор Іванович Гагін, Микола Михайлович Бондаренко,

Надія Володимирівна Жахалова, Анатолій Дмитрович Заступ, Галина Вікторівна Циба та багато інших буринців. Сьогодні це свято усіх працівників музеїв району. Привітати музейних працівників завітали заступник



голови Буринської РДА Олег Миколайович Гайдуков, заступник голови Буринської районної ради Леонід Іванович Білик, начальник відділу культури і туризму РДА Микола Іванович Дишковець, голова ради Буринської районної організації ветеранів Ангеліна Антонівна Кнуренко, краєзнавці району.

Усі присутні говорили теплі слова, згадували періоди формування музейних колекцій та дарували подарунки, серед яких особливої уваги заслуговує портрет Володимира Володимировича Павлова роботи художника Костура Леонтія Феофановича, який подарував музею голова культурно-просвітницької фундації ім. Д. Бурлюка, голова буринського земляцтва Олександр Максимович Капітоненко.

У цей святковий день бажали їм успіхів та удачі, адже саме завдяки цим людям, ми маємо змогу на власні очі побачити історичну та культурну спадщину, що дісталася нам від наших пращурів і яку музей ретельно оберігаєте.


Головний павільйон виставки

Працівниками музею створена своєрідна «машина часу», дає змогу хоча б на декілька хвилин перенести нас у світ прадавніх історій та легенд.

В світі є професійне свято хранителів загальнолюдської культури й національних цінностей. Воно було затверджено в 1977 році за рішенням Генеральної конференції Міжнародної ради музеїв. Офіційно воно було затверджене Асамблеєю ООН і почало діяти з 1978 року більше ніж у 150 країнах світу. Особливо свято популярне в Європі та Америці, де найбільше знаменитих і популярних музеїв. А користується славою у населення цей день тому, що вхід у всі музеї вільний, так би мовити - «день відкритих дверей».

Музейна справа цікавила автора ще з дитинства. Та нажаль в нашій місцевості їх не було. Та коли став завідувати відділом культури Буринського райвиконкому в 1966 році, віддтоді й найменша нагода не обходиться без відвідин музею і понині.



Притягальна сила цих

закладів культури і мистецтва залишається такою самою, як і десятки років тому. Особливо, коли став перейматись краєзнавством. В Буринському краєзнавчому музеї дуже багато цікавин.

Приміром, де можна побачити інструменти, якими наші прадіди обробляли землю, в якому пристрої товкли злаки, яка булла збруя і вози. Де можна почути, що в новозбудованій хаті найперше розміщали на стінах ікони, а також прикрашали їх декоративними тарілками, котрі, доречі, ніколи не використовувались для їжі? Або в наш електрофікований час дізнатися, яке освітлення використовували наші предки у будні і яке –суто на свята?



Розглядаючи експонати колекцій, можна багато чого дізнатися з історії краю, життя і побуту його людей.В музеї експонуються предмети побуту та знаряддя праці XVII - XX ст.; художні полотна та графіка





уродженців Буринщини. У фондах музею зібрано 2,5 тис. експонатів. У вересні 2011р. вийшов друком перший випуск « Буринського краєзнавчого вісника». Дане видання є першою друкованою ластівкою на ниві наукового краєзнавства Буринського району Сумської області, котрий має давню й цікаву історію, а також багатий на талановитих, мужніх і працьовитих людей.

Найбільш цінними експонатами є казанна вилка варягів, монголо-татарське стремено інкрустоване сріблом та оздоблене міддю, кам'яні знаряддя праці епохи бронзи, голінна кістка мамонта, голова тура, вишитий рушник 1900 року, адресований С.М.Маркову, фотографії цукрового заводу 1910, 1914, 1924 років.

Експонати нашого музею збиралися по крихтам десятиліттями. У 1992 році музею присвоєно звання народний, а рішенням Буринської районної ради від 06.03.2008 року створено Буринський районний крєзнавчий музей як комунальний заклад районної ради.

Збираючи й зберігаючи пам'ятники матеріальної й духовної культури, працівники музею ведуть велику науково-просвітню й освітньо-виховну роботу. Здійснюють благородну і водночас відповідальну місію, спрямовану на дбайливе збереження і популяризацію унікальних духовних надбань, національних традицій нашого народу, його історико-культурних реліквій.

Крім районного музею та народного музею в селі Чернеча Слобода в районі 18 музеїв і музейних кімнат у системі Міносвіти.

Необхідно ширше використовувати місцевий матеріал для виховання молодого покоління на трудових і героїчних подвигах наших земляків, які зробили великий внесок в розквіт району в різні часи. Зичу всім музейним працівникам Буринщини успіхів у трудовій діяльності, поповнень музейних зібрань, міцного здоров'я, щастя, добра, нових професійних і життєвих успіхів в ім'я утвердження високих ідеалів добра і краси.

Сільськогосподарська виставка в Бурині

12 вересня 1954 року в смт Буринь відбулася суто українська хліборобська виставка з ініціативи колгоспників Буринщини.


Виступ художньої самодіяльності

Виставка – це завжди подія. Особливо якщо це сільськогосподарська виставка. Під одним дахом збираються всі пропозиції для Вас. Потрібно лише обрати для себе найкращу.

Перша Всеросійська сільськогосподарська і кустарно-промислова виставка була відкрита за ініціативою В. І. Леніна 19 серпня 1923 в Москві на території сучасного Парку культури і відпочинку ім. Горького.

Після запровадження у радянській Україні колективізації сільського господарства виставкам надається особливого значення як засобу політичної та агрономічної пропаганди, поширення і популяризації всього нового в культурі землеробства, узагальнення і всебічного вивчення та поширення передових методів новаторів колгоспного виробництва.



У 1939 р. у Москві було відкрито Всесоюзну с.-г. виставку з павільйоном України; з 1954 р. її перетворено у постійно діючу. Згодом у Києві почала роботу постійна Республіканська виставка (площею 350 га на території Голосіївського лісопарку). Вона функціонує і понині.

Районні сільгоспвиставки стали традиційною фор-

мою підведення підсумків сільськогосподарського року, формою святкування Всесоюзного дня працівників сільського господарства (щорік в друге воскресіння жовтня). Такі виставки знайомлять відвідувачів з діяльністю колгоспів, радгоспів і передових людей, які в поточному році отримали найкращі результати, завоювали першість. Проводились вони з 1954 по 1958 рр. включно.

У районному центрі для проведення виставки відводилась постійна територія; виставки супроводяться оглядом художньої самодіяльності, культурних досягнень району, екскурсіями в кращі господарства і на підприємства. На колгоспних виставках переважають натуральні експонати; організовуються фотовиставки і огляди господарства в натурі.

Напередодні виставки в Бурині районна газета повідомляла:

На початку вересня цього року в Бурині відкривається



2 КОЛЕКТИВІСТ БУРИНЩИНИ Четвер, 16 вересня 1954 року

Досвід передовиків землеробства і тваринництва — всім трудівникам села

Говорять учасники районної сільськогосподарської виставки

Доярка артілі „2-га п'ятирічка" Ф. Демченко рік у рік добивається високої продуктивності тварин. На 10 вересня ц. р. від кожної з 10 корів її групи вона надоїла 1900 літрів молока; корови „Умна" і „Криса" дали за 250 днів лактації по 3500—3900 літрів молока.

На знімку: **Федора Демченко.**

На буряковій плантації артілі ім. Молотова с. В-Сагарівки вирощений непоганий врожай. Особливо виділяються корені, вирощені ланкою Тетяни Сипко: врожай обіцяє бути 280 цит. з гектара. Буряководи протягом весни і літа сумлінно додержували всіх вимог агротехнічної науки, внесли під передпосівну культивацію місцеві і мінеральні добрива.

На знімку: **Тетяна Сипко.**

Один з кращих комбайнерів П-Слобідської МТС Л. Богаченко в цьому році самовіддано працював на збиранні врожаю в степанівській артілі ім. Ворошилова. Він зібрав за сезон самохідним комбайном 310 гектарів зернових, значно перевиконавши планове завдання.

На знімку: **Леонід Богаченко.**

районна сільськогосподарська виставка.

Відкриття її є значною подією в житті колгоспів, МТС і радгоспів нашого району. На виставці будуть продемонстровані успіхи, яких добилися хлібороби і механізатори в боротьбі за перетворення в життя історичних рішень вересневого Пленуму ЦК КПРС в справі дальшого піднесення всіх галузей соціалістичного сільського господарства.

На площі біля Буринської семирічної школи №2 будуть розміщені 29 павільйонів колгоспів, 3 МТС, всіх відділків радгоспів Буринського та Першотравневого цукрокомбінатів, стенди місцевої промисловості і промислової кооперації, середніх та семирічних шкіл.

Широким показом на виставці будуть представлені передові колгоспи. В павільйоні воскресенського колгоспу ім. Будьонного наочно буде показано передовий досвід буряководів ланки Килини Григорівни Баранової, яка з року в рік вирощує високі врожаї цукрових буряків. У 1953 році її ланка виростила по 432 цнт. цукрових буряків з кожного гектара.

У павільйонах громадського тваринництва широко буде поданий досвід доярок, які мають найвищі по району надої молока.

Механізатори Попово-Слобідської МТС в своїх павільйонах покажуть впровадження в колгоспне виробництво механізації і агробіологічної науки.

Тут будуть збудовані механіча подача води на ферми, механізоване доїння корів. Механізатори Вознесенської МТС покажуть кормоцех на тваринницьких фермах.

У відділі механізації відвідувачі районної виставки побачать всі марки тракторів, комбайнів, молотарок та інших сільськогосподарських машин, якими оснащено наше сільське господарство.

Місцева промисловість і промислова кооперація подадуть зразки виробів. Інкубаторна станція покаже кра-

щі породи птиць, які вирощуються в колгоспах нашого району.

На стендах районної виставки багато експонуватиметься зразків зернових, технічних і овочевих культур, цукрових буряків, худоби і птиці. Кращі люди колгоспів, МТС і радгоспів поділяться своїм передовим досвідом роботи.


Пролетарі всіх країн, єднайтеся! 24-й рік видання

колективіст БУРИНЩИНИ

Орган Буринського райкому Комуністичної партії України та районної Ради депутатів трудящих, Сумської області

76 (1215) | Четвер, 23 вересня 1954 року | Ціна 10 коп.

Біля стендів нашого району

На обласній сільськогосподарській виставці

В районі вже розроблений і затверджений план заходів підготовчих робіт до виставки. Територія районної виставки електрифікується і радіофікується.

Тут будуть встановлені численні діаграми показу зростання колгоспів, МТС. Читатимуться лекції про агротехніку, про нові методи праці рільника-новатора колгоспу «Заветы Ленина», Шадрінського району, Курганської області, лауреата Сталінської премії Т. С. Мальцева. До послуг тваринників будуть влаштовані лекції і доповіді про підвищення продуктивності громадського тваринництва, на природничо-наукові теми. В дні роботи на виставці організовуватимуться зустрічі колгоспників з передовиками, широкий обмін досвідом.

На виставці працюватимуть численні торговельні точки. Для учасників районної виставки будуть дані концерти силами самодіяльних колективів району.

До відкриття районної сільськогосподарської виставки залишилось обмаль часу. Отже, завдання партійних організацій, правлінь колгоспів, директорів МТС і радгоспів, керівників підприємств, учасників виставки прикласти всіх зусиль, щоб добре і вчасно підготуватися до її відкриття. Це дасть можливість зробити виставку дійс-

но великою масовою школою передового досвіду. Кожний її учасник і екскурсант зуміє запозичити все нове, передове, повчальне і запровадити його у себе в МТС, колгоспі, радгоспі, бригаді, ланці, на тваринницькій фермі.

На стендах виставки

Сонячний ранок 12 вересня. Вулицями райцентру одна за одною мчать святково прикрашені автомашини з колгоспниками, шляхами, що ведуть до стадіону Бурииського цукрокомбінату, де розмістилася районна сільськогосподарська виставка, групами і поодинці спішать екскурсанти.

Тисячі хліборобів, робітників, представників трудової інтелігенції зібрались на зеленому полі стадіону. Відкривається мітинг. Голова виконкому районної Ради депутатів трудящих С. Я. Золотарьов звертається до учасників і відвідувачів виставки з короткою промовою.

Хлібороби і механізатори району, зазначив промовець, борючись за виконання рішень вересневого, лютнево - березневого і червневого Плепумів ЦК КПРС, добились значних успіхів у розвитку всіх галузей колгоспного виробництва. Про це свідчать численні експонати районної сільськогосподарської виставки.

Після відкриття виставки потік відвідувачів прямує до стендів колгоспів, радгоспів, шкіл і підприємств району.

Чудове враження на глядачів справили стенди артілей «Червовий партизан», «2-ої п'ятирічки», «Червоний Донбас», ім. Горького, ім. Будьонного, Буринського цукрокомбінату. Вони приваблюють відвідувачів цікавим художнім оформленням, характерними діаграмами, експонатами, які свідчать про дальше



зміцнення економіки, піднесення всіх галузей цих господарств, підприємства.

З гордістю експонують трудівники артілі «Червоний партизан» добірну пшеницю, яка дала на круг по 14 цнт. з га, кукурудзу (з кожного гектара буде зібрано не менше 50 цнт.) та інші культури.

Артіль по праву пишається такими майстрами землеробства як бригадири Ф. Стасюк, В. Нестеренко, ланкова Г. Стародубцева. Діаграми наочно показують зростання продуктивності громадського тваринництва. Так, у порівнянні з 1950 роком валовий удій молока збільшився з 48.245 літрів до 203.000 літрів.

Після постанови вересневого Пленуму ЦК КПРС велика робота проведена у відстаючих колгоспах. Про це яскраво розповідає стенд артілі «Червоногвардієць». Ось декілька цифр: у 1952 р. на поля вивезено 2.388 тонн місцевих добрив, у 1953 р.—2730 тонн, в цьому році — 6200! Колгосп має чудові успіхи в розвитку тваринництва, особливо молочного стада. Удій на фуражну корову за останні два роки збільшився вдвоє, доходи лише від тваринництва досягнуть в цьому році 209.000 крб. (в1953 р. — 100.000 крб.).

На виставці широко представлені досягнення буряководів. Ланкові К. Баранова (артіль ім. Будьонного), Н. Кудрявська («17 партз'їзд»), М. Павлюченко (ім. Леніна с. Успенки), В. Мороз (ім. Шевченка). вони виростили чудовий врожай цукрових буряків.

На стенді артілі «17 партз'їзд» були експоновані коренi вагою в 3-4 кг.

Загальне схвалення присутніх викликали експонати овочевих культур на стенді колгоспу «Червоний Донбас»: городники І. Малес і П. Литвиновський виростили по 210 цнт. томатів, 187 цнт. огірків з цнт. гектара; 250 цнт. картоплі з гектара - такі показнаки ланки 0. Соловей.

Досягнення механізаторів і тваринників продемонстровані в окремих відділах виставки. В організації виставки були і

недоліки. Блідо представлені досягнення механізаторів—вирішальної сили в піднесенні всіх галузей сільського господарства; перед мікрофоном не виступали передовики землеробства і тваринництва, хоч їх виступи були заплановані.

Районна сільськогосподарська виставка наочно показала, що і на наших землях можна вирощувати високі врожаї зернових і технічних культур.

Учасники виставки з упевненістю говорять: «В дружбі з наукою, на основі широкого запровадження передового досвіду, в наступному році доб'ємося ще кращих показників в ім'ядальшого розквіту любимої Вітчизни!»

У цій виставці автор брав участь. В цей час працював завідуючим клубом в с. Михайлівка і колектив художньої самодіяльності брав участь в концерті на виставці. на стадіоні зібралося близько 5 тис. відвідувачів.

Буринський район прийняв участь в обласній сільськогосподарській виставці в м. Суми. Про це повідомляла газета «Колективіст Буринщини за 23 вересня 1954 року.

…На головному стенді Буринського району широким планом представлені досягнення двох найбільш економічно розвинутих артілей «Червоний партизан» та ім. Будьонного».

Рік у рік зростає матеріальний добробут колгоспників. За останні три роки грошова оплата трудодня збільшилась вдвоє, видача хліба – втроє. Сім'я колгоспниці Г. Геращенко колгоспу «Червоний партизан», яка складається з двох працездатних, за вісім місяців ц.р. виробила 889 трудоднів і одержала пшениці – 889 кг, жита – 780 кг., проса – 109 кг.

Увагу привертають і успіхи будьоннівців, особливо в галузі тваринництва. За три роки свинопоголів'я артілі збільшилось вдвоє, вівцепоголів'я – майже вп'ятеро. Доход від тваринництва у 1950 році дорівнював 43.343 крб, ц.р. – 302.307! За цими показниками стоять славні трудові діла рядових тваринників – свинарок Н.Норець, Є. Шкриль, Н. Шкриль, доярки Г. Коноваленко та ін.

Славиться артіль і своїми буряководами, справжніми май-

страми високих урожаїв. Ланка Килини Баранової торік виростила по 432 цнт. цукрових коренів з гектара. Буряководи лише в рахунок додаткової оплати одержали 2.342 кг. цукру.

Екскурсанти багатьох районів області виявляють значний інтерес до агротехніки вирощування цукрових буряків у ланці К. Баранової, до передових методів пасічника степанівської артілі ім. Ворошилова М. Любченка, який три роки підряд одержує в середньому на кожну бжолосім'ю 44 кг меду. Привертають увагу стенди Буринського і Першотравневого цукрокомбінатів. На виставці окремо представлені високопорідні вівці «Прекос» з артілі «Червоний Донбас». Чабан К.Циганок настригла від кожної вівці по 5.1 кг вовни, від барана №1 – понад 7 кг за рік.

В свою чергу учасники і екскурсанти Буринщини детально ознайомились з досягненнями майстрів полеводства і тваринництва інших районів області, всім тим, що створили трудівники села у тісній дружбі з передовою наукою і колгоспною практикою.

Д. Григор'єв.

За десять післявоєнних років в районі відродилося сільськогосподарське виробництво, про що свідчить виставка 1954 року.

Покоління 70-80 років внесло значний внесок в соціально-економічний розвиток району. На 1 січня 1970 року в районі проживало 64,2 тис. осіб. Оброблялось 85,6 тис. га землі. Урожайність зернових культур складала 18,7 цнт. з га, цукрових буряків – 287 цнт. з гектара. Наявність великої рогатої худоби складала 43,6 тис. голів, в т. ч. корів – 20 тис. голів. Вироблялось м'яса 5,4 тис. тонн, молока – 26,6 тис. тонн, удій на корову складав 2267 кілограмів. Загальні закупки державі зерна складали 19,3 тис. тонн, молока – 23,6 тис. тонн, м'яса 6,2 тисяч тонн .В районі налічувалось 577 тракторів і комбайнів, 390 електростанцій, електрифікація колгоспів і радгоспів становила 100%, електрифіковано 75% колгоспних дворів. В районі нараховувалось 1484 механізаторських кадрів.

Діяло 13 підприємств пошти, телеграфу та телефону,

27,9 тис. трансляційні радіоточки, в т. ч. в сільській місцевості – 20,6 тис. В районі діяло 54 школи в них 8,5 тисяч учнів, 774 вчителів, три дитячі садки, 47 клубів, 56 кіноустановок, книжковий фонд бібліотек складав 357 тисяч примірників. Діяло 5 лікарняних установ, в них 43 лікарів, 272 середніх медичних працівників.

За даними статистики на 01.01.1980 року в районі за трудові досягнення урядовими нагородами удостоєно 3210 наших земляків. З них: орденами – Леніна-34(Прядка М.С. – двома орденами Леніна), Жовтневої революції – 28, Трудового Червоного прапора – 108, Знак Пошани – 123, медалями – 2917 чоловік.

За роки незалежної України в районі все сільськогосподарське виробництво зруйновано і натомість нічого не впроваджено.

50 років на крилах музики

Музика – це всесвітня мова. Через зміну музичних інтервалів передається настрій людини.



Буринська дитяча школа мистецтв, яка нещодавно відзначила свій піввіковий ювілей, є державним навчальним закладом ко-



мунальної власності, що створюється та працює у відповідності з законодав-

ством України про культуру та освіту.

В основу навчально-виховної роботи школи покладені вимоги по покращенню виховання і формування морального обліку, естетичних поглядів, естетичного виховання та професійного вміння учнів, виховання художніх інтересів, смаків, морально-естетичних ідеалів, потреб у художньо-творчій самореалізації відповідно до індивідуальних можливостей та вікових етапів розвитку дитини.



Школа готує підґрунтя для занять художньою творчістю, а для найбільш обдарованих учнів – вибір професії у галузі культури та мистецтва.

Передісторія створення і розвитку музичної школи починається ще з початку 60-х років XX століття. У вересні 1961 року, на базі Путивльської дитячої музичної школи була заснована Буринська музична школа, яка розташовувалась у невеликому приміщенні по вулиці Першотравневій.

Перше приміщення дитячої музичної школи

Спочатку були відкриті тільки класи фортепіано та баяна з загальним контингентом - 60 учнів. Потім відкриваються класи акордеона та духових інструментів, а з вересня 1963 року - клас скрипки. Перший директор музичної школи К.І. Капітоненко.

Нинішня Буринська дитяча школа мистецтв заснована 1 вересня 1962 року і отримує самостійний статус. У вересні 1967 року відкривається нове приміщення дитячої коли мистецтв по вул. Леніна, 14, в якому школа знаходиться й по теперішній час.

Школа займає одинадцять навчальних кабінетів, тан-

цювальну залу та має змогу користуватися концертним залом. Це дає можливість в повному обсязі проводити навчальний процес та вести активну концертну діяльність. Школа мистецтв працює з 9-00 год. до 19 год. Учнівський контингент охоплює дітей віком від 5-ти до 16 років, що мешкають в м. Буринь, Червона Слобода, які мають здібності та бажання займатися мистецтвом. Є філіали в селах Чернеча Слобода та Піски.

Викладач школи Марина Плахута на заняттях з ученицею Танею Федюніною.

Першими викладачами школи були Капітоненко Катерина Іванівна, яка булла і директором, завучем - Корнійчук Михайло Авксентійович.

У зв'язку зі збільшенням контингенту учнів школі було виділене приміщення по провулку ім. Горького, де проводились заняття по класу фортепіано та музично-теоретичних дисциплін.

За період існування школи її директорами були: Кондратюк Іван Власович, Однолєтко Анатолій Семенович, Корнійчук Михайло Авксентійович, Заслужений працівник культури України Борщенко Петро Григорович, Бондаренко Галина Яківна.

Славні традиції минулих років у розвитку музичного мистецтва гідно продовжуються і розвиваються нинішнім колективом під керівництвом директора Буринської дитячої школи мистецтв Лістунова Павла Івановича. Нажаль його життя обірвалось передчасно.



Неординарна особистість, творча натура, професіонал високого класу встигав бути гідним керівником, чудовим режисером всіх творчих звітних концертів, прекрасним господарником, який дбає про своїх учнів і вчите-

лів. Досконало володів методами виявлення та розвитку талантів у дітей, формування в них почуття прекрасного.

Творчі звітні концерти вихованців та викладачів школи показують високий клас виконання кожного художнього номера.

Педагогічний колектив школи мистецтв сумлінно, творчо, з великою любов'ю ставиться до дітей і тієї справи, якій вони себе присвятили. Прекрасний педагогічний колектив, який нині трудиться в нашому храмі мистецтв у складі: Бондаренко Валентина Олексіївна, Василенко Світлана Володимирівна, Гресь Валентина Іванівна, Гресь Іван Петрович, Грищенко Ірина Миколаївна. Зінов'єва Наталія Григорівна, Кірієнко Оксана Олександрівна, Козир Андрій Володимирович, Мелікова Ольга Леонідівна, Осадчий Володимир Миколайович, Петрушенко Людмила Василівна, Рябоконь Олена Вікторівна, Соколенко Тетяна Петрівна, Стрілець Сергій Миколайович, Талалаєв Микола Анатолійович, Юрченко Людмила Михайлівна, Яцун Яна Олександрівна.

Всі вони мають відповідну спеціальну освіту і відповідний стаж роботи. За результатами останньої атестації школа показала дуже гідний рівень, що дає можливість сподіватися на подальше процвітання і плідну роботу.

На базі школи створюються дитячі художні колективи: духовий оркестр, засновником якого став Однолєтко Анатолій Семенович, а пізніше - оркестри баяністів і народних інструментів під керівництвом Корнійчука Михайла Авксентійовича.

Хореографічний колектив школи

На сьогоднішній день в школі діти навчаються на п'ятьох відділеннях: народному, фортепіанному, хореографічному, музично-теоретичні дисципліни, духові інструменти та художньому.

У 1991 році відкривається клас хореографії і на підставі рішення Буринського райвиконкому школа набуває статусу дитячої школи мистецтв.

Першими викладачами класу хореографії були: Степанченко Наталія Миколаївна та Нішенко Олена Анатоліївна.



Нині із школи виходять не просто випускники, а естетично розвинені повноцінні сформовані особистості. За 50 років школу закінчило понад 700 випускників. Вони обрали свій шлях в житті, але хочеться вірити, що назавжди полюбили музику та хореографічне мистецтво, з якими багато хто пов'язав своє життя.

Серед них є викладачі музичних шкіл, музичних училищ, інститутів та університетів культури, інших мистецьких закладів.

Це - Федюніна Тетяна Михайлівна, Тимошенко Галина Григорівна, Ковтуненко Валерій Іванович, Ірбітська Наталія Григорівна, Однолєтко Валентина Анатоліївна, Семенова Надія Костянтинівна та багато інших. Федюніна(Тараданова) Тетяна Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент кафедри історії світової культури, заступник завідуючого по навчальній роботі Російського державного університету нафти і газу ім. Губкіна. Вона керівник музичної студії «Адажіо» РДУ.

Перші творчі кроки зробили в школі мистецтв випускники: Народний артист України, соліст Українського радіо і телебачення Білоножко Віталій Васильович та Заслужений артист України, директор Дніпропетровського драматичного театру ім. Т.Г Шевченка, поет, композитор Ковтуненко Валерій Іванович.

Навчався в Сумському музичному училищі на диригентсько-хоровому факультеті та у Київській Державній консерваторії за класом вокалу у Народного артиста УРСР Костянтина Огнєвого.



Багато вихованців школи минулих років після закінчення мистецьких навчальних закладів повернулись працювати до школи. Серед них - Ігнатенко О.Г., Рижкова О.В., Козир А.В., Осадчий І. В., Василенко С.В., Аргірова Т.П., Гресь В.І., Гресь І.П., Стрілець С.М., Рижова Н.А., Зінов'єва Н.Г.



На музичному відділенні діти навчаються грі на баяні, акордеоні, гітарі, фортепіано, пізнають основи музичної грамоти, сольфеджіо, музичної літератури та хорового співу.

Учні цього відділення є учасниками всіх концертних заходів, які проводяться в місті: чи то концерт в районному будинку культури, чи музичні новорічні вистави для дітей дошкільного віку, чи концерт для мешканців міста. Слід відмітити, що музичне відділення школи є організатором вже традиційних Різдвяної музичної вистави, яка проходить 5 січня вже кілька років поспіль та звітного концерту школи, приуроченого до Дня захисту дітей 1 червня кожного року. Ці концертні заходи збирають велику кількість глядачів.

Буринська дитяча школа мистецтв постійно співпрацює з Буринським районним Будинком культури, Централізованою бібліотечною системою та загально-

освітніми школами міста, утворюючи своєрідний культурно-мистецький комплекс, який охоплює всі вікові категорії населення та всі види мистецтв.



З дня заснування музичної школи й по нинішній час її учні та викладачі були і є найактивнішими пропагандистами музичного і хореографічного видів мистецтва.

Духовий оркестр створений ще в кінці шістдесятих років, продовжує функціонувати і нині. За цей період



оркестр приймав участь в усіх заходах, які проводились в місті, районі, області, а саме: в обласних марш-парадах, оглядах, звітах району на обласній сцені, районних святах, присвячених дню 1 Травня, дню Перемоги, тощо.

У листопаді 2002 року оркестру духових інструментів дитячої школи мистецтв, яким керує викладач Осадчий Володимир Миколайович, присвоюється звання дитячий зразковий оркестр духових інструментів.

Духовий оркестр школи мистецтв завжди бажаний гість в підприємствах та організаціях, загальноосвітніх школах міста і району.



Оркестр народних інструментів учнів та викладачів дитячої школи мистецтв заснований також в кінці шістдесятих років. Його незмінним керівником

Корнійчук Михайло Авксентійович. На жаль, сьогодні серед нас його немає. Оркестр активно пропагує музичне мистецтво в області, районі та місті.

Оркестр народних інструментів постійно приймає участь у всіх заходах, які проходять по лінії культури: звітах району на обласній сцені, святкових концертах.

У листопаді 2002 року оркестру народних інструментів дитячої школи мистецтв було присвоєно звання народного.

Дитячий хор школи, створений в сімдесяті роки викладачем музично-теоретичних дисциплін Молукало Світланою Олександрівною, приймає також участь в усіх мистецьких заходах, учасник огляду музичних та шкіл мистецтв області. Нині керівником хору є викладач школи Василенко Світлана Володимирівна.

Вокально-інструментальний ансамбль школи активний учасник концертів в місті, районі, а також багаторазовий учасник обласного конкурсу естрадної пісні «Юність комсомольська моя».

Незмінним учасником багатьох виступів, які проходять в школі та на сцені будинку культури є вокальний ансамбль учнів, яким керує викладач музично-теоретичних дисциплін школи Сніжко Олена Вікторівна.

Хореографічне відділення, керівником якого є Бондаренко В.О., хоч і відкрите не так давно, але виступи дітей глядачі сприймають з великим інтересом не тільки в місті, районі, а й на обласній сцені.

Основним завданням педагогічного колективу дитячої школи мистецтв є виявлення і розвиток у дітей музичних здібностей, створення сприятливих умов для всебічного розвитку особи.

В школі працює чотири відділи: фортепіанно-теоретичний, народний, духовий, хореографічний.

Фортепіанно-теоретичний відділ має 36 учнів за спеціальністю фортепіано. Працює чотири викладачі; два піаністи і два теоретики.

Викладачі музично-теоретичних дисциплін:

Сніжко О.В, Василенко С.В.

На народному відділі працює дев'ять викладачів. З них три в школі, а шість у філіалах школи мистецтв, які знаходяться в селах Піски, Слобода, Чернеча Слобода, Клепали. На відділі навчається 78 дітей за такою спеціальністю: баян, акордеон, гітара, бандура, домра, балалайка.

На відділі духових інструментів працює три викладачі та навчається 27 учнів за такими спеціальностями: сопілка, кларнет, саксофон, труба, тромбон, туба.

Викладачі духового відділення:

Осадчий В.М., Козир А.В.

На відділі хореографії працює чотири викладачі й навчається біля 100 учнів.

Учні старших класів дитячої школи мистецтв є постійними учасниками обласних оглядів-конкурсів спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, це Іванов Олександр (баян), Лисенко Тетяна (ф-но), Колмикова Ганна (бандура), які зараз продовжують навчання в Сумському державному училищі мистецтва і культури ім.Бортнянського, а також Прохоренко Яна (вокал), Когут Андрій (гітара) і інші. Калина Наталія (вокал) на обласному огляді-конкурсі була відзначена дипломом 1 ступеня за зайняте перше місце.

Учні старших класів хореографічного відділення також є постійними учасниками огляду-конкурсу по хореографії й також неодноразово займали третє місце.

Серед кращих учнів школи, які успішно навчаються та приймають активну участь в концертно-лекційних виступах необхідно відмітити Сахненко Дашу (ф-но), Анохіна Тетяну (ф-но), Бикову Марію (бандура), Когут Андрія (гітара), Прохоренко Яну (вокал) та інших.

Дитяча школа мистецтв тісно співпрацює з районним будинком культури, більшість викладачів школи активні учасники художніх колективів РБК. А ще викладачі

та учні дитячої школи мистецтв активні учасники літературно-мистецького центру «Любисток» та літературно-мистецького клубу «Елегія», що працює при централізованій бібліотечній системі. Це викладач Козирь Андрій Володимирович, викладач філіалу Мельник Оксана Петрівна, Талалаєв Микола Анатолійович, Козирь А В., Мельник О.П. ,Сахненко Даша, а також учні Бикова Марія, Когут Андрій, Прохоренко Яна, Сахненко Даша та інші.

Виступ Бикової Марії та Прохоренко Яни відбувся на засіданні літературного мистецького центру «Світлиця» присвяченому творчості місцевої поетеси Лариси Браташ.

Традиційним стало в школі проведення концертів-лекцій, присвячені життю та творчості видатних композиторів, а також концертів учнів школи присвячених дню музики, дню вчителя, новорічно-різдвяним святам, дню захисника Вітчизни, 8 березня і іншим. Концерти учнів






школи мистецтв проводяться також в школах міста , ди-

тячих садках, центрі реабілітації дітей інвалідів.

Кожного разу з початку навчального року, викладачі школи мистецтв вишукують нові форми і методи залучення дітей до навчання музичному та хореографічному видами мистецтва.

Музичне мистецтво є одним з найсильніших засобів впливу на особистість дитини. Але щоб залучити дитину до музики, хореографії, необхідно розвинути у неї здібності, котрі згодом допоможуть їй проявити себе в музично-естетичній діяльності.

Кожна дитина народжується з певними задатками і нахилами. Все закладене в дітях повинно бути виявлено і розвинутим. Розвиток музичних та хореографічних здібностей здійснюється лише шляхом виховання і навчання. Прагнучи розвинути музичні та хореографічні здібності дітей, викладачі використовують багато різних прийомів і методів.

Музика - могутня й чарівна сила. Її вплив на серця людей, її роль в історії людства величні. Минають сторіччя, змінюються суспільства, але в усі часи, у всіх народів музика є постійним супутником людини протягом її життя.

Потреба в музиці завжди була, є і буде насущною.

У теплі квітневі дні 2012 року районний будинок культури зустрічав велику кількість гостей, які прийшли, а деякі приїхали із сусідніх держав, привітати свою рідну дитячу школу мистецтв з ювілейним днем народження – 50-тиріччям з дня заснування.

Зі сцени лунали слова вдячності та пошани викладачам школи від гостей свята, зокрема від голови районної ради Григорія Нікітченка, начальника відділу культури і туризму райдержадміністрації, депутата районної ради шостого скликання Миколи Дишковця. Ці вітання яскраво переплітались із художніми номерами, які дарували присутнім викладачі та вихованці школи. Учасники заходу також мали змогу переглянути цікавий документаль-

ний фільм про історію і сьогодення закладу-ювіляра.

Директор дитячої школи мистецтв П.І. Лістунов вручив пам'ятні сувеніри завідуючому відділом культури 70- років Гагіну В.І. та гостям.

Відбулась тепла зустріч випускників школи.

Реліквія 55-річної давності

На світлині ви бачите хор Буринського районного будинку культури 1958 року.

Ця світлина - сімейна реліквія Раїси Степанівни Максюти(дівоче прізвище Кучеренко), яка перейшла від її мами Кучеренко Анни Дорофіївни. «Вона є дуже важливою реліквією для мене, як спогад про маму», яка приймала участь у створенні і діяльності цього хору, - розповідає власниця цієї світлини Раїса Степанівна. Така



ж світлина є і в сімейному альбомі учасниці цього хору Тертичної Ніни Олексіївни та інших.

Автор уважно розглянув світлину і в своїй пам'яті по-новому відтворив події 55-річної минувшини, на початку 60-х років працював завідуючим сільським клубом в селі Михайлівка і особисто знав Кучеренко Анну Дорофіївну, маму Раїси Степанівни, яка в той час працювала головним бухгалтером відділу культури райвиконкому, а також організаторів цього хору Кутового Євгенія Івановича, соліста хору Скороходова Володимира Пилиповича, Тертичну(Ковтуненко) Ніну Олексіївну, яка в той час працювала завідуючою районної дидячої бібліотеки, Вареник Ніну Михайлівну на той час бібліотекаря цієї ж бібліотеки, яку свого часу запрошували в народний хор імені Григорія Вірьовки, Лідію Синенко - методиста будинку культури. Серед учасників хору: Ліда Колесник, Ліда Юрченко, Люба Маценко, Раїса Смолянінова, Свєта Зьоменко, Люда Тимощенко, Валерія Данилевська, Валя Ткаченко, Ніна Решетняк, Рая Мороз. Можливо хто з учасників хору та їх рідних відгукнуться.

Повернімося у світ давньої історії буринського хору.

У січні 1920 року в приміщенні заводоуправління Буринського цукрового заводу відкривається клуб та народний будинок цукровиків. На той час це був єдиний центр культурного дозвілля в с. Буринь. В 1928 році завершено будівництво типового приміщення робітничого клубу. В цьому ж році при робітничому клубі Буринського цукрозаводу був створений хор і духовний оркестр, які стають основою музично-хорового мистецтва в Бурині. Таким чином покладено новий період в розвитку хорового мистецтва на Буринщині.

З 1939 року центром культурно-освітньої і методичної роботи в районі став районний будинок культури. Він розміщався в приміщенні колишньої Вознесенської церкви(на місці нинішнього Меморіалу загиблим воїнам в роки Великої Вітчизняної війни). Після війни 1941-1945 рр. він відновив свою роботу в 1943 році.

У 1958 році при районному Будинку культури Кутовим Є. І. та Скороходовим В.П. був створений хор. Учасниками його в основному були культпрацівники та інші представники інтелігенції міста. Першим його керівником був Кутовий Є. І., соліст Скороходов В.П. Завідуючим відділом культури райвиконконкому на той час був Старомінський С.С., директором районного будинку культури Скороходов В.П., художнім керівником будинку культури – Микола Бондар.



Змінювались керівники хору, але він увесь час продувжував існувати. На районному фестивалі аматорського мистецтва в листопаді 1969 року, який проводився на честь Ленінського 100-річного ювілею, хор районного будинку культури продемонстрував високу художню майстерність.

На завершальному етапі першого Всесоюзного фестивалю аматорської народної художньої творчості, який відбувся в районному будинку культури в січні 1976 році, хор районного будинку культури виконав пісню «Краю буринський» самодіяльного композитора, керівника хору В. Д. Проценка і отримав велику пощану серед буринців.

З 1976 року його керівником став Борщенко Петро Григорович.

З приходом нового керівника, молодого і завзятого, на той час методиста по хору і вокалу районного будинку культури, хор зазвучав ще гучніше, ще мелодійніше. За високу художню майстерність, як указано в Постанові колегії Міністерства культури УРСР в 1980 році, хору «Червона калина» Буринського районного будинку куль-

тури присвоєно звання «народний».

В хоровому колективі, яким керував Петро Григорович Борщенко, Заслужений працівник культути України, співають люди різних професій і уподобань. І тільки завдяки творчому відношенню до своєї роботи зробило цих людей , закоханих в пісню, дійсно творчим колективом.

Творчість земляків Буринщини



На Буринщині цінують творчість своїх земляків. Влаштовуються презентації нових та виставки виданих творів буринських авторів. Так, 12 червня 2013 року в залі засідань Буринської районної адміністрації відбулися одночасно дві презентації: книжкова виставка авторів – земляків Буринщини, книга Віктора Осадчого «Рідне», яка щойно вийшла друком у видавництві «Український письменник» (м.Київ).



Окрім цього, експонувалася виставка екслібрисів відомого художника М.М.Бондаренка. На презентації були присутні директори шкіл району, бібліотечні працівники, краєзнавці. Це вперше в районі відкрита книжкова виставка «Видання наших земляків».

Про те, що цій події приділено значної уваги, свідчить - дійство відкрив голова Буринської РДА О.П.Товстуха, який відзначив традиційний потяг буринців до писемства, а за останній час стрімкий ріст літературної творчої діяльності митців району. І побажав присутнім в залі працівникам освіти та культури постійно нести творчі здобутки місцевих авторів до наших людей.

Книжкову виставку «Творчість наших земляків» презентували начальник відділу культури та туризму Дишковець М.І., директор районного краєзнавчого музею М.М.Кононенко та автор проекту художник М.М.Бондаренко.

Хоч основна увага на заході була зосереджена на презентації книги Віктора Осадчого «Рідне», проте йшлося про суть і значення в історії Буринщини творів наших земляків в різні періоди, що були представлені на виставці. Микола Дишковець та Микола Кононенко, які презентували виставку, торкнулись етапів розвитку творчості авторів, які мають безпосереднє відношення до нашого району.

Був представлений каталог »Видання наших земляків». Серед представлених на виставці виданнь відомих науковців, творчої інтелігенції, краєзнавців було багато творів про історію Буринщини сучасних авторів, що мешкають на Буринщині.

Витоки наукового етапу краєзнавства на Буринщині започатковані на початку ХХ сторіччя нашим земляком із с. Черепівка, вченим – етнографом Павлом Миколайовичем Поповим. Він брав активну участь у збиранні та дослідженні фольклорних, етнографічних та діалектологічних матеріалів, походження наших предків, що заселяли територію Буринщини.

Про це він виклав у статті «Діялектологічні спостереження на північно-східному кордоні України». Це чи не єдина стаття з числа науковців про історію Буринщини.

У ХХ-му сторіччі з’явились перші краєзнавчі моно-

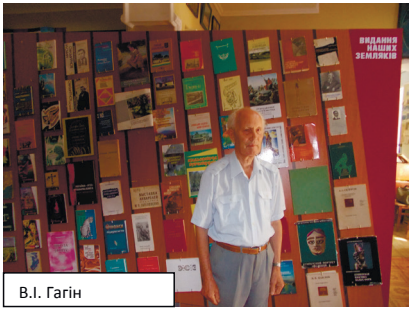
графії з історії міст і сіл України, зародилось шкільне краєзнавство.

У 1967 році в районі було створено районну організацію Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, завданням якої було вивчення, охорона та збереження пам'яток історії і культури. Гагін В.І. був першим головою її правління і залишався на протязі 22 років. Районною організацією підготовлено і видано «Книгу пам'яті».

У 1973 році видана 26 - томна «Історія міст і сіл УРСР». Частиною цього видання є книга «Сумська область», де вміщено розділ «Буринський район».

Для написання нарисів і довідок про район широко використано джерельна база – документи партійних і державних архівів, поточних архівів партійних, радянських, профспілкових і комсомольських органів, монографії, періодична преса, статистично – економічні видання, археологічні матеріали.

Керівництво підготовкою розділу про район здійснювала редакційна колегія під керівництвом В.І. Тимошенка, секретаря РК КП України. Нарис про м. Буринь написали Л.В. Олійник, Т.Т. Снігур, В.І. Тимошенко. Активну участь в написанні нарису приймав Гагін В.І., а також О,С. Лазаренко, вчитель історії Буринської сш №1.У 1980 році видання було перевидано (російськомовне), де внесено доповнення в розділ «Буринський район» дослідження інших краєзнавців району.



В.І. Гагін

Останнім часом зростає інтерес до вивчення етнічної специфіки людності, що заселяла буринський край, його історії та культури. З'являється ряд публікацій, де

досліджуються традиції і побут населення Буринщини.

Є опублікований ряд досліджень з цього питання у дослідника історії В.І. Гагіна: «Народна топоніміка Буринщини», »У географічних назвах Буринщини - подих історії», »Етнографічна своєрідність Буринщини», «Буринська минувшина. Ремесла й промисли», «Народні дитячі ігри на Буринщині», «Національно-культурне і духовне становище селянства Буринщини на початку XX ст.», «З народної криниці», «Черепівка - село етнічне», «Освітянське життя Буринщини» і інші.

Серед авторів про історію Буринщини: Новаченко О.С. «Місто Буринь – сторінки історії»(1992 р.), «Історія Буринського цукрозаводу:до 100-р з дня заснування» (1994р.) і інші, Бондаренко М. М. «Кулінарна книга» (2003р.), Капітоненко О.М. «Архівна знахідка. Кресленик XVII ст. з зображенням населених пунктів Буринщини»(2008р.), «Коли засновано Буринь»(2004р.) і багато інших досліджень з історії Буринщиини, Лопатін Ю.А. «Буринщина півсторіччя тому : січень 1949 р.» і ряд інших його досліджень, Корж-Усенко Л. «Християнська перлина Буринщини» (2008р.), Гагін В.І. книги:. «Духовний світ Буринщини від давнини до сьогодення» (2010 р.), «Буринщина з глибини віків» (2011р.), більше 100 його студії, розміщених в інтернет-виданні; Кононенко М.М. «З історії заселення Буринщини» (2007р.), «Збережемо стародавні могили»(2006р.), Бохан О.І. «Школа успіху». Значний вклад в дослідження історії краю в різні часи внесли краєзнавці Н.В. Жахалова, Заступ А.Д., Коров'яковська А.П., Лазаренко О.С., Оскот А., Овсієнко Л.К., Охріменко А.В., Мазнова Л.В., Тереніна С.С., Серженко В.Г.,Сільверстова О.О., Циба Г.В. і ряд інших краєзнавців.

Видано Буринський краєзнавчий вісник випуск 1, 2010р. Дане видання є першою друкованою ластівкою на ниві наукового краєзнавства Буринського району Сумської області, котрий має давню й цікаву історію, а також багатий на талановитих, мужніх і працьовитих людей.

В цьому збірнику є студія Гагіна В.І. «Чашанські водяні млини- свідки заснування м. Буринь». Ще багато фактів з історії Буринщини не досліджені. Цим вона цікава для істориків і краєзнавців. Але мало хто на Буринщині займається цими питаннями.

Окремо слід згадати про опубліковані та неопубліковані літературні твори наших земляків у жанрі прози, статей, есе, нарисів, поезій, що відображають авторське сприйняття світу, оригінальні погляди на проблеми і перспективи розвитку України.

Серед них такі автори як Житник І.О., Осадчий В.М., Фастівець Г.Ф.,Виноградська Н.І. , Браташ Л.Ф., Кархова Л.М., Кнуренко Ю.А., Удод І.Г. і багато інших. Їх твори були представлені на виставці.

Воскресенський митець

На Буринщині є художники, яких називають аматорами – та це не заважає їм збирати повні зали на виставках їх творів, не поступаючись професіоналам. Але, на жаль, забуті подекуди імена не так вже й просто віднайти, особливо в глибинках.

В районному краєзнавчому музеї проводилась персональна виставка живопису воскресенського художника Олексія Оврамовича Головка.

Цю інформацію організаторам доводилося збирати власноруч із допомогою професіонала- художника – графіка Миколи Бондаренка із с. Успенка та місцевих краєзнавців.



Олексій Оврамович Головко народився 30 квітня 1938 року в с. Воскресенка Буринського району у

простій селянській сім'ї. У 1945- 1952 роках навчався у загальноосвітній школі рідного села. Після її закінчення





працював у місцевій МТС та заочно навчався у Московському інституті ім. Крупської на художньому факультеті.

З 1965 по 1989 рік працював учителем образотворчого мистецтва у Воскресенській школі. Нині перебуває на заслуженому відпочинку.

Олексій Оврамович – багатогранний талант, добрий і щедрий, бо такими є його картини. З самого дитинства, відчуває до малювання особливу пристрасть. Його твори присвячені українському селу, українській родині, коханню. Їх гармонійно доповнюють сільські види.

Це сюжетні композиції на побутові теми. Серед них: «Зимовий вечір». Лінорит, «Січень», «Осінь» і ряд інших. Він займався народним декоративним розписом.

Своїм мистецтвом він прославляє наш район.



Його твори яскраво підкреслюють етнографічні особливості нашого регіону. Тут же твори реалістичного плану – портрети, натюрморти, пейзажі, насичені колористикою воскресенських пейзажів, які

надихали Олексія Оврамовича на великі творіння мистецтва. На запитання, звідки він живиться образами для своїх картин, однозначно відповів: „Мама й бабуся – все від них і малюється, й пишеться. Я нічого не вмію робити. Це вони роблять – Бог і мама".



Він переконаний, такою повинна бути наша культура – від Жінки-Матері-Землі.

Ця розвідка перегортає нову сторінку в мистецві Буринщини, адже, виставки відкриваються й закриваються, а друковане видання залишиться на віки.

Буринці вдячні Олексію Оврамовичу Головку за цікаві твори, які стали прикладом для молодих художників Буринщини. Очевидно, роботи Олексія Оврамовича– це і є основи сприйняття народної поетики живопису, інтерпретації мелодики замовлянь, які знайшли своє місце в його творчості.

На його переконання молодь, яку намагається зіпсувати нинішня споживацька цивілізація, повинна зберегти те, що передається з роду в рід – генетичну пам'ять, духовний код, внутрішнє сяяння тепла і доброти людини. А ще – справжній патріотизм, який мусить стати дороговказом для ровесників Незалежної України. Власне, це і повинно стати основою духовного очищення України, а з тим – стимулом до нових відкриттів у творчості кожного - звертається до своїх молодих послідовників Олексій Оврамович.

Освітянське життя Буринщини

«Якщо ми хочемо зробити школи іншими, треба вчитись інакше думати про них. Керманичі та широкий освітянський загал перебувають у полоні міфів. Є міфи планетарного масштабу(один з них - про можливість забезпечити «рівний доступ до якісної освіти»), а є доморощені.

Утім, від деяких з них ми вже відмовились. Наприклад, для нинішніх дітей навряд чи є актуальним уявлення про вчителя на кшталт « вчителько моя, зоре світова». Ці слова з відомої пісні сприймаються як відлуння минулої епохи, абсалютна більшість педагогів не претендують на таке ставлення до них. А з боку чиновників, на жаль, досі домінує підхід до вчителя як до розумово неповноцінної істоти, інакше навіщо було б вимагати від нього працювати винятково за спущеною зверху програмою, вимагати користуватися тільки фіолетовою пастою тощо» [1].

У жодній країні не мала успіху жодна реформа освіти, яка йшла зверху. Спостерігаючи хід освітянських реформ та спілкування з учителями чи завучами, вони говорили: ми все розуміємо і підримуємо, але розкажіть це нашим начальникам.

Директори шкіл теж готові до інноваційного розвитку закладу. Чиновники ж з Міносвіти говорять, що з такими пасивним учительством, безініціативними директорами, неадекватними начальниками управлінь освіти нічого вдіяти не можна.

Нині поширена практика визначення рівня роботи школи (часто шляхом організації змагання між школами) за кількістю учнів, які досягли успіху на олімпіадах, конкурсах тощо. Результат роботи ЗОШ можна побачити лише з часом.

Часто буває в житті, що «трієчники» несподівано для нас стають успішними людьми, якими ми пишаємось. Побутує міф:» Як нам платять, так ми і працюємо». Аме-

риканський вчений Дж. С. Колеман ще в 1966-му році довів, що скілики не плати вчителям і як не поліпшуй матеріально - технічну базу, ефективність роботи школи не змінюється. Звісно, оптимально було б платити стільки, щоб освітянин не думав про гроші.

Учительство Буринщини – найбільша соціальна група населення району, до якої належить 541 педагогічний працівник. Навчально – виховний процес забезпечують 477 вчителів та 64 вихователі дошкільних навчальних закладів.

У колективі освітян Буринщини працює Народний вчитель СРСР Пигуль В.С. та Заслужений вчитель України Коваль В.І. Звання «Учитель – методист» мають 17 педагогів, «Старший вчитель» - 32, кваліфікаційну категорію спеціаліст вищої та І категорій – 160 працівників, звання «Вихователь-методист»- 9[2].

Вони впроваджують в практику освітянської роботи інновації. « З метою підвищення ефективності методичної роботи проводяться конкурси «Учитель року» та «Золоте серце». Стало доброю традицією, що саме в грудневі дні стартує перший етап Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2012», який надає можливість працівникам освітянської галузі якнайкраще продемонструвати свій фаховий та інтелектуальний рівень, загальну еру-



дицію й педагогічний талант. У 2011 році на виконання наказу Сумського обласного управління освіти і науки учасники конкурсу, перший етап якого пройшов в грудні у стінах ЗОШ І-ІІІ ступенів №1 м. Буринь, виборювали перемогу у таких номінаціях: англійська мова, етика, фізична культура. За підсумками конкурсних випробувань переможцями та лауреатами стали(на фото зліва – направо): вчитель фізичної культури Слобідської НВК Сергій Петрович Юрченко,вчитель біології Сніжківської НВК Людмила Петрівна Паращенко(переможець), вчитель етики Червонослобілської ЗОШ І-ІІІ ступенів Ольга Володимирівна Коваленко, вчитель англійської мови Дяківського НВК та першої міської школи Ольга Миколаївна Крупська(переможець) і Ольга Анатоліївна Гайдукова, вчитель фізичної культури першої міської одинадцяти річки Олександр Миколайович Козленко. Всі вони були нагороджені грамотами відділу освіти райдержадміністрації, які їм вручив заступник голови райдержадміністрації О.М. Гайдуков.

У жовтні 2011 року в районі проведено регіональну естафету педагогічних інновацій, метою якої є вивчення та впровадження у практичну діяльність інноваційних форм роботи, спрямованих на розвиток загальної середньої та дошкільної освіти. на Буринщині побувала делегація освітян Конотопського району.

Учасники етафети педагогічних інновацій «Нові горизонти освіти Сумщини» відвідали пнршу та другу міські школи, Успенську й Пісківську загальосвітні школи І-ІІІ ступенів, Слобідський дошкільний навчальний заклад «Струмочок», Буринські дошкільні навчальні заклади №1 «Ромашка» і №2 «Джерельце», філіали дитячо музичної школи і Будинку дитячої та юнацької творчості. Там вони побували на виставках методичних напрвцювань педагогів району, ознайомилися із передовим педагогічним досвідом кращих вчителів Буринщини, системами іх роботи з обдарованими учнями, переглянули

фрагменти уроків виховних заходів.


Учасники заходу у шкільному музеї Піщківського навчального закладу.

Обмінюючись яскравими враженнями після закінчення роботи естафети, її учасники визначили, що у діяльності кожного педагога є нові методичні знахідки, ефективні рийоми та форми роботи, які варті того, щоб відкривати все нові й нові горизонти освіти Сумщини[3].

Джерела:

1.Голос України» 26 січня 2012 року.

2.Статистичні звіти управління освіти райдержадміністрації,

3. Газета «Рідний край» 10 грудня 2011 року. 22 жовтня 2011р.

Особливості політичного патріотизму на Буринщині

Бути патріотом – це значить бажати всіма силами своєї душі створення людського, державного і політичного співжиття людей, що житимуть на Українській землі, а не мріяти про втоплення в Дніпрі більшості своїх же власних земляків. Бути патріотом – це значить шукати задоволення не в тім, ”щоб бути українцем”, а в тім, щоб було честю носити ім’я українця. Бути патріотом – це значить перш за все вимагати гарних і добрих учинків від себе, як

від українця, а не перш за все ненавидіти інших тому, що вони "не українці". Врешті, бути патріотом, це значить, будучи українцем, виховувати в собі перш за все громадські,



політичні, державнотворчі прикмети: віру в Бога й послух його законам, тобто духовні вартості; далі вірність, твердість, сильновольність, дисципліну, пошану для своєї традиційної влади (монархізм), загалом кажучи, лицарськість – тобто політичні вартості.

Видатний політичний письменник XVI ст. Оріховський-Роксолан був патріотом свого народу, пишався приналежністю до нього, постійно наголошуючи, що він «русин» (українець). Руси́ни або ру́сь — самоназва автохтонного етносу України, переважно християн східного обряду, в XI — початку XX ст.. Поступово витіснена новим етнонімом — «українці».

У часі великої мовної національної боротьби, яка оце ведеться в нашому суспільстві, політики дурять наш бідний народ. Не дивуємося їм, бо свідомі самі, що правди не мають за собою, стараються вони прикритою брехнею з'єднювати собі сторонників, тримаючися засади, що кожний середник, хоча б і найбільший злочин, — є добрий, якщо їм помагає до осягнення їхньої цілі.

Назви «русин» ми не вирікаємося й не покидаємо її. Нею називалися наші славні князі в Київі й у Галичині й на Підкарпатті, нею називалися наші великі предки, нею називаємося і ми. Ця назва нам була і є дорога і свята.

Звідки походять прадавні національні корені бурин-

ців? Відповідь на це питання потребує глибокого дослідження і вивчення. Щоб пізнати самих себе, пізнаймо історію далеких Предків наших. «Машина часу» перенесла у наше двадцять перше сторіччя нові данні про первісне мислення, перші кроки мистецтва, зародок релігійних уявлень, суспільну організацію, тогочасну фауну. Зображення прадавніх митців і сьогодні хвилюють нас, дають естетичну насолоду. Слід нагадати буринцям про наше русинське походження.

Дослідник Микола Маркевич «Історія Малоросії», Микола Костомаров, останній у своїй праці «Дві руські народності» стверджував, що український народ бере свій початок ще з VI ст. н.е., а з розпадом Київської Русі відбулося чітке розмежування українців і росіян, про що свідчать дані лінгвістики, фольклору, народної культури тощо.

Сучасна етнічна територія нашого району належить до Слобожанщини, історико-етнографічна назва якої виникла в період її інтенсивного заселення (XVII – XVIII ст.).

Поки що достеменно немає відомостей, звідки прийшло більше наших пращурів – з Полтавщини, Чернігівщини чи, може, з Правобережжя. Серед новоселів були також російські селяни-втікачі від утисків феодально-кріпосницького ладу, які користувалися тут певний час пільгами («свободами»), поселялися «на свободах», засновували поселення («слободи»).

Для народної культури Буринщини, як частини Слобожанщини, а саме будівництва, одягу, фольклору, було властивим поєднання рис козацько-степової України з багатьма побутово-культурними привнесеннями з різних місць переселення. Позначились і вплив заселення нашої території російськими «служивими людьми», а згодом і переселення російських селян.

З етнографічного боку Буринщина знаходиться в смузі своєрідної перехідної зони між Лівобережжям і Південним історико-етнографічним районом Сумщини.

Із середньовіччя ця територія відома як «Дике поле» («пусті землі»).

Існує святе таїнство цілісності між нами й нашими далекими предками. І щоб довідатися, як була започаткована історія культури Буринщини, необхідно знати її витоки.

Переселенці принесли сюди не тільки риси своїх говірок, а й особливості свят і обрядів. Так, у селах Олександрівка, Гвинтове, Нечаївка, Червона Слобода говірки помітно відрізняються від говірок сіл південної частини району. Слова «вуз», «вужки», «ведро» (відповідно українські – «віз», «віжки», «відро» – це слова мови древніх сіверян.

Необхідно мати на увазі, що український етнос розвивався не без історичної причетності до нього російського народу. Це виразно спостерігається на особливостях народно-традиційної культури району, що межує з Путивльщиною.

За переписом населення 2001 р. на території району проживало 96.3% українців, 2.6% - росіян, решта - інші національності.

За часів радянської влади чинився тиск на національні та віросповідні традиції, а через це в загальній масі українського селянства на Буринщині також з'явилася зневіра, байдужість до історичних і культурних надбань.

Суттєві зміни в соціальній структурі села, укладі та традиційному побуті позначилися на світогляді та психології селян. Змінювалися орієнтири та критерії національних цінностей. За таких умов ставали неможливими не лише збагачення й розвиток традиційної національної культури, а й навіть її збереження.

Головним змістом людського життя є ідея служіння Богові, необхідне також активне, творче начало в людині, гармонійна єдність душі і тіла, земний подвиг людини, який можна здійснити на ниві громадської діяльності для спільного добра. Від рівня політичної свідомості багато в чому

залежить політична поведінка, характер політичної діяльності, як окремих людей, так і їх суспільно-політичних об'єднань.

На Буринщині немає стійкої політичної течії. Політична свідомість залежить від кон'юктури. Політична свідомість і політична поведінка буринців, як правило залежить від емоційно забарвленого відношення до політичної системи (перш за все до державної влади), до подій і фактів політичного життя. Комуністична ідеологія переважає до 90% буринців. Вони б хотіли повернути умови життя радянського періоду. Є й прихильники лібералізму, парламентського ладу, вільного підприємництва та демократичних свобод і обмеження сфери діяльності держави.

Комсомол в нашому житті

12 квітня 2013 року в м. Буринь відбулась зустріч комсомольських активістів району 60-х років минулого ст. Зібрання проводилось в кафе «Зустріч». Ініціатором заходу був інструктор, потім Першиий секретар РЛКСУ 1958-1966 рр. Калантай Володимир Сергійович. Підготовкою зустрічі займався створений оргкомітет. Головне завдання було, щоб захід був незаполітизований. Зустріч проводилась під девізом: «Це наша з тобою земля, це наша з тобою біографія (1958-1969 рр.)».

На зустріч завітали заступник голови районної державної адміністрації Положій О.Б. та ветеран Великої Вітчизняної війни, завідуючий оргвідділом райкому партії в ті часи. Вони звернулися до учасників з вітальним словом, широко висвітлили значення і роль комсомолу в житті району 60-х років минулого ст.

Відкриваючи захід, в своєму зверненні, В.С. Калантай говорив: «Життя в комсомолі - моє щастя і моє багатство!



Комсомол в моєму житті - велика школа. Якщо б не працював у комсомолі, зміг би досягти я сьогоднішнього життєвого рівня? Працюючи в комсомолі, я навчився працювати з людьми, знаходити вихід з будь-якої ситуації, придбав багато друзів. Сьогодні досі в пам'яті той чудовий час, ті люди, з якими я працював в комсомолі району і досвід роботи, придбаний в той час, хотілося б передати молодому поколінню.



Володимир Калантай та Іван Приходько

Серед них присутні на цьому зібранні: Василенко Анатолій, позаштатний секретар, член бюро, інструктор райкому комсомолу,



Гагін Віктор, секретар комсомольської організації колгоспу «Маяк» В- Сагарівської сільської ради, член райкому комсомолу; Гончарова(Страннікова) Анна, завідуюча сектором обліку райкому комсомолу;Позднякова(Данилевська) Валерія, другий секретар; Веремеєнко(Качур) Катерина, штатний секретар комсомольської організації колгоспу «Перше травня», член бюро райкому комсомо-

лу; Криводід Ольга, комсомольський активіст, делегат обласної комсомольської конференції; Макаренко Галина, комсомольський активіст, сатуратниця Буринського цукрозаводу; Панченко Петро, зав. оргвідділом райкому; Старченко(Пересадько), старша піонервожата Буринської середньої школи № 1; Приходченко(Чуєнко) Анна, друкарка райкому комсомолу; Приходько Іван, Перший секретар райкому комсомолу: Котюк (Райденко) Ніна, статистик, секретар-машиністка; Рокитянська(Полтора) Катерина, завідуюча шкільним відділом Смілівського райкому комсомолу, старша піонервожата Хустянської середньої школи; Дехніч(Філіппова) Людмила, другий секретар райкому комсомолу.

Буду радий, якщо все-таки зачепив якісь струни в душі моїх колишніх колег. Можливо нам випаде доля і ми зустрінемося ще разом. А хто не зміг бути присутнім – відгукніться на цьому сайті. Можливо напишемо колективну книгу - правдиву - про той час, комсомол і про себе.

Ця розповідь далеко не про всіх, чиї прізвища вищезгадані. Але їх прізвища не забулися, з окремими - до цих пір підтримую зв'язок, перебуваючи в іншій місцевості, багатьох, на жаль, вже немає на цьому світі».

Було згадано і вшановано хвилиною мовчання 37 комсомольських активістів, яких серед нас вже немає. Серед них представники старшого покоління: Тупик А.М., Перший секретар райкому компартії України, Митник Ф.Д., другий секретар, Коваль М.Г., голова райвиконкому і інші.

Районна комсомольська організація 60-х років складалась з 142 первинних організацій, в них 3700 членів ВЛКСМУ. За данними статистики нині в районі налічується всієї молоді віком від 14 до 29 років 3728 чоловік.

Добрих справ на рахунку комсомолу району того часу багато. Було створено і працювало 38 молодіжних ланок і 19 молочно-товарних ферм. Діяла обласна школа

передового досвіду по вирощуванню цукрових буряків і кукурудзи на базі досвіду Героя Соціалістичної праці К.Г.Баранової. На промислових підприємствах працювали комсомольсько-молодіжні бригади: це на Буринському і Першотравневому цукрокомбінатах, районному об'єднанні «Сільгосптехніка».

Молодь від усіх комсомольських організацій приймала активну участь у добудові Буринського районного Будинку культури, який був зданий в дію в 1964 році, будівництві кінотеатру «Комсомолець» в м. Буринь. Тисячі юнаків і дівчат приймали участь в 37 гуртках аматорського мистецтва та 25 гуртках при Будинку творчості школярів. Крім того при клубах діяли технічні, сільськогосподарські, фізкультурно-спортивні гуртки. На підприємствах, в колгоспах району була збудована міцна фізкультурно-спортивна база. Це далеко не всі перелічені справи комсомолу району.

Пройшли роки, змінилось суспільство, суспільні відносини. 27-28 вересня 1991 року пройшов XXII Надзвичайний з'їзд ВЛКСМ, який оголосив історичну роль ВЛКСМ вичерпаною і розпустив організацію.


Віктор Гагін

Змінилась і сама молодь. Особливості сучасного становища молоді полягають у тому, що вона виступає перш за все як суб'єкт суспільного життя, який знаходиться разом з тим у процесі свого становлення. Сьогоднішньому молодому читачеві



необхідно пояснити, що таке «РК», «комсомолу» і навіть «Україна» - в той час УРСР.

Переглядаючи реліквійні фотографії, комсомольські активісти відтворювали в своїй уяві події 60- років в житті районної організації та в житті кожного.

Звичайно, якщо порівняти тогочасні фотографії комсомольської еліти району з сучасними, то вони різняться хіба що змужнілістю, досягненням життєвої мудрості і сивиною, а душа й досі молода. Це відчулося в виконанні тогочасних пісень, в танцях, які з задушевністю були виконані учсниками зібрання.

Присутні на зустрічі поділилися своїми спогадами про час перебування в комсомолі. А пригадати було що. Дещо пригадав і автор. Багато добрих справ на рахунку Буринської районної комсомольської організації, очолюваної Володимиром Калантаєм, проведених спільно з відділом культури райвикрнкому, який я в той час очолював. На цей час в районі діяло 47 клубів, 52 бібліотеки з книжковим фондом 469 тисяч примірників, 50 стаціонарних кіноустановок, в тому числі 15 широкоекранних, музична школа, районний будинок культури, районна бібліотека, бібліотека для дітей, літній кінотеатр (в м. Буринь). На стадіоні Буринського цукрозаводу спільно з комсомолом проводились свята «Дні молоді»,» Свята пісні і танцю»

На них збиралося 10-12 тис. трудящих. В зведеному хорі приймало участь 1000 чоловік. Перебуваючи на комсомольській та радянській роботі з 1957 по 1994 роки, весь отриманий багаж знань, досвід, переконання, я прагну використовувати в вихованні молодого покоління. Нині автор пише історію Буринщини від давнини до сьогодення, щоб залишити її нинішнім та прийдешнім поколінням.

Учасники зібрання позитивно оцінили трудові звершення, участь у вихованні підростаючого покоління всіх

комсомольців району 60-х років минулого сторіччя, звернулися до них активно приймати участь у вихованні сучасного покоління, побажали їм здоров'я і надію на краще майбутнє.

У Бурині побував Ніколас Муравйов-Апостол

Mein Freund Nicholas über Angedenken der Anwesenheit in Stadt Burin 2 Oktober 2012. Viktor Gagin

Попри все те рано чи пізно настає час і ми із здивуванням відкриваємо для себе давню історію, яка раніше нам була недоступна. Використовуючи різноманітні джерела, ми можемо складати окремі пазли-факти в достатньо цілісну і правдоподібну картину минулого Буринщини.

Глибокі зміни в життя краю внесла революція 1917 року. Багато представників капіталу, інтелігенції, заможного селянства, поміщики, не витримавши переслідувань змусили покинути наш край і емігрувати за кордон, позбавившись всього, що було ними нажите. І практично всі вони залишили після себе значний, і після довгих років забуття дворянського спадку, слід. Це громадська і церковна архітектура(садибні комплекси, храми), малі архітектурні форми (бесідки, фамільні кладовища і склепи, твори паркового мистецтва, наслідки економічного впливу, наукові досягнення). До наших днів збереглися з них лише окремі.

Історія династії Муравйових-Апостолів тісно пов'язана з Сумщиною, відомий російський дипломат Володимир Володимирович Муравйов-Апостол- Короб'їн і його дружина Надія Федорівна(у дівотстві Терещенко) до 1917 року воло-

ділі маєтком «Леонтіївський», який знаходиться в Буринському районі. Про це є запис у «Справочных сведениях о некоторых русских хазяйствах» (Петербург, 1916 р.). Вірогідно, що ці землі він отримав як посаг за дружиною. У 1913 році за їх сприяння було збудувано храм у селі Попова Слобода.

Після революції землі та маєтки у Муравйових-Апостолів та Терещенків конфіскували. Ще й досі є нащадки цієї родини, розпорошені по світу. Але тяга побувати на родинних землях їх не покидає.

Після Горбачовської відлиги на початку червня 1989 року один з представників династії Муравйових–Апостолів - Олексій Володимирович Муравйов - Апостол, наймолодший із синів, який проживав у Франції, разом з дружино Елен побував в селах Слобода і Леотіївка, де знаходились раніше їх маєток і побудований за їх сприяння Троїцький храму у селі Попова Слобода.

Середній, Андрій, бував свого часу в Києві. Його сини також відвідували Україну в справах: молодший Крістофер-2006, старший – Микола- 2008. Під час перебування Олексія Володимировича на Буринщині автор зустрічав його і супроводжував у поїздці в с. Леотіївку і Слободу, як заступник голови райвиконкому. В цій зустрічі приймали участь тодішній секретар райкому Компартії україни Г.В. Циба та А.А. Кнуренко, голова райкому профспілки працівників агропромислового комплексу. В автора залишилось багато спогадів від тієї зустрічі. Пропоную читачам окремі світлини, які виконані під час перебування гостей в парку «Леонтіївський» . Світлини виконані в парку «Ленотіївський» червень 1989 р.

Друга світлина під час виконання пісні «Катюша».

Нещодавно до Бурині завітав шанований гість із США, нащадок відомих російських родів Муравйових-Апостолів та Терещенків – Ніколас Муравйов-Апостол. Він зустрівся з членами краєзнавчого клубу «Буриніка» при районній централізованій бібліотечній системі, побував







в районному краєзнавчому музеї, в с. Слобода та Леонтіївське, відвідав залишки маєтків своїх предків: місця, де колись знаходились садибний будинок, ландшафтний парк, каскад ставків і церква Муравйових-Апостолів. тут він висловив мрію відродити садибний будинок свого діда у Леонтіївці в тому вигляді, який він мав на початку двадцятого століття.

Через 23 роки після зустрічі з Олексієм Володимировичем Муравйовим -Апостолом у автора відбулася зустріч з його племінником Ніколас Муравйовим-Апостолом.

Громадянин Сполучених Штатів Америки Ніколас Муравйов-Апостол є нащадком гетьмана Лівобережної України Данила Апостола, а також одного з декабристів братів Муравйових-Апостолів.

Батько Ніколаса, Андрій Володимирович (народився у Каннах, Франція), був другим сином відомого російського дипломата князя Володимира Володимировича Муравйова-Апостола-Короб'їна (1864-1937) та Надії Федорівни Терещенко (1887-1967) з роду відомих укра-



їнських цукрозаводчиків та меценатів. Його хрещеним батьком був великий князь Михайло Олександрович Романов – брат царя Миколи II. Молодший брат Ніколаса.

Крістофер розповідає: «Мій батько народився в 1913 році в Каннах, навчався у Швейцарії, після війни вступив на роботу в ООН, був відряджений до Бразилії для роботи з біженцями. Там познайомився з мамою, там народився і я, так що моя рідна мова – португальська. Мої дід і бабуся були англофіли і ще до революції приїжджали в швейцарські гори взимку - тоді це було в моді тільки у англійців. Бабусі дістався від батька, українського цукрового магната Терещенка (до речі, і будівля, і велика частина колекції Музею російського мистецтва в Києві - це його), будинок в Каннах, де вони проводили більшу частину часу, включаючи і жовтень 1917, аж до 1927 року. До цього моменту гроші скінчилися, утримувати будинок стало не на що, вони його продали і виїхали до Швейцарії. На щастя, встигли отримати громадянство (після революції у них були нансівські паспорта), за що наша родина дуже Швейцарії вдячна. Купили будинок в селі Бурсінель, на березі Женевського озера - ми досі там живемо, правда, в іншому будинку. А бабуся з дідусем в Бурсінелі і поховані».

Матвій, Сергій та Іполит Муравйови-Апостоли, сини Івана Муравйова-Апостола заснували перше в Росії таємне революційне товариство “Союз порятунку”.

Микола Андрійович Муравйов-Апостол – онук Володимира Володимировича та Надії Федорівни Муравйових-Апостолів - колишніх володарів маєтку „Леонтіїв-

ський” на Буринщині. Народився у травні 1947 року у Лондоні, Велика Британія. Після навчання у приватних школах США студіював науки на політологічному факультеті університету штату Небраска. Після отримання вищої освіти закінчив Вищі курси з управління бізнесом у коледжі Чикагського університету. Пройшов військову службу у Військово-повітряних силах США. Ветеран в’єтнамської війни. Удостоєний низки військових відзнак, у тому числі нагороджений медаллю „За заслуги.”



Наразі Микола Андрійович живе з дружиною Жанеттою Баїнгтон на своєму ранчо у містечку Палм-Сіті, що у американському штаті Флорида. Дружина, ветеринар за фахом, очолює Фундацію з захисту та спасіння рідких видів папуг.

Пан Муравйов-Апостол володіє кількома мовами, то ж автору вдалося поспілкуватися з ним на німецькій мові, має ліцензію комерційного пілота, часто виступає з публікаціями у пресі.

Він є автором кількох поем та книг, активно займається дослідженням свого родоводу як по чоловічій, так і по жіночій лініях.

Опублікував багато газетних статей, віршів, видав декілька книг. Одну з книг – «На біду та радість» (2007), написану на матеріалах сімейного архіву, в якій відтворена хронологія життя дідуся та бабусі, в т.ч. історія побудови Троїцького храму у селі Попова Слобода, він подарував краєзнавчому клубу «Буриніка».

На Сумщину американський гість прибув на запрошення Сумської громадської організації «Сумщина-Світ». Його візит пов’язаний з пошуками відомостей

і документів, пов'язаних з історією його предків, які Ніколас Муравйов-Апостол веде вже доволі тривалий час. Згідно із заповітом Надії Федорівни, їх сімейний архів був переданий на зберігання в один з швейцарських банків і тривалий час був засекречений. Дана інформація стала відома зовсім недавно.

Олександр Капітоненко від фундації ім. Давида Бурлюка та краєзнавчого клубу «Буриніка» подарував гостю картину художниці Людмили Капітоненко з відтворенням колишнього родового маєтку його предків в селі Леонтіївка. В краэзнавчому музеї директор музею М.М. Кононенко подарував гостю книгу» Буринський краєзнавчий вісник», в якому розміщений матеріал про В.В. Муравйова – Апостола.

З великим задоволенням Ніколас та присутні переглянули авторський кінофільм Анатолія Заступа за 1989 рік, коли до Леонтіївки приїздив Олексій Муравйов-Апостол зі своєю дружиною, де автор брав участь.

Однак, як старанні учні, у всіх підручниках ви знайдете нову і новітню історію. Новітня, подібна казці, теж має місце бути. Почалася вона в 1989 році, коли Раїса Максимівна Горбачова від імені Радянського фонду культури попросила представників російської інтелігенції, які емігрували з Росії, повернути реліквії, пов'язані з історією країни, на Батьківщину. Почули Горбачову діти Володимира і Надії - Андрій і Олексій. І Муравйовими-Апостолами в дар Радянському фонду культури була передана унікальна бібліоте-





ка з 370 томів. У відповідь сталося неможливе - їх запросили відвідати Росію, відвідати свою садибу. Важко сказати, які почуття відчували Андрій Володимирович і Олексій Володимирович, ступаючи по дому в Старій Басманній, музей декабристів, у той час з-за відчайдушно поганого стану вже закритого на реконструкцію, про що думали.



Може, про те, що коріння - це щось настільки сильне, що йому немає ні розумного, жодного іншого пояснення. Може про те, що тільки тут вони перестали бути просто звичайної заможної європейської сім'єю, що одне прізвище Муравйови-Апостоли для цієї країни означає набагато більше, ніж вони могли б собі уявити.

Швейцарський підприємець, нащадок роду декабристів Крістофер Муравйов-Апостол відреставрував в Москві родове гніздо, де поціновувачі прекрасного показали шедевр Рембрандта. «Київський музей російського мистецтва - будинок мого прадіда, цукрозаводчика і колекціонера Федора Терещенка»- говорить Крістофер. Не

знаю... Їх приклад - наука іншим». Ці рядки приходили на розум, коли автор готував цю інформацію.

Українка Тамара Чащина(Страшенко) - в Оренбурзі

Тамара Василівна Чащина(Страшенко) народилась в м. Буринь. Після закінчння в 1976 році Сумського культурно- освітнього училища деякий час працювала методистом Буринського районного будинку культури. В той час автор працював завідуючим відділом культури райвиконкому, тож її пам'ятає.

На протязі одинадцяти років проживає в Оренбурзі. Вона є директором Будинку-музею української архітектури та побуту в Оренбурзі, членом правління оренбурзької обласної української культурно-просвітньої громадської організації ім. Т.Г. Шевченка.

В краєзнавчому клубі ім. П.М. Попова «Буриніка» ЦБС відбулася зустріч з Тамарою Василівною Чащиною краєзнавців, місцевих поетів, бібліотечних працівників, інтелігенції міста. Ініціював зустріч керівник цього клубу, член Національної спілки краєзнавців України Анатолій Заступ. Місцеві поети, краєзнавці, зокрема, Капітоненко О.М., Гагін В.І., Браташ Л.Ф., Бондаренко М.М. подарували Тамарі Василівні свої творчі доробки.



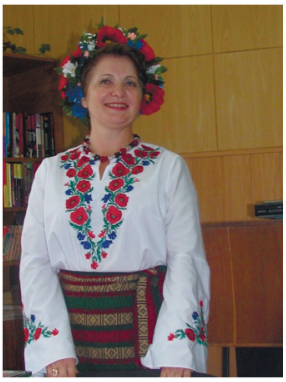
Перші пересе-

ленці вихідці з України з'явились в Оренбурж'ї в XVIII ст., активне переселення українців в Оренбурзьку губернію розпочалось на початку XX ст. З Оренбурж'ям пов'язаний життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка, котрий відбував висилку в батальйонах Окремого Оренбурзького корпусу з 1847 по 1858 рік. За роки висилки він написав третину від загальної чисельності своїх творів.

Наш земляк, учений П.М. Попов з липня 1941 року знаходився в Уфі, куди було евакуйовано АН УРСР. Як член- кореспондент АН УРСР, керував відділом фольклору, організував сім фольклорних експедицій в українські села Башкирії.

В Оренбурзькій області за даними перепису проживає 119 національностей. 78 тисяч з них - українці. Завдяки старанням губернатора, у центрі міста Оренбург зведено культурний комплекс «Національне село», в межах якого отримали земельні ділянки представники 10-ти національностей. Серед них - і українська спільнота.

Як в Оренбурзі відкривали „Українське подвір'я" розповіла присутнім в залі Тамара Чащина. 29-07-2007 у вихідні в Оренбурзі перших гостей і відвідувачів приймав етнографічний музей « Українське обійстя.» До 160-річчя прибуття на оренбурзьку землю Тараса Шевченка, тут відбулось справжнє українське свято.





В місті Оренбурзі, в культурному комплексі "Національне село" 26 липня 2007р. відбулось урочисте відкриття „Українського подвір'я". В урочистих заходах

взяв участь Тимчасовий повірений у справах України в РФ Леонід Осаволюк.

Відкриття «Українського обійстя» стало справжнім святом української культури . На концертному майданчику на території комплексу відбувся гала-концерт найкращих українських колективів Оренбурзької області. А напередодні у кінотеатрі «Союз» відбувся День українського кіно, а в читальному залі обласної бібліотеки - традиційні Шевченківські літературні читання.

В межах музею діє корчма «У Солохи», національний готель, українська садиба, українська хата. Заклад нараховує понад 2 тисячі експонатів. Щорічно музей відвідують гості з різних куточків Росії, України та закордону. Тамара Василівна проводить екскурсії різними мовами – все для зручності відвідувачів.

Під час зустрічі вона висловила жаль з приводу того, що між Росією та Україною тепер проліг кордон.

Багато розповідала гостя про життя українців в Оренбурзі, предки яких ще в давні часи переселилися до південного Уралу.

В минулому, за її словами, українці дуже шанували свої традиції, свою національну ідентичність, рідко піддаючись процесам асиміляції. Навіть зараз деякі літні жінки люблять хвалитися тим, що «з москалями дружби не водили». А якщо траплялося, що дівчина виходила заміж за чужинця, земляки її зневажали.

В теперішній час все змінилося – мало хто з молоді знає українську мову. Речі дідусів і бабусь нащадки потроху здають в музей, щоб «не припадали пилом на полицях». Навіть на питання когось із присутніх про можливість організувати курси української мови в межах «Національного» села, Тамара Василівна відповіла, що це буде цікаво лише літнім людям. Хочеться сподіватися, що молодь долучиться до української культури бодай в межах цього закладу.

На батьківщині в м. Буринь Тамарі Василівні тодішній директор дитячої школи мистецтв Корнійчук Ми-

хайло Авксентійович подарував український народний інструмент бандуру.

Секретар Оренбурзького обласного українського культурно-просвітницького товариства ім. В.Пономаренко пише:

«Інструмент виставлений на почесне місце в українському музеї і радує відвідувачів не тільки своїм виглядом, але і мелодійним звучанням. Грає на ньому директор музею Тамара Чащина, яка також доклала колосальні зусилля, щоб бандура опинилася в музеї. Тамара в короткі терміни освоїла гру на бандурі, з любов'ю і ніжністю виконує українські мелодії та пісні. Її чудовий голос і співуче звучання струн зливаються воєдино, а відвідувачі отримують незабутні миті від зіткнення з пісенної скарбницею української культури.

Тепер кожен з відвідувачів музею, побачивши оригінальний музичний інструмент, наполегливо просить продемонструвати його звучання. Таке бажання закономірно, бо більшість з відвідувачів вперше бачать бандуру, деякі до відвідування музею навіть не знали, що такий інструмент існує.



Тому керівник українського суспільства Н.П.Науменко запропонував познайомити з бандурою широке коло оренбуржців в ході майбутнього 20 листопада поточного року фестивалю культури народів Оренбуржжя «Вінок дружби».

Для цього Тамара Чащина щодня готується до майбутнього виступу, в ході якого вона планує виконати

кілька популярних і найбільш улюблених українських пісень».

Нагадаю українцям в Оренбурзі про істрію інструменту.

Є гіпотеза, що українська кобза скіфського походження. Свідком цього є такий факт, що у всіх народів, які мали відношення до України, і народів, які заселяли в сивій давнині її територію, є музичні інструменти, назви яких мають корінь слова «кобза»: кобузцы , кобуз, кбос і ін.. У казахів, які вважають себе прямими нащадками царських скіфів і половців, історичних сусідів наших, які століттями займали землі рядом з нами від Чорного моря до самої Молдови, також є музичний інструмент кобуз. Є схожість казахських мелодій і наших чумацьких і бурлацьких пісень.

У селі Успенка відновлено православний храм

Успе́нка (до 1918 року — Велике Неплюєве) — село в Україні, Буринському районі Сумської області. Населення становить 1885 осіб. Орган місцевого самоврядування — Успенська сільська рада. Розташовано за 12 км від райцентру.

Виникло в середині XVII століття . Назва Успенка відноситься до християнського блоку топонімів.

За даними на 1862 рік у власницькому селі Велике Неплюєве (Успенське) Путивльського повіту Курської губернії мешкало 3406 осіб (1685 чоловіків та 1721 жінка), налічувалось 390 дворових господарств, існувала православна церква.

Станом на 1880 рік у колишьому власницькому селі, центрі Великонеплюївської волості, мешкало 3686 осіб,

налічувалось 675 дворових господарств, існували православна церква, богодільня, 5 лавок, постоялий двір, 34 вітряних млина, цегельний завод[1].



Пам'ятки та культура.

У селі знайдені залишки раньослов'янського поселення і могильник черняхівської культури. Тут відкопано 1600 поховань IV-VII сторіч.

Фольклорно-етнографічний колектив сільського Будинку культури носить звання народного.

«30 вересня 2008 року, в день пам'яті святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їх Софії, архієпископ Конотопський і Глухівський Лука освятив престол та стіни новозбудованого храму на честь Успіння Пресвятої Богородиці в селі Успенка Буринського району Сумської області.

У співслужінні духовенства Буринського благочинія владика звершив в новоосвяченому храмі Божественну літургію, під час якої за благословенням Блаженнішого Митрополита Володимира удостоїв настоятеля храму протоієрея Михаїла Коліщака високої церковної нагороди - правом носіння митри.

Також владика відзначив благодійників, що допомогли у зведенні храму - вручив церковні ордени та архієрейські благословенні грамоти»[2]. Чимало допоміг під час будівництва церкви уродженець цього села Василь Кривобок. Тепер він фінансує виготовлення для храму великого іконостасу.



Виготовлення іконостасу стало можливим саме завдяки земляку, вихідцю з Успенки Василю Кривобоку, який нині мешкає в Києві, але багато робить для отчого краю. Василь Якович замовив для церкви рідного села іконостас, який би став і окрасою храму, і дарував би велич та умиротворення, і кликав би віруючих до спільної та щирої молитви.


Вручення нагороди В.Кривобоку.

Тож освячення в день зачаття праведною Анною Пресвятої Богородиці Марії величного іконостасу у церкві Успенія Пресвятої Богородиці, яка знаходиться в Успенці, зібрало як багато поважних гостей, так і простих прихожан.

Розділити радість вірян і провести чин освячення та святкове Богослужіння завітав єпископ Роменсько - Буринський Йосип. Василь Якович разом з дружиною Оксаною Юріївною був присутній на церемонії освячення. І подружжю Кривобоків, і всім, хто доклався до виготовлення іконостасу, єпископ Йосип висловив щиру вдячність, а Василю Яковичу та Оксані Юріївні за вагомий внесок у розбудову церкви були вручені нагороди - Орден Української Православної Церкви Преподобного Нестора Літописця ІІІ ступеня і Орден Української Православної Церкви Святої Рівноапостольної Ольги.

В роки німецької окупації церква існувала в пристосованому приміщенні. Православна громада, яка відродилась знову в Успенці лише у 1991 році, звершувала богослужіння у пристосованому приміщенні і майже увесь цей час вела грандіозне за місцевими мірками будівниц-

тво. Успенський храм став окрасою селища і знову в повній мірі виправдовує назву села.

Історія храму.

На початку ХХ ст. у слободі Велике Неплюєве, як раніше звалася, нині Успенка, проживало до двох з половиною тисяч жителів, було дві дерев'яні церкви, які вже не вміщали всіх парафіян.

Тому назріла необхідність побудови нового просторого храму, до спорудження якого було залучено чи не всіх членів сільської громади. Щоб храм збудувати із високоякісної цегли на віки-вічні, граф І.Головін виписав спеціалістів із Санкт-Петербурга, котрі мали відшукати добру глину. На околиці села Велике Неплюєве такої глини не віднайшли, тож цеглу виготовляли в теперішньому Путивльському районі, де була високоякісна глина.

Цеглу випалювали соломою і на возах доставляли на місце побудови храму. Як водиться місце для нового храму вибрали на підвищенні, на перетині вулиць Заводської та Зацерківки, щоб було видно культову споруду здаля.

Місцевий поміщик граф Іван Іванович Головін, голова Путивльської земської управи та проводир повітового дворянства, який брав активну участь у проектуванні та спорудженні нової церкви, надав сільській громаді відповідну ділянку землі та вніс значну суму грошей, бо пожертва на будівництво храму вважалася найшляхетнішим способом увіковічнення свого імені у історичній пам'яті. Кам'яна Успенська церква, що мала три приділи та дзвіницю.



На відкриття новоспорудженого кам'яного храму, яке відбулося

1907 року, прибув владика, який відслужив службу та освятив його.

Успенська церква являла собою високу кам'яну споруду з п'ятьма башнями та триярусною дзвіницею. За свідченнями старожилів, Успенські дзвони було чути навіть у Путивлі - майже за двадцять кілометрів.

На жаль, сьогодні невідомо, хто був автором архітектурного проекту. Деякі краєзнавці схильні вважати, що ним міг бути Володимир Григорович Слєсарєв, який у 1892-1910 рр. працював єпархіальним архітектором у Курську і спроектував чимало культових споруд для населених пунктів губернії.

Над інтер'єром храму працювали учні відомого митця В.Є.Маковського, запрошені графом І.І.Головіним із далекого столичного Петербурга. Вони фахово оформили розпис всередині церкви, яка, згідно з проектом, повинна мати чотири приділи. Територію церкви з цвинтарем оточував цегляний паркан.

Згідно з архівними даними Путивльського краєзнавчого музею, датованими 1908 роком, кам'яна Успенська церква належала до IV благочинної округи. На території її парафії мешкало 2360 вірних, функціонували церковнопарафіяльна школа, у якій навчалося, близько 120 дітей, дві земські школи та бібліотека.

Церковний причет складався з священиків Р.А.Шаріна та В.І. Нездоймишова, а також псаломщика А.І. Шмигарьова. Ще одна посада псаломщика на той час була вакантною.

До земельних володінь Успенської церкви належало 4 десятини присадибного ґрунту та 34,25 десятини польової землі. Щороку відзначалося три престольні свята. Як пригадують старожили, у такі дні церковні дзвони було чути в окрузі за кілька верст.

Для нової радянської влади, яка створювала та сповідувала комуністичну мораль, політичним символом стало вбивство. Природно, що для такої влади релігія була

кісткою у горлі, бо протистояла комуністичним засадам. Тому всі державні та партійні заклади зайнялися активним богоборством.

У 1932 році, згідно а рішенням компартії, розпочалася знаменита «п`ятирічка безбожництва» — масове знищення найкращих церковних споруд, що мали неоціненне значення для історії народів.

До цієї комуністичної каменедробарки потрапили і церкви Буринщини, на території якої сьогодні ви не знайдете жодного діючого Божого храму дореволюційної побудови. Серед них така ж драматична доля спіткала і Успенську церкву — вона була вщент знищена войовничими безбожчиками після жовтневого перевороту.



Отець Омелян

На підставі розповсюдженої чутки про наявність золота у труні графа Головіна дійшли до того, що розрили могилу на церковному цвинтарі і у пошуках коштовностей порозкидали його тлінні останки. Таким чином, був сплюндрований некрополь знатного вельможі, почесного мирового судді; кавалера ордена святого Володимира, дворянський рід якого відомий з XIV ст.

Так випало, що останнім священиком Успенської церкви перед її знищенням був отець Омелян (Омелян Іванович Кузик), доля якого була така ж трагічна, як і храму, у якому він служив настоятелем.

Уродженець Дубненського району Рівненської області, священик, як свідчить довідка сільради, прибув до Успенки 1925 року з м.Кем Архангельської області Росії після відбуття покарання за антирадянську діяльність (був запідозрений у пособництві колишнім воякам армії УНР при переході ними кордону).

По закриттю безбожною владою церкви в Успенці 1935 р., о.Омелян, втративши роботу та небезпідставно остерігаючись за свою родину (бо уже зазнав репресій від більшовицької влади), відправив дружину Анастасію та доньку Марію до Іркутської області, а сам перейшов мешкати на квартиру до Таранухи М.Ф.

Щоб якось заробити на життя, зайнявся чоботарством та інколи на прохання прихожан здійснював богослужіння та релігійні обряди в оселях селян Успенки — Андрійченка Логвина, Власенка Никифора, Осадчої-Шамрай Марії, Чорнойвана Василя та інших парафіян.

У квітні сумнозвісного 1937 року священик О.І. Кузик спільно з іншим служителем культу о.Миколаєм (Гулевицьким Миколою Васильовичем) мав необачність стати ініціатором у порушенні клопотання про відкриття закритої радянською владою церкви в Успенці перед «всеукраїнським старостою» Г.І. Петровським, який, як відомо, виступав офіційним рупором сталінської пропаганди.

Цього виявилося досить, щоб проти нього начальником Буринського райвідділу НКВС лейтенантом держбезпеки П.Клохтіним 23 вересня 1937 р. було порушено кримінальну справу на підставі свідчень деяких односельців про те, що о.Омелян — колишній петлюрівець і, буцімто, займається контрреволюційною агітацією, скерованою проти заходів радянської влади та компартії, що підпадає під ст.54-10 Кримінального кодексу УРСР.

На цій підставі виконуючим обов'язки прокурора Буринського району В.Маламудом була оперативно винесена постанова про утримання служителя культу під вартою. Перед цим у о.Омеляна було зроблено трус і вилучено церковну літературу, два хрести, кадило, дві срібні ризи, щоденник, фотокартки рідних та приватні листи. А щоб він часом не ухилився від слідства та суду, правоохоронні органи прийняли рішення ізолювати свя-

щеника від суспільства та запроторити його до Конотопської в'язниці. Звідти етапували до внутрішньої тюрми Чернігівського облуправління НКВС, де вже на повний хід працював єжовський репресивний «конвеєр».

На підставі постанови позасудової «трійки» від 13 листопада було прийняте рішення: «Кузика Омеляна Івановича розстріляти. Власне майно конфіскувати». Двома днями пізніше коменданту УНКВС Чернігівської області було передано короткий, як постріл, письмовий наказ: «Кузика Омеляна Івановича,1873 р. н., у присутності обласного прокурора – розстріляти. Про виконання скласти акт у 3-х примірниках…» Один з примірників такого акту мається у архівній справі священика, яка зберігається у фондах Держархіву Сумської області. Він свідчить, що о.Омелян був розстріляний у Чернігові 15 листопада 1937 року, як «ворог народу».

Однак це тавро було зняте з безвинно убієнного священика 1989 року, коли у роки горбачовської перебудови справа була переглянута управлінням КДБ та облпрокуратурою Сумської області, і він був визнаний, як покараний безпідставно і посмертно реабілітований.

Як відомо, життя не стоїть на місці. Попри всілякі сучасні негаразди, сьогодні в Успенці збудований новий храм, вже на новому місці. Хочеться сподіватися, що він, на відміну від попереднього, стоятиме довго і служитиме справно багатьом і багатьом поколінням віруючих успенців, прикрашаючи своїми вишуканими архітектурними формами мальовничий краєвид цього українського села.

Джерела:

1. Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії.

2. Павло Сердюк, Глухів.

3.http://www.istoriya.sumy.ua/index.php/Успенський_храм_Буринського_району; Зруйновані храми Сумщи-

ни. Книга пам'яті Сумської області, Том ІІ, видавництво «Ярославна», суми 2007, С.13.

4. Реабілітовані історією. Суми, ВВП «Мрія» ТОВ, 2005, С. 361.

5. ДАСО, ф. р-7641, оп.4,спр. 987.

Витоки духовності землі Буринської

До 1025-річчя Хрещення Київської Русі

Наш край спільно з усією Україною відзначає одну з найзнаменитіших дат в історії держави – 1025-ту річницю Хрещення Київської Русі.

До 988 року перед хрещенням в Україні-Русі віра була «з богами, які вимагали послуху, завзяття, любові, посвяти, дисципліни-одне слово: громадської організованості»[1].

На момент історичного хрещення 988 року київське населення становило, мабуть, усього п'ятдесят тисяч душ. А хреститися прийшли точно не всі, бо кияни споконвіку звикли перебувати в деякій обачливій опозиції до всяких починань будь-якої влади – і до князювання Володимира, і після нього.

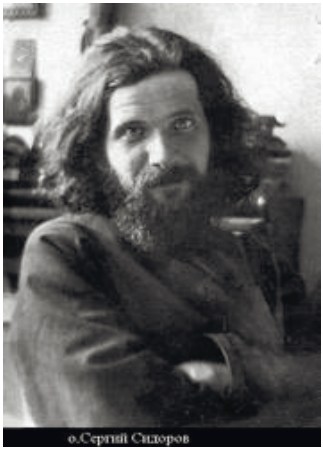
Утвердження на українських землях християнства-тривалий процес. Він зазнав впливу різноманітних чинників: ідеологічних, політичних, духовно-культурних.

Знаємо, що після 988 року українець-русич, який тримався рідних батьківських обрядів і звичаїв, був глумливо названий «поганином».

Давня Путивльська земля(куди входила і земля Буринська) славилася своїми монастирями, багатьма православними храмами. Тому стародавні села Буринщини не були якимось винятком.

В Іпатському літописі, зокрема в розповіді про те, як

князь Ізяслав Мстиславич 1146 р. разом із союзниками захопив Путивль, йдеться:. «З тутешньої церкви святого Вознесіння, яку «вони всю облупили» - разом із срібним начинням, шитими золотом напрестольними шатами й служебними покровами, кадильницями, було забрано й «книги і дзвони».


о.Сергій Сидоров

Споконвічно у житті буринців церква посідала вагоме місце. Вони дотримувалися настанов церкви про те, святковий день треба святкувати, бо праця в цей день – гріх. Підтримувались традиції святкування календарних та родинних свят.

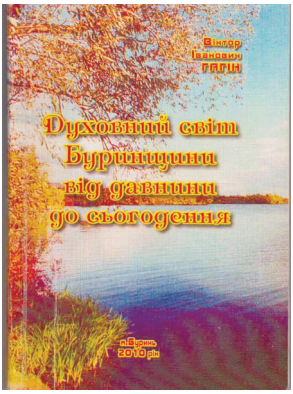
Село Миколаївка – одне із стародавніх поселень, що розташоване на місці стародавнього руського городища Заритий, яке згадується в давньоруських літописах(позначено на карті Чернігівська земля і її сусіди в Х11 ст.). Тож і церква в селі Миколаївка має своєрідну історію.



«Відома духовна особа отець Сергій (Сергій Олексійович Сидоров), молодший брат вченого Олексія Олексійовича Сидорова(13.06.1891-30.06.1978) уродженця села Миколаївки Путивльського повіту Курської губернії, нині Буринський район, народився 10 лютого 1895 року в Москві в сім'ї юриста Сидорова Олексія Михайловича. Мати протоієрея Сергія Анастасія Миколаївна, була княжною Кавкасідзе.

Після народження сина Анастасія померла в 1902 році. З цього часу дитинство і юність Сергія пройшли





в маленькому помісті Миколаївці Курської губернії Путивльського повіту (нині Буринський район). У 1920 році Сергій Олексійович женився на Тетяні Петрівні Кандибі, що вийшла з відомого українського дворянського роду (1896-1958). Пізніше 27 вересня 1937 року був страчений на Бутівському полігоні. 21 травня 1956 року був перегляд справи, посмертно реабілітований»[2]..

«Михайло, архієпископ. У миру Воскресенський Михайло Дмитрович народився 27 грудня 1897 с. Миколаївці Путивльського повіту Курської губернії (нині Буринський район). З давнього священицького роду; його батько, дід, прадід служили в Курської єпархії. Батько служив священником у Миколаївській церкві с. Миколаївка.

Син священника Димитрія Григоровича Воскресенського, хиротонисанного у квітні 1918 в архієрея і закінчив життя мученицькою смертю (канонізований).

Архієпископ Михайло – богослов і проповідник, автор багатьох творів. Його короткі, але глибоко повчальні настанови, завжди доходили до сердець усіх, хто його слухав. Він відзначався глибоким знанням історії Російської Православної Церкви. Також був глибоким і тонким знавцем російської поезії; є автором великої роботи «Духовна тема в російській поезії».

Владика Михайло ревно виконував статути і канони Православної Церкви. Він безперечно здійснював молитовне правило до останніх днів свого життя. Відрізнявся безкористолюб'яністю і помер у злиднях.

Помер 21 жовтня 1976. Відспівування скоєно архієпископом Волоколамському Питиримом (Нечаєвим).

Похований на П'ятницькому кладовищі в місті Москва. Могила знаходиться праворуч вівтаря Храму Живоначальної Трійці. В одній могилі з ним похований архієпископ Борис (Соколов) , який помер у 1928 році»[3].

«На початку XIX ст. і першій половині XX ст. на території нинішнього Буринського району було 22 храми. Було чимало своїх ритуалів відзначення, зокрема, таких свят, як Різдво, Водохрища, Храм та інші. Підставою для коллективного спілкування були також храмові свята-празники.

Проте в 30-50 роки XX ст. проходило систематичне руйнування храмів. На Буринщині не залишилося жодної церкви. Останні приміщення були зруйновані в с. Михайлівка, м. Буринь»[3].

Люди роками зверталися до храмів, молилися. Але сьогодні є лише деякі згадки про духовність буринців кінця XIX початку XX ст.



У книзі «Духовний світ Буринщини від давнини до сьогодення» автор відворив на основі архівних документів і розповідей старожилів утвердження буринцями християнської віри на протязі багатьох віків. Зібрана з пазлів культура і духовність нашого краю. В книзі подано перелік та опис зруйнованих храмів району в 30-50 роки минулого ст.[4].

У рамках святкування 1025 –річниці Хрещення Київської Русі відомий художник-графік району Микола Бондаренко відтворив серію зруйнованих храмів району. Він представив 13 полотен знищених храмів на виставку в районному краєзнавчому музеї. Йому потрібно було більше двох десятиріч і допомога багатьох людей, душа яких проникнута теж цією темою, аби, зрештою, відтворені рукою художника споруди стали надбанням жителів Буринщини. Сьогодні добре, коли у країні триває курс на відновлення храмів. В районі нині відновлено 12 храмів, діє 20 релігійних громад. Українці – наші пращури і сучасники – завжди були дуже релігійною нацією, а віра – частиною нашого менталітету. Тому, коли в суспільстві падає мораль, треба дивитись як жили наші предки.

Джерела:

1.Липинський В., Релігія і церква в істрії України.

2.krotov.info›history/20/1920/sidorov_03.htm; Бобрынская В.С. Жизнь священника Сергия Сидорова и его семьи.

3. http://ortho-rus.ru/cgi-bin/ps_file.cgi?2_3916;

http://church.necropol.org/mihail-voskr.html;

http://www.jmp.ru/bib/Titles59.htm;Русская Википедия, 2010.

4. Гагін В.І. , Духовний світ Буртнщини від давнини до сьогодення, Буринь, ПП «Буринська районна друкарня», 2010.

Перепоховали старшину Андрія Пушкаря

У праукраїнців був обряд: воїни брали жменю землі з собою, щоб носити її біля грудей, і вона (рідна землиця) лягла на груди воїна, полеглого в бою. І коли він прийде у Царство Духа Предків, то мати Лель і тато Ор, оглянуть землю біля рани його і пізнають по землі кров'ю окропленій, що він потомок їхній і приймуть його в Духовне Царство своє.

Через десятиріччя солдат Великої Вітчизняної війни - наш земляк старшина Пушкар Андрій Петрович був пізнаний по жмені рідної землиці біля його грудей і знайшов свій вічний спокій у святій Буринській землі на Сумщині.

Пушкар Андрій Петрович понад 67 років вважався таким, що пропав безвісти. Народився Андрій Петрович в 1915 році в селі Протасівка (нині у складі села Сміле) Роменського району Сумської області, мешкав в селі Болотівка Сніжківської сільської ради Смілівського району(нині Біжівської сільської ради Буринського району). Закінчив місцеву школу, вчителював.

Перед війною переїхав в село Буриківці Янушпільського(нині Чуднівського) району Житомирської області. Напередодні війни переїхав до села Бурківці Янушпільського (нині Чуднівського) району Житомирської області, звідки був мобілізований до лав робітничо-селянської Червоної Армії 13 червня 1940 року. А через рік страшне слово «війна» поглинуло Андрія Петровича, як і мільйони його співвітчизників. Останній лист з фронту батькам надійшов 1 липня 1941 року. Більше звістки про нього вони не одержували. З квітня 1944 року вважався таким, що пропав безвісти. Загинув у жовтні 1944 року під час штурму опорного пункту Качберг у ході Петсамо-Кіркенеської військової операції..

Мав двох дітей. Його син Валентин ПУШКАР помер кілька років тому і похований в Бердичівському районі



Житомирської області. Донька Зінаїда ІВАНОВА нині мешкає в Москві. У 1946 році батько, Петро Кіндратович Пушкар, здійснив спроби знайти інформацію про сина. Але отримав невтішну звістку з Москви – його син вважається таким, що пропав безвісти.

І лише минулого року в ході пошукових робіт Всеросійської «Вахты памяти – 2011» стараннями пошукового загону «Север»(м. Мурманськ) в Мурманській області на місці останнього бою знайшли останки воїна, особу якого вдалося ідентифікувати. Ним виявився наш земляк Андрій Петрович Пушкар. Пошуковці встановили, що він воював у складі 10 Гвардійської дивізії та загинув в жовтні 1944 року під час штурму опорного пункту Кечберг під час Петсамо-Кіркенеської військової операції поблизу нинішнього міста Заполярного.

У ході спільних архівно-пошукових робіт з райдержадміністрацією Буринського району, районним військкоматом та українськими пошуковцями було встановлено, що батько загиблого Петро Кіндратович Пушкар мешкав у селі Сніжки Буринського району. Нині на Буринщині живуть їх нащадки.

Акція поховання останків воїна Радянської армії, який загинув в 1944 році на території Мурманської області Росії і раніше вважався таким, що пропав безвісти відбулася 14 травня 2012 року в м. Буринь на Меморіальному комплексі «Братська могила радянських воїнів». Вшанувати пам’ять загиблого воїна прибули керівники області, консул-рад-



ник Російської Федерації в Україні, депутати обласної ради від району, представники Міжрегіонального громадського фонду увіковічення пам'яті загиблих під час захисту Вітчизни(Росія), пошукової групи «Обеліск»(м. Глухів), духовенство, ветерани війни та праці, близькі родичі загиблого, громадськість міста.



Біля братської могили на облаштованому постаменті встановлена труна з останками загиблого воїна. По боках постаменту на влаштованих підставках встановлені вінки від керівників області, району, міста ,від ради ветеранів війни і праці району.



Перед постаментом з труною вишикувалась група прапороносців з Державним прапором України, на якому закріплена траурна стрічка, почесна варта військовослужбовців Сумського гарнізону. Поруч військовий оркестр, са-

лютна група військовослужбовців Сумського гарнізону.

У ході жалобної процесії біля Меморіального комплексу: братської могили радянських воїнів з промовами виступили керівництво області та гості. Генадій Михайленко, голова обласної ради, заступник голови облдержадміністрації Ігор ЯГОВДИК. Зі слів Ігора Олександровича, віднині уродженець Сумщини Андрій Петрович Пушкар, який з 1944 року вважався таким, що пропав безвісти, знайшов своє місце в історії краю та в наших серцях. Зберігати пам'ять про подвиги земляків – наш моральний обов'язок, бо вони відстояли мир на землі, дарували нам право жити у вільній країні.



Завдяки таким заходам, як сьогодні, ми вчимо дітей любити свій край і поважати минуле», – додав Ігор Яговдик. «Нарешті Сумщина приймає прах героя, який поліг, захищаючи Вітчизну. Наші спільні зусилля спрямовані на те, аби Невідомі солдати знайшли своє почесне місце серед героїв. Сьогоднішнє перепоховання є підтвердженням пам'яті нащадків про Велику Вітчизняну війну», – заявив консул-радник Генерального консульства Російської Федерації в місті Харків Віктор МОТИН.



«Штурмуючи Качберг, в ім'я свободи й миру Андрій Пушкар заплатив найвищу ціну – своє життя. Через десятиріччя його останки знайшли вічний спокій на рідній землі», – зазначив координатор Фонду увічнення пам'яті полеглих з країнами СНД та Балтії Андрій ЛЯШЕНКО.

Як повідомив Андрій Вікторович , 12 травня на Вітебському вокзалі Санкт- Петербурга домовину з останками Андрія Пушкаря урочисто проводжали в дорогу на Батьківщину рота і оркестр почесного караулу командування 6-ї армії Ленінградського військового округу. В українській столиці домовину теж зустрічали з почестями. Він вручив рідним Андрія Пушкаря грамоту та медаль «За оборону Заполярья». З його слів, благородна місія повернення на Сумщину останків солдата об'єднала багатьох людей – пошуковців, краєзнавців, організаторів церемонії перепоховання.

«Я народилася і зросла у будинку свого дядька Андрія. Пам'ятаю страждання його батька, сльози матері, що чекали з війни трьох синів. Кожного вечора бабуся молилася перед іконою Казанської Божої Матері і просила, аби почути про них хоча б звістку. Вони розшукували Андрія до кінця свого життя і ніколи не втрачали надії. Дякую російським пошуковцям та місцевій владі за те, що він знайшовся та похований з почестями», – зазначила племінниця Катерина ПУШКАР.

«Знаю Андрія Петровича з розповідей батьків. Складно передати словами, наскільки важливий для нашої родини цей день», – зізнався племінник загиблого Іван ПУШКАР.

Присутні вшанували героя хвилиною мовчання та покладанням квітів. По загиблому проведено панахиду.

Чи виживе село?

Біжівка (колишня назва Сафонівка) - село, центр сільської ради, розташоване за 22 км від районного центру Буринь та залізничної станції Путивль на лінії Конотоп-Ворожба. Сільраді підпорядковані населені пункти Болотівка і Голуби.

Раніше у Біжівці булла розміщена центральна садиба колгоспу «Червоний лан», за яким закріплені 4288 га сільськогосподарських угідь, у т. ч. 3553 га орної землі. Господарство вирощувало зернові і технічні культури, а також нетелів. За самовіддану працю 67 трудівників нагороджені орденами і медалями СРСР.

На фронтах Великої Вітчизняної війни і в партизанських загонах проти німецько-фашистських загарбників билися 375 жителів, 204 з них за мужність і відвагу нагороджені орденами і медалями СРСР, 170 віддали життя в боях за свободу і незалежність Батьківщини. У Біжівці споруджений пам'ятник радянським воїнам, які загинули при звільненні села від гітлерівців.

Село Біжівка виникло у XVIII сторіччі.

Історія села Біжівки тісно пов'язана із внучкою цариці Катерини І Марфою Сафоновою, за якою царівна Єлизавета Петрівна закріпила подаровану Катериною І зятеві графові Симону Гендрікову Тернівську слободу разом із прилеглими землями сучасних сіл Голуби і Біжівка. Давня історична назва села Болотівка – Степ[1].

Цей населений пункт виник у XVIII ст. і входив до складу Полтавської губернії. Село Голуби за часів Сталіна мало назву Сталіно, а місцевий колгосп носив його ім'я.

У 1960 році землі нинішніх сіл Біжівка, Болотівка і Голуби були об'єднані у складі Біжівської сільської ради. З опису Тернівської слободи 11 січня 1750 року чиновником вотчинної комісії значиться: «…да в верховьях Бежи, ниже устья яра, два хутора(нинішні Голуби і Біжівка, ав-

тор), да мельницы на реке на Терну три, в них 9 камней, на реке Бежи семь, в них 14 камней»[2].

З 1 червня 1960 року Указом Президії Верховної УРСР Біжівську сільську раду передано до Буринського району (з 22 січня 1935 року знаходилась у складі Смілівського району).

Станом на 01.01.1973року в Біжівці було 188 дворів, населення - 666 чоловік. Сільраді підпорядковувалися населені пункти Голуби, Болотівка. Нині в Біжівці 136 господарств 534 чоловік.

За радянських часів це село було неперспективне. Тоді була задіяна обласна » Програма – 100» , за якою відбудовувались віддалені населені пункти за бюджетні кошти держави. Розпочалась вона з 1988 року. За 1991 – 1994 роки в Біжівці було побудовано: 17 житлових будинків, школу, фельдшерсько – акушерський пункт, відділення зв'язку і побутову точку, магазинів – 2, дитячий садочок на 115 місць, реконструйовано сільський клуб, побудована центральна котельня, від якої опалювася весь мікрорайон, побудовано 2,5 км нового водогону.

В селі Болотівка побудовано школу – сад на 45 місць, 25 житлових будинків, 2,5 км водогону, відремонтовано дорогу. Електрофіковано село Голуби, побудовано 2,5 км дороги з твердим покриттям, школу – сад на 25 місць, три типових житлових будинки. З усього цього переліченого нині працює лише школа та сільський будинок культури.

Найперше, що турбує біжівців сьогодні, то це газифікація села, яка поступово вирішується. Нещодавно у селі відкрився повністю оновлений ФАП. Для покращення роботи працівників, та відвідувачів ФАП оснащено сучасним опалювальним котлом, забезпечено сучасним медичним обладнанням, засобами Інтернет зв'язку, що дасть змогу значною мірою покращити надання медичних послуг жителям сіл Біжівка та Голуби Всього ФАпом обслуговується понад 400 чоловік.

На проведення ремонтних робіт, забезпечення обладнанням та засобами зв'язку було використано кошти у сумі 60,0 тис. гривень. Сучасне життя зумовлює сільчан тримати домашнє господарство, яке завжди допомагало вирішувати фінансові проблеми.



Але не хлібом єдиним живуть біжівці. У Ніни Олександрівни Михно не просто будинок, а писанка. Від порогу і до покуті все виграє барвами кольорів неповторної краси. На стінах – вишиті картини та рушники, дивани та ліжка уквітчані вишитими подушками.

Найбільше всього вражає своєю досконалістю портрет Т,Г, Шевченка. Диву даєшся, коли у селі при такій зайнятості вистачає часу на вишивання. Ніна Олександрівна говорить: «Дуже люблю вишивати, бували такі часи, що навіть спати не лягала». А скільки ще рушників у майстрині

у вузлику! Це - цілий скарб. Люблять біжівці і святі задушевні пісні. Вже двадцять років виповнилося творчому гурту, репертуар якого відтворює характер України та долю її народу.

Жоден урочистий захід чи концерт у сільському будинку культури не проходить без участі вокального ансамблю , котрий очолює Валерій Іванович Коробко. Вокальний колектив постійно бере участь у різноманітних фестивалях і конкурсах, які проводяться у районі. Коли з вуст учасників ансамблю Галини Гусак, Лідії Коробки, Ніни Сильченко, Лідії кириленко, Валентини Коробко, Світлани Коробки, Ніни Гусак ллється лірична пісня про кохання, про Україну, про незрівняний народ – хочеться жити й вірити в добро на землі. Весела пісня збуджує емоції глядачів, ноги яких самі йдуть у нестриманий танок, - танцюють всі. До болю крають пісні воєнних літ, а українські щедрівки та колядки наповнюють її вірою, що у майбутньому «й у вас, і у нас все буде гаразд»[3]. Але чи виживе село Біжівка та прилеглі села? Сільський голова Іван Петрович Лещенко не покидає надії на те, що село виживе і робить все можливе для цього.

Джерела:

1. Виписка із постанови Недригайлівського повітового суду 17 червня 1793 року.

2.Історія сіл і міст УРСР, Сумська область, Київ-1973.

3.Газ. «Рідний край» 25 січня 2011р.

Жертви атомного пекла

26 квітня 1986 року... Була весна – квітуча, напоєна запахами землі і нового життя. Ніхто не здогадувався, що ця весна назавжди чорними літерами буде вписана в історію нашого народу і людства, що про невелике місто Чорнобиль дізнається весь світ.

Перша згадка про Чорнобиль датується 1193 роком, коли, за Іпатієвським літописом, князь Вишгородський Ростислав, син Великого князя Київського Рюріка, ру-



шив походом з Чорнобиля в Тарциськ. Важко сказати, чому саме Чорнобилем було назване місто.

Масштаб Чорнобильської катастрофи, найтяжчої за всю історію людства техногенної катастрофи, добре відомий як вченим, так і політикам всього світу. В довкілля було викинуто близько від 3% до 7% радіонуклідів, які на момент катастрофи накопичилися в четвертому енергоблоці ЧАЕС.

Але перед Чорнобилем був Семипалатинськ…



Семипалатинський ядерний полігон — перший ядерний полігон у СРСР та один із найбільших полігонів у світі.

Полігон був розташований на територіях Семипалатинської, Павлодарської та Карагандинської областей. Загальна площа — 18,5 тисяч км², периметр — 600 км. На кожну з перерахованих областей

припадало 54%, 39% та 7% території полігону. Це був складний науково-дослідницький центр. Структурно він складався з міста Курчатов (майданчик М) та дослідних майданчиків «Балапан», «май. № 10», «Дегелен», «май. Ш».

Головним елементом полігону стало «Дослідне поле», навкруги центру якого була виділена заборонена зона радіусом 125 км та площею 45 тисяч км². Центр Дослідного поля був розташований на відстані 173 км від Семипалатинська та за 66 км від адміністративно-житлової зони полігону. Саме Дослідне поле являло собою рівне плато у формі кола радіусом 10 км, на якому під час випробувань розташовувалась військова техніка та фрагменти цивільних та військових споруд.

Майданчики «Балапан» та «Дегелен», призначалися для проведення підземних випробувань, майданчик № 10 — для цивільних випробувань атомних реакторів.

Перше випробування відбулося на полігоні у 1949 році. Спочатку полігон призначався для проведення тільки наземних та повітряних випробувань. Між 1949 та 1962 роком на полігоні було проведено 30 наземних випробувань, 88 вибухів у повітрі, 6 — на великій висоті та у космосі. Вперше у СРСР тут був випробуваний атомний (29.08.1949) та термоядерний заряд (12.08.1953), перша ядерна авіабомба, перша у світі воднева бомба (22.11.1955).

Автор також був учасником випробувань ще потужнішої водневої бомби на цьому ж полігоні. Це відбулося 4 вересня 1956 року о 4-ій годині ранку за місцевим часом. Хоч наша військова частина розташовувалась неподалік від епіцентру вибуху, відчувалось сильне трясіння землі, було видно світловий спалах неймовірної потужності, який охопив увесь горизонт. Потім у небо піднялась страшна маса радіоактивного пилу, що витягнувся у велетенський «гриб», розтягнувся в усі боки і потім випав на прилеглі масиви.

Цей ядерний «гриб», який довелось бачити, і тепер у мене перед очима. Його сизо- бурий колір не стирається з пам'яті.

Газета «Правда» написала про це випробування водневої бомби в Семипалатиську лише кілька рядків: мовляв, у СРСР відбулося випробування одного з видів ядерної зброї. І все. Насправді за цими словами приховано справжні страхіття.

...Уявіть гігантський табір. Багатокілометрові ряди солдатських наметів і складів. Стомливе чекання...

Автор проходив строкову службуу, як тоді говорили, в престижних повітряно-десантних військах.

13 серпня 1956 року частина відбула у відрядження на Семипалатинський полігон. Про те, куди ми їдемо, ніхто не знав. По прибутті розташувалися на березі річки Іртиш в рівнинних степах (на карті цю місцевість видно). Від місця знаходження полку на полігон їздили машинами щодня кілометрів за 80. Працювали протягом місяця не більше 1,5-2 години на добу. Підрозділу, де автор служив, було поставлено завдання спорудити командний пункт, куди мали прибувати маршали Георгій Жуков та Митрофан Нєдєлін. У цій місцевості в день – дуже жар-





ко, а вночі – дуже холодно. Там, де розташований полігон, скрізь – неродючий степ. Лише де-не-де жили по 5-6 сімей, в основному, німців, які були раніше відправлені на поселення.

Збудувавши за короткий термін командний пункт, почали готуватися безпосередньо до випробувань і військових навчань з використанням ядерної зброї під керівництвом Георгія Жукова та Митрофана Нєдєліна, який в той час командував артилерією і ракетними військами Радянської Армії. До речі, він загинув у 1960 році при виконанні службових обов'язків на Байканурі.

На полігоні розташована різноманітна військова техніка, побудовані споруди, його територією розгулювали тварини. І після місячної ретельної підготовки до випробувань настав день їх проведення.

Полк, де автор служив, прибув на полігон о 10-ій годині. Всі ми були зодягнені в захисні протирадіаційні костюми, протигази із затемненими скельцями.

Надійшла команда лягти на живіт біля бруствера. Ми з трьома товаришами затамували подих у чеканні чогось особливого, ніколи не чутого і не баченого. Хвилин через 15-20 почувся страшенний гул літака, подібний до звуку фашистських літаків, вщерть заповнених бомбами. Раптом відбувся вибух такої сили, якої я ніколи не відчував. У декого із вух потекла кров. Все загуло, зашуміло, загриміло, здавалося, ніби тремтить уся земля. Це був епіцентр вибуху.

Під час вибуху перше, що ми відчули, це – засліплення спалахом. Потім гойднулась і ніби застогнала земля. І лише потім почулася ні на що не схожа звукова хвиля. Здалося, барабанні перетинки тріснули, а голова розкололася. На очах народжувався і все збільшувався сіро-чорний фантастичний гриб. Він закрив сонце.

Неможливо уявити, скільки тонн радіоактивного пороху стояло навколо, коли пішли танки і бетеери. З кожним кроком усе страшніше було поглянути на видовище, що постало перед нами. Це було справжнє пекло! Усе охопив вогонь — горіла техніка, горіла земля. Ось так було виконано завдання — випробування ядерної зброї.

Далі були команди: «Встати!», «Надіти протигаз!», «По машинах!».

За кілька хвилин всі види військ (звичайно, окрім військово-морських), а це було приблизно 10 тисяч солдат, розпочали навчання. Одержано завдання : прорвати оборону противника із застосуванням ядерної зброї.

Це була реальна картина бойових дій. Здійснювалось десантування солдатів, техніки з вертольотів прямо в епіцентр вибуху. По забрудненій радіоактивними речовинами території полігону рухались з бойовою стрільбою техніка, солдати, в небі прикривали війська літаки. Уже через 5 хвилин ми змушені були стягти з себе протигази. Не було чим дихати через пекельну спеку.



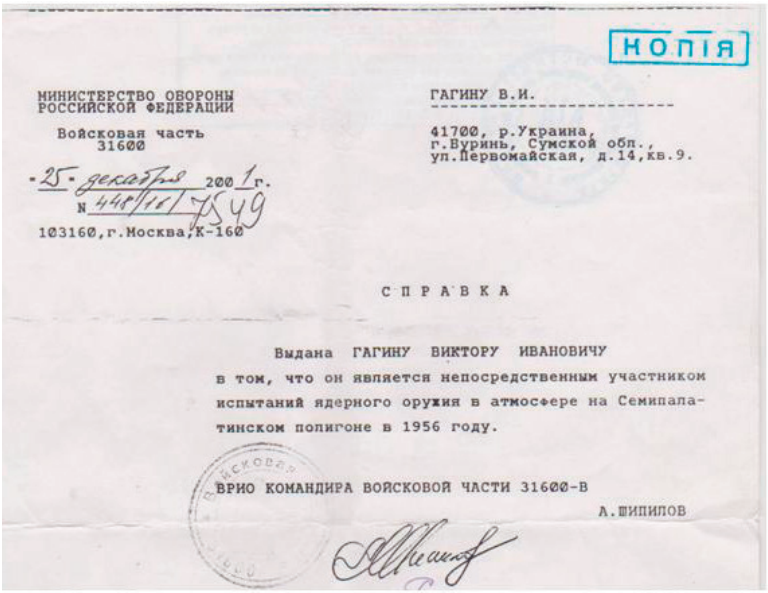
Коли ми пересувались полігоном, бачили розплавлену техніку, навіть танки порозривало і пошматувало. Зруйновані вибуховою хвилею будівлі, вежі. Навколо лежали мертві коні, інші тварини.

Г. Жуков після відвідання одного з ядерних випробувань написав у книзі своїх спогадів: «Коли я побачив атомний вибух, переглянув в котре кінострічку, де було в деталях зафіксовано все, що відбувалося після вибуху, дійшов висновку, що війну із застосуванням ядерної зброї не можна вести ні за яких умов».

Тільки через 45 років після довгої писанини автор, нарешті, зміг добитися підтвердження того, що, проходячи військову службу, брав участь у випробуваннях ядерної зброї на Семипалатинському полігоні, одержавши із Центрального архіву Збройних Сил Російської Федерації та відповідної військової частини довідки.

А в той час за участь у випробуваннях, як винагороду, отримав згідно наказу по 165-му гвардійському артполку подяку та короткострокову відпустку додому.

Ми тоді не розуміли, в яку біду потрапили. Навіть



КОПІЯ

МИНИСТЕРСТВО ОБОРОНЫ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Войсковая часть
31600

-25- декабря 200 1 г.
№ 448/11/7549

103160,г.Москва,К-160

ГАГИНУ В.И.

41700, р.Украина,
г.Вуринь, Сумской обл.,
ул.Первомайская, д.14,кв.9.

С П Р А В К А

Выдана ГАГИНУ ВИКТОРУ ИВАНОВИЧУ
в том, что он является непосредственным участником испытаний ядерного оружия в атмосфере на Семипалатинском полигоне в 1956 году.

ВРИО КОМАНДИРА ВОЙСКОВОЙ ЧАСТИ 31600-В
А.ШИПИЛОВ

гордилися тим, що були на Семипалатинському полігоні, закритому від широкого загалу, як кажуть, на сім замків. Лише пізніше зрозуміли, що потрапили під промені смерті. 10.09.2010 р. стаття автора «Жертви атомного пекла» надрукована в газеті «Свобода».

Про цю подію свого часу воліли не згадувати. Гриф «цілком таємно» змушував дотримуватися обітниці мовчання про все, що було з нею пов'язане. Мовчали офіційні джерела, мовчали військові чиновники, змусили мовчати невільні жертви жахливих випробувань.

Майже шість десятків років тому ми — молоді, міцні хлопці — ще не знали, не усвідомлювали, якою ціною платитимемо за цей експеримент над нашим здоров'ям і життям. Трагедія прийшла пізніше, нікого не помилувавши. Відчували її по-різному: одні стали інвалідами, інші — танули помалу, як свічки, не виходячи з лікарень, ще інші — все життя тільки й працюють на ліки. Ця трагедія триває...

Родовід буринців

Се бо мовив Ору Сварог наш: «Як мої творіння створив вас от перст моїх… І будьте як діти мої, і Дажбо буде Отець ваш…І Дажбо нас породив од корови Замунь, І були ми кравенці і скуфе – анти, руси, боруси і сурожці, - і таки стали діди русове» [1].



Питання «Хто ми і чиї ми діти?» із покоління в покоління постає перед нашими дослідниками історії. Аналогічне питання цікавить і автора. Важливим документом нашого родоводу є «Повість временних літ». З літописної інформації можемо довідатися, що буринчани належать до слов'янської людності з назвою сіверяни, що поселялись по Десні, Сейму й Сулі (VI-X ст.).

З цієї інформації можна зробити висновок, що ми належимо до родоводу надзвичайно давнього: русів-українців.

Звертаючись до Велесової книги (св'ященне писання слов'ян V - IX сторіччя н. е.) можемо пояснити, що ми – з роду кривенців. Етнонім кривенці збірний, він включає п'ять етнонімів: скіфів, антів, русів, борусів, сурожців, які стали дідами русичів.

Виходить, що наші предки в VI-VII сторіччях н.е. мали свою писемність, високу культуру, описану в «Повісті временних літ», високий на той час рівень географічних знань, ведення землеробства, будівництва, можна зробити висновок, що наші предки були давні і «славні». А ми, «славних предків великих правнуки погані…»(Т.Г. Шевченко), не можемо знайти цю історичну славу, що була раніше VI сторіччя.

Три міграційні хвилі спричинили масове заселення буринських земель у 60-ті роки XVII сторіччя вихідцями з різних регіонів України. Козаки освоювали незаселені українські степи в понизов'ях Дніпра, на які не поширювалася влада ні польських, ні татаро-турецьких загарбників.

Поселялись козаки і на Буринщині. Переселялись вони в основному з Правобережжя.

Через Буринщину пролягала межа з «Диким полем», де синтезувалась культура багатьох народів і епох від часів Київської Русі.

Термін «козак» вперше згаданий у «Таємній історії монголів» 1240 р. і означав людину самотню, не пов'язану з домом і сім'єю. Перші козацькі слободи розташовувались обіч сумно відомого татарського «Чорного шляху» вздовж річки Тясмин, що біля Чигирина, річки Ташлик, що біля Сміли, а також річок Конилка та Гірський Тікич неподалік Умані. Отож, колиска всього козацтва знаходиться на території сучасної Київської, Черкаської та Вінницької областей України.

Людське життя вимірюється літами, літа групуються у вікові фази, кожній фазі відповідає набір соціальних ролей, що їх відіграють індивіди, ролям відповідають певні очікування, стандарти поведінки. Групу людей одного віку прийнято називати поколінням, які охоплюють віки від 16-18 до 60-65 років. Громадське життя кожного покоління продовжується близько 30 років. Варто підкреслити головне: реалізувати себе як живу людську істоту – це значить пройти всі фази життя.

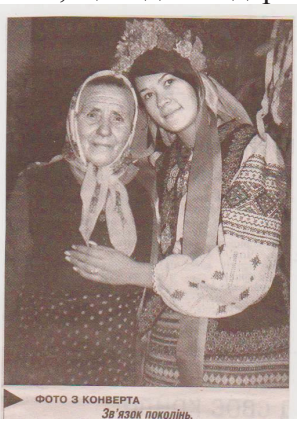
Скільки віків величезному могутньому дубу, що стоїть в центрі міста Буринь, дослідники достеменно не встановили. Є версія, що він – ровесник міста, тобто, йому майже 356 років.

Це золоте дерево пам'ятає багато поколінь, котрі проживали по різні сторони цього гіллястого символу.

Віками наші предки біля нього приймали заповіт ді-

дів, вершити початку ними справу справедливо й по совісті. За давніми слов'янськими віруваннями, померлі піднімаються міфічним дубом на небо до своїх предків. Цим, наприклад, і пояснюється фразеологія «дати дуба». Дерево життя - це уособлення космологічних і часових уявлень: його коріння йшло в глибини землі, в царство померлих, стовбур символізував покоління живих, а листя і крона - житло богів та духів.

Буринщина в основному заселена близько 500 могутніми родами (родами, які мають українське походження). І коли б вони мали свої «Родові книги», ведені протягом принаймні 5-7 сторіч (і передавали «родові книги» від покоління до покоління, і на Заповітах дідів виховувалися б онуки), тоді б нас ріднив клич крові, заповіт родоначальників, культ предків, священнодійство родової справи. І ми б знали, хто ми є, і тоді б онук, який знеславив діда, повинен сказати: «Дідусю, прости, що від тебе дари прийняв і знеславив тебе». давні часи в праукраїнців вважалося , той, хто не знав свого походження ,він був поза родом, поза племенем , йому було важко вижити, його цуралися.


ФОТО З КОНВЕРТА
Зв'язок поколінь.

Історія родів, що володіли землями Буринщини в XVI-XIXст. – це одна із захоплюючих сторінок подорожі в минуле Буринщини.

Так з «Малоросійського родословника» можемо довідатися про рід Гамаліїв. Їм, зокрема, Миколі Гавриловичу Гамалею, Олександру Гавриловичу Гамалею) належали села Клепали. Корпилівка, Михайлівка, Гамаліївка(нині Воскресенка), хутори Чаші, хутір Глушець, Миколаївка Буринського району.

Із «Писцевих книг Путивля і його повіту» та інших історичних джерел знаходимо, що землями на нинішн-

ній території Буринщини відали роди: Буринь – Володимир Павлов, Гліб Олександрович Челищев, Марія Маркевская, Степан Федорович Апраксін, граф Микита Федорович Булгаков, Щетініни і Щербиніни, Головін; Черепівка – Олександра Петрівна Вощиніна, Павло Миколайович Черепов, Апполон Олексійович Серебряков, Михайло Іванович Марков; села Суховерхівка, Нижня Сагарівка, Бошівка – майор Микола Олексійович Тюмєнєв; с. Дмитрівка – Вощініни, Мамонови-Дмитрієви; с. Жуківка – жінка надвірного радника Марія Степанівна Крикутевич, Лев Петрович Вощинін, Олександр Черепов, Михайло Іванович Марков, Надія Павлівна Маркова; с. Верхня Сагарівка – жінка полковника Варвара Леонтіївна Писчевич; с. Мар'ївка – вдова Марія Василівна жінка Маркова; с. Степанівка – Степан Федорович Апраксін; с. Олександрівка – Василь Іванович Марков; с. Попова Слобода(Нині Слобода) – Іван Іванович Головін, Микола Леонтійович Черепов, Андрій Леотійович Черепов, Терещенко; с. Успенка (колишня Велика Неплюєва) – Іван Іванович Головін, Ілля Іванович Головін, Марія Дмитріївна Черепова, Неплюєв; с. Мала Неплюєва (нині Вознесенка) – Неплюєв, Ілля Іванович Головін; с. Красна слобода (нині Чарвона Слобода) – Никанор Васильович Масалітінов; с. Дич – Іван Васильович Масалітінов; с. Вигорівка (нині Ігорівка) – Олександр Степанович Іванов-Камаєв, Цибульський, Федір Іосипович Лихачов; с. Сапушино – Іван Іванович Головін, Ілля Іванович Головін; сільце Веселе – Микола Леотійович Черепов; с. Орлівка – Олександра Самойлова.

Історія пам'ятає промисловця Городицького Якова Марковича, інженер- технолога за фахом, директора Буринського цукрового заводу. Список не повний. Це лише знамениті роди. А скільки родів з ними жило менш відомі. І практично всі вони залишили після себе значний, і після довгих років забуття дворянського спадку, слід.

Це громадська і церковна архітектура(садибні комп-

лекси, храми), малі архітектурні форми (бесідки, фамільні кладовища і склепи, твори паркового мистецтва, наслідки економічного впливу, наукові досягнення.

До наших днів збереглися з них лише окремі. «Наталія Миколаївна Шелєхова, дворянка, титул радниця, мала володіння в селі Черепівка. Вона довго була опікункою Черепівської «земської школи», заснованої в 1870 році. Коли будівля цієї школи на початку ХХ ст. стала непридатною, Н. Шелєхова пожертвувала земству капітал біля 10000 рублів. На ці гроші побудували нове кам'яне приміщення школи. Чоловік Н.М. Шелєхової І.П. Шелєхов був прихильником західноєвропейського устрою. Жив довго за кордоном. Запозичив західні манери господарства. Потім поселився у селі Черепівка. Побудував просторий будинок, заклав парк, обладнав добротний ставок, завів конюшину, багатопілля у землеробстві, молочне тваринництво налагодив за останніми європейськими правилами з сепараторами, з кращими породами корів. Далеко за межами повіту славилось «шелехівське масло». Він першим у повіті біля села Черепівка посадив штучні ліси – «Ближні» і «Дальні» берізки, а також започаткував інші сільськогосподарські нововведення» [2].

До Жовтневої революції сімейство Неплюєвих було одним із найвпливовіших у Російській імперії. Йому належало близько 100 тисяч десятин землі. Зокрема, в нашому районі їм належали села Велика Неплюєва, Мала Неплюєва (нині Успенка і Вознесенка).

На жаль, про сімейство Неплюєвих більше знають за межами України. Одному із педставників цього роду Миколі Миколайовичу Неплюєву, який народився в Ямполі Сумської області, цивілізований світ в 2011 році відзначатив його 160-річний ювілей. Але про це мало знають на Буринщині і зокрема в селах Успенці і Вознесенці.

Микола Неплюєв у 1889 році створив Трудове братство, першими членами якого були випускники притулку для дітей-сиріт, створенного ним же в селі Воздвижен-

ське біля Ямполя. Це був перший у світі сільгоспкооператив, стартовим капіталом якого булла власність Миколи Неплюєва(16,5 тис. гектарів землі . Це був 1901 рік.

У кооперативі мали все новее й передове: від породистої худоби до техніки. Тут був трактор(1919 рік) і дзвонили один одному по телефону. У 1900 році для членів Трудового братства встановили душові кабіни. А в 1916 р. братство започаткувало кольорову фототеку. Мали свій хор, оркестр народних інструментів і навіть камерний симфонічний оркес тр.

Після Жовтневої революції із 639 членів Неплюєвського трудового братства залишилося не більше як 80, яким довелося вступити до колгоспу, частина репресована. Модель Неплюєвського трудового братства передбачала рівність у заможності, а пролетарське суспільство могло забезпечити лише рівність у бідності. Це була унікальна модель християнського комунізму [3].

Майже всі українські дворянські роди пройшли шлях отримання прав Російського дворянства. Всі вони були пожалувані маєтностями в нашому регіоні. Поступово козацька старшина була переведена на російське дворянство. З соціального та економічного життя зникають такі соціальні групи, як козацтво, чумаки. Натомість виникають нові соціальні верстви: підприємці, робітничий клас, інтелігенція.

Напередодні реформи 1861 року в Бурині з'явились промислові підприємства. З 1847 року почав діяти винокурний завод. Розвивалося гончарство, ткацтво, швейна справа, бондарство, чинбарство, ковальство та інші промисли і заняття. Діяв млин підприємця Бєлкіна. Активно торгував бакалійними та текстильними товарами купець Кольченко Роман Панасович.

В соціальній сфері прискорився перехід з однієї соціальної групи в іншу. Селяни ставали купцями, підприємцями. Інтелігенція рекрутувалася з дворянського стану,

дрібних офіцерських чинів, різночинців. духовенства.

Кожне покоління по – своєму вносить свій внесок в розбудову краю, приймає участь в русі історії. І це є не що інше як послідовна зміна і взаємозв'язок окремих поколінь. Це є закономірне явище, воно дає можливість молоді засвоювати досвід батьків, а старшим – зберігати свіжість сприймання нових явищ і проблем.

Глибокі зміни в життя краю внесла революція 1917 року. Багато перелічених вище представників родів не сприйняли нових перетворень в суспільстві, не витримавши переслідувань змусили покинути наш край і емігрувати за кордон, позбавившись всього, що було ними нажите.

Серед населення Буринщини було 50 відсотків родин козаків. Проте нащадки української старшини зазнали великих втрат у хх сторіччі. Це були представники капіталу, інтелігенції, заможного селянства, поміщики.

В 1917-1921 роках згадана верхівка нашого краю брала активну участь у громадянській війні по різні боки барикад. Складний життєвий шлях нашого земляка Івана Степановича Конопленко- Конопліна (1894- 1953), уродженець Бурині, кадровий офіцер царської армії, який в 1919 році воював у складі Конотопського полку проти радянських військ, а згодом письменник - емігрант і радянський розвідник. Але життя йшло, наступні покоління вершили свої справи.

В березні 1917 року в Бурині створено тимчасовий волосний революційний комітет. Сторінки історії пам'ятають перших депутатів Рад району Кирила Михайліченка, Дениса Литвиновського, Романа Синенка із села Слободи, які в 1919 році сформували з добровольців Попової Слободи(Слобода) і Грузького загін, який невдовзі на бронепоїзді рушив захищати завоювання революції [4].

Героїчно билися робітники Попово–Слобідського цукрового заводу на фронтах громадянської війни. Загину-

ли смертю хоробрих матрос – балтієць Кирило Михайличенко і багато інших.»

«З початком Громадянської війни із Дяківських та Кошарських селян був сформований загін добровольців для боротьби з ворогами Радянської влади. Червоноармійці Геращенко А.М., Бицан М.М., Толкачов О.О., Горбач С.А. та Лисенко Т.П. мужньо боролись у складі Червоної Армії, за що були відзначені командуванням(З історії села Дяківка) .

У квітні 1921 р. під час свого останнього рейду один із загонів махновської армії, увірвавшись в село Чернеча Слобода, зарубали шаблями активістів, зокрема, Якова Михайлічика, що був головою волосного виконавчого комітету (З історії села Чернеча Слобода)».

Запалені давніми ідеями соціальної рівності жителі с. Слобода 6 листопада 1920 року в переддень Жовтневого свята на урочистому засіданні одностайно вирішили надіслати телеграму Голові Раднаркому В.І. Леніну , в якій поздоровляли його і вождів революції з святом третьої річниці Жовтневої революції і дали запевнення, що всіма силами будуть підтримувати червоний фронт, зміцнювати червоний тил.

Віддали своє життя за встановлення радянської влади і створення суспільного господарства на території району перші голови сільських Рад Дзюба Є.К. із села Вознесенка, Назаренко Є.М. із села Черепівка – перший голова комуни, Погоренко І.А. із села Миколаївка, Курбет А.Г. із села Вознесенка, Сіренко Я.Н. із села Дмитрівка. 2 лютого 1920 року в Бурині на волосному з'їзді Рад було обрано волосний виконком у складі 15 чоловік, головою обрано І.О. Лістунова. Ряд представників робітничого класу Буринського цукрозаводу були висунуті на керівну роботу в сільські Ради, серед них Тетяна Трохимівна Фадєєва була обрана головою Воскресенської сільської ради, Пишненко Тетяна – головою колгоспу «Заповіт Леніна». Багато місцевих активістів очолили колгоспи.

Це було життя покоління того часу , їхня справа, якій вони вірили. Розкуркулення та колективізація в 30- ті роки привела до знищення цілого покоління буринців, втрати родинних почуттів.

Ліквідація куркульства як класу в зв'язку з суцільною колективізацією мала виключно політичне й економічне значення. Згідно аналітичної довідки інформгрупи НКЗС УСРР про попередні наслідки розкуркулення в ході суцільної колективізації від 21 травня 1930 року на один район припадало 227 розкуркулених господарств. Все відібране майно оцінене в сумі 100,9 тис. крб. на один район. Все майно було передано колгоспам. Проведена колективізація в районі змінила соціальний склад села Буринщини. Йшов наступ центрального партійного керівництва на соціально-культурний і економічний розвиток українського народу.

На Буринщині було підтримано стаханівський рух. В ході підготовки до Дня Ударника передовиками- стахановцями на Буринському цукрозаводі стали Григорій Йосипович Скрипченко, Пилип Кононович Малахов, Михайло Гнатович Литвинов. Приклад стахановського відношення до праці показували стахановці заводу Д.Р. Тимошенко А.М., Гаврилюк, В.І. Лизунова, які в 1935-1938 роках виконували норми на 250-280 відсотків. Вантажники – стахановці залізничної станції Путивль П.С. Зайцев, Д.А. Ткаченко виконували по чотири норми і в 1938 році були занесені на Всесоюзну Дошку Пошани залізничників. Багато інших трудівників підприємств і сіл стали стахановцями.

У 1939 році колгосп імені Паризької комуни с. Буринь виростив по 15,7 цнт. пшениці з гектара і був учасником ВСГВ. Тракторист І.Д. Боженко, конюх Ф.О.Пархоменко,тваринники Х.Л Лісова, В.Д. Дудка, хлібороби Ф.О. Приходько і Д.В. Павлюченко – всього 16 колгоспників с. Бурині за високі показники у праці були учасниками ВСГВ.

Федот Петрович Кузнецов із м. Буринь служив ма-

тросом на Балтійському флоті в Ленінграді, працював на будовах перших п'ятирічок .На одному із заводів міста Оржонікідзе в 1933 році він став ударником п'ятирічки.

Покоління воєнного лихоліття 1941-1945 років взяло на себе велику відповідальність за долю Батьківщини. На фронтах Великої Вітчизняної війни проти ворога билися біля 14 тисяч жителів Буринщини. 3331 – із них за мужність і хоробрість нагороджені орденами і медалями СРСР. Гордістю району є шість Героїв Радянського Союзу – генерал Андрій Лаврентійович Гетьман із села Клепали, сержант Гай Петрович Головенський з Успенки, капітан Олексій Антонович Осадчий із Воскресенки, Петро Логвинович Романенко з Хустянки, Іван Васильович Прасолов(1939р., Манжурія) з Олександрівки та підполковник Федір Кузьмич Фак з міста Бурині. Буринська земя пам'ятає, як проводжала вона своїх синів і дочок на фронт захищати Батьківщину. Довго пам'ятала це і Наталка Михайлівна Мороз , жителька села Чернеча Слобода, вона чекала своїх чотирьох соколів. Біля 7 тисяч чоловік віддали своє життя за свободу і незалежність своєї Батьківщини в роки війни.

В 1976 році в селі Успенка відкрито музей – односельця Героя Радянського союзу Гая Петровича Головенського та пам'ятник, місцева школа носить звання імені Гая Головенсьгого. Свій гідний вклад у розбудову краю вносили послідуючі покоління Буринщини.

Вчасно підхоплювалися і підтримувалися потрібні починання передовиків і новаторів виробництва, що стали звичайною нормою життя. За короткий час повоєнне покоління буринців відбудувало зруйноване війною народне господарство. А дочка солдата – зовсім юна Софія Андріївна Солдатенко очолила ланку дівчат із Першотравневого радгоспу, зайнятих на вирощуванні цукрових буряків, і в післявоєнний 1947 рік отримала по 648 центнерів цукристих на кожному гектарі. Софія Солдатенко тоді депутат місцевої ради стала Героєм Соціалістичної праці. Це

високе звання отримали і її подруги – Ольга Іванівна Біла (бригадир рільничої бригади) Федора Федорівна Мостіпан, Олександра Овсіївна Решетняк, Ганна Захарівна Кондрух, Катерина Євдокимівна Якименко, Мотрона Василівна Мороз, Катерина Степанівна Петрушенко. Вісім героїв з одного радгоспу. Справжнє золоте сузір'я освітило шлях новому поколінню. Високого звання Героя Соціалістичної Праці (1948р.) удостоєна Парасковія Сергіївна Чевгуз із села Чаші, ланкова, в 1947 році отримала по 30,12 цнт. зернових на кожному гектарі.Згодом когорту Героїв Соціалістичної Праці поповнили Василь Кирилович Нестеренко, бригадир рільничої бригади село Олександрівка, Євгенія Карпівна Касьяненко – учителька української мови та літератури, директор Першотравневої середньої школи. «За успіхи у відбудові радгоспу Буринського цукрозаводу керуючого відділком бурякорадгоспу М.І. Кужеля в 1948 році нагороджено орденом Леніна» [5].

На Буринщині зародився рух за п'ятисотенні врожаї цукрових буряків на Сумщині.» В квітні 1935 року відбувся зліт передовиків бурякосіючих колгоспів Буринського району. За дорученням 344 делегатів передові ланкові , у тому числі буринці – В. Дудка, Г. Міщенко. Н. Примакова звернулися з закликом до всіх колгоспників розгорнути змагання за підвищення врожаїв цукрових буряків» [6]. В післявоєнні роки цей почин підтримала ланкова колишнього Вознесенського колгоспу із своїми подругами Бойченко Оксана Іванівна. Їхнє починання було підтримане на українській Республіканській нараді буряководів в Києві 1944 року, учасниками якої вони були. За їх починном колгоспниця колишнього колгоспу ім. Воровського Т. Притика виростила по 500 цн. буряків на кожному гектарі, а Баран Надія із села Слободи – по 600 цн. Цей рух успадкувала в післявоєнні роки колишня ланкова колишнього колгоспу «Перше травня», згодом Герой Соціалістичної праці, депутат Верховної Ради УРСР К.Г.Баранова. Її послідовницею стала Світлана Андріївна Зікрkта

з цього ж колгоспу. В 1977 році її нагороджено орденом Леніна. Вона не тільки вирощувала високі врожаї цукрових буряків, але і активний організатор художньої самодіяльності в селі. Її ланка об'єдналась в хор, неодноразово був учасником Республіканських конкурсів. В селі навіть народилася пісня про саму Світлану Зікрату (куплет з пісні): Слався наша земля Українська багата, Чути ввечері пісню з колгоспних ланів, то веде своїх подруг Світлана Зікрата - Воскресенські поля знають добре цей спів.

Світлана Андріївна із знаменитого роду Віталія Андрійовича Жежелевського із села Воскресенка. Десятеро дітей – сини й дочки, - що виховались в цій сільській сім'ї сторицею відплатили рідній країні за своє щастя. Загальний трудовий стаж родини Жежелевських , в якій налічувалося 45 чоловік, складав 542 роки. В кожне десятиріччя Радянскої влади(60 –річчя) Жежелевськими вкладено майже по сторіччю праці. Хіба це не свідчення високої громадської зрілості людей. Не часто нині вживаємо слово – династія, ніби соромимось чогось. А дарма. Бо що може бути надійніше, ніж коли родове заняття переходить у спадок, обростає новими знаннями, професійними набутками. Особливо, коли це стосується святого діла – плекати землю і все суще на ній.

Добре відомі в районі хліборобські династії Карасенків із с. Чернеча Слобода, Максименків із Успенки. Мартиненків із Хустянки(Ярове) . Тут односельці, навіть, назвали вулицю Мартиненків. Григорій Петрович Мартиненко майже три десятиріччя віддав рідному колгоспові. Його дружина, Євдокія Яківна – трудилася в першій механізованій ланці по вирощуванню цукрових буряків. Хліборобською стежкою пішли їх сини – Микола, Григорій та Олексій (нагороджений орденом «Знак Пошани»). Всі троє – механізатори, і всі трудились в тракторній бригаді батька. На молочно–товарній фермі №3 працювали доярками доньки Григорія Петровича та Євдокії Яківни – Віра та Галина. За трудові успіхи до

60-річчя Жовтневої революції трудову династію Мартиненків – сім чоловік – занесено на обласну дошку Пошани. Понад 100 трудівників села Чернеча Слобода нагороджені урядовими нагородами, серед них Прядка М.С., кавалер орденів Леніна, Трудового Червоного прапора та Знак Пошани, що все життя була спочатку передовою дояркою, пізніше найкращим оператором свинокомплексу. Г.І. Спаський трудився трактористом, пізніше бригадиром тракторної бригади, нагороджений орденом Знак Пошани та орденом Жовтневої революції.

Покоління 70-80 років внесло значний внесок в соціально-економічний розвиток району. На 1 січня 1970 року в районі проживало 64,2 тис. чоловік. Оброблялось 85,6 тис. га землі. Урожайність зернових культур складала 18,7 цнт. з га, цукрових буряків – 287 цнт. з гектара. Наявність великої рогатої худоби складала 43,6 тис. голів, в т. ч. корів – 20 тис. голів. Вироблялось м'яса 5,4 тис. тонн, молока – 26,6 тис. тонн, удій на корову складав 2267 кілограмів. Загальні закупки державі зерна складали 19,3 тис. тонн, молока – 23,6 тис. тонн, м'яса 6,2 тисяч тонн. В районі налічувалось 577 тракторів і комбайнів, 390 електростанцій, електрифікація колгоспів і радгоспів становила 100%, електрифіковано 75% колгоспних дворів. В районі нараховувалось 1484 механізаторських кадрів. Діяло 13 підприємств пошти, телеграфу та телефону, 27,9 тис. трансляційні радіоточки, в т. ч. в сільській місцевості – 20,6 тис. В районі діяло 54 школи в них 8,5 тисяч учнів, 774 вчителів, три дитячі садки, 47 клубів, 56 кіноустановок, книжковий фонд бібліотек складав 357 тисяч примірників. Діяло 5 лікарняних установ, в них 43 лікарів, 272 середніх медичних працівників [7].

За даними статистики на 01.01.1980 року в районі за трудові досягнення урядовими нагородами удостоєно 3210 наших земляків. З них: орденами – Леніна-34(Прядка М.С. – двома орденами Леніна), Жовтневої революції – 28, Трудового Червоного прапора – 108, Знак Пошани – 123, медалями – 2917 осіб.

Буринська земля подарувала нашій державі велику

когорту талановитих людей різних поколінь. Це Віталій Леонідович Рижков – доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АН СРСР, автор понад 300 праць, ряд яких перекладено німецькою, італійською, румунською, англійською та іншими мовами; видатний вчений, ортопед- травматолог, член-кореспондент АМН СРСР, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч медицинської науки УРСР Микола Петрович Новаченко, в 1970 році ім'ям якого названа Буринська центральна районна лікарня; український вчений-фольклорист, літературознавець, мистецтвознавець, знавець історії української книги та книгодрукування, член- кореспондент АН УРСР, доктор філологічних наук, професор Павло Миколайович Попов; українська оперна співачка, народна артистка УРСР Раїса Самсонівна Колесник; народний артист України Віталій Васильович Білоножко. До цього списку слід додати відомих художників- земляків: Бондаренко М.М., уродженець с. Дмитрівка, Єфименко Р.Ф. та Єфименко В.Р. – член спілки художників, уродженці села Клепали, Решедько В.М. - заслужений художник Росії, уродженець села Миколаївка, Володимир Володимирович Павлов, мистецтвознавець, член Спілки художників СРСР, Олексій Олексійович Сидоров, заслужений діяч мистецтв, член-кореспондент АН СРСР; Валерій Іванович Ковтуненко, директор Дніпропетровського драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка, поет, композитор; Петро Григорович Борщенко, заслужений працівник культури України, керівник самодіяльного народного хору «Червона калина» районного Будинку культури; Анастасія Іванівна Шевченко, заслужений працівник культури України, Ольга Дмитрівна Горбань, заслужений працівник культури УРСР ; В.С. Пігуль Народний, вчитель СРСР; Коваль В.І., Заслужений вчитель України; В.К. Семенова, Заслужений вчитель України. Стало відомо нові постаті наших земляків: Неонілу Олексіївну Бойко буринську народну вчительку, яка пропрацювала на освітянській ниві 30 років – з 1877 по 1907 рік в Буринській школі і була відзначена подякою та портретом

постановою Путивльського земського зібрання. Віктора Сокирка, відомого правозахисника, дисидентом 70-80 років. Корені його роду пов'чязані з Буринщиною, зокрема, з селом Гвинтове, звідки родом дідусь та мама, які носили прізвище Глобенки. Цікаво й насичено склалась доля Віктора Володимировича в роки «соціалістичної дійсності». Видавав «самовидавські» матеріали, котрі викривали антигуманність тодішнього ладу, налавав практичну допомогу «в'язням совісті». У травні 2007 року перебував на Буринщині, подарував читачам Буринщини власну книгу з автографом.

В повоєнний час внесли і вносять вклад в розвиток краю керівники району. Серед них: бувші секретарі райкому компартії України – Шептекіта І.І. Гринь І. М. Тупик А.М., Ноник Й.В., Грибенко М.І., Семенов К.П., Ховрат І.О., топови райвиконкому – Золотарьов С. Я., Коваль М.Г., Ноник Й.В., Сикальчук М.А., Бухолдін С.П., Іваненко В.М., Скорин В.І.

Після проголошення незалежності України глави райдержадміністрації – Ховрат І.О., Нікітченко Г.П., Падалко А.О., Марченко В.І., Дишковець М.І., Товстуха О.П., Мельник В.М..

Останніми роками на буринській землі з'явилось нове покоління творчої інтелігенції: Гагін В.І., Браташ Л.М., Житник І.О., Валентин Жахалов, Заступ А.Д., Капітоненко О.М., Кархова Л.М., Кононенко М.М.,Ігор Лук'янцев, Лопатін Ю.А., Мазнова Л.В., Володимир Мишаков, Новаченко О.С., Осадчий В.М., Фастівець Г.Ф.,Віктор Шитов та інші, які оприлюднили свої творчі доробки.Т.Т. Снігур, В.І. Тимошенко є авторами нарису місто Буринь, що ввійшов у зібрання «Історія сіл і міст УРСР, Сумська область».

Валентина Олександрівна Охріменко, колишній директор Централізованої бібліотечної системи заснувала краєзнавчий клуб ім. П.М. Попова «Буриніка», який об'єднує краєзнавців району, забезпечує ознайомлення читачів з їх краєзнавчими розвідками та літературно-мистецький центр «Світлиця», де збираються відомі

поети, письменники, художники, артисти не тільки нашої області, а й усієї України. Відкривши в інтернет-просторі краєзнавчу інформацію, знайомить з Буринщиною, забезпечує доступ до власних і віртуальних краєзнавчих ресурсів про Буринщину не лише своїм користувачам, а й «чужим» - віртуальним читачам.

Завдання нинішнього покоління – виробити спільні дії в соціально-культурному розвитку Буринщини, без батога, вільно, демократично. Але мало хто з нас досліджує корені малої батьківщини, людей, що населяли її, хто в свій час вів тут господарство.

Колись праукраїнці почитали роди як триєдиного Бога і прародителя всього сущого – При-Роди. Ті, що жили в злагоді з При-Родою і Родом, являлись Родом. А ті, хто не хотів жити в дружбі, називались виродками, уродами. А Рід триєдиний тому, що включає в себе трійцю – пару батьків і всесвітню сутність, що спускається на землю і матеріалізується в плоть через батьків. Їх називають Лад, Лада і Млад або Младенець. Ось це і є споконвічний Рід, звідкіль пішли всі родичі, Рідня, Рідні, Родство і Родичі.

Джерела:

1.Велесова книга.
2. Кононенко М.М., Буринський краєзнавчий вісник, №1, 2010, стор. 14.
3. Газета «Голос України» 18 серпня 2011 р.
4. Історія міст і сіл УРСР. Сумська область. Київ, 1973, с.166-168.
5. Газ. «Колективіст Буринщини» 16 травня 1948 р.
6. Історія колективізації сільського господарства УРСР 1917-1937.
Збірник документів і матеріалів, т.3, К., 1971, стор. 462.
7. Народне господарство Сумської області, Статистичний збірник, Харків, 1970.

З Різдвом Христовим!



Призначення людського буття - жити у добрі, керуватися його законами і творити добро. Святкування Різдва нагадує нам усім, що Бог посеред нас, що маємо жити згідно з Божими законами. Любити ближнього, як самого себе, підтримувати того, хто потрапляє у скруту, повернути надію зневіреному, не обійти увагою сироту і скаліченого... І єднати народ добрими справами, а не сіяти розбрат і ненависть. Святвечір, який переходить у Різдво Хртстове - це одне з найбільших християнських свят, що традиційно називаємо Різдвяними. Це і кутя, і колядки, і вертеп, і ще багото чого незабутнього, що ми з нетерпінням очікуємо. Христос рождається! Славімо його !

З Новим, роком!

В рік Дракона лише смійся!



Подружись з ним, не бійся!
Тебе нехай він не лякає,
Тобі лиш щастя присилає!
Рік Дракона - рік щасливий,
Всі про це говорять нині!
Хай іде він неквапливо
І покличе нас на пиво.
Принесе Дракон на крилах
Хай удачу та успіх!
У будинку хай частіше
Лине лиш дитячий сміх!

У нашого народу є добра традиція – в новорічні свята дарувати один одному подарунки. Давайте в ці дні подаруємо своїм близьким саме цінне, саме дороге – повагу, турботу і любов. Хай духовний спокій, тепло і достаток будуть не тільки в святкові дні, але і все життя!

«Щедрик»



Обряди – символічні дійства, приурочені до відзначення найбільш важливих подій у житті людських гуртів, родин, окремих осіб. На Буринщині є також свої традиції у відзначенні свят та обрядів. Одна з них - щедрик.

Щедрик» - різдвяна українська народна пісня, яка здобула світову популярність. Наприклад, у США вона відома під назвою «Carol Of The Bells», яка є невід'ємним атрибутом Північноамериканського різдва. У дослівному перекладі

з української ця пісня розповідає про ластівку, яка залетіла в будинок, щоб заспівати про багатство, яке чекає власників навесні. Щедрик зазвичай співається в ніч на 14 січня (Старий новий рік), який є «Увечері Щедрості». У ніч на Новий рік (за старим стилем) в Українських підневільних селян була можливість випросити щедру подачку. Милостиня подавалася лише в тому випадку, якщо пісня «ПРО вихвалянні розмірів володінь і побажань гарного врожаю в новому році»(Щедрівка) сподобалася «Пану» (Господаря).

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
- Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечки покотилися,
А ягнички народились.
В тобі товар весь гарний,
Будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то полова,
В тобі жінка чорноброва.
Щедрик, щедрик, щедрівочка,

Але чи знаємо ми, що ця пісня має українське походження? Історія її створення.



Микола Дмитрович Леонтович.

Закінчивши духовну семінарію в 1899 році, композитор не став священиком, а почав викладати в Чуківській учительській школі, куратором якої був брат Степана Руданського. У цій школі Леонтович проводив уроки співів і керував смичковим оркестром. Саме тут 1902-го у виконанні хору хлопчиків вперше прозвучав ще

далеко не в досконалій обробці його «Щедрик». Тут Леонтович уклав дві збірки пісень з Поділля, які надіслав Миколі Лисенку. Геніальний український композитор промовив, що з цього вчителя будуть люди! А згодом написав: «Леонтович має оригінальний, яскравий дар. Я знайшов у цих обробках самостійні ходи, рух голосів, які потім розвивалися в геніально сплетену музичну мережку».

Всесвітньо відома обробка «Щедрик» належить до тих, над якими Микола Леонтович працював майже все життя[1]. Перша її редакція була написана до 1901—1902 рр., друга редакція — в 1906—1908 рр., третя — 1914 р., четверта — 1916 р., і нарешті, п'ята — 1919 р.

Уперше «Щедрик» був виконаний хором Київського Університету у 1916 році — у період, коли композитор працював у Києві, де керував хоровими колективами, викладав в музично-драматичному інституті ім. Миколи Лисенка, працював в музичному відділі Київського обласного комітету та у Всеукраїнському комітеті мистецтв та очолив щойно створений державний оркестр.

Виконання твору принесло великий успіх. Ім'я Леонтовича стало відомим у музичних колах і серед широкої публіки. Українська культура, по суті, почала виявляти себе з часу, коли до Америки приїхали перші іммігранти з України в 1870-х роках. Однією з найбільш важливих подій був саме виступ хору Олександра Кошиця в Нью-Йорку в 1922 році. Тут вперше був виконаний «Щедрик» М. Леонтовича, маленьке українське диво, яке розійшлося по всіх континентах. Настільки ця пісня сподобалася американцям, що в 1936 році американець українського походження Петро (Пітер) Вільговський (Peter Wilhousky), який працював для радіо NBC, створив англійську версію слів до «щедрика». Пісня нагадувала Вільговському передзвін, і він зафіксував цей образ у своїх віршах.

Пізніше пісня закріпилася в музичній культурі захід-

них країн під назвою «колядка дзвонів» (англ. Carols of the Bells). І до сьогоднішнього дня американські хори, професійні й непрофесійні, співають цей твір як колядку на Різдво. Ця чарівна мелодія уже багато десятиріч – не просто важлива складова світової культури, а й без перебільшення своєрідний різдвяний гімн. Часто «Щедрик» називають маленьким українським дивом, що полонило всі континенти. Сьогодні цю щедрівку виконують усі хорові капели Америки, співають в Європі, навіть Азії. Словом, скрізь, де святкують Різдво. У цей час вона звучить у церквах, магазинах і просто на вулиці, долинає з екранів телевізорів і радіоприймачів, хвилюючи людські серця й створюючи особливу атмосферу передчуття різдвяного зачарування. Більше того мільйони людей у всьому світі навіть не уявляють Різдво без цієї щедрівки, бо для них вона уже давно стала невід'ємною частиною святкового дійства.

Не забутий подвиг земляка

Гадав, що люди, особливо сьогодні, зайняті численними повсякденними турботами, забули про подвиг нашого земляка Гая Петровича Головенського, який він здійснив 8 квітня 1945 року. Про це ще мало досліджено в районі, хоч дещо написано. Коротко нагадаю про те, як це було.



Гловенський Гай Петрович народився 22 березня 1926 року в селі Успенка Буринського району Сумської області в родині селянина. Українець. Член ВЛКСМ з 1940 року. Закінчив 7 класів. У Червоній Армії з жовтня 1943 року. Навчався в полковій школі. Учасник Великої Вітчизняної війни з січня 1944 року. Воював на Центральному та

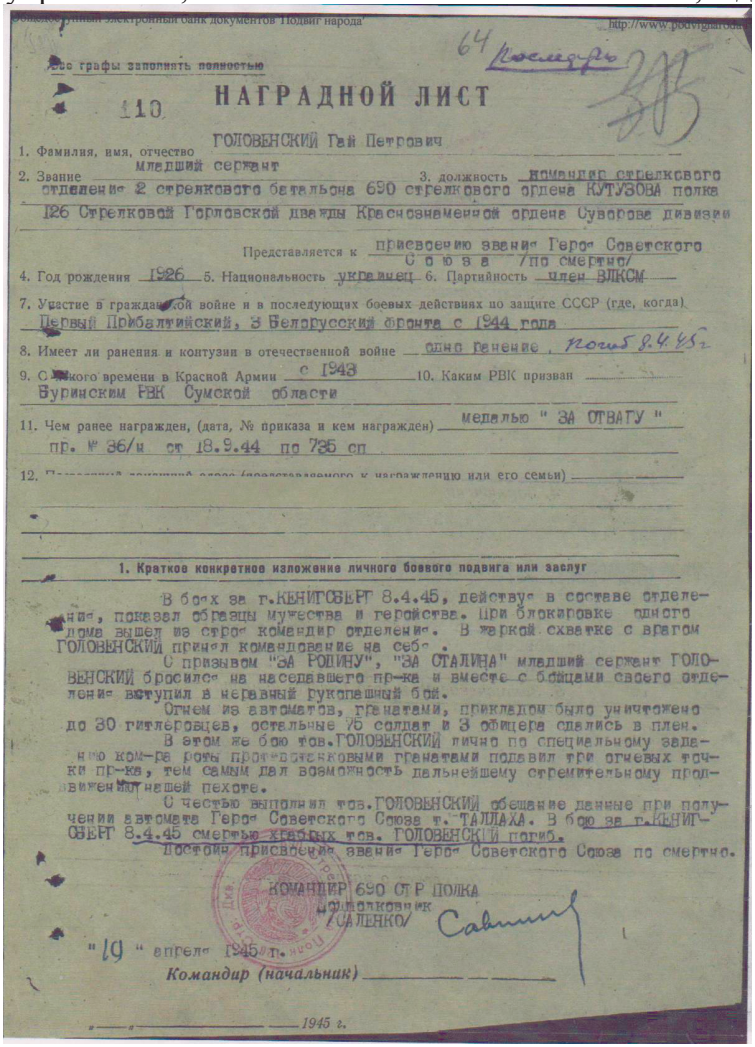
3-му Білоруському фронтах. Командир відділення 690-го стрілецького полку (126-та стрілецька дивізія, 43-я армія, 3-й Білоруський фронт).



Нещодавно з архівних джерел потрапив автору в руки нагородний лист Головенського Гая Петровича, датований 10 квітня 1945 року. Де знаходяться орденська книжка, Золота Зірка і Орден Леніна Гая Головенського встановити не вдалося.

Нагородний лист подав командир 690-го стрілецького полку підполковник Є.М. Саленко. В нагородному листі відзначено, що молодший сержант Гай Петрович Головенський 8.04.1945 року, діючи в складі 2-го батальйону 690-го стрілецького полку показав зразки відваги і геройства. З закликом «За Родину», «За Сталина» кинувся в люту сутичку з ворогом і разом з бійцями вступив в нерівний рукопашний бій. В висновку командира 126-ї стрілецької дивізії Сафронова та командира 54-го стрілецького корпуса Ксенофонтова від 12 квітня 1945 року відзначено: »Достойний урядової нагороди Звання Героя Радянського союзу». Командуючий військами 43-ї Армії Герой Радянського Союзу гвардії-лейтенант Бєлобородов в своєму висновку 15 квітня 1945 року записав: «Клопочу про присвоєння звання »Герой Радянського Союзу» посмертно. Висновок воєнної Ради фронту: «Присвоєно звання Героя Радянського Союзу з врученням Ордена Леніна і медалі «Золота Зірка». Указ від 19.04. 45 р. посмертно».

Героїчний подвиг молодший сержант, командир відділення Гай Головенський зробив в боях за Кенігсберг, 6 квітня 1945 року війська 3-го Білоруського фронту почали штурм міської фортеці. Близько п'яти тисяч радянських гармат відкрили ураганний вогонь по укріпленнях супротивника, на місто лавиною пішла наша піхота, під-



Все графы заполнять полностью

64 Кенигсберг

НАГРАДНОЙ ЛИСТ

110

1. Фамилия, имя, отчество ГОЛОВЕНСКИЙ Гай Петрович
2. Звание младший сержант 3. должность командир стрелкового отделения 2 стрелкового батальона 690 стрелкового ордена КУТУЗОВА полка 126 Стрелковой Горловской дважды Краснознаменной ордена Суворова дивизии
Представляется к присвоению звания Героя Советского Союза /посмертно/
4. Год рождения 1926 5. Национальность украинец 6. Партийность член ВЛКСМ
7. Участие в гражданской войне и в последующих боевых действиях по защите СССР (где, когда) Первый Прибалтийский, 3 Белорусский фронта с 1944 года
8. Имеет ли ранения и контузии в отечественной войне одно ранение, погиб 8.4.45г
9. С какого времени в Красной Армии с 1943 10. Каким РВК призван Буринским РВК Сумской области
11. Чем ранее награжден, (дата, № приказа и кем награжден) медалью " ЗА ОТВАГУ " пр. № 36/н от 18.9.44 по 735 сп
12. Подпись непосредственного начальника (представляющего к награждению или его семьи)

1. Краткое конкретное изложение личного боевого подвига или заслуг

В боях за г.КЕНИГСБЕРГ 8.4.45, действуя в составе отделения, показал образцы мужества и геройства. При блокировке одного дома вышел из строя командир отделения. В жаркой схватке с врагом ГОЛОВЕНСКИЙ принял командование на себя.

С призывом "ЗА РОДИНУ", "ЗА СТАЛИНА" младший сержант ГОЛОВЕНСКИЙ бросился на наседавшего пр-ка и вместе с бойцами своего отделения вступил в неравный рукопашный бой.

Огнем из автоматов, гранатами, прикладом было уничтожено до 30 гитлеровцев, остальные 75 солдат и 3 офицера сдались в плен.

В этом же бою тов.ГОЛОВЕНСКИЙ лично по специальному заданию ком-ра роты противотанковыми гранатами подавил три огневых точки пр-ка, тем самым дал возможность дальнейшему стремительному продвижению нашей пехоте.

С честью выполнил тов.ГОЛОВЕНСКИЙ обещание данные при получении автомата Героя Советского Союза т. ТАЛЛАХА. В бою за г.КЕНИГСБЕРГ 8.4.45 смертью храбрых тов. ГОЛОВЕНСКИЙ погиб.

Достоин присвоения звания Героя Советского Союза посмертно.

КОМАНДИР 690 СТР ПОЛКА
подполковник
/САЛЕНКО/

"19" апреля 1945 г.

Командир (начальник) _____

"___" _____ 1945 г.



111

2. Заключение командира дивизии:

Достоин Правительственной Награды Звания ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА.

Командир 416 СД
Гвардии полковник САТРОНОВ

12 апреля 1945 г.

3. Заключение командира корпуса:

Достоин Правительственной награды звания ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА.

КОМАНДИР 54 СТРЕЛКОВОГО КОРПУСА
ГВАРДИИ ГЕНЕРАЛ ЛЕЙТЕНАНТ
/КОШЕВОЙ/

12 апреля 1945 года.

4. Заключение Военного Совета Армии:

Ходатайствую о присвоении младшему сержанту ГОЛОВЕНСКОМУ звания "ГЕРОЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА" посмертно.

Командующий войсками 43 армии
Герой Советского Союза
Гвардии генерал-лейтенант
(Белобородов)
" " апреля 1945 г.

Член Военного Совета армии
генерал-майор
(Шабалов)

5. Заключение Военного Совета фронта:

Присвоено звание
Героя Советского Союза
с вручением Ордена Ленина
и медали „Золотая Звезда"
Указ от 19.04.45 г.

6. Отметка о награждении.

тримана танками. Ліве крило оборони гітлерівців було зім'яте. На інших ділянках ворог продовжував надавати відчайдушний опір. Однак до кінця дня оборонна систе-

ма Кенігсберга фактично перестала існувати. Головні сили радянських військ досягли міських районів.

Гай Головенський, який служив у 2-му стрілецькому батальйоні 690-го стрілецького полку, йшов в атаки з автоматом, який раніше належав Герою Радянського Союзу Костянтину Талах, що загинув у бою. Цю дорогоцінну реліквію військової частини, що булла передана пораненим в попередніх боях Михайлом Драчовим, вручали найхоробрішим воїнам. Це було 23 лютого 1945 року. Скориставшись передишкою, комбат Рибников вишикував бійців і поздоровив їх з 27-ю річницею Радянської Армії. Тут же він вручив Гаю Головенському автомат №434, із якого Констянтин Таллах знищив сорок чотири гітлірівця. Гай Головенський дав клятву бути гідним довіри товаришів.

«Запеклі бої йшли на околиці Кенігсберга. Наші бійці увірвалися в першу лінію траншей. В лютій сутичці вони знищили тридцять гітлерівців. Гай Головенський зі своїм відділенням кинувся вперед ходами сполучення.

Несподівано для противника радянські воїни з'явилися в другій лінії його траншей. Десять сміливців, діючи рішуче, взяли в полон сімдесят п'ять фашистських солдатів і трьох офіцерів. Завдяки сміливим діям невеликої групи радянських воїнів підрозділи 2-го стрілецького батальйону під командуванням капітана А.І. Рибникова, прорвавши оборону противника на цій ділянці, почали просуватися до центру міста. Йшов третій день штурму міста-фортеці. 8 квітня підрозділи стрілецького батальйону вийшли в район міського зоопарку.

Відділення Гая Головенського знаходилося в перших рядах атакуючих. Бійці знищили три кулемети противника, які вели вогонь з вікон будинків. Вже близька була перемога, коли ворожа куля обірвала життя хороброго комсомольця. Вранці 10 квітня Кенігсберг був узятий нашими військами.

За героїчні подвиги при штурмі міста-фортеці понад 300

радянських воїнів були удостоєні звання Героя Радянського Союзу. 30 вересня 1945 на площі Калінінграда наші війська віддали останні військові почесті своїм полеглим товаришам.

Не забутий подвиг солдата. У Калінінграді на вулиці імені Чайковського стоїть обеліск. На сірому граніті напис: «Тут, в бою 8 квітня 1945, бійці стрілецького батальйону капітана А.І. Рибникова виявили надзвичайну сміливість і хоробрість при визволенні міста від німецьких загарбників (І.Ф. Лисухін, С.Є. Куковенко, Горлівська двічі Червоно- знаменна).»

В ході досліджень подвигу нашого земляка виявились нові відомості. З архівних джерел автору потрапив в руки наказ по 690-му стрілецькому ордена Кутузова полку Горлівської двічі Червонознаменної ордена Суворова дивізії, датований 3-го березня 1945 року № 31, яким від імені Президії Верховної Ради СРСР Газій Іван Юхимович нагороджений медаллю «За отвагу» за те, що 29-го січня 1945 року при відбитті контратаки ворога гранатами знищив бронетранспортер, а водія взяв в полон.

Виявляється, що Газій І.Ю. воював разом з Гаєм Петровичем Головенським в складі 690-го стрілецького ордена Кутузова полку 126-ї стрілецької двічі Червонознаменної ордена Суворова дивізії і він за його словами є свідком того рокового бою для Гая Головенського. До речі, з ним також воювали зем-



Ветерани війни, що воювали з Гаєм Петровичем Головенським

ляки Захлєбаєв Йон та Крикунов Іван (загинув на фронті) із села Нечаївка, Сипко Павло Іванович із села Верхня Сагарівка, Михайло Виганяйло із села Успенка.

Автор зустрівся з ветераном Великої Вітчизнягої війни Газієм Іваном Юхимовичем, що мешкає в м. Буринь. Ось, що він розповів про Гая Петроаича Головенського і його бойові подвиги.

Газій Іван Юхимович разом з Гаєм Петровичем Головенським призивався в ряди Червоної армії в жовтні 1943 року Буринським райвійськкоматом. В жовтні 1943 року разом навчалися в полковій школі міста Дімітровград Ульянівської області. Тут він здружився з Гаєм Петровичем. Пам'ятає, як мама Гая Петровича Галина Мусіївна приїздила в Богодухів до сина, де ми були на розподільчому пункті, привозила коржики і успенського самогону, якими вони посмакували.



Газій І. Ю.

В грудні 1943 року прибули в місто Дорогобуш Смоленської області. Тут приймали участь в боях разом з партизанами Білорусії.

Гай Петрович був старанним, дисциплінованим бійцем, а тому виконував обов'язки зв'язківця помічника начальника оперативного відділу 690-го полку О..І. Рибникова. Газій І.Ю. пригадує один з героїчних подвигів, що здійснив Гай Головенський.

Наш підрозділ, говорить Іван Юхимович, зупинився перед лісним масивом на підступах до м. Кенізберга. Для закріплення на місцевості було викопано багато окопів для автоматників.

На світанку Гай Головенський доставляв із штабу

полку донесення (вказівки) О.І. Рибнікову, пересуваючись по траншеях.

В цей час, коли червоноармійці підрозділу знеможені від тривалих боїв та риття траншей буквально впали відпочити, раптом десь з'явився фашистський десант. Вони вскочили в наші окопи. Спочатку була дана автоматна черга на знищення Гая Головенського. Між Гаєм Петровичем і ворогом зав'язався нерівний бій. Автоматними чергами і гранатами він знищив до 30 німців. Але в траншею на нього посипались німецькі гранати «лимонки». Він щомить бере ці гранати і викидає на гітлерівців, завдаючи їм поранення, багатьох він знищив. Серед німців піднімається несамовитий галас від поранень, паніка. Фашисти його беруть в кільце і хочуть взяти живим. Ця стрілянина розбудила бійців, що знеможені від копання траншей відпочивали.

Потім підійшли бійці з сусіднього підрозділу. Гітлерівський десант був знищений. Своїми діями Гай Головенський дав можливість дальшому стрімкому наступу нашій піхоті.

Ще йшов бій, коли я підійшов до Гая Петровича. Він був знесилений, тремтів. Я побачив рану на виску. Його витягли з траншеї бійці, біля нього були санітари. Він був живий і встиг мені сказати , щоб я передав рідним. (Ці відомості друкуються вперше з розповіді І.Ю. Газія).

В нагородному листі Гая Головенського записано, що мав одне поранення, загинув 8.4.45 р.

Газій І.Ю., за його спогадами, приблизно 3-4 квітня 1945 р. отримав поранення і був відправлений на лікування в Буринь, а тому подальшої долі Гая Головенського не знає.

У 80-і роки XIX-го ст. Іван Юхимович Газій неодноразово зустрічався з бойовими побратимами 126-ї стрілецької дивізії, листувався з командиром батальйону 690-го стрілецького полку Героєм Радянського Союзу

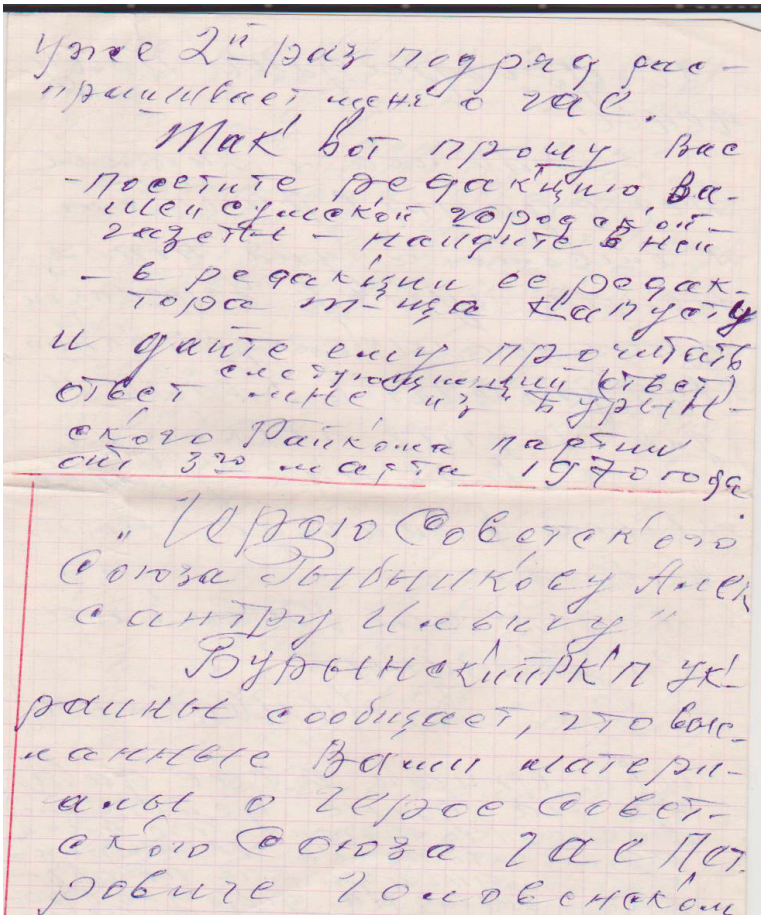
Олександром Іллічем Рибниковим. Листи зберігаються й понині. Він повідомляв І.Ю. Газію, що з березня 1945 р. 43-я армія ввійшла до складу 3-го Білоруського фронту Маршала А.М. Василевського. В нього ввійшла вся Зеленандська група військ Баграмяна І.Х., в тому числі перший Прибалтійський фронт.

В одному з листів (від 25 11. 1984 р.) він повідомляє, що в 1970 році він надіслав Буринському райкому партії широкий матеріал з фотографіями про Гая Петровича Головенського. Секретар Буринського райкому партії І.Ф. Шелемін у відповіді 3 березня 1970 року повідомив О. І. Рибникова, що матеріал отримано, за що вдячний йому, цей матеріал передано райкому комсомолу для передачі в музей Гая Головенського Успенської середньої школи, копії будуть надіслані всім школам району. Проте цього матеріалу автору відшукати не вдалося. В цьому листі він також пише, що звертався до Буринського райкому партії про встановлення пам'ятника Гаю Головенському в м. Буринь. Буринський райком комсомолу відповів йому, що розпочався збір коштів на будівництво пам'ятника. Проте мрія так і не була здійснена.


А. И. Рыбников

В цьому листі він також пише, що Гай мало жив, але в живих залишиться назавжди. Він також просив написати в районі книгу про Гая Головенського, використавши матеріали, що він надіслав райкому партії. Але до цього часу ніхто цього не зробив.

Він також повідомляє, що до нього звертався редактор Сумської газети «Червоний промінь» Капуста з проханням надіслати йому матеріали про Гая Головенського. Він повідомив його, що такі матеріали надіслані Бурин-

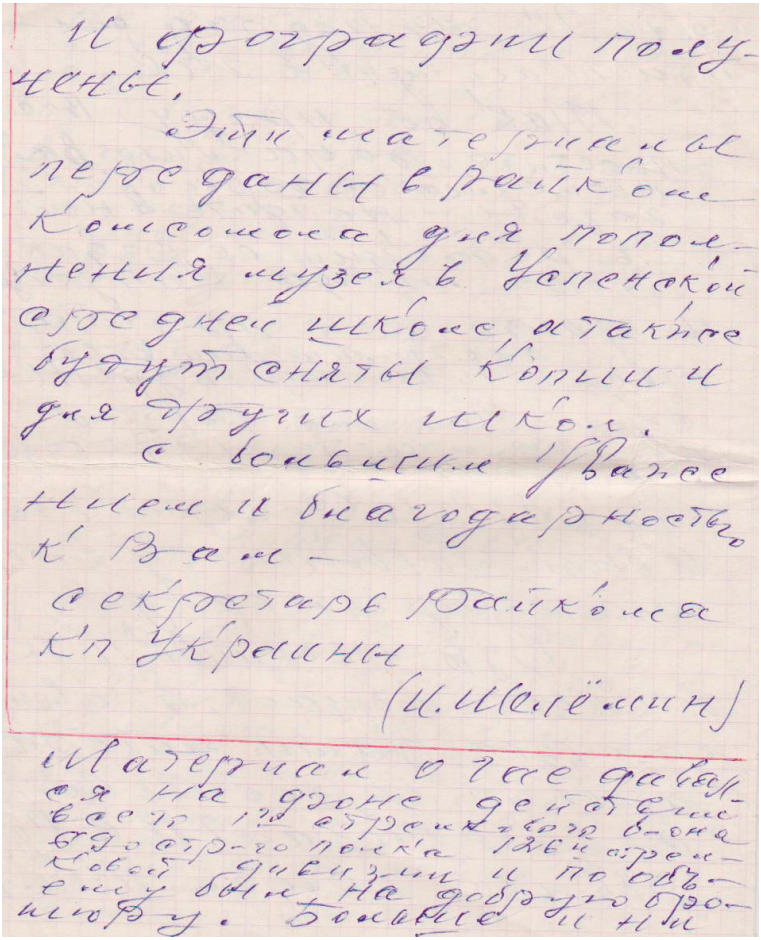


Уже 2-й раз подряд рас-
печатывает меня с ГАС.
Так вот прошу Вас
- посетите редакцию Ва-
шей сумской городской
газеты - найдите в ней
- в редакции ее редакто-
ра т-ща Капусту
и дайте ему прочитать
это письмо, ответ
ответ мне из Буринь-
ского райкома партии
от 3-го марта 1970 года.
"Герою Советского
Союза Рибникову Алек-
сандру Иосифу"
Буринский РК КП Ук-
раины сообщает, что ваш
запрос Ваши материа-
лы о Герое Совет-
ского Союза ГАС По-
ровище Головенском

Фрагменти з листа О.І. Рибникова Газію І.Ю.

ському райкому партії. В відповіді т. Капуста повідомив, що таких матеріалів не відшукав. Де ж знаходяться ці матеріали?

У місті Буринь по вулиці Першотравневій, 10 мешкає молодша сестра Гая Петровича Головенського Голосна Олександра Петрівна 1933 року народження, яка перед війною і в повоєнні роки проживала в с. Успенка. Вона



и фотографии получены.

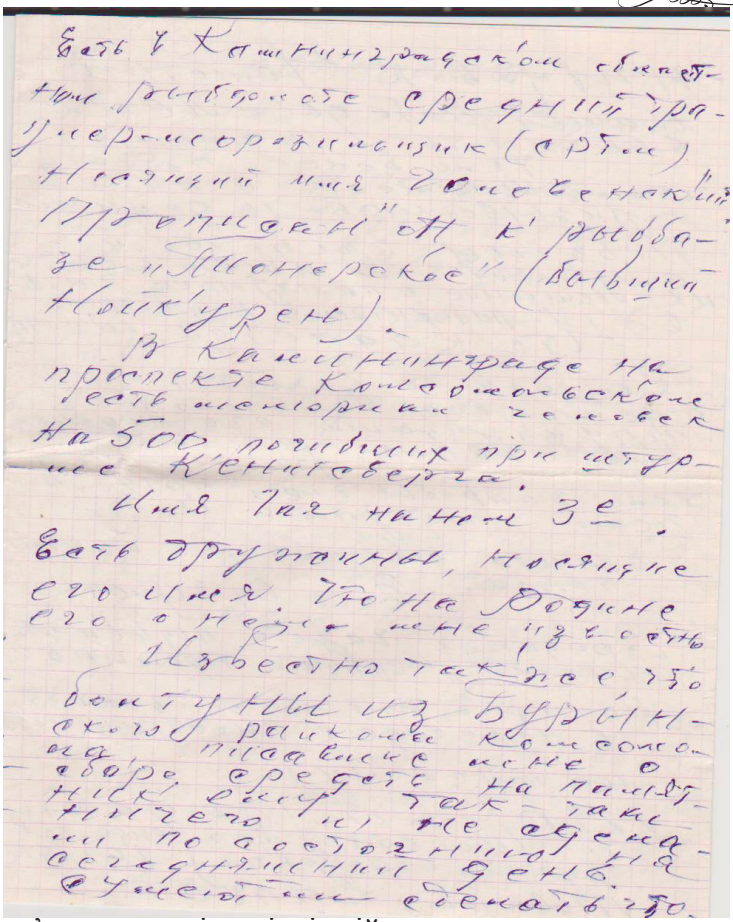
Эти материалы переданы в райком комсомола для пополнения музея в Успенской средней школе, а также будут сняты копии и для других школ.

С большим уважением и благодарностью к Вам –

секретарь райкома КП Украины

(И. Шаёмин)

Материал о тех фактах, на основе которых была составлена справка-письмо райкома КП Украины, был передан в Успенскую среднюю школу.



пам’ятає, коли гітлерівці ввійшли в наше село, мати плакала. Вона сказала, що буде з нами? Гай заспокоював її, - не плачте мамо, наші повернуться, не дадуть в обіду, поки я сам буду захищати . Гай був старшим, йому було вже п’ятнадцять років і він по дорослому розумів це.

Вона розповідає, що Гай добре навчався в школі, завжди був дисциплінованим. В 1942 році його двічі намагались забрати до Німеччини на каторжні роботи, але щоразу він втікав.



Зі своїм товаришем Мишком Виганяйлом він бачив як гітлерівці прикладами гнали по вулиці напівроздітих людей. Серед них вони впізнали бригадира Івана Павловича Гороха, тракториста Сашу Синенка, голову колгоспу Івана Яковича Тарануху.

Гай запропонував своїм товаришам Миколі Васильовичу Некрасову, Миші Виганяйлу помститись гітлерівцям. Через декілька днів вони знайшли радянську листівку. З літака скинули. Це була перша вісточка про своїх. Вони переписали зміст листівки і рознесли по домівках. Останнім рядком були слова Гая: »Хай живе наша Батьківщина! Перемога буде за нами!» Ці листівки бісили фашистів. Вдень і вночі були обшуки і облави. Але мешканці села не видали хлопців. Схопили вони Гая, але він зумів вирватись з рук ворогів. По дорозі в управу він збив гітлерівця з ніг і шмигнув в гущу пилюки, піднятої проїжджаючої машини. А його товаришів Сашу Дрофу, Васю Рудецького, Сашу Шамрая і інших фашисти зачинили на ніч в приміщення школи, поставивши варту. З розповіді Олександра Кириловича Дрофи хлопці перехитрили гітлерівців. Вони підкопали лаз, і як тільки вартовий звернув за вугіл, по одному перебігли в шкільний сад. Сашу Шамрая скосила фашистська куля.

Нелегко було нашій мамі Галині Мусіївні зустрічати горе з купою дітей та нашим батьком Петром Івановичем інвалідом. Гай був найстаршим. Окрім нього були ще Митя, Танюша, Ванятко, я і Настюша.

Мати вибивалась із сил, щоб хоч якось прогодувати сім'ю. Фашисти забирали у людей все, голод ходив із хати в хату. У батька розпочались сухоти. Померли Ванюша і Настюша. 15 лютого1944 року помер і батько.



Сім'я Гая Петровича Головенського

Мати довго зберігала листа, пожовтілого від часу з лише помітними рядками , написаних олівцем: «Ми з Мишком в одному стрілецькому відділенні. Нині готуємося до бою. Будемо звільняти Вітебськ. Перший раз іду в бій, але мені не страшно. Рядом надійні товариші, і я упевнений, що завдання виконаємо. Нарешті настала моя черга віддячити фашистським собакам за все, що вони спричинили нам. До побачення, мамо і тату».

В «Чкаловському віснику», №70, квітень 2006 року автор відшукав відомості про Гая Головенського.

«Війська 43-ї і 39–ї армій замкнули кільце західніше Вітебська. Розвиваючи наступ, війська 1-го Прибалтійського фронту під командуванням генерала армії І.Х. Баграмяна звільняли міста Білорусії, Литви і на кінець з боями вийшли на кордон Східної Прусії. Оволодівши міцно укріпленим містом Тильзит, 43-я армія генерал-лейтенанта Бєлобородова йшла на Кенісберг. Гітлерівці запекло чинили опір, переходячи в контратаки.

У містечка Прилаккен батальйон А.І. Рибникова двома ротами оволодів висотою. Третя рота, в якій був Гай Головенський, ввірвалась в Прилаккен і захопила його. Гай зайняв оборону на даху одного з цегляних хлівів. Влучним вогнем із автомата він розстрілював німецьких солдат. Контратаки німців були відбиті. Гай змінив позицію, спустився в двір. В цей час гітлерівець, прикинувся вбитим, кинув гранату.»У фашиста кінчились патрони», - здогадався Гай. Він підбіг до унтер-офіцера і оглушив його прикладом.

За мужність і відвагу при взятті Вітебська, проявлені в першому бою, рядовий Гай Головенсткий був нагороджений медаллю «За відвагу»(наказ № 36/н від 18.9.44 по 736 сп).

В ніч з 23-го і 24-го лютого 1945 року гітлерівці вирішили вибити наших із Прилаккена. Чотири доби і вдень і вночі батальйон А,І. Рибникова відбивав жорсткий натиск гітлерівців. Користуючись значною перевагою в силі, наших було лише 25 чоловік, фашисти зайняли два цегляних хліви. Гай Головенський з групою воїнів перейшов в дім, де був спостережний пункт командира батальйону. Гітлерівці - в сорока метрах. Вибити їх силами, що залишились нелегко. Дві інші роти допомогу оказати не можуть, так як ведуть бій на висоті.

Гай Головенський вирішив. Потрібно запалити хліви. В них засіли гітлерівці. Там на горищах сухе сіно. Короткі черги трасуючих куль – і хліви спалахнули. Обгорівши гітлерівці вискакували оди за одним. Молодий боєць Гай Головенський тільки біля хліва знищив десять фашистських солдат.

8 квітня 1945 року 690-й стрілецький полк впритул підійшов до міста Кенісберг і зав'язався бій на околичних вулицях. Батальйон Рибникова, в якому був Гай Головенський, підсилений танками і самохідними артилерійськими установками, рішуче штурмував дім за домом,

квартал за кварталом. Одним із відділень роти лейтенанта І. Матвєєва командував молодший сержант Гай Головенський. Рота в складі батальйона вийшла в район звіринця. Гітлерівці ввели в бій свіжі сили і застосували атаки. Одна з них була направлена проти батальйона Рибникова. В цьому бою Головенський знищив двадцять два німецьких солдат і унтер-офіцера.

На світанку відділення було зупинено вогнем з кулеметів противника. Рибников в цьому бою був ранений. Він дав наказ доручити Гаю Головенському придушити вогневі точки. Уміло скриваючись в складках місцевості, Гай поплазував вперед. Амбразура була все ближче і ближче. Роздався вибух. Рота піднялась в атаку. Але знову залягла, два крупнокаліберних кулемети відкрили вогонь з напівпідвального приміщення розваленого будинку. У Гая було дві гранати, два кулемети. Вибухи були міцними… На слідуючий день, 9 квітня 1945 року, Кнізберг впав».

В Буринському районному краєзнавчому музеї зберігається ще один лист Гая Петровича, датований 27 березня 1945 року односельчанам, зокрема, Макаренко Олександрі Пилипівні.

Нижче подається копія листа.

« 27/111- 45 года Восточная Прусия.

Здравствуй уважаемая Шура Ф. Во первых строках моего письма я тебе прописую, что я в настоящее время нахожусь живой, здоров, не знаю как вы там. Шура письмо я твое получил, за которое очень благодарю. Узнал я, что Коля Г. воскрес, ну пускай лечится и выздоровляет. Ну Шура такового больше писать некогда. Письма помаленьку получаю от всех. Шура, теперь тебя я прошу передай мне адрес Наташи Н. Прошу пиши какие есть у нас на селе новости, что из севбой, сеете или нет. Спрашиваешь ты какие у нас дни. У нас тепло, теперь ты спрашиваешь какое обмундирование. Обмундирование бывает разное, ходим и в гражданском и в

фрицовском. Своего не хватает. С тем до свидания. С приветом Гай Головенский. Передавай привет моим родным матери, сестрам и брату Митюни».(Текст надрукований з оригіналу).

Похований у братській могилі на вулиці Комсомольській в Калінінграді, де поховано 500 воїнів, що загинули при штурмі Кенізбергу. Ім'я Гая Головенського записане третім. Але він навічно залишається в пам'яті народній.

У 1967 році корабели Калінінградського судоремонтного заводу спустили на воду риболовецький траулер «Гай Головенський». Його ім'я носить траулер Піонерської бази Океанрибфлоту.

Не забули ім'я Героя свого земляка і односельці. У



1976 році в селі Успенка відкрито музей – односельця Героя Радянського Союзу Гая Петровича Головенського та пам'ятник.



Мати Гая Петровича Головенського Галина Мусіївна з учнями школи.





Наказом по Міністерству освіти Української РСР від 13 липня 1967 року №423 ім'ям Героя названа середня школа в рідному селі. Одна з вулиць села також названа в честь Головенського. Ім'я Героя носив піонерський загін цієї школи. Одна з вулиць у Бурині, яка в давнину називалась Слобідка, носить ім'я Гая Головенського.

Гаю Головенському калінінградська поетеса Людмила Іскакова написала вірш.

Гаю Головенскому

Мама» - шепчут ели на аллее,
«Мама» - нежно туи шелестят…
Здесь огонь немеркнущий алеет,
А в огне поют сердца солдат.

Голуби над братскою могилой -
В птицах души воинов живут.
Плачет мама: «Сыноньку мой милый…»,
Голубь отзывается ей: «Тут!»



«Здравствуй, Гаек, мальчик ненаглядный,
Вот родной землицы привезла,
Май, смотри, опять такой нарядный,
А цветы из нашего села.

Тополь возле хаты стал большущий,
И шумит под мирным небом гай,
Если там тебе, сыночек, лучше,
То за мамку не переживай.

На войне куда бывало хуже,
Полсемьи фашисты извели,
А сейчас страна у нас недужит,
Но виновных в этом не нашли.

Что скрывать, живём тяжеловато,
И Успенка стала вымирать,
Говорят, что сами виноваты,
Ладно…» - и опять заплачет мать.

«Слава Богу, скоро будем вместе,
Там ты ангел, здесь у нас - Герой,
Родине – единственной невесте
Подвиг посвятил великий свой.

Девятнадцать лет – совсем мальчишка,
А гляжу на сверстников твоих…
Ладно, я строга, быть может, слишком
И не понимаю молодых,

Только мне бывает очень страшно -
На кого оставим мы страну?
Бурьяном позарастали пашни,
Люди вымирают, как в войну».

Подбежал чумазенький мальчонка:
- Бабушка, а с кем ты говоришь?
- Миленький, вот с этою иконкой.
- Это фо-отка – протянул малыш.

- Ишь, какой смышлёный, значит, с фоткой,
А на ней погибший сын мой Гай.
- Бабушка, я есть хочу, хоть сотку
На помин души его подай.

Что за лихо нами верховодит?
Да куда ж ты смотришь, добрый Бог?
Что за червоточина в народе,
Если к малым детям мир жесток?

Только кто любовь мою отменит?
Выберемся с горя, дайте срок…
Мама опустилась на колени:
«До свиданья, Гаюшка, сынок!».

«До свиданья…» - вслед шептали ели,
«До свиданья…» - туи шелестят.
Мальчики, надевшие шинели,
С памятника в душу нам глядят.

© Copyright: Людмила Искакова, 2011
Свидетельство о публикации №11105074436

Джерела

1.У подорож по Сумщині. Харків, 1979.
2.Герої Радянського Союзу. Короткий біографічний словник. Т.1, М., 1987.
3.І.Ф. Лисухін, С.Є. Куковенко, Горлівська двічі Червоно-Прапорна, М. 1986.
4. Чкаловський вісник, № 70, квітень 2006.

Зміст

Про автора.....3
Передмова.....5
Де розташований літописний Бирин?.....9
Буринь на перехрестях історії України і Росії.....33
Ігорєве сільце.....46
Утворення Буринського району.....49
Про що розповідають кургани.....54
Ми - нащадки північноукраїнських скіфів.....63
Безперервне життя на Сумщині -
принаймі 40 тисяч років.....67
Чашанські водяні млини –
свідки заселення сучасного міста Буринь.....71
Ізбоїцька дорога.....75
Слід про Буринські землі в історії Путивльщини.....79
Етнографічна своєрідність Буринщини.....82
Хочете побачити, як жили українці 20 тисячоліть тому -
поїдьте в Мізинський національний парк!.....99
Буринська минувшина. Ремесла й промисли 106
Народні дитячі ігри на Буринщині.....125
Народні джерела Буринщини.....141
Із народної криниці.....148
Диригент.....148
Черепівка - село етнічне.....149
Народні топоніми Буринщини.....160
З історії села Михайлівка.....172
«Слово о полку Ігоревім» і Буринщина.....183
Село Миколаївка – відлуння Заритого.....191
Перші православні храми Буринщини.....197
Театральні витоки Буринщини.....202
Гаркуша на Буринщині.....208
З історії музичного життя Бурині
кінця XIX початку XX ст.....210
«Квітуче» життя 1933 - го.....212

Перші трактори на Буринщині.....215
30 років музей формує світогляд буринців.....217
Сільськогосподарська виставка в Бурині.....221
50 років на крилах музики.....230
Реліквія 55-річної давності.....241
Творчість земляків Буринщини.....244
Воскресенський митець.....248
Освітянське життя Буринщини.....251
Особливості політичного патріотизму на Буринщині..254
Комсомол в нашому житті.....258
У Бурині побував Ніколас Муравйов-Апостол.....263
Українка Тамара Чащина(Страшенко) - в Оренбурзі....270
У селі Успенка відновлено православний храм.....274
Витоки духовності землі Буринської.....282
Перепоховали старшину Андрія Пушкаря.....287
Чи виживе село?.....292
Жертви атомного пекла.....295
Родовід буринців.....302
З Різдвом Христовим!.....318
З Новим роком!.....318
Не забутий подвиг земляка.....322

ГАГІН
Віктор Іванович

Документально-історичне видання

Нариси історії землі Буринської

Відповідальний за випуск:
Полтавець К.М.
Технічний редактор:
Фоменко О.М.
На обкладинці: фото з власного архіву автора.

Підписано до друку 17.07.2013 р. Формат 60х84 1/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Офсетний друк. Обл.- вид.
Арк. 4,98. Умовн.друк. арк. 6,86. Тираж 200 прим.

Видавець та виготовлювач:
Видавництво «Ярославна»
40011, м. Суми, вул.. Горького,2
тел.: +380-50-085-80-30
(Свідоцтво серія ДК №332 від 09.02.2001 р., видане Державним Комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України).